

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Güvenlik *Bilimleri* *Dergisi*

Ankara 2019

Gendarmerie and
Coast Guard
Academy
Security Sciences
Institute

G

Journal of Security
Sciences

B

Cilt/Vol.: 8

Sayı/Num.: 2

Kasım/Nov 2019

D

ISSN: 2147-2912
www.jsga.edu.tr

Güvenlik Bilimleri Dergisi

The Journal of Security Sciences

GÜVENLİK BİLİMLERİ DERGİSİ

Yıl 8* Sayı 2* ISSN 2147-2912

İMTİYAZ SAHİBİ

Hüseyin KURTOĞLU, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanı*

BAŞ EDITÖR / SORUMLU MÜDÜR

Dr. Gökhan SARI, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

EDİTÖRLER

Doç.Dr. Elif ÇOLAKOĞLU, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Dr. Engin AVCI, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

YAYIN KURULU

Doç.Dr. Cenker Korhan DEMİR, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Doç.Dr. Gültekin YILDIZ, *Milli Savunma Üniversitesi*

Doç.Dr. Gökhan İbrahim ÖĞÜNÇ, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Doç.Dr. Aref FAKHRY, *World Maritime Üniversitesi (İsveç)*

Doç.Dr. Tekin AVANER, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Dr. Giovanni ERCOLANI, *Murcia Üniversitesi (İspanya)*

Dr. Mehmet KURUM, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Dr. Erdem ÖZGÜR, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Dr. Umut SÖNMEZ, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Dr. Mehmet KAHYA, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

DÜZELTMENLER

Dr. Sevilay BULUT, (Türkçe) *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Öğr.Gör. Yunus İNAN, (İngilizce) *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

İsmail FİDAN, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*

Her hakkı saklıdır. Güvenlik Bilimleri Dergisi yılda iki defa yayımlanan; yayın prensipleri, bağımsız, ön yargısız ve çift-kör hakemlik ilkelerine dayanan ulusal hakemli bir dergidir.

Yayın Kurulu, yayınladığı makalelerde, konu ile ilgili en yüksek etik ve bilimsel standartlarda olması ve ticari kaygı taşımaması şartını gözetmektedir.

Makalelerdeki görüş, sav, tez ve düşünceler yazarların kendi kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nin veya Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nün görüşlerini ifade etmez.

Makaleler, Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne referans verilerek akademik amaçlarla kullanılabilir.

Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne gönderilen makaleler iade edilmez. Dergimiz "Açık erişimli" olup yayınlanan eserlerin tam metinlerine erişim ücretsiz olup, yazı dili Türkçe ve İngilizcedir.

Güvenlik Bilimleri Dergisi; ULUKBİM TR Dizin, Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS), Sosyal Bilimler Atıf Dizini (SOBİAD), EBSCO ve Araştırmak Bilimsel Yayın İndeksi veri tabanlarında taranmakta olup makalelere DOI numarası alınmaktadır.

BASKI

Jandarma Basımevi Müdürlüğü/ANKARA

YAZIŞMA VE HABERLEŞME ADRESİ

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Beytepe / ANKARA

Telefon:0312 464 74 74 Dâhili: 6900 / 6910 / 6922

Web: www.jsga.edu.tr/guvenlik_bilimleri_dergisi/index.html

E-posta: editorgbd@jandarma.gov.tr

THE JOURNAL OF SECURITY SCIENCES

Year 8* Issue 2* ISSN 2147-2912

LICENSEE

Hüseyin KURTOĞLU, *President of Gendarmerie and Coast Guard Academy*

EDITOR IN CHIEF

Gökhan SARI, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

EDITORS

Assoc.Prof. Elif ÇOLAKOĞLU, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Engin AVCI, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

EDITORIAL BOARD

Assoc.Prof. Cenker Korhan DEMİR, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Assoc.Prof. Gültekin YILDIZ, Ph.D., *National Defense University*

Assoc.Prof. Gökhan İbrahim ÖĞÜNÇ, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Assoc.Prof. Aref FAKHRY, Ph.D., *World Maritime University (Sweden)*

Assoc.Prof. Tekin AVANER, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Giovanni ERCOLANI, Ph.D., *Murcia University (Spain)*

Mehmet KURUM, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Erdem ÖZGÜR, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Umut SÖNMEZ, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Mehmet KAHYA, Ph.D., *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

PROOFREADING

Sevilay BULUT, Ph.D., (in Turkish) *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

Yunus İNAN, Instructor, (in English) *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

PUBLICATION COORDINATOR

İsmail FİDAN, *Gendarmerie and Coast Guard Academy*

All rights reserved. The Journal of Security Sciences published twice a year; is a nationally peer-reviewed journal based on the principles of publishing, independent, unprejudiced and double-blind arbitration.

In its published articles, the Editorial Board observes the highest ethical and scientific standards in relation to the issue and the requirement not to bear commercial concern.

The opinions, arguments, thesis and thoughts within the articles are reflections of the authors and do not, in anyway, represent those of the Gendarmerie and Coast Guard Academy or Security Sciences Institute.

Articles can be used for academic purposes with reference to The Journal of Security Sciences.

Articles sent to The Journal of Security Sciences will not be sent back.

Our journal is "Open Access" and access to full texts of the published works is free and the literary language is Turkish and English.

The Journal of Security Sciences is being searched in the database of ULAKBİM TR Index, Academia Social Sciences Index (ASOS), Social Sciences Reference Index (SOBİAD), EBSCO and Arastirmax Scientific Publication Index and DOI number is received to the articles.

PRINTED BY

Gendarmerie Printing House Directorate /ANKARA

CORRESPONDENCE AND COMMUNICATION

Gendarmerie and Coast Guard Academy Beytepe / ANKARA

Telephone: +90 312 464 74 74 ext: 6900 / 6910 / 6970

Web: www.jsga.edu.tr/guvenlik_bilimleri_dergisi/index.html

E-mail: editorgbd@jandarma.gov.tr

GÜVENLİK BİLİMLERİ DERGİSİ

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Abdülkadir ÇEVİK, <i>Ankara Üniv.</i>	Prof. Dr. Nesrin HİSLİ ŞAHİN, <i>Başkent Üniv.</i>
Prof. Dr. Ahmet İNAM, <i>ODTÜ</i>	Prof. Dr. Nurettin GÜZ, <i>Gazi Üniv.</i>
Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR, <i>Hacettepe Üniv.</i>	Prof. Dr. Osman CELBİŞ, <i>İnönü Üniv.</i>
Prof. Dr. Ayla Sevim EROL, <i>Ankara Üniv.</i>	Prof. Dr. Recep AKDUR, <i>Ankara Üniv.</i>
Prof. Dr. Canan ATEŞ EKŞİ, <i>Gazi Üniv.</i>	Prof. Dr. Sadi ÇAYCI, <i>Başkent Üniv.</i>
Prof. Dr. Abdulkadir VAROĞLU, <i>Başkent Üniv.</i>	Prof. Dr. Salih CENGİZ, <i>İstanbul Üniv.</i>
Prof. Dr. Doğan KÖKDEMİR, <i>Başkent Üniv.</i>	Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN, <i>Ankara Üniv.</i>
Prof. Dr. Feridun YENİSEY, <i>Bahçeşehir Üniv.</i>	Prof. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK, <i>Ankara Üniv.</i>
Prof. Dr. Gökhan KOÇER, <i>KATÜ</i>	Prof. Dr. Türel YILMAZ ŞAHİN, <i>Gazi Üniv.</i>
Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA, <i>TOBB Üniv.</i>	Prof. Dr. Zehra DÖKMEN, <i>Ankara Üniv.</i>
Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU, <i>JSGA</i>	Prof. Dr. Lawrence SUSSKIND <i>Massachusetts Teknoloji Üniv. (ABD)</i>
Prof. Dr. Marco GERCKE, <i>Director, Cybercrime Research Institute (İngiltere)</i>	Doç. Dr. Özgür ÖZDAMAR, <i>Bilkent Üniv.</i>
Prof. Dr. M.Emin ÇAĞIRAN, <i>Gazi Üniv.</i>	Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN, <i>TOBB</i>
Prof. Dr. Mesut Hakkı CAŞIN, <i>Yeditepe Üniv.</i>	Doç. Dr. Edalet HESENOV, <i>Adli Tıp Kurumu (Azerbaycan)</i>
Prof. Dr. Hakan KARAN, <i>Ankara Üniv.</i>	Doç. Dr. Ayça GELGEÇ BAKACAK, <i>Hacettepe Üniv.</i>
Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN, <i>Hacettepe Üniv.</i>	

JOURNAL OF SECURITY SCIENCES

Advisory Board

Prof. Abdülkadir ÇEVİK, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>	Prof. Nesrin HİSLİ ŞAHİN, Ph.D., <i>Başkent Univ.</i>
Prof. Ahmet İNAM, Ph.D., <i>ODTÜ</i>	Prof. Nurettin GÜZ, Ph.D., <i>Gazi Univ.</i>
Prof. Ali ÇAĞLAR, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>	Prof. Osman CELBİŞ, Ph.D., <i>İnönü Univ.</i>
Prof. Ayla Sevim EROL, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>	Prof. Recep AKDUR, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>
Prof. Canan ATEŞ EKŞİ, Ph.D., <i>Gazi Univ.</i>	Prof. Sadi ÇAYCI, Ph.D., <i>Başkent Univ.</i>
Prof. Abdulkadir VAROĞLU, Ph.D., <i>Başkent Univ.</i>	Prof. Salih CENGİZ, Ph.D., <i>İstanbul Univ.</i>
Prof. Doğan KÖKDEMİR, Ph.D., <i>Başkent Univ.</i>	Prof. Sertaç Hami BAŞEREN, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>
Prof. Feridun YENİSEY, Ph.D., <i>Bahçeşehir Univ.</i>	Prof. Şennur TUTAREL KIŞLAK, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>
Prof. Gökhan KOÇER, Ph.D., <i>KATÜ</i>	Prof. Türel YILMAZ ŞAHİN, Ph.D., <i>Gazi Univ.</i>
Prof. Haldun YALÇINKAYA, Ph.D., <i>TOBB Univ.</i>	Prof. Zehra DÖKMEN, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>
Prof. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU, Ph.D., <i>GCGA</i>	Prof. Lawrence SUSSKIND, Ph.D., <i>Massachusetts Inst. of Technology (ABD)</i>
Prof. Marco GERCKE, Ph.D., <i>Director, Cybercrime Research Institute (England)</i>	Assoc.Prof. Özgür ÖZDAMAR, Ph.D., <i>Bilkent Univ.</i>
Prof. M.Emin ÇAĞIRAN, Ph.D., <i>Gazi Univ.</i>	Assoc.Prof. Nihat Ali ÖZCAN, Ph.D., <i>TOBB</i>
Prof. Mesut Hakkı CAŞİN, Ph.D., <i>Yeditepe Univ.</i>	Assoc.Prof. Edalet HESENOV, Ph.D., <i>Forensic Medicine Institute (Azerbaijan)</i>
Prof. Hakan KARAN, Ph.D., <i>Ankara Univ.</i>	Assoc.Prof. Ayça GELGEÇ BAKACAK, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>
Prof. Nevin GÜNGÖR ERGAN, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>	

Bu Sayının Hakemleri

Prof. Dr. Mete YILDIZ, <i>Hacettepe Üniv.</i>	Dr. Öğr. Üyesi Veysel KURT, <i>Medeniyet Üniv.</i>
Prof. Dr. İrfan Kaya ÜLGER, <i>Kocaeli Üniv.</i>	Dr. Öğr. Üyesi Hakan KARAASLAN, <i>Van Yüzyüncü Yıl Üniv.</i>
Prof. Dr. Ayhan KAYA, <i>Bilgi Üniv.</i>	Dr. Öğr. Üyesi Övgü KALKAN KÜÇÜKSOLAK, <i>Yalova Üniv.</i>
Prof. Dr. Türel YILMAZ ŞAHİN, <i>Gazi Üniv.</i>	Dr. Öğr. Üyesi Güler KARADUMAN, <i>Erzurum Atatürk Üniv.</i>
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU, <i>JSGA</i>	Dr. Öğr. Üyesi Aydın GÜLŞEN, <i>Hacettepe Üniv.</i>
Doç. Dr. Cenker Korhan DEMİR, <i>JSGA</i>	Dr. Öğr. Üyesi Doğan Şafak POLAT, <i>Arel Üniv.</i>
Doç. Dr. Ayça GELGEÇ BAKACAK, <i>Hacettepe Üniv.</i>	Dr. Öğr. Üyesi Fatma ANIL ÖZTOP, <i>Kocaeli Üniv.</i>
Doç. Dr. Cenay BABAOĞLU, <i>Niğde Ömer Halis Demir Üniv.</i>	Dr. Elem EYRİCE TEPECİKLİOĞLU, <i>Yaşar Üniv.</i>
Doç. Dr. Mehmet Burhanettin COŞKUN, <i>Osmaniye Korkut Ata Üniv.</i>	Dr. Esat KOÇAK, <i>MESBAŞ</i>
Doç. Dr. Aslıhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU, <i>Hacettepe Üniv.</i>	Dr. Yusuf ÖZER
Doç. Dr. Tekin AVANER, <i>JSGA</i>	Dr. Bülent KARAATLI, <i>MS Üniv.</i>
Doç. Dr. Mustafa POLAT, <i>MS Üniv.</i>	Dr. Gökhan SARI, <i>JSGA</i>
Doç. Dr. Gökhan İbrahim ÖĞÜNÇ, <i>JSGA</i>	Dr. Engin AVCI, <i>JSGA</i>
Doç. Dr. Ersin KARAMAN, <i>Atatürk Üniv.</i>	Dr. Mehmet KURUM, <i>JSGA</i>
Dr. Öğr. Üyesi Ali Burak DARICILI, <i>Bursa Üniv.</i>	Dr. Erdem ÖZGÜR, <i>JSGA</i>
Dr. Öğr. Üyesi Can KASAPOĞLU, <i>EDAM</i>	Dr. Tarık AK, <i>Jandarma Genel Komutanlığı</i>
Dr. Öğr. Üyesi Emete GÖZÜGÜZELLİ, <i>Akdeniz Üniv.</i>	Dr. Bürke Uğur BAŞARANEL, <i>JSGA</i>
Dr. Öğr. Üyesi Merve SEREN, <i>Yıldırım Beyazıt Üniv.</i>	Dr. Mehmet KAHYA, <i>JSGA</i>

Referees of this Issue

Prof. Mete YILDIZ, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>	Instructor Veysel KURT, Ph.D., <i>Medeniyet Univ.</i>
Prof. İrfan Kaya ÜLGER, Ph.D., <i>Kocaeli Univ.</i>	Instructor Hakan KARAASLAN, Ph.D., <i>Yüzüncü Yil Univ.</i>
Prof. Ayhan KAYA, Ph.D., <i>Bilgi Univ.</i>	Instructor Övgü KALKAN KÜÇÜKSOLAK, Ph.D., <i>Yalova Univ.</i>
Prof. Türel YILMAZ ŞAHİN, Ph.D., <i>Gazi Univ.</i>	Instructor Güler KARADUMAN, Ph.D., <i>Atatürk Univ.</i>
Assoc. Prof. Elif ÇOLAKOĞLU, Ph.D., <i>GCGA</i>	Instructor Aydın GÜLŞEN, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>
Assoc. Prof. Cenker Korhan DEMİR, Ph.D., <i>GCGA</i>	Instructor Doğan Şafak POLAT, Ph.D., <i>Arel Univ.</i>
Assoc. Prof. Ayça GELGEÇ BAKACAK, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>	Instructor Fatma ANIL ÖZTOP, Ph.D., <i>Kocaeli Univ.</i>
Assoc. Prof. Cenay BABAOĞLU, Ph.D., <i>Niğde Ömer Halis Demir Univ.</i>	Elem EYRİCE TEPECİKLİOĞLU, Ph.D., <i>Yaşar Univ.</i>
Assoc. Prof. Mehmet Burhanettin COŞKUN, Ph.D., <i>Korkut Ata Univ</i>	Esat KOÇOK, Ph.D., <i>MESBAŞ</i>
Assoc. Prof. Aslıhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU, Ph.D., <i>Hacettepe Univ.</i>	Yusuf ÖZER, Ph.D.
Assoc. Prof. Tekin AVANER, Ph.D., <i>GCGA</i>	Bülent KARAATLI, Ph.D., <i>ND Univ.</i>
Assoc. Prof. Mustafa POLAT, Ph.D., <i>ND Univ.</i>	Gökhan SARI, Ph.D., <i>GCGA</i>
Assoc. Prof. Gökhan İbrahim ÖĞÜNÇ Ph.D., <i>GCGA</i>	Engin AVCI, Ph.D., <i>GCGA</i>
Assoc. Prof. Ersin KARAMAN, Ph.D., <i>Atatürk Univ.</i>	Mehmet KURUM, Ph.D., <i>GCGA</i>
Instructor Ali Burak DARICILI, Ph.D., <i>Bursa Univ.</i>	Erdem ÖZGÜR, Ph.D., <i>GCGA</i>
Instructor Can KASAPOĞLU, Ph.D., <i>EDAM</i>	Tarık AK, Ph.D., <i>GCGA</i>
Instructor Emete GÖZÜGÜZELLİ, Ph.D., <i>Akdeniz Univ.</i>	Bürke Uğur BAŞARANEL, Ph.D., <i>GCGA</i>
Instructor Merve SEREN, Ph.D., <i>Yıldırım Beyazıt Univ.</i>	Mehmet KAHYA, Ph.D., <i>GCGA</i>

İçindekiler

Editör'den	I-IV
Silahsız Savaş Sahası: Yeni Savaş Anlayışında İstihbaratın Yeri	191-213
<i>Emre ÇITAK</i>	
Güvenlik Kuruluşlarındaki Değişim Yönetimi Uygulamalarına Yönelik Yazın Taraması (İngilizce)	215-227
<i>Erdem ERCİYES</i>	
Siber Güvenlik Politikası: ABD, Rusya ve Çin Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz	229-252
<i>Volkan GÖÇÖĞLU, Mehmet Devrim AYDIN</i>	
Güvenlik Güçlerinin Bilgi Güvenliği Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma	253-269
<i>Emre TANER, İbrahim KILIÇ</i>	
Sahel İhtilafında Zor Barış ve Kontrolsüz Alanın Etkisi (İngilizce)	271-288
<i>Israel Nyaburi Nyadera, M. Hamani Massaoud</i>	
2017'de Polis Bültenlerinde Geçen İnsan Öldürme Olaylarının Analizi (İngilizce)	289-308
<i>Galma AKDENİZ</i>	
Savunma Alımlarının Ülke Kalkınmasına Etkisi ve Rolü	309-327
<i>Göksel KORKMAZ, Mustafa Kemal TOPÇU</i>	
Arap Baharı'nın Suriye Sahasında Arap Diline Olan Yansımaları: PYD/YPG Örneği	329-357
<i>Halil Atilla SİVRİKAYA</i>	
Alman Stratejik Kültürünün Dönüşümü ve Almanya'nın Uluslararası Politikaya Proaktif Katılımı	359-379
<i>Fikret BİRDİŞLİ</i>	
Türkiye'nin Denizaşırı Askeri Üs Kurma Girişimleri: Tespitler ve Geleceğe Yönelik Öneriler	381-408
<i>Cenk ÖZGEN</i>	
Makale Yazım Esasları	409-423

Contents

Editor's Note..... I-IV

Unarmed Battlefield: The Importance of Intelligence in The New Understanding of War 191-213

Emre ÇITAK

A Literature Review on Change Management in Security Organizations.. 215-227

Erdem ERCİYES

Cyber Security Policy: A Comparative Analysis on USA, Russia and China 229-252

Volkan GÖÇOĞLU, Mehmet Devrim AYDIN

A Study on Determining Information Security Awareness of Security Forces 253-269

Emre TANER, İbrahim KILIÇ

Elusive Peace And The Impact of Ungoverned Space in The Sahel Conflict..... 271-288

Israel Nyaburi NYADERA, M. Hamani MASSAOUD

An Analysis of Homicide Incidents Reported in Police Bulletins in 2017 ... 289-308

Galma AKDENİZ

The Effect And The Role of Defense Purchases on Country Development 309-327

Göksel KORKMAZ, Mustafa Kemal TOPÇU

Reflections of The Arab Spring to The Arabic Language in Syria: PYD/YPG Case 329-357

Halil Atilla SİVRİKAYA

Transformation of The German Strategic Culture And Its Proactive Involvement in The International Policy 359-379

Fikret BİRDİŞLİ

Turkey's Initiatives to Establish Overseas Military Bases: Determinations And Suggestions For The Future..... 381-408

Cenk ÖZGEN

Publishing Principles..... 409-423

EDİTÖR'DEN

Değerli “Güvenlik Bilimleri Dergisi” okuyucularımız,

Bugün en çok tartışılan konulardan birisi geleceğin güvenlik mimarisi ve bu mimari içindeki yerimizin ne olacağı konusudur. Geleceğe umutla bakan tüm yapılar, bu süreci yönetme kaygısını taşımakta ve ortaya çıkan yeni risk ve tehditlere karşı tedbir getirecek sistemlerle kendilerini donatmaya çalışmaktadırlar. Usûl ne olursa olsun, özellikle niteliksel olmak üzere proaktif sistemlere sahip olmayan sistemlerin gelecekte başarı sağlama imkanı zor görülmektedir. Bu çalışmaların da başlangıcını nitelikli eğitim ve sonuç odaklı bilimsel çalışmalar oluşturmaktadır.

Güvenlik Bilimleri Dergisi bu çerçevede güvenlik alanında yapılan bilimsel çalışmaların sunulduğu bir platform olarak ortaya çıkmıştır. Her geçen gün dergimize olan talebin artması, ilerlediğimiz yolun doğru olduğu yönündeki beklentilerimizi teyit eder niteliktedir. Bu sayımızda toplam 38 makale değerlendirilmeye alınmış ve hakemlik sürecini tamamlayan 10 makale yayına değer görülmüştür.

ÇITAK makalesinde yeni dönemin savaşlarının siber, iç, vekalet, asimetrik, ekonomik gibi isimlerle anılan savaşlara dönüştüğünü, silahların kullanılmadığı, büyük oranda sessizliğin ve görünmezliğin var olduğu bu yeni savaş ortamında esnek ve önalıcı istihbaratın önemine vurgu yapmaktadır.

Güvenlik kuruluşlarındaki değişim yönetimi üzerine yapmış olduğu İngilizce çalışmada **ERCİYES**, kurumlar arasındaki farklılıklara dikkat çekerek değişim yönetimi sürecinde askeri kuruluşların çoğunlukla dönüşüm ve yeniliğe; polis kuruluşlarının ise reform sürecine odaklandığını belirtmektedir. Değişim yönetimi modellerindeki farklılığın nedenini de kurumlar arası kültür, dinamik, yapı, özellikler ve vizyon gibi nedenlere dayandırmaktadır.

ABD, Rusya ve Çin örnekleri üzerinden küreselleşmeye bağlı değişen güvenlik anlayışını inceleyen **GÖÇOĞLU** ve **AYDIN** siber güvenliğin ulusal güvenliğin önemli bir unsuru haline geldiğini ve bu kapsamda Türkiye açısından siber güvenlik politikalarının savunma, saldırı, bağımsızlık ve kapasite boyutlarında ele alınması gerektiğini önermektedir.

Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini korumakla görevli olan emniyet personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin tespit etmek amacıyla

---

TANER ve **KILIÇ** tarafından 404 personelden elde edilen bilgiler ışığında hazırlanan çalışmada ise; emniyet personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin genel olarak yüksek olmadığı ve bu durumun düzeltilmesi için kurum içi eğitimlere daha fazla önem verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

NYADERA ve **MASSAOUD** tarafından İngilizce olarak hazırlanan makalede Sahel Bölgesinin şiddet sarmalı içinde bir ihtilaf koridoru oluşturduğu belirtilmektedir. Bölgenin bu hale gelmesinin nedeni “kontROLSÜZ alan teorisi” çerçevesinde incenerek, yıllarca süren sistematik ötekileştirmenin silahlı gruplarca istismar edilmesi ve ortaya çıkan küçük çaplı kontROLSÜZ toprak parçaları gibi sonuçlara dayandırılmıştır. Bu bulgular perspektifinde barış ve meşruiyetin sağlanması için askeri, sosyal ve ekonomik hizmetlerin kullanılmasına dair bir öneriler sunulmuştur.

Polis Bültenlerini kullanarak Türkiye’de ulusal çapta insan öldürme olayları veri tabanını oluşturmak ve özellikle zamansal dağılımlarına da odaklanarak öldürmelerin ulusal seviyede özelliklerini incelemek amacıyla İngilizce olarak **AKDENİZ** tarafından yapılan çalışmada 2017 yılında 782 öldürme olayına ait bilgiler SPSS programı ile analiz edilerek olayların zaman varyansları, nitelikleri, araçları gibi sonuçlar paylaşılmıştır.

KORKMAZ ve **TOPÇU** tarafından ülkelerin büyüme oranı ile savunma harcamaları arasındaki analitik ilişkiye vurgu yaptığı makalesinde, savunma alımlarının ülke kalkınmasına istihdam, ihracat, Ar-Ge ve teknolojik altyapıya katkısı bağlamında olumlu etkisini belirtmektedir. Teknolojik sahiplik düzeyi arttıkça savunma alımlarının ekonomiye olumlu etkisinin olduğundan dolayı milli sanayinin gelişmesinin önemini belirtmektedir.

Arap Baharı’nın Suriye sahasında Arap diline olan yansımalarını PYD/YPG örneği üzerinden ele alan **SİVRİKAYA** ise özellikle DEAŞ’ın gerileme sürecine girdiği dönemde, PYD/YPG’nin bu durumu fırsata çevirerek Suriye’nin kuzeyinde bilhassa Arap nüfusun yoğun olduğu birçok bölgede köy isimlerini Kürtçe isimler ile değiştirdiğini, Arapçanın bölgedeki tarihsel geçmişini ve kültürel etkisini silmeye çalıştığını ve böylece bölgenin kültürel erozyona maruz kaldığını ve bu durumun gelecekte yeni çatışma ortamlarını doğuracağını ileri sürülmektedir.

Almanya’nın stratejik kültür anlayışının ve uluslararası politikaya proaktif katılımının gelecekte Almanya’yı yeniden uluslararası sistemin önemli bir aktörü olacağını değerlendirdiği makalesinde **BİRDİŞLİ** bu

---

---

süreci tarihsel perspektifte ele almakta ve Almanya'nın Merkezden Liderlik Etme" (Führung aus der Mitte) konseptini geliştirerek uluslararası politikada daha fazla söz sahibi olmaya çalıştığı şeklinde açıklama getirmektedir.

Diğer bir özgün makale ise Türkiye'nin denizaşırı askeri üs kurma girişimleri ile ilgilidir. ÖZGEN tarafından ele alınan çalışmada Türkiye'nin denizaşırı askeri üs kurma girişimlerini analiz edip, geleceğe yönelik önerilerde bulunmaktadır. Bu kapsamda önceliğin son dönemde KKTC özelinde tartışılan deniz ve hava üssü projelerinin hayata geçirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Bu sayımız ile daha önceki indekslerimize EBSCO'da dâhil edilerek daha geniş kitlelere ulaşma gayretimizde bir nebze daha ilerlediğimizi değerlendiriyoruz. Ayrıca bu sayımızdan itibaren dergimizde yer alan makale sayısının da artırılması kararı çerçevesinde daha fazla makaleyi sizlere sunmaya başladığımızı bildirmek isteriz.

Bir diğer önemli gelişme ise dergimizin bu sayısından itibaren kadromuza katılan yeni çalışma arkadaşları ile birlikte daha dinamik bir tempo ile sizlere hizmet etmeye devam edeceğiz. Bu vesile ile tekrar vefakâr dergi çalışanlarına, bizi destekleyen siz değerli okuyucularımıza, yazıları ile dergimizi güçlendiren kıymetli yazarlarımıza ve hakemlerimize bir kez daha şükranlarımızı sunarız.

Saygılarımızla,

Dr. Gökhan SARI
Başeditör

EDITOR'S NOTE

Dear readers of ‘‘Journal of Security Sciences’’,

One of the mostly discussed topics is security architecture of the future and where we will place ourselves in this architecture. All structures with hope for the future worry for managing this process, and they try to equip themselves with systems that will take measures for risks and threats occurring recently. No matter what the method is, especially qualitative systems not having proactive components seem not to be highly successful in the future. Therefore, the essence of these studies is composed of qualified education and result-oriented ones.

The Journal of Security Sciences has been a platform that scientific studies on security are presented. The increasing interest and demand for the Journal confirms the expectations that the path we are following is true. For this issue, 38 articles were reviewed and 10 of them were accepted to be published after being approved by the journal referees.

ÇITAK highlights in his article that the new era wars has reformed and been named as cyber, internal, proxy, asymmetrical, economic war, and he emphasizes flexible and proactive intelligence in such a war situation where no weapons are used, and silence and invisibility highly exist.

In his article on the management of change in security organizations, **ERCIYES**, attracting attention to differences between those organizations, mentions that military organizations mostly focus on change and innovation in the process of the management of change, while the police organizations focus on the reform process. To the writer, the reason for these differences in models of the change management mostly depends on organizational culture, their dynamics, structure, organizational features and vision.

GÖÇOĞLU and **AYDIN**, writing about changing security perception related to the globalization through the USA, Russia and China examples, suggest that cyber security is a vital component of the national security, and that regarding this, cyber security policies of Turkey should be examined through defense, attack, independence and capacity, as well.

The study that **TANER** and **KILIÇ** carried out with involvement of 404 personnel on determining awareness level of police responsible for safety and security and public order talks about that police officers' awareness level for

---

---

information safety is generally low and it is mentioned that to improve this situation, in-service training should be given more attention and priority,

In the article set pen to paper in English by **NYADERA** and **MASSAOUD**, the Sahel region is claimed to have a conflict corridor with spiral of violence. The reason behind this situation being analyzed through the ‘ungoverned space theory’ is related to exploitation of systematic marginalization lasting for years by armed groups and uncontrolled small areas. Relying on the findings, it is suggested that military and economic services should be provided to keep peace and conform legitimacy.

In the article written by **AKDENİZ** in English, by using police bulletins to form a database of homicide and by focusing on the time of it to analyze homicide at the national level in Turkey, 782 homicide news reports in 2017 were analyzed with SPSS, and features like time variations, characteristics and how they were done are presented.

In their article on the analytical relation between country development and defense procurement, **KORKMAZ** and **TOPÇU** state that defense purchases make positive contribution to employment, exportation, R&G and technological infrastructure. Since defense purchases have positive impact on the economy, that the more technological ownership increases, the more national industry develops is stated.

SİVRİKAYA, who wrote about the Arab spring’s effect on Arabic language in Syria region through PYD/YPG example, claims that these terrorist organizations made benefit of the conditions to change names of villages which are mostly Arab populated in the region to Kurdish ones when the ISIS began to withdraw; that they try to wipe away the historical and cultural background of the Arab, and thus causing the region to go through cultural erosion which will possibly lead to new conflicts in the future.

In his article, **BİRDİŞLİ** mentions that Germany’s perception of strategic culture and proactive involvement in international politics will make Germany again a leading actor of the international system in the future. He also handles this process through historical perspective and claims that, Germany tries to have a louder voice in international politics through developing the concept of ‘Leading from the Center’ (Führung aus der Mitte).

Another authentic article is on Turkey's initiatives to establish overseas military bases. The study written by **ÖZGEN** analyses the initiatives of Turkey to have oversea military bases and makes suggestions for the future. Regarding the topic, that the priority should be on putting the sea and air base projects in NCTR into effect is recommended.

We think that we have gone a step further to achieve the goal of reaching more readers by adding 'EBSCO' to previous indexes. Moreover, after this issue, with the decision to increase the number of the articles in the Journal, we gladly announce that we will start presenting more articles to the readers.

The other important development about the journal is that, with the new colleagues recently joining us, we hope to serve you, the readers, with more enthusiasm and a dynamic tempo. I would like to take this opportunity to thank our readers supporting us, dear writers who contribute to the Journal with their articles, and reviewers.

Yours sincerely,

Gökhan SARI, PhD.

Editor-in-chief

SİLAHSIZ SAVAŞ SAHASI: YENİ SAVAŞ ANLAYIŞINDA İSTİHBARATIN YERİ

Emre ÇITAK*

Öz

Günümüzde pek çok alanda gözlemlenen değişim ve dönüşüm eğilimi savaş anlayışında da kendini göstermektedir. Savaş basit bir şekilde; politikaları, amaçları ve çıkarları doğrultusunda karşı karşıya gelmiş taraflar arasındaki barışçıl olmayan yöntemlere dayanan üstünlük arayışını ifade etmektedir. Geleneksel savaşlar, sınırları belirli bir alanda yüzleşen ve kullanacakları yöntemler çoğunlukla tahmin edilebilir olan belirli düşmanlar arasında gerçekleşmiştir. Yeni dönemin savaşları ise önceliklerden oldukça farklıdır. Her ne kadar içerisine devletler arası sıcak çatışmaları olsa da yeni savaş anlayışı; devletleri büyük çoğunlukla kaynağı, süresi ve etkisi bilinmeyen saldırılardan oluşan savaşları yürütmeye hazırlıklı olmaya yönlendirmektedir. Devletler, sayıları giderek azalan askeri karşılaşmaların yerine siber, iç, vekâlet, asimetrik, ekonomik gibi isimlerle anılan savaşlara uyum sağlamak zorundadırlar. Silahların kullanılmadığı, büyük oranda sessizliğin ve görünmezliğin var olduğu yeni savaşlarda ise istihbarat yapıları ve faaliyetleri temel başvuru yöntemi olarak gündeme gelmektedir. Yeni tür savaşların üzerindeki sis perdesinin aralanmasında istihbarat üretimi önemli bir rol oynamaktadır.

Çalışmada öncelikle güvenlik, savaş ve istihbarat kavramlarının genel çerçevesi çizilecek, ardından yeni savaş anlayışının genel hatları ve istihbaratın yeni savaş anlayışındaki yeri ele alınacaktır. Yeni tür savaşlarda istihbarat faaliyetlerine yönelik giderek artan ihtiyaç ve bu bağlamda istihbaratın modern savaş sahaharındaki rolü ifade edilecektir. Sonuçta ise genel bir değerlendirme ile beraber ilgili konuda gelecek projeksiyonu yapılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Savaş, İstihbarat, Güvenlik, Yeni Savaş Anlayışı.

UNARMED BATTEFIELD: THE IMPORTANCE OF INTELLIGENCE IN THE NEW UNDERSTANDING OF WAR

Abstract

Nowadays, the trend of change and transformation observed in many areas is also manifested in the understanding of war. War in a simple way refers to the search for supremacy based on non-peaceful methods among the parties who face in the direction of their policies, objectives and interests. Traditional wars were confronted in certain areas and the methods used were predominantly predictable among certain enemies. The wars of the new era are quite different from the previous ones. Although it includes hot conflicts between states, the new understanding of war urges states to be prepared to wage wars of which most attacks of unknown origin, duration and impact. Instead of decreasing number of military encounters, states have to adapt to the wars mentioned by such names as cyber, internal, proxy, asymmetrical and economic. There is a great deal of silence and invisibility, intelligence structures and activities coming to the fore as the main application method for the new wars, where weapons are not used.

In this study, the framework of the concepts of security, war and intelligence will be drawn, then the general aspects of the new understanding of war and the place of intelligence in the new understanding of war will be discussed. The growing need for intelligence activities in new types of wars and the role of intelligence in modern battlefields will be covered in details. As a result, an assessment on future of wars will be done besides an overall evaluation.

Keywords: War, Intelligence, Security, New Understanding of War.

* Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, emrecitak@hitit.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8704-6495>

GİRİŞ

Literatürde savaş en genel ve kabul gören tanımıyla, von Clausewitz (2011: 30)'in “düşmanı iradeyi kabule zorlamak için kuvvet kullanma eylemi” ifadesi üzerinden şekillenmektedir. Karşı tarafın; belirlenen amaçları, istekleri veya iradeyi doğrudan kabul etmediği durumlarda savaş bir seçenek olarak görülmekte ve taraflardan birinin ya da hepsinin ateşkes çağrısı yapmasına kadar devam etmektedir. Savaşlar sonucunda her zaman yıkım ve kayıplar vardır, fakat getirilerinin daha fazla olması durumunda ya da düşman tarafın kaybının daha fazla olacağı yönündeki hesaplamalar karşısında savaş makul bir tercih olarak görülmektedir. Dünya tarihinin savaşlarla dolu olmasının basit açıklaması bu şekildedir.

Geleneksel anlayışta öteki ve diğeri algısı üzerinden yaratılan bir düşmana karşı sınırları belirli bir sahada uygulanan şiddet faaliyeti savaşın kapsamını oluşturmaktadır. Burada bahsedilen şiddet büyük oranda askeri silah ve araçlarla sıcak çatışmalar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Taraflar arasındaki güç farkının devasa düzeyde olmadığı durumlarda, bu türden askeri mücadele temelli savaş yürütmek, felaketlere ve geri döndürülemez kayıplara yol açmıştır ve açmaya devam etmektedir. Yaşanan sayısız tecrübeye rağmen her an dünyanın herhangi bir bölgesinde doğrudan insan hayatına yönelik tehdit ihtiva içerecek, zorluklarla oluşturulan medeniyette yıkıma yol açacak ve çevre üzerinde kalıcı hasarlar oluşturacak bir savaşın meydana gelme olasılığı yüksektir.

Askeri stratejilerin, fiziksel saldırıların, geleneksel veya teknolojik silahların çerçevesinde tanımlanan savaş anlayışı ilgili bölümde de anlatılacağı gibi çeşitli nedenlerle değişime uğramıştır. Bu değişim anlayışsal, algısal, yöntemsel, stratejik, taktiksel, kurumsal ve kuramsal bazlar başta olmak üzere pek çok alanda kendini göstermektedir. Bu bağlamda “yeni nesil savaş” ya da “yeni savaş anlayışı” olarak isimlendirilen durum pek çok gelişmenin sonucudur ve savaşın gelecekte alacağı şekil konusunda ipucu sağlamaktadır.

Savaşların doğasının değişmesi mücadele bağlamında başvurabilecek milli güç unsurlarını da gündeme getirmektedir. Yeni tür savaşlarda genellikle kimliği, kullandığı silahlar ve yöntemler, saldırı zamanı, ittifak ilişkileri, saldırı nedeni belli ya da tahmin edilebilir olmayan düşman karşısında işe koşulabilecek araçların başında istihbarat faaliyetleri gelmektedir. Hedefin çeşitli yönleriyle ilgili üretilen istihbarat sayesinde geleneksel savaşlarda olduğu kadar yeni tür savaşlarda da üstünlük sağlanabilmektedir.

Bu çalışma; yüzyıllardır savaş öncesinde, sırasında ve sonrasında zorunlu olarak başvuru alan istihbarat faaliyetlerinin bilinen silahların kullanılmadığı günümüzün mücadelelerindeki rolünü ele almak için hazırlanmıştır. Bu bağlamda “yeni savaş anlayışı” ve istihbaratın yeni savaşlardaki rolüyle ilgili listeler hazırlanmıştır.

Mücadelenin taşındığı yeni savaşlarda ve savaş sahalarında istihbaratın faaliyetlerin en etkili silahlardan biri haline gelmesi konunun ciddiyetini ve önemini artırmaktadır. Makale boyunca da savaş-istihbarat ilişkisinin tartışılması ve yeni anlayış bağlamında değerlendirmeler yapılması öngörülmüştür. Fakat ilk olarak güvenliğin, savaşın ve istihbaratın kavramsal boyutu çizilerek okuyucu için ön bilgilendirme yapılmıştır.

1. KAVRAMSAL AÇIDAN GÜVENLİK, SAVAŞ VE İSTİHBARAT

1.1. Güvenlik

Güvenlik pek çok alana hitap eden bir kavramdır. “Bireysel güvenlik”, “bilgi güvenliği”, “enerji güvenliği”, “özel güvenlik”, “ulusal güvenlik”, “küresel güvenlik”, “gıda güvenliği”, “fiziki güvenlik”, “iş güvenliği”, “şirket güvenliği”, “çevre güvenliği”, “iletişim güvenliği” gibi kavramlar günlük yaşamın içerisinde sıkça duyulmakta ve önemli bir yer kaplamaktadır. Güvenlik en temel anlamıyla; güvende olma, tehdit ve tehlikelerden uzak kalma, saldırılardan korunma, emniyete yönelik gelebilecek tehditlere maruz kalma ihtimali olmaması gibi anlamlara gelmektedir (Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, 2017: 255; Lerner ve Lerner, 2004; Litte vd., 1965; 1828; Türk Dil Kurumu, 2011: 1013; Wolfers, 1952: 485). Ele alınacak alanın özellikleri göz önünde bulundurularak bu kısa tanım üzerinden bir çerçeve çizmek mümkündür. Örneğin; bilgi güvenliği eldeki bilgiye ve bilgi altyapısının tehditlerden korunma durumunu, gıda güvenliği yiyeceklere, içeceklere ve bu bağlamdaki kaynaklara yönelik tehditlerden korunma durumunu, fiziksel güvenlik ise konunun odağını oluşturan bir nesnenin fiziki yapısına yönelik tehditlerden korunma durumunu ifade etmektedir.

Güvenlik kavramı yaygın olarak uluslararası ilişkiler literatüründe kullanılmaktadır. Özellikle uluslararası güvenlik, devlet güvenliği ve ulusal güvenlik kavramları ilgili alanın gündeminin büyük kısmını meşgul etmektedir. Düşmandan saldırı alma ihtimali güvenlik endişesinin esasını oluşturmuştur. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan savaş ve istihbarat da özellikle ulusal güvenlik kapsamında ele alınmaktadır.

Güvenlik anahtar bir kavram olarak görülmekte ve aktör-tehdit bağlamında etiketi veya tanımlaması değişmektedir. Güvenliğe yönelik farklı yaklaşımlar bu kapsamda, konu edinilen özne ve tehdit boyutuyla ortaya konulmaktadır (Akgül Açıkmeşe, 2018: 245). Örneğin; güvenlik genel bağlamda diğerlerinden gelebilecek müdahalelerden korunma ve güvende olma durumunu ifade ederken (McSweeney, 2004:13), ülkeye yönelik bir saldırı olma durumu özne bağlamında ulusal güvenlik, bilgisayar veya ağ sistemleri üzerinden oluşturulan saldırılar da tehdit boyutuyla siber güvenlik olarak tanımlanmaktadır.

Her ne kadar “güvenlik” tek bir sözcük olarak anlam ifade etse de tehdit, risk, tehlike, risk, güvensizlik, yokluk, yoksunluk, korku gibi kelimelerin varlığıyla daha net şekilde açıklanabilmektedir. Bu durumlar gerçek, algısal ya da tahmine dayalı olabilmektedir (Dedeoğlu, 2014: 28-32). Güvenlik endişeleri ve tanımları da bu bağlamda şekillenmektedir. Güvenliği konu edinecek olan kişi ya da merci; tehditleri, riskleri ve tehlikeleri algılama, önemseme, belirleyebilme, analiz edebilme kıstasları kapsamında tanımlamasını yapabilmektedir. Baldwin’e göre güvenlik kavramını kullanan kişi kafasında özel bir tehdit türü barındırmaktadır. Örneğin konut güvenliği veya ulusal güvenlik kapsamındaki politikaların yöneltildiği kaynaklar farklıdır. Birinde endişe kaynağı hırsız iken, diğerinde devletlerdir (Baldwin, 1997:15). Ayrıca kişinin teorik bakış açısı ve kişisel görüşü, yaşadığı çevre, içinde bulunduğu ülkenin ve toplumun özellikleri yapılan güvenlik tanımlarının çeşitlenmesine yol açmaktadır (Karabulut, 2011:7).

Güvenliğin çok boyutlu bir yapısı bulunmaktadır. Güvenlik bireysel; toplumsal, ulusal, bölgesel, uluslararası, küresel düzeylerde incelenebilmektedir. Ayrıca güvenliğin hedef/konu alanları; askeri, siyasi, ekonomi, enerji, çevre, gıda, siber, teknoloji, bilgi ve nüfus gibi geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Bu durum karşısında da büyük bir tanım çeşitliliği ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Carr; (1946: 25), güvenliği devletlerin en önemli amacı olarak görmekte ve bu doğrultuda güç-güvenlik ekseninde bir tanımlamaya gitmektedir. Buzan (1991a: 432) ise güvenliği; devletlerin ve toplumların düşman olarak algıladıkları değişim baskısına karşı bağımsız kimliklerini ve bütünlüklerini sürdürebilme kabiliyeti ve tehditlerden uzak olma durumu olarak geniş bir açıdan ele almaktadır. Ullman (1983:133) da güvenliği ulusa yönelik tehditler bağlamında değerlendirerek bu tehditlerin vatandaşların yaşam kalitesinin düşmesine, karar alım sistemindeki unsurların işlerinin zorlaşmasına neden olan durum veya olaylar zinciri olduğunu ifade etmektedir. Ayoob (1991:259) ise devletin topraksal ve kurumsal yapısını zayıflatma veya çökertme tehdidi oluşturan zayıf yönler bağlamında güvenliğe yaklaşmaktadır. Bu kapsamda bir devlet ya da rejim zaaf-sağlamlık çizgisinde ne kadar dayanıklı olursa güvenlik o derece gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Güvenlikle ilgili belirtilmesi gereken önemli bir konu da çerçevesinin/ sınırının üzerindeki tartışmadır. Geleneksel anlayış olarak addedilen ve çoğunluğu realist görüşlerin temelinde oluşan güvenlik tanımlaması askeri ifadelerle ve savaş kapsamında düşünülürken diğer görüşler güvenliğin genişlemesi ve derinleşmesine katkı sağlamaktadır. Güvenliğin yelpazesini sınırlı tutma veya pek çok alanı-aktörü içerisine alacak şekilde genişletme eğilimleri tanım üzerinde etkili olan önemli bir yönü oluşturmaktadır. Güvenliğin kapsamının sınırlı kalmasının pek çok konuyu göz ardı etme ve devletleri bu alanda yalnız bırakma anlamına geldiğini düşünenler olduğu kadar (Buzan; 1991b; Booth, 2007; Keith ve Micheal; 1997; Ullman; 1983; Tickner, 1995; Wæver, 1995), bir genişleme sürecinin güvenlik kavramını önemsizleştirceğini ifade edenler de bulunmaktadır (Walt, 1991). Güvenliğin

etiketleri ve ifade ettiği, alandaki yeni anlayış, kapsadığı aktörler ve konu alanları bu tartışmadaki bakış açısına göre farklılaşmaktadır. Bu durum savaş, barış, terör, anlaşmazlık, çatışma, istihbarat gibi güvenliğin doğrudan çağrıştırdığı kavramları da değiştirmekte ve muğlaklaştırmaktadır.

1.2. Savaş

Savaş söz konusu olduğunda gözlerin önüne aniden bir muharebe alanı ve çeşitli silahlarla donatılmış askerler gelmektedir. Gerek tanık olanlar ve içerisinde bulunanlar, gerek bu durumu görsel ve yazılı medyadan takip edenler gerekse de sinema ve dizilerden kurgularını izlemiş olan herkes savaşın sebep olduğu geri döndürülemez acı ve yıkımlardan bahsedecektir. Bu nedenle savaşın kavramlaştırılmasına yönelik çalışmalarda, çoğunlukla tanımından öte sırasında ve sonrasında yaşanan kayıp, sıkıntı ve sorunların dramatik tasvirleri konuya dahil olmaktadır. Örneğin; Kenneth Waltz *Man, The State, and War* isimli uluslararası sistemin ve savaşın doğasını anlattığı kitabının hemen başında “Bir savaşı kimin kazandığını sormak, San Francisco depremini kimin kazandığını sormak gibidir. Savaşın bir zaferi yoktur, sadece dereceleri değişen mağlubiyetler vardır” diyerek konuya giriş yapmaktadır (Waltz, 2001:1). Pek tabii iki tarafın belirli bir alanda askeri personellerle ve araçlarla yaptığı geleneksel mücadele modası geçmiş ve seyrekleşmiş bir duruma gelse de yeni savaş anlayışını savunan pek çok kişilerde bile birincil imge geleneksel savaş teması şeklindedir.

Sözlük anlamıyla savaş; taraflar (devletler, toplumlar, gruplar vb.) arasında gerçekleşen düşmanca emelleri ve şiddete dayalı araçları olan mücadeleyi ifade etmektedir (Türk Dil Kurumu, 2011; Oxford English Dictionary, 2018). Saldırı ya da savunma biçiminde olabilen savaş, liderler tarafından kararı verilen ve eldeki silahların düşman olarak belirlenmiş tarafa yöneltildiği organize şiddeti ifade etmektedir (Kekes, 2010:201). Levy ve Thompson da benzer şekilde savaş kavramını değerlendirirken siyasi örgütlenmeler arasındaki düzene ve devamlı sahip şiddet eylemini temele almaktadır (Levy ve Thompson, 2010:5). Wright ise geniş anlamda savaşı birbirine benzer fakat farkları bulunan varlıklar arasındaki şiddet içeren temas, dar anlamdaysa iki ya da daha fazla düşman gruba silahlı güçlerini kullanarak çatışma yürütmelerine eşit olarak ortam sağlayan meşru durum olarak tanımlamaktadır (Wright, 1942:8). Pek tabii savaşın kavramsal boyutu ortaya konulurken Clausewitz’in “savaş politikaların başka araçlarla sürdürülmesidir” (Clausewitz, 2011: 37-38) tanımlamasını da göz önünde bulundurmamak ve savaşı siyasi sonuçlara varmak için ortaya konulan bir mücadele unsuru olarak görmek önemlidir.

Genel bir özetle savaş şiddetin bir türüdür; daha açıklayıcı olarak da kolektif, doğrudan, belirgin, örgütlü, araçsal, kurumsallaşmış, ritüelleştirilmiş ve düzenlenmiş şiddettir. Bu ayırt edici özellikler ve ayrıntılar sınırlayıcı ve savaşa özgü değildir. Yine de savaşın ya da saldırganlık durumunun şiddet teması

içerisinde çok özel bir yeri olduğu açıktır (van der Dennen, 1995:69). Tanımlar bağlamında savaş kavramı; derece veya türü değişen şekillerde şiddet, niteliği ve niceliği değişen düşman taraf ve gruplar, şiddetin taraflar tarafından düzenlenmesi, sonucunda ulaşılmak istenilen siyasi hedefler gibi unsurları barındırmaktadır.

Savaşların sürekli meydana gelmesinin arkasında çeşitli nedenler bulunmaktadır. Konuyu çalışanlar tarafından insan doğasına, liderlerin aç gözlülüğüne, kar-zarar veya kazanç-yıkım hesaplamalarına/yanlış hesaplamalarına, uluslararası sistemin yapısına atıflar yapılarak savaşın arkasında yatan sebepler ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Örneğin; Fry, 2013; Levy ve Thompson, 2010; Rotberg ve Rabb, 1988; Waltz, 1979). Savaşlara yönelik talep bağlamındaki süreklilik, nedenlerinin üzerindeki tartışmayı da güncel tutarken diğer bir konuya da dikkat çekmektedir. Savaşlar insanlığın gerçeği ve vazgeçilmezliği olagelmıştır; bu nedenle medeniyeti ve günlük yaşamı etkileyen her türden gelişme savaş anlayışını, tanımını ve doğasını da etkilemektedir. Bu bağlamda da savaşın yeni boyutları gündeme gelmiştir. Bu başlık altında genel hatları çizilen savaş geleneksel ya da klasik tanımlamasıyla ifade edilirken, bir sonraki bölümde bahsedileceği üzere farklı türden mücadelelerin, yöntemlerin ve araçların kullanıldığı yeni bir savaş anlayışı ortaya çıkmıştır.

1.3. İstihbarat

İstihbaratı en basit şekilde bilme merakı üzerine kurulu bir mücadele alanı olarak tanımlamak mümkündür. En temel dürtülerden olan merak; insanları kendileri, çevreleri ve diğerleri hakkında bilgi toplamaya itmektedir. İstihbarat merakın yanı sıra güvenlik ihtiyacına yönelik oldukça faydalı bir araç olarak tarih boyunca kullanılmıştır. Politika ve strateji yapımcılarının dünyayı algıma konusundaki tutumlarının şekillenmesinde ve güvenlik konularıyla ilgili ihtiyaç duydukları bilgilere erişmelerinde istihbarat faaliyetleri birincil başvuru aracı olagelmıştır (Treverton, 2004: 77-79). Bu türden bilginin toplanması, doğrulanması ve amaçlar doğrultusunda kullanılması için zaman içerisinde çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Toplumların, öncül siyasi yapıların ve son olarak modern devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte de istihbarat ihtiyacı daha sistematik, kurumsal ve geniş yelpazede karşılanmaya çalışılmıştır.

İstihbarat etimolojik açıdan “haber, haberdarlık, bilgi alma, yeni gelen haberler” anlamları taşımaktadır. Türkçeye, Arapçadan geçmiş bir sözcüktür. Pek çok dilde ise Latince “kavrama, kavrayış, anlama yeteneği, idrak, sezgi” anlamlarını barındıran “*intelligentia*” sözcüğünden türetilmiş kelimeler kullanılmaktadır (İngilizce-*intelligence*, Fransızca-*intelligence*, İtalyanca-*intelligenza*, Almanca-*intelligenz*, Rusça-*интеллект* (intellekt), Makedonca-*интелигенција* (enteligencija), Danca-*intelligens* vb.). Genel bir bakışla istihbaratın anlamaya, öğrenmeye, kavramaya ve anlamlandırmaya dayalı olduğunu söylemek gerekmektedir.

Kökenbilim sayesinde istihbaratla ilgili genel bir algı edinmek mümkündür. İstihbarat tartışmalarının temelini hiç şüphesiz bilgi üzerindeki değerlendirmeler oluşturmaktadır: Kimin bilgiye ihtiyacı olduğu veya erişmek istediği, bu bilginin nereden geldiği ve gelmesi gerektiği, nasıl bir tutumla ele alındığı, eldeki bilgiden kimin haberdar olabileceği ve son aşamada nasıl kullanılacağı esas sorulardır (Clark, 2007:1). Kavram bunlardan fazlasını barındırmaktadır. İstihbarat sadece öğrenilen, haberdar olunan şeyi değil bu doğrultudaki politikaları, faaliyetleri, kurumları ve süreçleri de içeren bir yapıdadır. Örneğin; Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT)'in kuruluşunun 75. yılı anısına hazırlanan kitapta istihbarat; ham bilgilerin tasnif, kıymetlendirme ve yorum gibi aşamalarla işlenmesi sonucu ortaya çıkan ürün olarak ifade edilmektedir (İlter, 2002:1). Bir başka tanıma göre istihbarat genellikle düşman olan yabancı bir oluşuma ve bilgi toplama işiyle ilgilenen bir yapıya yönelik oluşturulan bilgi olarak tanımlanmaktadır (Lerner ve Lerner, 2004:117). Shulsky ve Schmitt istihbaratı; devletin ulusal güvenlik çıkarlarını elde etmeye ve düşmanlardan gelebilecek tehditlere karşı koyabilmeye yönelik politikaların oluşturulması ve uygulanabilmesiyle ilgili bilgi olarak açıklamaktadırlar (Shulsky ve Schmitt, 2002:1). Planlama, toplama, işleme, dağıtım ve değerlendirme gibi birbiriyle iç içe olan süreçler sonucunda ilgili faaliyetlere kimlik kazandıran istihbarat ürünü ortaya çıkmaktadır (Keithly: 2010:44). Toplama sürecinden ortaya çıkan ürünün dağıtımına kadar olan aşamaya istihbarat çarkı veya döngüsü adı verilmektedir. Örneğin Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) resmi internet sayfasında bu döngü; istihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve yönlendirilmesi, haberlerin toplanması, haberlerin işlenmesi (değerlendirilmesi), istihbaratın yayımı ve kullanılması olmak üzere birbirini besleyen dört aşamada ele alınmaktadır (MİT, 2019).

Akademik anlamda ilk incelemelerden birini yapan Sherman Kent (2015)'in, “İstihbarat bilgidir, organizasyondur ve faaliyetler” tanımlaması konuya bakışın sacayaklarını oluşturmuştur. İstihbarat denildiğinde, teknik, insan ve açık kaynak gibi çeşitli toplama yöntemleriyle elde edilen ham bilgilerin gerekli süreçlerle işlenmesi sonucu ortaya çıkan ürünü; bu ürünün var edilmesi, korunması ve gerekli yerlere iletilmesi için gerekli çabaların tümünü ifade eden faaliyetleri ve bu faaliyetleri gerçekleştirmek için oluşturulan yapıyı baz alan geniş bir çerçevede düşünmek gerekmektedir.

Genel kapsamda istihbaratın; hedeflerden bilgi toplaması ve yorumlanması, gizli bilgilerin korunması ve ülkeye yönelik tehditlere, casusluğa, saldırılara karşı konulması, ülkenin politikaları ve çıkarları kapsamında düşman ülkelerde gizli faaliyetler yürütülmesi gibi görevleri bulunmaktadır (Johnson, 2007: 4). İstihbarat üretimi, propaganda ve psikolojik savaş yürütme, ulusal güvenlik sağlama, önleyici güvenlik uygulama, istihbarata karşı koyma, örtülü operasyonlar gerçekleştirme gibi faaliyetlerle önemi belirlenen istihbarat faaliyetleriyle; ülke güvenliğinin, toplumsal huzurun ve kamu kurumlarının sağlıklı şekilde işleyişinin

sağlanmasında, kültürel değerlere yönelik saldırıların önlenmesinde, dış temsilciliklerin korunmasında, uluslararası alandaki gelişmelerin takip edilmesinde ve olumsuz etkilerin analiz edilmesinde, hassas bilgilere yabancı/düşman erişiminin engellenmesinde, ülke çıkarlarının korunmasında ve ulusal politikaların gerçekleştirilmesinde işlevsel yönünü göstermektedir (Çıtak, 2017: 64-70).

Toplumların ve devletlerin gerek birbirlerinden gerekse de diğer aktörlerden boyutları ve kimlikleri değişen tehditler almaları uluslararası alanın alışlagelmiş bir durumudur. Tehditler bağlamında mücadelenin boyutu kimi zaman karşılıklı restleşme seviyesinde kalırken kimi zaman büyük bir savaşı meydana getirmektedir, kimi zaman ekonomik saldırı temelinde gerçekleşirken kimi zaman da siber alanda kendini göstermektedir. Tarihin her aşamasında siyasi varlıkların önemli bir kozu olan istihbarat da mücadele alanının tam merkezinde bulunmuştur. Geleneksel savaşlarda düşmanın özellikleri ve savaş sahası hakkında bilgi toplamadan (Tzu, 197-200) beşinci kol faaliyetleri¹ kapsamında kara ve gri propaganda yürütmeye kadar etkinlik alanı olan istihbarat yapıları önemli görevler yüklenmektedir.

2. YENİ SAVAŞ ANLAYIŞI VE İSTİHBARAT

2.1. Geleneksel Savaş Anlayışından Yeni Savaş Anlayışına Geçiş

Eski savaşlar veya konvansiyonel savaşlar isimlerini de alan geleneksel savaşlar; silahlı kuvvetler, çatışma, gözlenebilir yıkım, nihai amaç, belirli şiddet durumu, sayıları belli ve benzer taraflar, belirli düşman gruplar (Wright, 1942: 8-9) gibi sözcükler üzerinden tanımlanmaktadır. Geleneksel savaşlarda pek çok şey ya bellidir, ya hesaplanabilir ya da tahmin edilebilir niteliktedir. Savaşın tarafları, askeri kapasiteler, kullanabilecek silahlar, savaş sahası, strateji ve taktikler, ortaya çıkabilecek yıkım bu bağlamda düşünülebilmektedir. Pek tabii ki kazanma amacıyla ve zorunluluğuyla girilen yüzyılların tecrübesiyle yoğrulmuş mücadelelerde sürprizlerin açığa çıkması muhtemeldir; fakat bu tip durumlar bile geleneksel savaşların genel çerçevesinde bir değişiklik yaratmamaktadır.

Geleneksel savaşlar insanlığın tarih boyunca yaptığı mücadelenin genel ismidir. İnsanlık tarihinin her noktasında iki birey, grup, toplum veya siyasi varlık çeşitli nedenlerle karşı karşıya gelmiştir. Hâkimiyet, elde etme, korkutma, kovma, caydırma, kıskançlık, güvenlik gibi nedenler bu karşılaşmaların nedeni olmaktadır. Taraflar zaman zaman bölge egemenliği için, zaman zaman kısıtlı bir kaynak üzerindeki hâkimiyet için, zaman zaman sınır güvenliği için, zaman zaman da

---

¹ Beşinci kol faaliyetleri savaş durumunda karşı tarafın manevi yönden zayıflatılmasına yönelik yapılan çalışmalardır. Sıcak çatışmalar yaşanmadan önce ya da sırasında hedef toplumu ve devleti psikolojik olarak yıpratmak, karışıklık yaratmak ve boyun eğme sürecini hızlandırmak için gerçekleştirilen propaganda, sabotaj, terör saldırıları, casusluk, istikrarsızlık yaratıcı eylemler gibi sübvर्सif faaliyetler bu kapsamda düşünülmektedir.

gelecekteki kaygılara yönelik önleyici müdahale için mücadeleye girişmektedirler. Savaşın neden olduğu tüm belirsizliklere rağmen geleneksel savaşta çoğu konu belirlidir. Savaşın nedeni, savaşan taraflar, kullanılan silah ve araçlar, savaş sahası aşağı yukarı bilinmektedir.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasındaki ve sonrasındaki süreçte savunma sanayisi ve teknolojisinde olan gelişmeler ve savaşan grupların yapılarındaki değişimlerle birlikte konvansiyonel olmayan (nonconventional) savaş terimi kullanılmaya başlamıştır. Savaş sahalarında daha önce görülmeyen kitle imha silahlarının da içerisinde olduğu silahların kullanılması veya kullanılma olasılığı ve de savaşan tarafların iki düzenli ordudan öte birbirlerine benzemeyen, asimetrik denilen türden olmaları geleneksel savaşların ömrünün tamamlandığı yönde görüşler doğurmuştur.

Günümüze gelen süreçte savaşların doğası hızla değişmiştir; fakat bu değişimi sadece teknolojik silahların kullanılması ve gerilla tarzı mücadelenin ön plana çıkması olarak sınırlandırmak yeterli olmamaktadır. Bu nedenle geleneksel olmayan savaş ya da asimetrik savaş yerine yeni savaş anlayışı demek daha kapsayıcı olmaktadır. Yeni savaş terimi; ilgili anlayış, stratejiler, silah sistemleri, taraflar, savaş sahası, savaş süresi, savaş yoğunluğu, savaşan unsurlar, karar alıcılar, hukuksal durum gibi pek çok alandaki değişimi içermektedir.

Özellikle Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından uluslararası alanda ve sistemde oluşan gelişmelerle birlikte savaşların geleceği de sorgulanmıştır. Yapılan tartışmalar Gat ve Maoz'un da belirttiği gibi üç seçenek üzerinde yoğunlaşmıştır. Savaşların nihayete erdiği ve sorunların farklı kanallarla çözülebileceği yönündeki görüş, savaşların asla bitmeyeceği ve temel yapısının değişmeyeceği yönündeki görüş, savaşların yok olmayacağını ama çoğu yönden büyük bir değişim altına gireceği yönündeki görüşler gündeme gelmiştir (Gat ve Maoz, 2001: 1-4). Tüm küreyi olumsuz etkileyecek bir nükleer çarpışmanın uzun yıllar tehdidini yaşayan ve büyük güçler arasındaki savaşların İkinci Dünya Savaşı'nın ardından hızla düşen seyrini gören (Levy ve diğerleri, 2001: 15-20) analizcilerin güvenlik dünyasında olabilecek yeni gelişmeler üzerine yoğunlaşmaları gerekmiştir. Eleştirel güvenlik çalışmalarının başladığı bu dönemde “geleneksel olmayan savaş” yerine “yeni savaş” terimi kullanılmaya başlanmıştır; çünkü yukarıda bahsedilen üç görüş yıllar içerisinde test edilmiştir. Savaşların olmaya devam etmesi birinci görüşü, geleneksel olarak ifade edilen devletler arası sıcak savaşların azalmasına rağmen savaş kapsamındaki mücadelenin artması ise ikinci görüşü boşa çıkarmıştır. Böylece de savaşların var olduğu ama bilinen savaşların her yönden büyük bir dönüşüme girdiği bir süreç ortaya çıkmıştır.

Savaşın dönüşümü ya da “yeni savaş” üzerindeki tartışma; silahların ve tarafların değişmesi gibi basit bir temelden öte uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, sosyoloji, tarih, ekonomi-politik gibi çeşitli alanlarının üzerinden şekillenmiştir. Bu

eğilim uluslararası politika ve güvenlik çalışmalarının konu alanlarına da dokunmuştur. Soğuk Savaş bitiminden günümüze gelen süreçte akademi içinde ve dışında “yeni savaş” önerisine yönelik ilgi artarak devam etmiştir (Mello, 2010: 9-10). Güvenlik gündeminin siyasi ve askeri odaklı konulardan farklı alanlara yönelmesi (Buzan, 1991a: 439-450; Buzan ve Hansen, 2009:187-226), mücadelenin yönünün de farklı alanlara kayması sonucunu doğurmuştur. Farklı alanlar yeni mücadele tanımları, yöntemleri, silahları, aktörleri, stratejileri gerektirmiştir. Böylece de yeni bir savaş kavramı ön plana çıkmıştır.

Savaş bir tarafın amaçlarına ulaşmak için ortaya koyduğu saldırgan tutum olarak tanımlandığında, büyük kayıplara yol açan sıcak çatışmaların varlığının sorgulanması kaçınılmaz olabilmektedir. Örneğin bir devletin başka bir devlete karşı sergilediği saldırgan tutumunu askeri gücünü sahaya sürmeden yürütebilmesi mümkündür. Çeşitli savaş türleriyle maksat gerçekleştiğinde geleneksel savaşlara olan ihtiyaç da azalmıştır. Çatışmalar varlığını sürdürse de iki devlet arası savaşların sayısı bu bağlamda azalmıştır. Örneğin 2016 yılında gerçekleşen kırk dokuz silahlı çatışmadan ikisi devletler arası savaş niteliğindedir (SIPRI, 2017:2). Bu veri yeni savaş anlayışına nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda ipucu vermektedir. Konu daha da genişletilirse görünür bir çatışma bile olmadan savaşların yürütülmesinin mümkün olduğu anlaşılacaktır. Yeni savaş kavramını ve çeşitlenen savaş türlerini tanımlamadan önce belirtmek gerekir ki savaşın doğasının değişmediğini, çeşitli gelişmelerin etkisiyle karakterine bir takım eklemelerin olduğunu, “geleneksel olmayan savaş” ifadesinin durumu karşıladığını, yeni bir savaş anlayışının olmadığını savunan ve evrensel bazda dönüşüm olmadığını ifade eden görüşler de bulunmaktadır (Henderson and Singer, 2002; Kalyvas, 2001; Smith, 2003). Bu görüşteki araştırmacıların ortak noktası savaş alanında çeşitli konularda yaşanan değişimin kökten bir dönüşüm şeklinde anlaşılması gerektiği görüşü üzerine kuruludur.

Yeni savaş anlayışı; geleneksel savaş tanımı için kullanılan tüm kavramların maruz kaldığı değişimi ifade etmektedir. “Mücadele”, “hedef”, “şiddet”, “ taraflar”, “organize çatışma”, “güç”, “düşman” gibi kavramların hem farklı boyutları ortaya çıkmış hem de muğlaklaşmışlardır. Yeni savaş anlayışı düşünülürken mücadele yöntemlerinden savunma mekanizmalarına, savaşan taraflardan savaşın süresine, kullanılan silahlar ve araçlardan ittifak ilişkilerine, savaş sahasından savaşın mağdurlarına, tehdit kaynaklarından tehdit türlerine, hukuksal boyuttan ilgili ekonomik düzene kadar pek çok başlıkta yaşanan dönüşümü ifade etmek gerekmektedir. Yeni tür savaşlara; hibrid savaşlar, düşük yoğunluklu savaşlar, sınırlı (küçük) savaşlar, post-modern savaşlar, yeni nesil savaşlar gibi isimler de verilebilmektedir. Bu tanımlar her ne kadar savaşın değişen doğasına dikkat çekse de yaşanan dönüşümü tam olarak ifade edememektedirler. Bu nedenle “yeni savaşlar” ve “yeni savaş anlayışı” alanda hâkim terimler olarak kullanılmaktadır.

21. yüzyılda yaşanan gelişmeler savaşın gerçekleştirilme şeklinin sorgulanmasına neden olmuştur. Bu kapsamda devletlerin savaş yaklaşımlarını ve güvenlik anlayışlarını güncellemeleri zorunlu hale gelmiştir. Uluslararası alandaki üstünlük mücadelesinin devamlılığı ve zorlayıcılığı devletleri her türden gelişmenin karşısında savunma ya da saldırı üzerinden savaş yürütebilme kapasitelerini geliştirmeleri yoluna itmektedir. Böylece devletler mevcut dönemdeki savaşlara yönelik yeni politikalar ortaya koymaktadırlar. Örneğin; Gerasimov Doktrini olarak alanda yoğun tartışmalara neden olan politika Rusya'nın güncel gelişmeler bağlamında uyguladığı yeni savaş anlayışını yansıtmaktadır. Rusya Genel Kurmay Başkanı General Valery Gerasimov tarafından önce bir konuşmasında daha sonra da makalesinde yeni savaşların ne şekilde gerçekleştirileceğine yönelik ipuçları verilmiştir (Gerasimov, 2013). Doktrin kapsamındaki temel vurgu; savaş ile barışı ayıran çizginin kaybolmasına, savaş ilanının gereksiz hale gelmesine, askeri olmayan yöntemlerin askeri olanlarla birlikte hatta daha etkili kullanılabilmelerine, hedef ülke içerisindeki grupların kullanılmasına, yumuşak güç unsurlarının ve barışı koruma yardımların bile savaş bağlamında işe koşulabilmesine yapılmıştır. Gerasimov (2013)'a göre hedefe yönelik harekâtın; hem sivil hem de askeri personel tarafından, yüksek düzeyde askeri teknolojinin yardımıyla ve askeri güç tarafından desteklenen askeri, diplomatik, ekonomik ve diğer askeri olmayan unsurların birleşimiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Gerasimov Doktrini esas olarak bir devletin düşmanı zayıflatmak ve mücadeleden galip çıkmak için yapabileceği tüm saldırı, zorlama ve caydırma faaliyetlerini özetler niteliktedir. Rusya'nın hibrid savaş konsepti doğrultusunda pek çok farklı faktörü işe koşarak yürüttüğü mücadele yeni savaş anlayışının da sınırlarını belirleyen bir ol içerisinde. Rusya'nın 2008 yılında giriştiği Gürcistan Savaşı, sonrasındaki süreç içerisinde bulunduğu Kırım ilhakına kadar giden Ukrayna müdahalesi önemli bu kapsamdaki örneklerdir. Rusya bu olaylarda geleneksel ordusunu işe koşmanın yanı sıra iki ülke içerisindeki karışıklıkları kendi lehine kullanmaya çalışmış, ekonomik yaptırım ve nüfuz gücünü baskı aracı olarak uygulamış, toplumun algısına yönelik psikolojik savaş taktikleri ileri sürmüş ve yoğun bir siber saldırı gerçekleştirmiştir. Böylece mücadele sahasını pek çok farklı alana yayarak hedefi boyun eğmeye zorlamıştır (Karabulut, 2016: 34-37; Özer, 2018: 44-50).

Yeni savaş anlayışının; en önemli özelliklerinden biri mücadele anlayışının değişmesiyle birlikte yeni savaş türlerinin listeye eklenmesidir. Geleneksel anlayışta “savaş” kavramı geniş bir manayı karşılamaktaydı; fakat artık savaşları tanımlamak için farklı etiketler kullanılması gerekmektedir. Konvansiyonel savaş, modern savaş, siber savaş, post-modern savaş, sıcak savaş, soğuk savaş, sınırlı savaş, topyekûn savaş, dünya savaşı, kontrollü savaş, uluslararası savaş, iç savaş, nükleer savaş, asimetrik savaş, önleyici (önalıcı savaş), ekonomik savaş, psikolojik

savaş, teröre karşı savaş, hava veya deniz savaşı, biyolojik savaş, kimyasal savaş, vekâlet savaşı gibi pek çok savaş türü vardır (Dennen, 1980; John A. Vasquez, 1986; Lind ve diğerleri, 1989; Maoz ve Gat, 2001, Yalçınkaya, 2008; Vasquez, 2009; Kaldor, 2013; Thornton, 2015; Özel ve İnaltekin, 2017, Yalçınkaya; 2018). Yeni savaş anlayışı, savaşla ilgili diğer gelişmelerin yanı sıra savaş türündeki bu çeşitlenme bağlamında kimlik bulmaktadır.

Yeni savaş anlayışının pek çok özelliği arasından en belirgin olanlarını sıralamak gerekirse şöyle bir liste yapmak mümkündür:²

- İnsanların “diğerleriyle” olan mücadelesi bitmemiştir sadece şekil değiştirmiştir.
- Savaşlar; mücadele eden taraflar, kullanılan araç ve silahlar, savaş sahası, süre, zarar boyutu gibi yönlerden değişim geçirmiştir.
- Devletler ya da toplumlar aynı zamanda birbirinden farklı kaynaklardan gelen değişik türde saldırılarının hedefi olabilmektedir.
- Yeni tehdit türleri güvenlik, savaş ve savunma anlayışlarını da tamamıyla değiştirmiştir.
- Savaş ilanı çoğu mücadele içinde gereksiz bir ayrıntı gibi görünmektedir.
- Dost ve düşman algısı muğlaklaşmıştır.
- Milli güç, devletlerin temel savunma mekanizmasıdır.
- Teknolojik yeterlilik ön plana çıkmıştır.
- Savaş; sivil alana, kentlere ve siber alana yansımıştır.
- Savaşın ne zaman başladığı ve bittiği, ittifak ilişkilerinin boyutu genellikle belli değildir.
- Savaşa girmeye neden olan amaçlar çeşitlenmiştir. Siyasi amaçların yanına ekonomik, teknolojik, kültürel, demografik gibi pek çok amaç eklenmiştir. Dahası ise, devletler hiçbir görünen amaç olmadan sadece güç gösterisi için birbirlerine karşı çeşitli mücadeleler sürdürmektedirler.
- Sivillerin gördüğü zararlar artmıştır. Örneğin; iç savaşlarda, siber savaşlarda, psikolojik savaşlarda siviller fiziksel, psikolojik ve değer açılarından en çok zararı gören kesimdir.
- Savaşların bir sınırı ya da ölçüsü kalmamıştır.
- Uluslararası işbirliğinin, bölgesel ittifakların ve uluslararası örgütlerin çatısında bulunabilmenin ehemmiyeti daha net şekilde ortaya çıkmıştır.
- “Ordu” kavramının ifade ettiği şey değişmiştir. Askerlerden oluşan orduların yerini hızla bilgisayar korsanları, ekonomi spekülâtorleri hatta robotlar almaya başlamıştır.
- Savaş stratejileri, sadece askerler tarafından değil geniş bir yelpazedeki uzmanlar tarafından hazırlanmaktadır.

---

² Liste yazar tarafından oluşturulmuştur.

- Ekonominin önemi artmıştır. Saldırıları ekonomiyle ilgili alanlara yoğunlaşırken, her türden savaşı yürütebilmek için güçlü ve sürdürülebilir bir ekonomi şart olmuştur.
- İstihbaratın ve önleyici faaliyetlerin önemi artmıştır.

2.2. Yeni Savaşlarda İstihbaratın Rolü

Yeni savaş anlayışı; güvenliği yeniden düşünmeyi, kaynağı ve zamanı kestirilemeyen saldırılara karşı durabilmeyi, farklı türden savaşlar yürütebilmeyi ve onlara karşı koyabilmeyi, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin uygulandığı savaş sahalarına uyum gösterebilmeyi, sürpriz saldırılara sürekli hazırlıklı olmayı, önleyici tedbirler alabilmeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda yeni savaşlar; önceliklere nazaran her yönden farklı bir felsefe, politika, yaklaşımlar, stratejiler gerektirmekte ve yine her yönden farklı sonuçlar, maddi ve manevi yıkımlar, kriz ve fırsatlar, ekonomik ve toplumsal yük yaratmaktadır.

Günümüzde savaş olgusu öyle değişmiştir ki geleneksel anlayışın en önemli özelliklerinden biri olan silahlı çatışma geleneği giderek sahadan çekilmeye başlamıştır. Amaçların, savaş alanlarının, sahada kullanılan yöntemlerin ve mücadelenin finans kaynaklarının farklılaşması üzerinden savaş dünyasında kapsamlı bir dönüşüm yaşanmaktadır (Kaldor, 2012: 8-10) Bu bağlamda “silahsız bir savaş sahası” anlayışı oluşmuştur. Bu makalede “silahsız savaş sahası” tanımlaması; savaşın tüm şiddetiyle yaşandığı fakat tarafların sahadan geleneksel silahlara başvurmadığı mücadele durumunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Psikolojik savaşlar, siber savaşlar, ekonomik savaşlar bu sahaya giren savaş türleri için geçerli örnekler olabileceklerdir.

İstihbarat; güvenlikle ilgili konuların tarih boyunca en önemli başlıklarından biri olmuştur. İstihbarat; saltanatın, devletlerin ve insanların varlığının sürdürülmesinde önemli bir araç olarak görülmüştür. Sun Tzu (2008), Thuydides (2010) ve Nizamülmülk (2018) gibi düşünürlerin güvenlik üzerine olan düşüncelerinin satır aralarında istihbarat vurgusu açıkça görülmektedir. Geleneksel bir düşüncenin ürünü olarak düşmanı tanıma, olası bir saldırıyı önceden bilme ya da eldeki verilerle geleceği okuyabilme güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalarının temelinde var olmuştur. Savaş kapsamında ise istihbarat pek çok farklı boyutu sayesinde önemli bir güç olmuştur.

Öncelikle belirtmek gerekir ki istihbarat savaşları tek başına kazanan bir unsur değildir; fakat savaşın ağır yükünü üstlenmesi bakımından oldukça faydalı bir araçtır (Clark, 2007:10). İstihbaratın önemi ve gücü savaşlarda üstlendiği rol ve savunma-saldırı bağlamındaki kolaylaştırıcı rolü ile belirlenmektedir. Savaşlarda başarılı olmak için güçlü bir istihbarat yapısı şarttır; fakat güçlü bir istihbarat yapısının var olması ancak diğer tüm mücadele araçlarının bir araya getirilmesiyle

anlam bulmaktadır. Savaşla ilgili politikaları, stratejileri ve taktikleri destekleyen yönü istihbaratı ön plana çıkaran konuyu oluşturmaktadır.

İki tarafın bir arazide karşı karşıya geldiği basit savaşlarda bile her zaman bir bilinmezlik ve belirsizlik perdesinden bahsetmek mümkündür. Düşmanın taktikleri, asker ve silah sayısı, bulunduğu ittifak ilişkileri, savaşa yönelik asıl niyeti gibi bilgilerin bilinmesi bu perdenin kaldırılması bağlamında oldukça gereklidir. Çağımızda yaşanan modern savaşlarda ise bilgiye ihtiyaç daha çok artarken, bilginin elde edilmesi oldukça zor hale gelmiştir. Düşmanın kimliğinin, öze yönelik savaş sayısının ve savaş türlerinin, düşmanın sahip olduğu silah kapasitesinin, devlet dışı aktörlerin eylemlerinin analiz edilmesi gerekmektedir.

Mücadele yöntemlerinin ve savaş türlerinin sayısının artmış olması istihbarat yapılarına ve çalışanlarına da ağır görevler yüklemiştir. İstihbarat faaliyetlerinin, ülkenin saldırı ve savunma boyutuyla bulunduğu kapsamlı savaş durumunun ihtiyaçlarını karşılayabilecek ölçüde yönlendirilmesi ve yönetilmesi gerekmektedir. İstihbaratın farklı savaş türlerini yürüten bir ülkenin güvenlik gündeminde özgü nitelikleri vardır. Devletler arasında meydana gelen sıcak çatışmalarda geleneksel istihbarat faaliyetlerinin ağırlığı devam etmektedir. Düşmanın silah, saldırı, savunma kapasitesinin belirlenmesi, baskınlara karşı önlem alınması, savaş alanının coğrafi ve iklimsel koşullarının analiz edilmesi, düşmanın siyasi ve askeri karar alıcılarına yönelik biyografik casusluk yapılması, gizli ittifak ilişkilerinin ortaya çıkarılması ve hayati belgelerin ele geçirilmesi gibi görevler bu bağlamda düşünülmektedir. Diğer savaş türlerinin yürütülmesinde ise istihbaratın farklı kapsamı ortaya çıkmaktadır.

Terörizmle mücadelenin başta olduğu asimetrik savaş kapsamında tehdit kaynağının niteliği ve yöntemlerinin gerektirdiği temel taktik; saldırıya karşı koyma yerine önalcı/önleyici savunma şeklinde gerçekleştirilmesine yönelik giderek genel kabul haline gelen görüş olarak belirlemektedir (Baker, 2012: 222-224; Cizik, 2014:42-46; Sudhir, 2008: 64-65). Her ne kadar ulusal güvenlik açısından yeni bir olgu olmasa da pek çok alanda faaliyet gösteren uluslararası kaçakçılık örgütleri de ciddi bir asimetrik tehdit kaynağı olarak kapsamlı ve önleyici bir mücadele gerektirmektedir (Quiggin, 2007: 18-19). Önalcı/önleyici güvenlik kapsamında bilgilerin toplanması, tehditlerin belirlenmesi ve operasyonların düzenlenmesi için istihbarat örgütlerinin rolü oldukça önemlidir. Geleneksel silahların kullanılmadığı ekonomik, psikolojik ve siber savaş türlerinde ise istihbarat yapıları; karşı casusluk ve hayati bilgilerin korunması, sürpriz saldırıların düzenlenmesi, mücadelenin yürütülmesi için gerekli verilerin toplanması, geleceğe yönelik analizlerin yapılması, ilgili mücadele için altyapının oluşturulması, para biriminin ve ülke ekonomisiyle ilgili sektörlerin korunması, topluma yönelik propaganda faaliyetlerinin ve düzen bozucu dezenformasyon girişimlerinin

engellenmesi, sanal dünyadan devlete ve vatandaşlara yönelik tehditlere karşı konulması konularından işlev görmektedir.

Ayrıca istihbaratın ülke içerisinde ciddi gerginliğe ve iç savaşa dönüşme potansiyeli olduğundan yabancıların müdahil olmak istedikleri protesto gösterileri ve kitle hareketlerine yönelik önemli görevi bulunmaktadır. Düşman tarafların kimlik, siyaset, din, mezhep, insan hakları gibi konularda ülke içinde kargaşa yaratmaya yönelik eylemlerinin takibi, engellenmesi ve özgürlük dengesi zarar görmeden vatandaşların gösteri hareketlerinde güvenlik önlemlerinin alınması istihbarat örgütlerinin sorumluluk alanına girmektedir.

Siyasi ve ekonomik olanlar başta olmak üzere çeşitli amaçlara ulaşmak üzere verilen yeni savaş anlayışında; savaş ilanının, savaş sahasının, sivil-savaşan ve dost-düşman ayrımının, savaş süresinin, zarar verici araçların ve mücadele yöntemlerinin değişime uğradığını, muğlaklaştığını ve kavramsal geçerliliklerini kaybettiği söylemek mümkündür. Bu bağlamda ilgili konularda bilgi toplama, tehdit analizi yapma, casusluğa karşı koyma (kontr-espiyonaj), çoklu saldırıların kaynağını belirleme, ilgili teknolojiyi geliştirme veya elde etme, önleyici saldırılar düzenleme gibi işlevleriyle istihbarat yapıları öne çıkmaktadır. Topluma ve kimlik yapısına, ekonomiye, demografi özelliklerine, siber alana, endüstriyel ve bilimsel çalışmalara yöneltilen silahsız tehditlerde istihbarat faaliyetleri temel koruyucu görevini üstlenmektedir.

Binlerce yıldır dünyanın her bir noktasında kapsamı ne olursa olsun mücadelelerde ciddi bir güç olarak tanımlanan istihbaratın yeni savaş anlayışındaki rolünü özetle³;

- Barış zamanında dost- düşman tahlilinin yapılması,
- Modern savaşlara uygun strateji ve taktiklerin oluşturulması,
- Potansiyel ve var olan tehditlerin belirlenmesi,
- Düşmanın/düşmanların sahip olduğu yeni teknoloji ürünü silah ve araçların öğrenilmesi,
- Asimetrik mücadelede etkin olunması,
- Önleyici ve önalcı güvenlik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi,
- Terörle mücadele, terör örgütlerinin lider ve ast kadrosunun takibi ve terör eylemlerinin engellenme faaliyetlerinin yürütülmesi,
- Siber saldırıların ve savunmanın, siber casusluğun ve siber karşı casusluğun gerçekleştirilmesi,
- Toplumsal gösteri ve kitle protesto hareketlerinin takibinde ve de bu tür etkinliklerin dışarıdan müdahaleye maruz kalmasının önlenmesi,

---

³ Liste yazar tarafından hazırlanmıştır.

- Düşman veya düşman potansiyelinde olan ülke ve yapıların zayıf yönlerinin belirlenmesi, diğerlerinin ülkeyle ilgili belirledikleri zayıf yönlerin tespit edilmesi,
- Ekonomik savaşlar kapsamında ekonomik casusluk ve ekonomik karşı casusluğun gerçekleştirilmesi,
- Terör örgütleri, suç şebekeleri, siber korsanlar gibi devlet dışı tehdit kaynakların tespiti ve engellenmesi,
- Savunma sanayi teknolojisiyle ilgili bilgilerin korunması, alandaki gelişmelerin küresel düzlemde takip edilmesi ve diğerlerine silah seviyesine yönelik casusluk faaliyetlerinin yürütülmesi,
- Toplum güvenliğine yönelik saldırıların bertaraf edilmesi ve olası tehditlerin belirlenmesi,
- Kültüre ve geleneklere yönelik yıpratma ve yozlaştırma çalışmalarının engellenmesi,
- Propaganda faaliyetlerinin ve psikolojik saldırıların engellenmesi, bu bağlamda kullanılan kitle haberleşme araçlarının kontrol edilmesi,
- Terör örgütü üyelerinin ve sempatizanlarının şehir yapılanmalarını ve görüşmelerinin izlenmesi, yoğun hareketlilik durumunda hızlı müdahale edilmesi, ülkedeki kamu ve özel sektörlerle işbirliği yapılarak örgüt üyelerinin günlük hayattaki faaliyetleriyle ilgili her türlü bilginin toplanması,
- İnternetin ve özellikle sosyal medyanın yasa dışı gruplar tarafından kullanılmasının engellenmesi, terör gruplarının bu mecradan sempatizan ve eleman temini yapmalarının önüne geçilmesi, internetin karanlık katmanlarında olan ulusal güvenliği yönelik tehdit oluşturacak her türlü görüşmeye, alışverişe ve oluşuma müdahale edilmesi,
- Göç hareketleri kapsamında oluşan tehditlerin engellenmesi, sınır güvenliğinin sağlanması, göçmenlerin arasına karışan yasadışı grup üyelerinin belirlenmesi şeklinde ifade etmek mümkündür.

SONUÇ

Her ne kadar savaşların ahlaki yönüne, süreçte işlenen suçlara ve acımasızlığa yoğunlaşsa da Walzer'ın kaleme aldığı *Haklı Savaş*, *Haksız Savaş* kitabının bir bölümünde savaşların kazanılması için askerlerin canlarını vermesine ve düşmanın tamamen yok edilmesine gerek olmadığı vurgulanmaktadır (Walzer, 2017: 164-165). Getirileri nedeniyle tarih boyunca sayısız kez başvurulsa da sıcak çatışmaların sorgulandığı, gereksiz bulunduğu, gündem dışına alındığı bir süreç tecrübe edilmekte ve mücadele geleneksel silahların daha az yer aldığı yöntemlerle yapılmaktadır. Silahsız savaş sahasında istihbarat, devletlerin elindeki en önemli "silah"tır. Günümüzdeki mücadele anlayışı önceki dönemlere göre kökten bir değişimle birlikte yeni bir savaş anlayışı doğurmuştur. Yeni mücadele ve savaş tarzı hedeflere ulaşılması için sıcak çatışmalardan öte daha sessiz, daha maliyetsiz, daha etkili ve daha karşı konulamaz yöntemleri gerektirmektedir.

Devletlerin düşman ya da rakip olarak gördükleri diğer devletleri yıpratmak ve politikalarını gerçekleştirmek için barışçıl olmayan yollara başvurmaları uluslararası hukuka aykırı olsa da oldukça olağandır. Devletler gerek yaptırım, uygulama, gerek bir dış politika aracı olarak kullanma gerek güvenlik ihtiyacını karşılama gerek diğerlerinin gücünü sınıma gerek siyasi ve ekonomik önceliklerini diğerlerine kabul ettirme gibi ereklerle zarar verici mücadele yollarını benimsemektedirler ve savaşan taraf olma rolünü sıklıkla oynamaktadırlar. Savaşan taraf olmanın modern dönemde salt teknolojik silahlar ve asker sayısı üzerinden okunabilecek bir durum olmaması yeni nesil savaşların yürütülmesinde de yeni yaklaşımlar gerektirmiştir.

İstihbarat tam da bu gerekliliğin karşılanmasında ciddi önemli bir rol üstlenen yapıdadır. Terörizmle mücadele kapsamında teröristlerin takip edilmesi ve iletişimlerine müdahale edilmesi, ekonomi savaşlarında tehdit kaynaklarının tespit edilmesi ve ülkenin para biriminin korunması, dış destekli protesto gösterilerinin iç karışıklığa dönmemesi için önalcı tedbirlerin oluşturulması, siber saldırılara karşı etkin siber müdahale programlarıyla hem devletin hem bireylerin güvenliklerinin sağlanması, devlet bütünlüğüne ve ulusal birlikteliğe yönelik saldırıların belirlenmesi ve bertaraf edilmesi, hassas bilgilere yönelik casusluk faaliyetlerinin önlenmesi, kitle imha silahlarına ve araçlarına sahip/üretiminde olan aktörlerin belirlenmesi gibi bir takım örnekler oluşturacak konularda istihbarat yapılarının faydası ortaya çıkmaktadır.

İstihbarat hem sıcak çatışmalarda hem de geleneksel silahların kullanılmadığı mücadelelerde saldırgan veya savunan taraflara savaş stratejisi oluşturmanın altyapısını sağlamaktadır. Geleneksel savaşlarda istihbarat faaliyetleri yüzyıllardır savaş meydanıyla ilgili araştırmalardan gizli ittifak ilişkilerinin ortaya çıkarılmasına kadar pek çok alanda işe koşulmuştur; günümüzde ise düşmanların savaş tamlarıyla ilerlemediği bir ortamda bilinmezlerin ve görünmezlerin aydınlatılmasında kullanılmaktadır. Küreselleşmenin etkisinin giderek arttığı, herkesin ve her şeyin dolaşımında olduğu, teknoloji ve bilgi devrimlerinin yaşandığı bir dünyada tehdit oluşturan kaynakların ve etmenlerin çeşitlenmesi oldukça doğaldır. Bu bağlamda ulusal güvenliği tehlikeye sokan ve devletleri savaş içerisine çeken pek çok farklı tehdidin karşısına konulabilecek temel ve öz varlık istihbarat örgütleri, faaliyetleri ve çalışanları olarak belirmektedir. Bu bağlamda yeni savaş anlayışının gerektirdiği doğrultuda devletlerin istihbarat yapılarını savunma ve saldırı ayaklarıyla hazır hale getirmeleri tartışmasız bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır.

Tartışmanın merkezindeki konu savaş gibi sürekliliği kanıtlanmış bir olgu olduğunda dünün ve bugünün yanı sıra geleceğin de büyüteç altına alınması gerekmektedir. Esas soru ya da sorun “geleceğin savaşlarının nasıl olacağı” bağlamında şekillenmektedir. Gelecekteki savaşların geleneksel savaşları tamamen

“demode” hale sokacağını öngörmek zor değildir. Askeri teknolojide tecrübe edilen kapsamlı gelişmelerle birlikte günümüz ordularının savaş sahasından çekileceği, sayıca daha az fakat hareketlilik ve vuruş gücü olarak daha gelişmiş özel birliklerin ön plana çıkacağı, insansız savaş araçlarının ve savaşçı robotların mücadele edecekleri yönünde tahminlerde bulunmak mümkündür. Savaş sahasının tüm dünya olacağını, devletlerin gelişmiş kara, deniz ve hava araçlarıyla mekânsal ayırım gözetmeden mücadelelerini sürdüreceğini, uluslararası hukuka göre insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen uzayın çatışmanın nedeni ve sahası olarak ana unsurlarından biri olacağını ifade etmek mümkündür. Özellikle ulus-devlet yapılarındaki sarsılmanın, kimlik ve mezhep çatışmalarının, başarısız devlet sayısının küreselleşme, bilgi devrimi, yeni kuşaktaki eleştirel sorgulama ve psikolojik savaşlarla beraber hızla artacağını ifade etmek gerekmektedir. Bu durumların neden olacağı yoğun iç savaşların güvenlik dünyasını şekillendireceğini de belirtmek mümkündür.

Mevcut uluslararası alan incelendiğinde çeşitli motiflerle hareket eden terör gruplarının gelecekte sayıca çoğalacağı ve daha fazla imkân kabiliyetine sahip olacakları dile getirilebilmektedir. Her ne kadar 11 Eylül 2001 tarihli terör saldırısı sonrası dönem “terör çağı” olarak anılsa da gelecekte terörizm faaliyetlerinin daha da artacağı yönünde bir analiz yapmak mümkündür. Bu durumun en önemli nedenleri arasında pek çok farklı tehdiye maruz kalan devletlerin güvenlik sağlamada yetersiz hale gelmeleri ve terörün bizzat devletler tarafından gizli ya da açık şekilde desteklenerek düşmanlarına karşı bir asimetrik mücadele aracı olarak kullanılmalarını saymak mümkündür. Ayrıca gelecekte insanlığın siber saldırıların, ekonomi ve ticaret savaşlarının, psikolojik harbin daha yoğun şekilde gözlemleneceği bir mücadele alanına hazır olması beklenmektedir. Üstünlük uğruna kendi türünü yok etmeyi göze almış insanlığın daha yıkıcı ve öldürücü araçlar üretebileceğini, biyolojik, kimyasal ve nükleer silahların sahaya sürülebileceğini kestirmek güç değildir.

Savaşların sürekliliği, yıkıcılığı ve dinamik yapısı karşısında istihbarat birimlerinin de paralel şekilde yapılanmaları gerekmektedir. Gelecekte kendilerini pek çok farklı savaşın içerisinde bulacak ve en büyük düşmanı bilinmezlik olacak devletlerin esnek ve önalıcı istihbarat faaliyetlerine ihtiyaçları bulunmaktadır. Geleceğin savaş sahaları ve mücadele biçimi bugünkülerle bir takım benzerlikler taşıyacak olsa da oldukça şaşırtıcı gelişmelere de sebep olabilecektir. Daha 20-30 yıl öncesindeki savaş anlayışıyla çalışma boyunca da ifade edilen günümüzdeki anlayış arasındaki fark düşünüldüğünde gelecekteki değişimin alacağı boyutu da tahmin etmek olası bir duruma erişmektedir. İstihbarat faaliyetleri de içerisinde silah bulunsun ya da bulunmasın tüm savaş türlerine yönelik konumlandırılmalıdır. Siber savaş alanından ekonomik savaş sahasına, insansız orduların karşılaşmasından şehirlerdeki terörist yapılanmalara kadar istihbarat örgütlerinin geniş bir görev bölgesine sahip olmaları beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül Açıkmeşe, S. (2018). Güvenlik, güvenlik çalışmaları ve güvenlikleştirme. E. Balta (Ed.), *Küresel siyasete giriş: uluslararası ilişkilerde kavramlar, teoriler, süreçler* (ss. 239-253). İstanbul: İletişim.
- Ayoob, M. (2011). The security problematic of the third world. *World Politics*, 43, 257-283.
- Baker, T. E. (2012). Defensive measures against terrorism: military preemption and retaliation. F. Shanty (Ed.), *Counterterrorism: from the Cold War to the war on terror* (ss. 221-225). California: Praeger.
- Baldwin, D. A. (1997). The concept of security. *Review of International Studies*, 23, 5-26.
- Booth, K. (2007). *Theory of world security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, B. (1991a). New patterns of global security in the twenty-first century. *International Affairs*, 67 (3), 431-451.
- Buzan, B. (1991b). *People, states & fear: an agenda for international security studies in the post-Cold War era*. Colchester: The ECPR Press.
- Buzan, B. ve Lansen, H. (2009). *The evolution of international security studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carr, E. H. (1946). *The twenty year crisis 1919-1939: an introduction to the study of international relations*. Londra: Macmillian&Co. Ltd.
- Cizik, T. (2014). Asymmetric warfare and its impact on the military presence of the united in afghanistan. P. Bator ve R. Ondrejcsak (Ed.), *Panorama of global security environment*. Bratislava: Centre for European and North Atlantic Affairs.
- Clark, J. R. (2007). *Intelligence and national security: a reference handbook*. Connecticut: Prager Security International.

- Çıtak, E. (2017). Güvenlik ve istihbarat: yeni güvenlik politikaları bağlamında Türkiye’de istihbaratın dönüşümü. İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.
- Dedeoğlu, B. (2014). Uluslararası güvenlik ve strateji. İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.
- Fry, D. P. (Ed.) (2013), War, peace, and human nature: the convergence of evolutionary and cultural views. Oxford: Oxford University Press.
- Gat, A. ve Maoz, Z. (2001). Global change and the transformation of war. A. Gat ve Z. Maoz (Ed.), War in a changing world (ss. 1-15). Michigan: Mishigan University Press.
- Gerasimov, V. (2013). The Value of Science in Prediction. Military-Industrial Kurier, 8 (476).
- Henderson, E. A. ve Singer, J. D. (2002). New Wars and Rumors of New Wars. International Interactions, 28, 165-190.
- İlter, E. (2002). Milli İstihbarat Teşkilatı tarihçesi. Ankara: MİT Basımevi.
- Johnson, L. K. (2007). An Introduction to the Intelligence Studies. L. K. Johnson (Ed.), Strategic intelligence: volume I (ss. 1-20), Connecticut: Praeger Security International.
- Kaldor, M. (2012), New&old wars: organised violence in a global era. Cambridge: Polity Press.
- Kaldor, M. (2013). In defence of new wars. Stability, 2(1), 1-16.
- Kalyvas, S. N. (2001). “New” and “old” civil wars: a valid distinction?, World Politics, 54, 99-118.
- Karabulut, A. N. (2016). Eski savaş, yeni strateji: Rusya’nın yirmibirinci yüzyıldaki hibrit savaş doktrini ve Ukrayna krizi’ndeki uygulaması. Uluslararası İlişkiler, 13(49), 25-42.
- Karabulut, B. (2011). Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek. Ankara: Barış Kitapevi.

- Keithly, D. M. (2010). Intelligence fundamentals. K. G. Logan (Ed.), Homeland security and intelligence. California: Praeger, 43-58.
- Kekes, J. (2010). War. Philosophy, 85 (332), 201-218.
- Kent, S. (2015). Strategic intelligence for American world policy. Princeton: Princeton University Press.
- Krause, K. ve Williams, M. C. (Ed.) (1997). Critical security studies, concepts and cases. Londra: UCL Press.
- Lerner, K. L. ve Lerner, B. W. (2004). Intelligence. K. L. Lerner ve B. W. Lerner (Ed.), Encyclopedia of espionage, intelligence and security: volume II. Farmington Hills: Gale.
- Levy, J. ve Thompson, W. R. (2010). Causes of war. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- LIND, W. S., NIGHTENGALE, K., SCHMITT, J. F., SUTTON, J. W. ve WILSON, G. I. (Ekim 1989). The Changing face of war: into the fourth generation, Marine Corps Gazette, 22-26.
- Little, W., Fowler, H. W. ve Coulson, J. (1965). The oxford universal dictionary illustrated. Oxford: Oxford University Press.
- McSweeney, B. (2004). Security, identity and interests: a sociology of international relations. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mello, P. A. (2010). In search for new wars: the debate about a transformation of war. European Journal of International Relations, 16(2), 297-309.
- Milli İstihbarat Teşkilatı (2019). İstihbarat çarkı. Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı Resmi Ağ Sayfası, <http://www.mit.gov.tr/t-cark.html> erişim: 14.06.2019.
- Nizamülmülk. (2018). Siyasetname. (Çev. M. T. Ayar.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- Özel, Y. ve İnaltekin, E. (Ed.) (2017). Shifting paradigm of war: hybrid wars. İstanbul: Turkish National Defence University Printing House.
- Özer, Y. (2018). Savaşın değişen karakteri: teori ve uygulamada hibrit savaş. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 7(1), 29-56.
- Quiggin, T. (2007). Seeing the invisible: national security intelligence in an uncertain age. Singapur: World Scientific Publishing.
- Rotberg, R. I. ve Robb, T. K. (Ed.) (1989). The origins and prevention of major wars. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shulsky A. N. ve Schmitt, G. J. (2002). Silent warfare: understanding the world of intelligence. Washington: Potomac Books.
- Simpson, J. A. ve Weiner, E. S. C. (1989). The oxford english dictionary. New York: Oxford University Press.
- Smith, M. L. R. (2003). Guerrillas in the Mist: reassessing strategy and low intensity warfare. Review of International Studies, 29, 19-37.
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2017). Yearbook 2017: armaments, disarmaments and international security summary. Oxford: Oxford University Press.
- Sudhir, M. R. (2008). Asymmetric warfare: a conceptual understanding. CLAWS Journal, 58-66.
- Thornton, R. (2015). "The Changing Nature of Modern Warfare", The RUSI Journal, 160 (4), 40-48.
- Thukydides (2010). Pelopennessos Savaşları. (Çev. F. Akderin). İstanbul: Belge Yayınları.
- Tickner, J. A. (1995). Re-visioning security. K. Booth ve S. Smith (Ed.), International relations theory today. Cambridge: Cambridge University Press.
- Treverton, G. F. (2004). Reshaping national intelligence for an age of information. Cambridge: Cambridge University Press.

- Türk Dil Kurumu. (2011). Türkçe sözlük, 11. Baskı. Ankara: TDK.
- Tzu, S. (2008). Savaş Sanatı. (Çev. S. Özbudun ve Z. Ataman). İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Ullman, R. (1983). Redefining Security. *International Security*, 8(1), 129-153.
- van der Dennen, J. M. G. (1995). The origin of war. Origin Press.
- Vasquez, J. A. (1986). Capability, types of war, peace. *The Western Political Quarterly*, 39 (2), 313-327.
- Vasquez, J. A. (2009). The war puzzle revisited. Cambridge: Cambridge University Press.
- von Clausewitz, C. (2011). Savaş üzerine. (Çev. S. Koçak). İstanbul: Doruk.
- Wæver, O. (1995). Securization and desecurization. R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security*. New York: Columbia University Press, 46-86.
- Walt, S. (1991). "Renaissance of security studies", *International Studies Quarterly*, 35 (2), 211-239.
- Waltz, K. N. (2001). *Man, the state, and the war: a theoretical analysis*. New York: Columbia University Press.
- Waltz, K.N. (1979). *Theory of international politics*. New York: McGraw Hill.
- Walzer, M. (2017), *Haklı savaş haksız savaş: tarihten örneklerle sentezlenmiş ahlaki bir tez*. İstanbul: ALFA.
- Wolfers, A. (Aralık 1952). National security: as an ambiguous symbol. *Political Science Quarterly*, 67 (4), 481-502.
- Wright, Q. (1942). *A study of war: volume I*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Yalçinkaya, H. (2008), *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Yalçinkaya, H. (2018). "Savaş", Ş. Kardaş ve A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkiler giriş*, İstanbul: BETA.

A LITERATURE REVIEW ON CHANGE MANAGEMENT IN SECURITY ORGANIZATIONS

Erdem ERCİYES*

Abstract

This study aims to investigate change management implementations in security organizations through a literature review and to develop a holistic perspective on change management for security organizations. In order to reach this aim, the researcher discusses reflections of change perception, efforts to understand change management process and leadership impact on change management. One of the findings of the research demonstrates that while military organizations mostly focused on transformation and innovation in the change management process, police organizations' focal point was mainly about reform process. Change management models are not packet programs that can be implemented to all kinds of organizations and situations as every institution has a different character, dynamics, sources of manpower, and aims. Therefore, each attempt at change must be considered according to the special attributes of each organization, such as culture, dynamics, structure, characteristics and vision. Herein, organizational culture plays one of the most important roles in the success of change management in security organizations. In addition, officials and managers of security organizations should increase their awareness towards change management. Future studies may establish a change management model for security organizations via primary data sources or develop practical recommendations how to provide awareness of the followers towards change management in the security organizations.

Keywords: Change Management, Change, Security Organizations, Organizational Culture, Organizational Development

GÜVENLİK KURULUŞLARINDAKİ DEĞİŞİM YÖNETİMİ UYGULAMALARINA YÖNELİK YAZIN TARAMASI

Öz

Bu çalışma, güvenlik kuruluşlarındaki değişim yönetimi uygulamalarını yazın taraması yaparak incelemeyi ve güvenlik organizasyonları için değişim yönetimi üzerine bütüncül bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için araştırmacı, değişim algısının yansımalarını, değişim yönetimi sürecini anlama çabalarını ve değişim yönetimi üzerindeki liderlik etkisini tartışmaktadır. Araştırmacının bulgularından biri, değişim yönetimi sürecinde askeri kuruluşlar çoğunlukla dönüşüm ve yeniliğe odaklanırken, polis kuruluşları reform sürecine odaklanmaktadır. Değişim yönetimi modelleri, her kurumun farklı karakterleri, dinamikleri, insan gücü kaynakları ve amaçları olduğu için her türlü organizasyon ve duruma uygulanabilecek paket programlardan değildir. Bu nedenle, değişimdeki her girişim kurumunun kültür, dinamik, yapı, özellikler ve vizyon gibi her özel niteliklerine göre şekillendirilmelidir. Tamda bu noktada, kurum kültürü, güvenlik kuruluşlarındaki değişim yönetimi başarısında en önemli rollerden birini oynamaktadır. Buna ilave olarak, güvenlik kuruluşları yetkilileri ve yöneticileri değişim yönetimi konusundaki farkındalıklarını arttırmalıdır. Gelecekteki çalışmalar, güvenlik kuruluşları için birincil veri kaynakları yoluyla bir değişim yönetimi modeli oluşturabilir veya değişim yönetimine karşı güvenlik kuruluşlarında çalışanların nasıl farkındalıklarının sağlanacağına dair pratik öneriler geliştirebilir.

Anahtar Kelimeler: Değişim Yönetimi, Değişim, Güvenlik Kuruluşları, Organizasyon Kültürü, Organizasyonel Gelişim.

* Dr., Jandarma Genel Komutanlığı, Strateji Başkanlığı, Ankara, erdemerciyes@yahoo.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7842-0967>

INTRODUCTION

Transformation of macroeconomic policies from liberalism to neoliberalism in the 1980s and early 1990's has been influenced by societies, business and public management approaches. Since then, the concept of "change" has been a hot topic in the existing literature. Changes have become inseparable part of daily lives. These rapid changes have highlighted the significance of change management for the the survival of organizations both in private and public sectors.

Likewise, the progress of new public management understanding accelerated adaptation of change management implementations in the public sector. However, security organizations such as gendarmeries, polices and armies followed this process slower that other public organizations due to their confidentiality concerns and dull bureaucracy mechanisms.

This research aims to scrutinize current change management implementations of security organizations in the existing literature and to develop a holistic perspective on change management in security organizations. In order to reach this aim, the researcher discusses reflections of change perception, efforts to understand change management process and leadership impact on change management through reviewing the literature. Furthermore, this research's scope is not only limited with these topics but also focuses closely on how organizational culture establishes a bridge between security organizations and change through providing conceptual insights.

1. CHANGE PERCEPTION IN THE SECURITY ORGANIZATIONS

The perception of security leaders and followers towards change process is one the most important factor for a successful change management implementation in security organizations. In order to ensure employees' positive attitudes toward a change process in the security forces, Yilmaz et al. (2013) developed an understanding of managerial methods and provided considerable implications for *homeland security* managers. They utilized a quantitative process through obtaining data via a questionnaire survey method from 204 key Turkish security managers. According to their findings, observing the attitudes of employees toward change and choosing the most suitable change management method would bring success in a change process. Moreover, employees must be informed, consulted, and supported to participate in a change management process by their superiors. Hence, they would prefer to be part of a change rather than resisting it. Furthermore, Yilmaz et al. (2013) emphasized the importance of careful selection of change management methods but did not define how this would be accomplished. They neither offered any change management models nor made an original contribution to the literature. They more or less reinforced the previous researchers' findings.

There is a huge gap in the literature about how change perception affects change management process in the security organizations. This gap also hinders development of theoretical and practical frameworks for the change management process. Because, analyzing followers' attitudes toward change and determining significant elements that affect those attitudes are seen as important factors in a change process. Understanding the behavioral fundamentals of followers' attitudes towards change and may also be utilized as a part of the whole change management process while dealing with overcoming resistance to change.

2. EFFORTS TO UNDERSTAND CHANGE MANAGEMENT PROCESS IN SECURITY ORGANIZATIONS

To understand the factors which bring success in change management, Jacobs et al. (2006) investigated German police officers' attitudes in change projects. They conducted 92 semi-structured interviews with high potential future managers of the *German Police Organization* in 2006. They found five factors providing success in change projects: a. Support (the most important), b. Goals, c. Communication d. Work condition and e. Competence. Moreover, they focused on social-behavioral aspects of change processes and emphasized their importance in the change management process. Jacobs et al. (2013) utilized these five success factors and developed a framework that could integrate individual behavior and organizational identity into a single organizational change theory. This framework had cultural and institutional dimensions. In the beginning of the study, Jacobs et al. had three main assumptions: *Firstly*, organizational change could violate organizational identity; *Secondly*, specific external and internal conditions could bring both success and failure in a change process; and *finally*, general patterns and mechanisms could be implemented into all change processes. They shaped their model according to these three assumptions and tested their theoretical framework at ten European police institutions. At the end of the study, they made recommendations for establishments to be cautious in a change process, because, the external environment and internal dynamics of organizations must be in harmony during the change process. If not, it may cause failure in a change management. This study contributed to the literature through integrating internal and external factors in a change process. As well, they reached the conclusion that taking into consideration cultural dimensions and organizational identity would increase the success rate of a change implementation (Ibid).

In order to understand and explain change process in police organizations, Hart (1996) offered an integrative and holistic approach through combining human and organizational dimensions. He developed a change management model which was composed of communication, management support, leadership, change targets, coercive and participative change, and change teams. Moreover, this study focused on the importance of organizational culture, especially while overcoming resistance

to change in police organizations. The major issue to take with this model though is that it was mostly based only on Hart's own observations, and more generally, contemporary change management theories. Instead, the study's theoretical framework should have been tested by an overt observation in a police organization. Subsequently, this research is only theoretical and observational, and unfortunately not practical as of yet.

Beeson and Davis (2000) denoted that traditional change models could not be useful whilst changing whole systems at public organizations. In order to overcome this problem, like Hart, they developed a holistic approach via the *Complexity Theory*¹. They explained complex systems and made a case study on how to install a new fingerprint identification scheme into the police force structures of England and Wales. This study attempted to understand the configuration of change in complex public organizations, but it did not present a change management model which was supported by empirical assessments.

Managing reform process became main focus of change management process in police organizations. Likewise, Degnegaard (2010) focused on change management aspects of the Danish police reform scheme. He utilized ethnography, action-oriented research, and document studies through combining multi-sited methodology with an analytical triangulation. There was a strong link between theory, methodology and practice in this research. Methodology helped differentiate between external, managerial, and operational matters in change management. He posited that lack-of ability in the change management and not having strategic change leadership were two main reasons for the Danish police reform's failure. In addition, Kotter's change model was utilized in the practice portion of the research, but due to grasping only the internal perspective of the change model, the research could not gain success in its change attempt. Thus, the importance of capturing the external aspects of the organization in the change management matter emerged. Degnegaard emphasized the importance of organizational culture and having a clearly defined strategy in change management that was composed of external, managerial, and operational levels (Ibid). The study profoundly analyzed the reasons for failure in Danish police force's reforms and effectively combined theory, methodology and practice. However, at the end of the study, in lieu of presenting a concrete change model, only some recommendations for change management process were presented.

The concern of reform was also seen following technological developments. Collette et al. (2006) investigated how to pursue a technological change in a police organization. They mostly focused on the transition period and efficient and positive management contributions to the success of a technological change

---

¹ Complexity theory is the study of complex, nonlinear, dynamic systems with feed-back effects (Levy, 1994: 167).

project. According to their findings, using methodical and rigorous transition management adaptable to organizational change dynamics could bring success in a technological change process and transition process should focus on time and bound to work units of a manageable size. On the other hand, change has more complex dynamics than only transition. Many academics agree that transition is just a phase of the change process. Therefore, this study may provide an insight on how to manage a technological transition process in the police services.

On the other hand, Clausewitz (1984) described change in the military from a rather simple perspective, asserting that if something was useful, it could trigger change and be copied by others. However nowadays, it is not as simple as Clausewitz's characterization, especially because, parallel to the rapid changes in the security conjuncture, many militaries face different kinds of change. Therefore today, change management in the army gains more importance than in the past (Thiele, 2007). In addition, nature of an army is highly resistant to change (Davidson, 2013; March and Olsen, 1984). This is because army organizations are not structured to change themselves rapidly and their work leans heavily on hierarchical relations, operating routines, bureaucratic interests, and cultural preferences (Farrel, 2013).

Scurlock (2004) defines change in the Army as a strategically complex transformation process which is based on organizational culture, educated and experienced leaders, voluntary participation of individuals, technological adaptation processes, and a flexible changing environment. Creating an organizational culture that encourages human dimensions to take prudent risks and embrace change were the key elements of a successful change process in the Army.

Davidson (2013) posited three main sources for a military change: a. External pressure (civilian leadership); b. The need to grow or survive (acquiring more resources or influence); and c. Failure (facing new technologies or tactics used by an enemy). In order to implement successful military change, he offered to utilize *Organizational Learning Theory* which would begin from an individual level and then expand to the whole organization. This process would change the institutional memory of the organization. According to organizational theory, some organizations may show more resistance to accept new situations than others. Hereby, understanding organizational culture gains more importance. Organizational learning must be embedded in organizational culture through experiential learning, generational learning, informal networks, communities of practice, and the role of leadership. Experiential learning could be realized through activities and intellectual reflections such as reading, listening, and thinking. Generational learning is applied with sharing of knowledge amongst members of one's generation and has a delayed impact on organizational behavior. Informal

networks learn their experiences while complaining or chatting with each other, but communities of practice try to learn something about their profession. Military leaders could easily prevent or permit or promote learning processes in their institutions².

Nielson (2010) categorized military types of change as *reform* and *innovation* and then established four important sources of a change for military organizations: a. Political; b. Social; c. Economic; and d. Technological development. She noted that military organizations faced many difficulties while adapting to change to their structures. In order to overcome these difficulties, she scrutinized military organization size, working mechanisms, and nature, and offered two main recommendations to managers. *Firstly*, military leaders must make reforms which are necessary to secure the organization's supply of critical resources, and also, must strengthen the social legitimacy of their organizations. *Secondly*, leaders must reduce uncertainty in their organizations. This research provides an understanding of change structures of military organizations and presents some useful recommendations, to their leaders, for change.

Farrell and Terriff (2002a) utilized the term *military innovation* as synonymous with *major change*. They posited that the main sources of a military change are: a. Cultural norms; b. Politics and strategy; and c. New technology. Cultural norms consist of inter-subjective beliefs regarding social and natural worlds while defining the nature of military change. Politics and strategy shape militaries according to changing threats to national security. In order to reach better operational capabilities, armies follow technological developments very closely and desire to adapt new technologies into their systems. The authors offer a three-step model to manage a military change: *Firstly*, reasons for military change must be clarified by states; *secondly*, state and armies are to accept that there are various obstacles which could impede change, such as the strategic environment, technology, or military culture; and the final step is to determine facilitators of a military change. The type of facilitator must be selected according to the constraints at hand. Here, civilian and military leadership play the most important roles. They must be very active in the change process and explicitly show their support to change through creating new promotional pathways related to the new tasks vis-à-vis change (Farrel and Terriff (2002b). They ought to draw general lines concerning major changes, but during the implementation, general rules must be more specific. For example, after overcoming resistance, it has not been mentioned how change consistency should be provided. Yet overall, their research presents a general guidance while dealing with a military change.

---

² Even though, Davidson does not make a differentiation between change types in a military setting, utilizing organizational learning theory may be an effective way for dealing with transformational changes.

Furthermore, Farrell (2013: 2) emphasized the importance of “adaptation”. According to him; military adaptation was “...change to strategy, force generation, and/or military plans and operations, undertaken in response to operational challenges and campaign pressures”. He divided military adaptation into two levels: *First*, the strategic level was seen mostly in state decisions such as changing military strategy or acquiring new equipment for a military campaign. *Second*, was the operational level where military organizations adapted when preparing a plan or conduct of operations (Ibid). While dealing with adaptation, he emphasized the importance of core values and identity of community which formed strategic culture. He made a distinction between adaptation and innovation in his analytical framework through developing a sliding scale.

Particularly, since after the noughties, the concept of military transformation has gained more importance at international organizations. Osinga (2010: 15) defined military transformation as:

“In terms of comprehensive, discontinuous and possibly disruptive changes in military technologies, concepts of operations and organization, in contrast to incremental or evolutionary change that marks normal defense modernization.”

A comparison study was made in the book, “A Transformation Gap” (Terriff et al. 2010), about how six NATO member states³ conducted a military transformation process in their countries. According to their findings, external process of military emulation and internal process of military innovation establish a military transformation process. Military innovation is shaped by threat, civil-military relations, and military culture. On the other hand, military emulation occurs through success motive and legitimacy (Farrell and Terriff, 2010). This research provides an explanatory contribution to the literature about military transformation process, but it does not produce a solution-based change model on how transformation could be handled in a better way.

Rosen (1988) explains how armies can succeed in generating innovation. He infers that the perceptions of key military leaders about how structural changes take place in the strategic environment would play the most important role in the change process. Nonetheless, this research gives too much importance to the role of leaders and ignores the role of subordinates in the change process. Even in armies, without contribution of subordinates, it is almost impossible to perform a successful and long-term change process.

---

³ Britain, France, Germany, the Netherlands, Spain and Poland.

Gray (2006) made critical review of revolutionary military change concepts in warfare. He analyzed political, strategic, socio-cultural, economic, technological, and geographical impacts on a military change process. At the end of his study, he emphasized seven prominent findings: a. While an army develops its capacity for understanding war and its circumstances, simultaneously, it must follow military-technical modernization; b. Revolutionary change in social attitudes, like fighting and cultural skills, may be more important than revolutionary change in warfare; c. Historical research may contribute to the recognition and understanding of revolutionary changes in warfare; d. Public, strategic and military cultures may affect strategic and military decisions; e. Revolutionary change must be implemented in an adaptable, flexible and dynamic manner; f. Revolutionary change must aim at tactical, operational, strategic, or political triumphs; and g. The “audit of war” may reveal revolutionary change in warfare (Ibid). The main concentration of the study was how revolutionary research is conducted in warfare, but its scope was too limited, and the findings could not be generalized to holistic change processes in armies.

Reform and innovation are two main triggers of change management in the security organizations. The officials of security organizations intend to reach success in both reform and innovation process. However, this success motive may bring patience, and this feeling may cause harm for institutionalization of change. Hence, leadership gains importance for perpetually change implementations.

3. LEADERSHIP IN CHANGE MANAGEMENT

Kim and Mauborgne (2003) investigated how from 1994 to 1996, William Bratton, former police commissioner of New York City, managed to transform the metropolis into the safest municipality in the United States without increasing the police department’s budget. They explained the success of Bratton’s change management scheme with the *Tipping Point Leadership Theory*. According to this theory, once the beliefs and energies of people connect to each other in any kind of an organization, a new idea will spread like an epidemic and this will provide for fundamental and rapid change. There are four steps in this theory: a. Break through the cognitive hurdle: Key managers in an organization should experience the organization’s problems; b. Sidestep the resource hurdle: Current resources should be used mostly in the areas which need change the most; c. Jump the motivational hurdle: Key influencers in the organization should be motivated; and d. Knock over the political hurdle: In order to overcome resistance to change, it is important to convince a respected senior insider to be on your team (Ibid). Even though this study is an example of leadership literature, it gives an idea on how to overcome resistance to change in security forces.

Army organizational structures are more hierarchical than police organizations. Therefore, strategic leadership in a change management gains more importance in armies than in police administrations (Wright, 2013). Pascale et al. evaluated army culture in the light of four distinct indicators: a. Power; b. Identity; c. Conflict; and d. Learning. According to their findings, in order to manage change process, transformational leadership was the most convenient type of leadership in the army (Pascale et al., 2007).

Gerras and Wong (2013) investigated the difficulty to change army strategic leaders' minds. They found that the most important reason for this difficulty is organizational culture. Strategic leaders are not able to see reality due to organizational culture which discourages subordinate dissent or disagreement. In order to solve this problem, a comfortable communication channel which is based on mutual respect must be established between strategic leaders and subordinates since interacting with different people and seeing various perspectives are the most effective way to change someone's mind. This study holds an important place in the existing literature through emphasizing the role of leadership and organizational culture in the army's change process.

Sullivan⁴ (1995) cites the importance of creating a climate for leaders in the army that would embrace a change attempt. In order to create a change climate and to make clear the common understanding of a change's direction, *firstly* a vision must be developed. The *second* step is transforming the vision into action which develops a broad consensus for change and shares the vision through doctrine. *Thirdly*, fostering innovation indicates that change was real, useful, and purposeful. *Fourthly*, emphasizing values provides trust and communication in the army, and the *last* step is breaking the organizational, relational, technological, and procedural molds while rewriting doctrine. Change does not contain stability in nature as it always evolves. It is a journey but not the destination. Sullivan did not present a scientific methodology which supports his assumptions. His assumptions should have been tested with a combination of theoretical and practical research, but instead he just provided some recommendations about a change process.

Security organizations have highly structured hierarchical organizational relations. Due to this hierarchical management approach, followers' roles in such organizations are mostly ignored. While overcoming resistance to change, some managers choose negative methods, such as punishment and forcing regulations, against staff. Unfortunately, this kind of management approach hinders the development of change management in the security organizations.

---

⁴ The 32nd Chief of Staff of the United States Army.

CONCLUSION

This research identified a gap in the existing literature through secondary data sources. Even though there are some researches about security organizations on change management in the existing literature, there is a noteworthy gap in the law enforcement domain. Military organizations mostly focused on transformation and innovation in the change management process. On the other hand, police organizations' focal point was mainly about reform process.

The findings of the research emphasize the role of organizational culture while developing a change management approach. Change management models in the literature of business administration do not fit the organizational culture of the specific security organizations. This is because most of them are based in, and designed for, the Western Culture, and what others there are, do not provide a suitable model for highly hierarchical organizations. For these reasons, a need has emerged to develop a specific change management approach that is based on needs and organizational characteristics of the security organizations and its units. In order to provide it, organizational culture, dynamics, structure, characteristics and vision should be clarified by officials of security organizations. Furthermore, this awareness should be supported by institutional trainings on change management both for officials and staff.

This research will be a reference about change management implementations in the security organizations for future studies. Hence, researchers may establish a change management model for security organizations via primary data sources to fill the gap. Furthermore, one of the major findings of the research is "*officials and managers of security organizations should increase followers' awareness towards change management*". Future studies may also develop practical recommendations how to provide awareness of the followers in the security organizations.

REFERENCES

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior, *Organizational Behavior and Human Decision Process*, 50, pp.179-211.
- Beeson, I., & Davis, C. (2000). Emergence and accomplishment in organizational change, *Journal of Organizational Change Management*, 13(2), pp.178-189.
- Clausewitz, C.V. (1984). *On War*, M. Howard and P. Paret (eds), Princeton: Princeton University Press.
- Collerette, P., Legris, P., & Manghi, M. (2006). A successful IT change in a police service, *Journal of Change Management*, 6(2), pp.159-179.
- Davidson, J. (2013). *Lifting the Fog of Peace*, Michigan: University of Michigan Press.
- Degnegaard, R. (2010). *Strategic Change Management: Change Management Challenges in the Danish Police Reform*, Doctoral School of Organization and Management Studies, Copenhagen Business School.
- Farrell, T. (2013). Military Adaptation, in T. Farrell, F. Osinga and J.A. Russell (eds), *Military Adaptation in Afghanistan*, California: Stanford University Press.
- Farrell, T. and Terriff T. (2002a). *The Sources of Military Change*, London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Farrell, T. and Terriff T. (2002b). Military Change in the New Millennium, in T. Farrell and T. Terriff (eds.), *the Sources of Military Change*, London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Farrell T. and Terriff T. (2010). Military Transformation in NATO: A Framework for Analysis, in T. Terriff, F. Osinga and T. Farrell (eds), *A Transformation Gap? American Innovations and European Military Change*, California: Stanford Security Studies.
- Gerras, S.J. and Wong, L. (2013). *Changing Minds in the Army: Why It Is So Difficult and What to Do about It*, Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press, October. Retrieved from <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=1179>
- Gray, Colin S. (2006). *Recognizing and Understanding Revolutionary Change in Warfare: The Sovereignty of Context*, Pennsylvania: US Army War College

- Press. retrieved from
<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=640>
- Hart, J.M. (1996). *The Management of Change in Police Organizations*, College of Police and Security Studies, Slovenia.
- Jacobs, G., Keegan, A., Christe-Zeyse, J., Seeberg, I., & Runde, B. (2006). The fatal smirk: Insider accounts of organizational change processes in a police organization, *Journal of Organizational Change Management*, 19(2), pp.173-191.
- Jacobs, Gabriele, Arjen van Witteloostuijn and Jochen Christe-Zeyse (2013). A theoretical framework of organizational change, *Journal of Organizational Change Management*, 26(5), pp.772-792.
- Kim, W.Chan & Mauborgne, R. (2003). *Tipping Point Leadership*, Harvard Business Review, April.
- Levy, D. (1994). Chaos theory and strategy: theory, application, and managerial implications, *Strategic Management Journal*, 15, pp.167-178.
- March J. & Olsen J. (1984). The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life, *American Journal of Political Science*, 78(3), pp.734-749.
- Nielson, S.C. (2010). *An Army transformed: The U.S. Army's Post-Vietnam Recovery and the Dynamics of change in Military Organizations*, Pennsylvania: US Army War College Press, 2010. Retrieved from <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=1020>
- Osinga F. (2010). The Rise of Military Transformation, in T. Terriff, F. Osinga and T. Farrell (eds), *A Transformation Gap? American Innovations and European Military Change*, California: Stanford Security Studies.
- Pascale, R., Millemann, M., & Gioja, L. (1997). *Changing The Way We Change*, Harvard Business Review, 75(6), 126-139.
- Rosen S.P. (1988). New Ways of War: Understanding Military Innovation, *International Security*, 13(1), pp.134-168.
- Scurlock, Robert E. Jr., (2004). *The Human Dimension of Transformation*, in *A Nation at War in An Era of Strategic Change*, ed. Williamson Murray, Pennsylvania: US Army War College Press. Retrieved from <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub580.pdf>.

- Sullivan, G. R. (1995). Leading Strategic Change in America's Army: The Way Forward, *Planning Review*, 23(5), 16.
- Terriff, T., F. Osinga and T. Farrell (eds), (2010). *A Transformation Gap? American Innovations and European Military Change*, California: Stanford Security Studies.
- Thiele, R. (2007). *Keeping Pace with Innovation -The Challenge of Change Management in Armed Forces*, International Relations and Security Network (ISN), Center for Security Studies (CSS).
- Wright, L. (2013). Quality Improvement and Organizational Change Initiatives: An Analysis of the U.S. Army's Warrior Transition Unit (WTU), *Academy of Strategic Management Journal*, 12(2), pp.195-112.
- Yılmaz, S., Özgen, H., & Akyel, R. (2013). The Impact of Change Management on The Attitudes of Turkish Security Managers Towards Change, A Case Study, *Journal of Organizational Change Management*, 26(1), pp.117-138.

SİBER GÜVENLİK POLİTİKASI: ABD, RUSYA VE ÇİN ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ*

Volkan GÖÇÖĞLU**, Mehmet Devrim AYDIN***

Öz

Ülke sınırlarının ulusal güvenlik politikası açısından taşıdığı önem, son yıllarda giderek hızlanan küreselleşme süreci ile birlikte azalmaya başlamıştır. Küreselleşme ile birlikte dünyada, ülkelerin güç dağılım kanalları yeniden şekillenmiş, asimetrik güç ilişkileri ortaya çıkmış ve ulusal güvenlik ihtiyaçları yeniden tanımlanmıştır. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler siber güvenlik kavramını ortaya çıkarmış ve siber güvenlik, ulusal güvenliğin önemli bir unsuru haline gelmiştir. İnternetin, ülkelerin sınırlarını aşan yapısı, internet ağlarının bireysel hizmetlerin ve amaçların ötesinde devletin kritik altyapılarında ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılması, gün geçtikçe gelişen e-devlet uygulamaları, siber güvenliğin ulusal güvenlik içerisindeki önemini daha da pekiştirmiştir. Bu bağlamda, çalışmada ABD, Rusya ve Çin'in siber güvenlik politikaları, özellikle bu üç ülkede yayınlanan resmi politika belgeleri temelinde incelenmekte ve karşılaştırmalı bir analiz yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siber Güvenlik, Ulusal Güvenlik, Ülkelerin Siber Güvenlik Politikaları, Karşılaştırmalı Analiz.

CYBER SECURITY POLICY: A COMPARATIVE ANALYSIS ON USA, RUSSIA AND CHINA

Abstract

The importance of country borders within the national security policy has begun to diminish continuously with the acceleration of the globalization process in recent years. With globalization, the power distribution channels of the countries have been reshaped; asymmetrical power relations have emerged and the needs for national security of countries have been redefined. Technological developments in recent years have disclosed the concept of cyber security and cyber security has become an important element of the national security of countries. The structure of the Internet that exceeds the borders of countries, the use of internet networks in the critical infrastructures of the state and in the execution of public services beyond the individual services and objectives, and the increasing e-government applications have further reinforced the importance of cyber security in national security. In this context, the study comparatively examined the cyber security policies of the USA, Russia and China particularly on the basis of official policy documents published in these three countries and such an analysis is presented.

Keywords: Cyber Security, National Security, Cyber Security Policies of Countries, Comparative Analysis.

* Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde, Prof. Dr. Mehmet Devrim AYDIN danışmanlığında, Dr. Öğr. Üyesi Volkan GÖÇÖĞLU tarafından yazılan ve 28.12.2017'de jüri önünde savunularak kabul edilen "Türkiye'nin Siber Güvenlik Politikalarının Kamu Politikası Analizi Çerçevesinde Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Dinar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, volkangocoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7036-2416>.

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mdaydin@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8959-6194>.

GİRİŞ

Son yıllarda giderek hız kazanan küreselleşme süreci, ülkelerin sınırlarının ulusal güvenlik politikası açısından taşıdığı önemi azaltmaya başlamıştır. Küreselleşme; ülkelerin güç dağılım kanallarını yeniden şekillendirmiş, asimetrik güç ilişkilerini ortaya çıkarmış ve ulusal güvenlik ihtiyaçlarının daha kapsamlı ve farklı şekillerde yeniden tanımlanmasına neden olmuştur (Kay, 2004). Savaşlar ve iç isyanlar bir kenarda tutulduğunda, küreselleşmenin sonucunda ülkeler arası güç dengelerini etkileyen unsurlar değişime uğramış, ülke çıkarlarının korunması küreselleşme öncesi döneme göre daha zor bir hale gelmiştir (Kirshner, 2006: 2). Bu denge değişiminde “siber güvenlik”, ulusal güvenlik politikasının yeni ve oldukça kritik bir unsuru olarak ön plana çıkmıştır.

Bu çalışmada, “Etkili bir siber güvenlik politikasının temel boyutları neler olmalıdır?” araştırma sorusundan hareketle, ABD, Rusya ve Çin’in siber güvenlik politikaları, resmi politika belgeleri ve ilgili literatür üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Söz konusu üç ülkenin seçilme nedeni, bu ülkelerin gerek ekonomik, gerekse askeri unsurlar bakımından dünyada “başat güç” ya da başka bir deyişle “süper güç” olarak kabul edilmeleridir. Dolayısıyla, bu ülkelerin siber güvenlik politikalarının, sahip oldukları siber güvenlik donanım ve tecrübelerinin incelenmesinin, araştırma sorusuna yanıt arama sürecinde son derece anlamlı olacağı düşünülmüştür. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi, veri toplama tekniği olarak ise doküman analizi ve ikincil verilerden yararlanma tekniği kullanılmıştır. Bu çerçevede seçilmiş ülkelerin siber güvenlikle ilgili resmi dokümanları üzerinde bir doküman analizi yürütülmüştür. Çalışmanın ilk bölümünde, siber güvenlik ve ilgili kavramlar ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde siber güvenlik, ulusal güvenliğin kritik bir parçası olarak incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Clarke ve Robert’ın (2010) çalışması ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin raporları (ITU, 2015; 2017; 2018) ele alınmış ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya ve Çin’in siber güvenlik politikaları bunlarla ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde ise araştırmadan elde edilen sonuçlar ortaya konmuştur.

1. SİBER GÜVENLİK VE İLGİLİ KAVRAMLAR

Siber güvenliğin genel olarak üzerinde uzlaşılmış belirli bir tanımı yoktur. Korff (t.y., 1-4), çalışmasında siber güvenliğin çeşitli kurumlarca yapılmış tanımlarına yer vermiştir. Buna göre NICE (The National Initiative for Cybersecurity Education) siber güvenliği; “bilgi ve iletişim sistemleri ile bu sistemlerin içerisinde yer alan bilgilerin herhangi bir zarara, saldırıya ya da yok edilmeye karşı korunduğu, savunulduğu bir faaliyet ya da süreç” olarak tanımlamaktadır.

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği¹ (ITU, 2015) ise siber güvenliği “siber çevre, kurumlar ve bireylerin varlıklarını korumak adına kullanılacak araçların, politikaların, güvenlik kavramlarının, güvenlik talimatlarının, risk yönetim yaklaşımlarının, eylemlerin, en iyi örneklerin, güvence ve teknolojilerin toplamı” olarak tanımlamaktadır.

Siber güvenlik, siber uzayda (cyberspace) sağlanan güvenlik olarak düşünülebilir. Siber uzay, fizikî donanımların ortaya çıkardığı ve barındırdığı bir alan olmasına karşın, somut bir alan değildir. Siber uzay sadece internetle birlikte var olan bir alan da değildir. İnternete bağlı olmayan bilgisayarlar ya da farklı ağlar da siber alan oluşturabilir. Siber uzay birden fazla soyut olgunun bir araya gelmesinden de oluşabilmektedir. Yazılımlar, bilgiler ve ağlar buna örnek olarak verilebilecektir (Clark, vd., 2014). Bir diğer deyişle, siber uzay; “tüm dünyaya ve uzaya yayılmış durumda bulunan bilişim sistemlerinden ve bunları birbirine bağlayan ağlardan oluşan bir ortam” olarak tanımlanabilir. Kavram ilk defa, bilim kurgu romanlarıyla tanınan William Gibson tarafından 1980’lerin başında kullanılmıştır (Kara, 2013: 4). Birleşik Krallığın siber güvenlik strateji belgesinde ise siber uzay “bilgileri saklamaya, düzenlemeye ve birbiri arasında alışveriş yapmaya imkân veren, bilgisayar, internet ve diğer sistemleri içeren altyapısal ve sektörel sistemleri destekleyen, dijital ve interaktif bir bağlantı ağı” (GCHQ, 2012: 3) olarak tanımlanmıştır. Günümüzde siber uzayla eş anlamlı olarak “siber ortam” terimi de kullanılmaktadır.

Yue (2003: 566-568), siber güvenliğin araçlarını üç kategoriye ayırmaktadır. Birinci kategori “optimal tasarım” kategorisidir. Optimal tasarım; ağın kendini yenilemesi, onarması ve restore etmesini ifade etmektedir. Aynı zamanda bu ağın ne kadar bağlanılabilir ya da kapsayıcı (kapasite) olduğu ve bu kapasitenin arttıkça kapsadığı bağlantı sayısı ile birlikte tehditlere karşı ne kadar güvenli olduğu konusu da optimal tasarımla ilgilidir. İkinci kategori “sürekli ağ denetimi” kategorisidir. Burada ağın sürekli ve devamlı olarak gözlemlenmesi ve zayıf yönlerinin belirlenmesi söz konusudur. Ağda meydana gelecek problemler için teknik çözümler de kullanılabilir. Bu kategori aynı zamanda ağın güvenilirliği hakkında referans veren kategoridir. Son kategori ise “sonraki nesillerin güvenliği” kategorisidir. Söz konusu siber ortam ağlarında, birçok farklı güvenlik kriptoları kullanılabilir. Ağlarda yer alan kriptolama sistemlerinin kalitesi ya da fazlalığı, ağ için katlanılacak olan maliyetin yanı sıra ağın gelecek siber saldırılara karşı dayanıklılığını da artıracaktır. Dolayısıyla ağı kullanacak olan gelecek neslin güvenliği de artmış olacaktır. Siber güvenlik, bu anlamda yukarıda da bahsedilen siber uzayın ya da ağların güvenliğinin sağlanması anlamına gelmektedir.

---

¹ International Telecommunication Union (ITU)

Siber güvenlik, bir takım yeni kavramları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan ilki “siber saldırı”dır. Siber saldırılar, temelde insan kaynaklı eylemlerdir. Her ne kadar kullanılan araçlar ve hedef alınan noktalar sanal ortam ve verilerden oluşsa da saldırıların sonuçları insanları etkilemekte ve amaçları da insanların oluşturdukları amaçlara dayanmaktadır. Lu (2014: 11) siber saldırıların klasik hackerlar, paralı hackerlar, hacktivistler, iç mihraklar (kötü niyetli olmalarına gerek olmaksızın) ve ulus devletlerce yapılabileceğini belirtmektedir. Siber saldırıları gerçekleştiren bu unsurlar hedef olarak bireyleri, firmaları ve devlet kurumlarını hedef alarak onların ağlarına girmeyi deneyebileceklerdir. Siber saldırılar, bilgi barındıran sanal ağlara, bilgileri çalmak, değiştirmek ya da yok etmek amacıyla yapılabilmektedir. Söz konusu saldırılar bilgisayardan bilgisayara, cihazların ya da onların içerisindeki bilgilerin gizlilik, bütünlük ve ulaşılabilirliğini tahrip etmek için yapılmaktadır (O’Shea, 2003: 6).

Siber güvenlikle ilişkili bir başka kavram ise “siber sömürü”dür. Siber sömürü, bir siber ortamdaki siber güvenlik kusurlarından ortaya çıkan ve güvenlik açıklarının kullanılması sonucu ortamdaki bilgilerin çeşitli amaçlar doğrultusunda istismarına dayanan bir eylem ve aynı zamanda bilişsel bir suçtur. Erickson’a göre (2008, 115-118), siber sömürünün en etkili yöntemlerinden biri, bilgisayar programlarının güvenlik açıklarından yararlanarak onların içerisine sızarak onu kullanan kişi ya da kurumun bilgisi dışında, programı farklı amaçlar doğrultusunda kullanmaktır. Bu yöntemle programın güvenlik açıklarından faydalanılarak program ya farklı işlevlerde ya da kendi programlandığı işlevler doğrultusunda, ancak farklı amaçlarla kullanılabilir. Örneğin bir program, kendisinin bir işlevi gereği bilgisayardaki klavye hareketlerini (basılan tuşlar vb.) kayıt altında tutmaktadır, ancak bir hacker bunu siber sömürü olarak bilgisayarda diğer internet siteleri ya da banka hesabı şifrelerini öğrenmek ve ele geçirmek adına kullanabilecektir.

Siber güvenlik konusunda değinilmesi gereken önemli bir kavram da “kritik altyapı” kavramıdır. Bir ülkede kritik altyapı sayılabilecek her unsur siber güvenlik açıkları doğrultusunda birer hedef haline gelebilecektir. Bu anlamda hangi unsurların birer kritik altyapı sayılacağına değinmekte yarar vardır. AB Komisyonunun hazırlamış olduğu 2004 tarihli, 702 sayılı ve “Terörizmle Mücadele Kapsamında Kritik Altyapıların Korunması” başlıklı tebliğde Kritik altyapı; “...insanların hayati sosyal fonksiyonlarının, sağlıklarının, emniyetlerinin, güvenliklerinin, ekonomik ve toplumsal refahlarının devamı için gerekli olan ve aksama veya yok edilmesi bu fonksiyonları sürdürmede yetersiz kalma sonucunda bir üye ülkede belirgin etki gösterecek varlık, sistem veya ilgili parçaları” şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda ülkeden ülkeye geçebilecek olsa da en genel hatlarıyla; bankacılık ve finans, enerji, gıda, iletişim, nükleer, su, turizm, ulaşım ve uzay sistemlerine yönelik altyapıları kritik altyapı sayılabilecektir.

Siber güvenlik konusunda öncelikli olarak değinilmesinin gerekli olduğu düşünülen kavramlar yukarıda ele alınmıştır. Bunlar dışında siber güvenlikte risk, tehdit, güvenlik açığı, zararlı yazılım vb. birçok kavram yer almakla birlikte bu kavramlar günlük hayatta da sıkça başka konular içerisinde kullanılan kavramlardır. Bu kavramlar, siber güvenlik konusunda da genel anlamlarına yakın olarak kullanıldığından dolayı ve çalışmanın uzunluğunu makul seviyede tutmak için ayrıca ele alınmayacaktır.

2. ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKASININ KRİTİK BİR PARÇASI OLARAK SİBER GÜVENLİK

Ulusal güvenlik politikası; bir ulusun, askeri ve sivil tüm kaynaklarının ve araçlarının, topyekûn ve koordineli bir şekilde, “savunma görevlerini gerçekleştirmek” ve “milli çıkarları korumak” amacıyla kullanılmasına dayanan bir planı ifade etmektedir. Her ülke, örtülü ya da açık şekilde bir ulusal güvenlik politikasına sahiptir. Açık olan güvenlik politikaları belgelerden ve planlardan okunurken, örtülü politikalar ise ülkelerin güvenlikleri ile ilgili zaman içinde attıkları adımların ayak izlerinden okunarak, hamlelerin gideceği yönün öngörülmesi suretiyle tahmin edilebilmektedir (Doyle, 2007: 624). Devletlerin atacıkları bu adımlar daha geri planda, toplumlarının sosyal karakteristiklerine ve onun ötesinde de stratejik kültürlerine göre şekil almakta (Lantis, 2002: 87-88) ve ulusal çıkarların itici kuvveti ile küresel sahadaki hareket alanlarının durumuna göre ilerlemektedir.

Ulusal güvenlik politikası süreçlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Örneğin Gohlert (1974: 174), bu amaçla; “neyin güvenliği ve ne için?” sorusunun yanıtlanması gerektiğini belirtmiştir. Onun bu sorusuna Kamu Tercih Kuramının penceresinden yaklaşan, Lehman ve Willett (1986), ABD’deki ulusal güvenlik politikalarını ele almışlardır. İncelemelerinin sonucunda, ulusal güvenliği sağlamak üzere yürütülen politikalarda dikkat çeken iki tip probleme rastlanmıştır; Birinci tip problemdeki konu, özel sektörün ulusal güvenlik politikası doğrultusunda üretime nasıl teşvik edileceği konusudur. Kamu tercihi kuramının ilkelerinden olan fayda maksimizasyonu (Buchanan, 1984), ulusal güvenlik konusunda devlet ve özel sektör arasında da kendini göstermekte ve özel sektörün üretim hedefleri buna göre şekil almaktadır. Lehman ve Willett’in (1986: 45-46) ortaya koydukları birinci tip probleme göre, devletler ulusal güvenliği sağlamak amacıyla farklı araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarını (örneğin siber güvenlik) desteklemek isteyebilir. Bu çalışmalar özel sektör açısından bir kâr getirmeyecekse özel sektör bunun yerine daha çok para kazandığı spesifik bir silah üretimine yönelebilecektir. Söz konusu silah üretimi, devlet açısından ülkenin ulusal güvenliği için bir öncelik değilse, burada bir çatışma söz konusu olmaktadır. Bu problemin çözümü için Ar-Ge ve fizikî üretim için yapılacak kontratların ayrı şekillerde düzenlenmesi ve buna ek olarak Ar-Ge

faaliyetleri için hizmet satın alma teşviklerinin iyileştirilmesi politikası yararlı olabilecektir. İkinci ve diğerine nazaran daha temel olan problem tipi ise ulusal güvenlik politikasında yer alan aktörlerin daha iyi sonuçlar alınması amacıyla teşvik edilmesi problemidir. Söz konusu aktörler, devletin farklı kurumları, özel sektör, ilgili sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlardan oluşmaktadır. Problemin çözümü ise, aktörlerin sağlıklı etkileşimine zemin hazırlayacak kapsamlı kurumsal reformların yapılmasında görülmüştür. ABD merkezli bu ve benzeri çalışmalarda, göze çarpan nokta, bir kamu politikası olarak ulusal güvenlik politikası oluşturma ve uygulama sürecinde farklı aktörleri dikkate alan liberal bir bakış açısının benimsenmiş olmasıdır.

Ulusal güvenliğin, kapsamlı bir kamu politikası olarak ele alınması, günümüzde oldukça değişen “ulusal güvenlik algısı”nın bir gereğidir. Devlet yönetimlerinin, özellikle Dünya Savaşları’ndan sonra ulusal güvenliği sadece ülkeye yönelik askeri saldırılar ve bu saldırılara karşı alınacak askeri-politik stratejiler olarak görmesi, bugün hatalı bir tutum olarak kabul görmektedir. Bello’nun (2011: 68) da belirttiği üzere artık ulusal güvenlik, sadece fizikî ve askeri saldırılara yönelik tedbir alınmasından ve bu saldırıların engellenmesinden oluşmamaktadır. Siber saldırılar, ekonomik büyümenin sekteye uğratılması, terör, salgın hastalıklar, iç ayaklanmalar, göçler ve küreselleşme ile gelen ve gelecek yeni tehditler de ulusal güvenliğin kapsamına girmiştir. Bu bağlamda ulusal güvenlik; sadece askeri stratejiler odaklı bir politika olarak değil, kamu düzeni ve kamu yararını, insan haklarını, ekonomik fayda-maliyet analizleri yanında milli, kültürel ve insani değerleri de göz önünde bulunduran“ kapsamlı bir kamu politikası” olarak düşünölmelidir.

21. yüzyılda siber güvenlik, ulusal güvenliği yakından ilgilendiren ve ulusal güvenlik politikaları oluşturulurken hesaba katılması gereken konuların başında gelmektedir. Siber güvenliğin önemine ilişkin olarak PEW Araştırma Merkezi’nce (PEW Research Center) hazırlanan bir araştırmaya (2014) göre, araştırmaya katılan 1.600 teknoloji uzmanının 3’te 2’si 2025 yılına kadar büyük bir maddi hasar ve can kaybının yaşanacağı bir siber savaş beklemektedir (Rainie, vd., 2014’ten akt. Kshetri, 2016: 54). Siber güvenliğin ulusal güvenlik bağlamındaki bu yüksek risk potansiyeli, ona yönelik politikalar oluşturmayı da gerekli kılmaktadır.

Siber güvenlik konusuna ulusal bir perspektiften yaklaşan Cavelti (2014), siber güvenlik açıklarının gün geçtikçe fazlaştığını, bunun doğrultusunda ise kişisel ve ulusal siber güvenliğin azaldığını savunmaktadır. Büyük ve uluslararası firmaların tüketici odaklı yaklaşımlarının ve vatandaşların bireysel özgürlük taleplerinin yanında devletlerin de geçmişten bu yana düstur edindikleri kritik altyapıları koruma politikaları, siber güvenliği ulusal bir güvenlik unsuru olarak ele alama tutumları ve siber güvenliğin sağlanması için radikal politika üretimi eğilimleri, siber güvenlik konusunda bir ikilem meydana getirmektedir. Bu ikilemde, birey

özgürlüğü ve ulus güvenliği çatışmaktadır. Devletler kritik altyapıların korunmasına ve siber güvenliğin artırılarak güvenlik açıklarının azaltılmasına yönelik olarak daha merkezi ve katı kurallar koymak üzere adımlar atacak iken, bireyler ise kendi özgürlüklerine yönelik olarak siber uzaydaki hareket alanlarını en serbest şekilde muhafaza etmek istemektedir. İkem bu çatışmadan doğmaktadır. Bu ikilemde, uluslararası şirketler de liberal görüşün etkisinde, bireylerin tutumundan yana taraf almaktadır. Devletler açısından, siber uzayda bireylere ve firmalara (özellikle yazılım firmalarına) sunulan serbesti, aynı zamanda ulusal siber güvenlik açısından genişleyen güvenlik açıklarını da beraberinde getirmektedir. Bu ikileme çözüm olarak, geniş kapsamlı tanımları ve birbirine bağımlı değişkenleri içeren, bireysel ve ulusal güvenlik önceliklerini belirleyerek bir uzlaşma temelinde oluşturulacak olan siber güvenlik politikası düşünülmektedir.

3. ABD, RUSYA VE ÇİN'DE SİBER GÜVENLİK POLİTİKASI

Clarke ve Robert (2010), siber güvenlik konusunda süper güç kabul edilen ülkelerin siber tehditlere karşı dayanıklılıklarını ölçebilmek için bir puanlama yöntemi geliştirmiştir. Söz konusu yöntem, tüm ülke bağlantısını bir anda kesebilmek, internet ağının yayılımı, siber bağımlılık, sunucuların (server) gücü gibi kriterleri kapsamaktadır. Bu doğrultuda Clarke ve Robert (2010)'ın yapmış olduğu puanlamada yer alan ve bu çalışmanın konusunu da oluşturan üç ülkenin siber güvenlik puanları ve ilgili değişkenler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 1: Clarke ve Robert'a Göre Ülkelerin Siber Güvenlik Puanlamaları (Clarke ve Robert, 2010).

Uysurlar	ABD	Rusya	Çin
Siber Saldırı	8	7	5
Siber Bağımlılık ²	2	5	4
Siber Savunma	1	4	6
Toplam	11	16	15

² Burada yer alan "siber bağımlılık" kavramı ilk bakışta olumsuzluk belirten bir kavram olarak algılanabilecek olsa da destek mekanizmaları, elektrik sistemleri, hat borularının da siber sisteme bağılı olma durumunu ve bunların tek bir merkezden kontrol altında tutulabilmesine yarayan bir sistemi belirtmektedir.

Ülkelerin siber güvenlik konusundaki mevcut durumlarını ve gelişimlerini sunan güncel ve küresel bir çalışma da belirli aralıklarla Uluslararası Telekomünikasyon Birliği tarafından hazırlanan rapordur (ITU, 2015, 2017, 2018). Rapor, ülkelerin siber güvenlik durumlarını değerlendirirken aşağıdaki göstergeleri temel almaktadır:

- Ülkede yürürlüğe konulan siber suç mevzuatı
- Ülkede bulunan Bilgisayar Acil Müdahale Ekibi (Computer Emergency Response Team/CERT), Siber Olaylar Müdahale Ekibi (Computer Incident Response Team/CIRT), Bilgisayar Güvenliği Müdahale Ekibi (Computer Security Incident Response Team/CSIRT)
- Belirlenen ulusal siber güvenlik stratejileri ve ölçütlerinin mevcudiyeti
- Siber güvenliğe dair farkındalık kampanyalarının mevcudiyeti
- Siber güvenliğe dair mesleki eğitim
- Siber güvenlik ile ilgili uluslararası forumlara katılım
- Siber güvenlik ile ilgili kamu-özel sektör işbirliği

Yukarıda sıralanan ölçütlerin belirlenmesi için birlik, ülkelerin ilgili birimlerine iletilmek üzere çeşitli anketler hazırlamakta ve bu anketleri ilgili birimlerde uygulamaktadır. Verilerin doğrulanması için ise doküman analizi, ülkelerin resmi internet sitelerinden veri toplanması gibi ikincil veri toplama yoluna başvurmuştur. Birliğin 2018 yılı raporuna göre, bu çalışmada odak alınan ülkeler olan ABD, Rusya ve Çin'in siber güvenlik skorları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2: Uluslararası Telekomünikasyon Birliğine Göre Ülkelerin Siber Güvenlik Puanlamaları (ITU, 2015, 2017, 2018).

Ülke	Skor 2015	Dünya Sıralaması 2015	Skor 2017	Dünya Sıralaması 2017	Skor 2018	Dünya Sıralaması 2018
ABD	0.824	1	0.925	2	0.926	2
Rusya	0.500	12	0.788	10	0.836	26
Çin	0.441	14	0.624	32	0.828	27

İki tablo arasındaki sıralamada ciddi farklılıklar göze çarpmaktadır. İki tablo arasındaki fark, siber güvenliğin hızla değişen dinamik bir alan olmasından kaynaklanabileceği gibi, tabloların oluşturulma ölçütlerinin farklılığından da

kaynaklanabilir. Birinci tablo, nicel verilerden ziyade dönem içerisindeki örnek olaylar temel alınarak yazarların yorumları sonucu oluşturulmuş, kriterleri net olarak belirlenmemiş ve temsili sayılabilecek bir tablo iken; ikinci tablo daha net belirlenmiş kriterler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bunun ötesinde Uluslararası Telekomünikasyon Birliği tarafından sunulan ve Tablo 2’de alıntılanan raporun 2015 ve 2017 yıllarında ülkelerin o dönemki siber güvenlik durumlarını gösteren versiyonları da yayınlanmıştır. Bu yönüyle söz konusu sıralama daha sistematik bir nitelik taşımaktadır.

Tablo 1’de ABD, puanlar toplamında üç ülkeden en kötü durumda olan olarak belirlenmişken, Tablo 2’deki sıralamada 2015, 2017 ve 2018 yıllarında açık ara en iyi durumda olan ülke olarak belirlenmiştir. Bunun dışında her iki tabloda da Rusya ve Çin arasındaki puan farkının çok açık olmadığı gözlemlenirken, Rusya’nın Çin’den bir adım önde olduğu ortak sonucu ortaya çıkmıştır. Tablo 2’de göze çarpan başka bir sonuç ise ABD dışında, Rusya ve Çin’in önünde ismi belirtilmeyen birçok ülkenin bulunduğudır. Zira Rusya’nın sıralaması artan yıllar temelinde 12, 10 ve 26 iken Çin’in sıralaması ise 14, 32 ve 27’dir. Bu sonuç, araştırmada örneklem olarak alınan ve ülkeler arasında “süper güç” olarak nitelendirilen üç ülke olan ABD, Rusya ve Çin’in siber güvenlik konusunda aynı nitelermeyi hak etmediğini ortaya çıkarmaktadır. Ülkelerin kendi sıralamalarının yıllar bazında farklılaşmasının sebebi ise ülkelerin raporda belirlenen kriterlere, ilgili değerlendirme yılı içerisinde gerçekleştirdikleri uyum farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

Ülkeler, özellikle ulusal güvenliklerinin sağlanması ve kritik altyapıların korunması noktasında geleneksel güvenlik yöntemlerinin yanı sıra gelişen teknolojiler ve bu teknolojiler beraberinde dönüşen kritik altyapılarla birlikte siber güvenlik konusunda farkındalık kazanmaktadırlar. Zira siber güvenlik, kritik altyapılar olan bilgisayar sistemleri, bilgi sistemleri, iletişim, enerji, su, finans sistemleri gibi sistemlerin yanında önceki dönemlerde fizikî olan ancak içinde bulunan dönemde büyük oranda (özellikle yönetim mekanizmaları) siberleşmiş enerji ve endüstriyel kontrol sistemlerinin güvenliğini de içeren ve Tablo 2’de görüldüğü üzere ülkelerin fizikî ve ekonomik güçlerinin ötesinde bir güvenliği nitelermektedir. Bu bağlamda ülkeler, ulusal anlamda kritik altyapıları ve kamusal bilgi ve belgeleri, bireysel anlamda ise vatandaşların bilgi güvenliğini sağlamak üzere çeşitli siber güvenlik stratejileri oluşturmakta ve siber güvenlik politikaları uygulamaktadır. Başlığın ilerleyen kısımlarında söz konusu politikalar ABD, Rusya ve Çin temelinde ele alınacaktır.

3.1. Amerika Birleşik Devletleri'nin Siber Güvenlik Politikası

ABD'nin siber güvenlik politikasını anlamak için öncelikle bu politikanın hangi bileşenlerden ve aktörlerden ileri gelerek oluşturulduğunu belirlemekte yarar vardır. Bu bağlamda ABD'nin siber güvenlik politikası üzerine yönelimlerinin Ulusal Güvenlik Politikası ve Stratejisi, diğer stratejik belgeler, kanunlar, direktifler ve önerilen düzenlemeler, siber güvenlik ile ilgili kurumlar (9/11 komisyonu da dâhil olmak üzere) ve son olarak düşünce üretim kuruluşlarının (think-tank) etkisiyle (Tirrell, 2012: 7) gerçekleştiği söylenebilecektir. Çizilen bu çerçeve, ele alınacak olan diğer ülkeler için de ana çerçeve olarak kullanılabilir.

ABD'de siber güvenlik ile ilgili olarak yayınlanan ilk kapsamlı belge Beyaz Saray tarafından 2003 yılında yayınlanan "Secure Cyberspace" (Güvenli Siber Uzay) belgesidir (WH, 2003). Bu belge incelendiğinde, belgede "siber güvenlik" teriminin yalnızca üç kez geçtiği görülmekte ve bunun yerine genel olarak güvenli siber uzay teriminin kullanıldığı görülmektedir. Belgede siber uzay, "kritik altyapıların işleyişini sağlayan ve birbirine bağlı yüzbinlerce bilgisayarın, sunucunun (server), modemlerin, anahtarların, fiber optik kabloların oluşturduğu alan" olarak nitelendirilmiştir (WH, 2003: vii). Siber uzayın korunması, ulusal güvenliğin sağlanmasında önemli bir bileşen olarak görülmüş ve belge, Ulusal Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Ulusal Strateji (National Strategy for Homeland Security) ile Kritik Altyapıların ve Değerli Varlıkların Fizikî Olarak Korunmasına Yönelik Ulusal Strateji (National Strategy for the Physical Protection of Critical Infrastructures and Key Assets) belgesinin uygulama bölümü olarak hazırlanmıştır. Belge, siber güvenlik konusuyla ilgili olan ulusal ve federal kurumların direktiflerini içermekte ve devlet ile yerel yönetim kurumlarının, özel sektör firmalarının, sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların kolektif siber güvenliği geliştirmek üzere atacağı adımları belirlemektedir.

Secure Cyberspace belgesine göre, ulusal güvenliğin sağlanmasında beş adet ulusal öncelik bulunmaktadır. Bu öncelikler ulusal bir siber uzay güvenliği karşılık sistemi, ulusal bir siber uzay güvenliği tehdit ve güvenlik açığı savunma programı, ulusal bir siber uzay güvenliği farkındalık ve geliştirme programı, hükümetin siber uzayını güvenlik altında tutma, ulusal güvenlik ve uluslararası siber uzay güvenliği işbirliğidir.

Yukarıda adı geçen Secure Cyberspace belgesini, uygulama alanı olarak alt kategorisinde şekillendiren Siber Uzay Güvenliği Ulusal Stratejisi belgesi ise, ulusal siber güvenliğin sağlanması ardından karşı cevap verilmesine yönelik sekiz önemli eylem ve gelebilecek olan siber tehditlere karşı önlem niteliğinde sekiz önemli öncelik tanımlamaktadır (WH, 2003: x). Bunlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3: Siber Güvenlikte Sekiz Önemli Öncelik (WH, 2003: x.).

Tehditlere Karşı Eylem	Tehditlere Karşı Önlem
Kamu-özel işbirliği.	Gerekli hukuki düzenlemeler.
Taktiksel ve stratejik analizler.	Güvenlik açıkları ve sonuç analizi.
Sinoptik bir bakış açısı geliştirmek üzere özel sektör kapasite artırımı.	internet mekanizmalarının güvenliğini sağlanması.
Siber uyarı ve bilgilendirme ağınının genişletilmesi.	Güvenilir dijital kontrol ve veri güvenliği sistemlerinin kullanımının yaygınlaştırılması.
Ulusal olaylar yönetiminin geliştirilmesi.	Yazılım açıklarının önlenmesi.
Ulusal boyuttaki kamu-özel işbirliğinde gönüllü katılımı.	Siber ağlar ve iletişim sistemlerinin fiziksel güvenliklerini sağlamak.
Federal siber güvenlik planlarının yürütülmesi.	Federal siber güvenlik ar-ge kurumlarının önceliklendirilmesi.
Kamu-özel sektör arasındaki bilgi akışı ve paylaşımının geliştirilmesi.	Aciliyet sistemlerini değerlendirilmesi ve güvenliklerinin sağlanması.

Belge genel olarak yukarıda ele alınan öncelik ve eylem maddelerinin açıkları ve detayları üzerinden şekillenmektedir. Ulusal boyutta öne çıkan vurgu, kamu-özel sektör ve vatandaşların bireysel siber alanlarına yönelik koordineli güvenliğin sağlanması, işbirliği ve katılım, kritik altyapıların korunması, ortak işbirliği ve farkındalık programlarının geliştirilmesidir. Uluslararası boyutta ise Kuzey Amerika Güvenli Siber Uzayını oluşturmak üzere Kanada ve Meksika ile yapılacak olan, siber tehdit ve risklere karşı ulaşım, enerji dağıtım, iletişim, bankacılık gibi ortak kritik altyapıların korunmasına yönelik işbirliği örneği göze çarpmaktadır.

2003 yılında yayınlanan Secure Cyberspace belgesinin dışında ABD siber güvenlik politikası üzerine ulaşılabilir diğer belgeler 2011, 2013 ve 2015 yıllarında yayınlanmıştır. 2011 yılında yayınlanan siber güvenlik strateji belgesi beş adet stratejik öncelikten oluşmaktadır. Bunlar, savunma departmanının organizasyonel olarak geliştirilmesi, yeni savunma içeriklerinin edinilmesi, kamu-özel işbirliği, diğer ülkelerle bu konuda güçlü ilişkiler kurulması ve yaratıcılığın artırılmasıdır (DOD, 2011).

2013 yılında DOD, “Savunma Departmanının Ağları, Sistemleri ve Bilgiyi Savunma Stratejisi” (DoD Strategy for Defending Networks, Systems, and Data) isminde bir belge yayınlamıştır (DOD, 2013). Belgede stratejinin ana hedeflerine, 2011 yılındaki belgeye ek olarak savunmada esneklik, asimetrik güvenlik tehditlerine karşı savunma ve bu amaca yönelik yeni savunma mekanizmalarının kurulması gibi yeni vizyonlar eklenmiştir.

2014 yılında ise Beyaz Saray Basın Ofisi ABD ile AB arasında yapılan siber güvenlik işbirliğine dair bir yazılı açıklama yapmıştır (WHOPS, 2014). Söz konusu işbirliği internet yönetimi, internet özgürlüğü, siber uzayda insan haklarının korunması gibi konular üzerinedir. İşbirliğinde yer alan konu başlıkları ise uluslararası siber uzay gelişmeleri, online insan hakları tanıtımı ve korunması, yürürlükteki uluslararası hukukun uygulanışı, siber güvenlik ölçütleri geliştirme, siber ortamdaki davranış normları gibi uluslararası güvenlik konuları, üçüncü taraf ülkelerde siber güvenlik kapasitesi geliştirmedir.

DOD’un son olarak 2015 yılında yayınladığı diğer bir belge ise “Siber Strateji” (Cyber Strategy) ismini taşımaktadır. Belgeye verilen isim daha önceki isimlendirmeler olan “siber uzay güvenliği” ya da “siber güvenlik” isimlendirmelerine bakarak daha genel bir stratejiyi ifade eder niteliktedir. Belgenin içeriği incelendiğinde ise (DOD, 2015) belgenin, yeni bir siber stratejiyi ön görmekle birlikte stratejiye yönelik atılan somut adımların da altını çizdiği görülmektedir. Belge yeni bir siber stratejinin gerekliliği olarak üç durumdan bahsetmektedir. Birincisi ABD çıkarlarına, DOD ağlarına ve bilgi sistemlerine karşı artarak devam eden kapsamlı saldırılar; ikincisi, dönemin başkanı Obama’nın DOD’a diğer Birleşmiş Milletler (BM) ülkeleriyle birlikte hareket ederek bir savunma planı oluşturma direktifi ve son olarak da 2012 yılından itibaren DOD’un oluşturmaya başladığı ve kurumun görevlerini yerine getirmek üzere operasyonları yürütecek olan, sivil, askeri yaklaşık 6.200 personelden oluşan Siber Görev Güçleri (Cyber Mission Force/CMF) yeni stratejinin nedenleridir. Bu gelişmeler ve oluşan yeni bileşenler yeni bir stratejiyi gerekli hale getirmiştir. Bu yönleriyle 2015 yılında yayınlanan strateji belgesi, önceden de altı çizildiği üzere, somut adımlara önem vermiş gözükmektedir. Bu doğrultuda diğer belgelerde belirtilen stratejik hedeflerin dışında bu belgede, stratejik hedeflere ulaşılması için gerçekleştirilen uygulamalara da yer verilmektedir.

Tüm bu incelenen hususların doğrultusunda ABD’nin siber güvenlik politikası geliştirmede öncü bir ülke olduğu gözlemlenmektedir. Oluşturduğu siber altyapıların milli olması ülkenin siber bağımlılığını asgari düzeyde tutarken, kritik altyapıların büyük çoğunlukla siber altyapılara bağlı olması, ülkenin siber savunma fonksiyonunu zayıflatmaktadır. Bu durum Clarke ve Robert (2010)’ın ABD için yaptığı siber güvenlik güç puanlamasını doğrulamaktadır.

3.2. Rusya'nın Siber Güvenlik Politikası

Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinde yeterince yer almamasına karşın, Rusya'nın siber güvenlik ile ilgili spesifik stratejiler oluşturarak belgeler yayınladığı ve dahi bu konuda ABD'den daha erken işe başladığı söylenebilecektir. Uluslararası İletişim Birliği Rusya'nın siber güvenlikle ilgili politikalarını belirleyen belgelerin 2000 yılından bu yana geliştirildiğini belirtmektedir. Bu belgeler (ITU, 2015), Rusya Federasyonu Bilgi Güvenliği Doktrini (RFBGD, 2000), Uluslararası Bilgi Güvenliğinde Rusya Federasyonu Devlet Politikası Temel Prensipler Belgesi (2013 ve 2020 yılları için çıkarılan iki adet) (Basic Principles for State Policy of the Russian Federation in the field of International Information Security) ve henüz taslak halinde bulunan Rusya Siber Güvenlik Stratejisi (RSG, t.y.) belgeleridir.

2000 yılında yayınlanan ilk belge (RFBGD, 2000); bilginin toplanması, tesis edilmesi, bilgi sistemleri ile bilgi ve iletişim teknolojileri, web siteleri, iletişim ağları, bilgi işlem süreçleri, bu teknolojilerin geliştirilmesi ve güvenliklerinin sağlanmasını konu almaktadır. Temel amaç ülke çıkarlarını iç ve dış bilgi konulu tehditlere karşı korumak ve sürekli gelişimi muhafaza etmektir. Bilgi güvenliğinin; istihbarat, karşı istihbarat, bilim ve teknoloji, bilgi analizi gibi fonksiyonlarla insani ve ekonomik kaynakların bilgiye karşı olan tehdidin öngörülmesi, belirlenmesi, önlenmesi ve zararlı sonuçlarının yok edilmesi amacıyla kullanılması esastır. Söz konusu bilgi güvenliği konusu, devlet kurumları, araştırma kurumları ve askeri-endüstriyel kurumların koordineli ve planı bir şekilde uygulayacakları aktiviteler ile sağlanacaktır (RFBGD, 2000: md.8-11). Bu aktivitelere ek olarak, siber uzaydaki artan karmaşıklık ve kritik altyapılara yönelik büyüyen tehdit, yabancı devletlerin Rusya Federasyonuna karşı gerçekleştirecekleri saldırılara yönelik oluşturulacak istihbarat ağının güçlendirilmesini gerekli kılmıştır. 2000 yılında yayınlanan belgede dikkat çeken önemli bir nokta da o dönemki yerli bilgi sistem ve teknolojileri ile bilgi güvenliği konusunda yapılan akademik çalışmalar ve oluşturulan insan kaynağının yeterli düzeyde görülmemesidir (RFBGD, 2000: md.18). Ülkelerin bilgi teknolojileri alanında kaydettikleri gelişmelerle siber uzaydaki hâkimiyetlerini artırarak, bu alanda domine olma hedefleri göz önüne alınarak Rusya'da çalışmalar hız kazanmalı ve yerli üretim sistem ve ağlara yönelmesi gerekmektedir. Ülkelerarası bilgi güvenliğinin sağlanması ve ülkelerin stratejik istikrarlarının, eşitsizliklerin korunmasına yönelik uluslararası düzenlemelerin eksikliğinin altı çizilmektedir (RFBGD, 2000: md.19).

Ulaşılabilen kaynaklardan Uluslararası Bilgi Güvenliğinde Rusya Federasyonu Devlet Politikası Temel Prensipler Belgesi, 2020 (ISS, 2017) ele alındığında, belgenin başlığının spesifik olarak "bilgi güvenliği" kavramını içeriyor olması, siber güvenlik konusunun kapsamına daha yakın bir belge olduğunu göstermekle birlikte bu belgede de "siber güvenlik" terimi geçmemektedir. Belge, ulusal stratejik hedeflerden ziyade, uluslararası hedefleri belirtmeye yöneliktir. Buna

rağmen bu strateji belgesinin hukuki altyapısını, yapılan uluslararası anlaşmaların yanında, federal kanunlar ve ulusal anlamda gerçekleştirilen diğer hukuki düzenlemeler oluşturmaktadır (ISS, 2017: md.3). Belgedeki temel prensiplere bakıldığında; federe hükümetler ile Rusya'nın uluslararası bilgi güvenliğini sağlamak üzere, hükümetler arası hedef planlarını, konuyla ilgili hukuki ve örgütsel fonksiyonları da dahil ederek daha iyi bir uluslararası bilgi güvenliği sistemi oluşturmaya yönelik hazırladığı göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, stratejik belgelerin etkili uygulanabilmesi amacıyla kurumlar arası iş birliğinin sağlanması ve reel ekonomide, bilgi iletişim teknolojilerini ileri düzeyde kullanan diğer güçlü devletlerle Rusya'nın gelişmişlik eşitliğinin sağlanması ve korunması temel hedefler arasında yer almaktadır.

Belgede, 2000 yılında yayınlanan belgeye göre bilgi güvenliği açısından daha kapsamlı tanımlara yer verilmiştir. Buna göre uluslararası bilgi güvenliği kavramı (ISS, 2017: md.6), “bireysel hakların gaspı olasılığını, bireysel, toplumsal ve ülkesel bilgi alanına karşı tehditleri, kritik bilgi altyapıları üzerindeki yıkıcı ve kanuni olmayan etkileri önlemek adına küresel bilgi alanında sağlanan durum” olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası bilgi güvenliği sistemi ise “bilgi alanında farklı aktörlerin aktivitelerini düzenleyen ulusal ve uluslararası kurumlar seti” şeklinde tanımlanmış olup bilgi güvenliği sistemi bu kurumların özneleştirilmiş hali olarak ele alınmıştır (ISS, 2017: 2). Belgede, hedeflere ulaşmak üzere araç olarak kullanılacak olan kurumlarda başat aktör federal yönetim organları gösterilirken, bu organların yapacakları kamu-özel sektör işbirliğinin de altı çizilmiştir. Federasyonun güvenlik konseyi ise yönetim organları arasındaki koordinasyonu sağlayacak yönlendirici birim olarak görülmüştür. Rusya'nın siber güç anlayışını yukarıda olduğu gibi resmî belgelerin dışında, aynı zamanda Rusça literatürde inceleyen ve Rusya'nın siber güvenlik politikasını Jervis'in saldırı-savunma kuramı üzerinden değerlendiren Medvedev (2015: 3), ülkenin siber görevler üstlenen kurumlarını; Federal Güvenlik Servisi (Federal Security Service/FSB), Dış İstihbarat Servisi (Foreign Intelligence Service/SVR) ve ordunun Ana İstihbarat Direktörlüğü (Main Intelligence Directorate/GRU) olarak sıralamıştır. Diğer yandan araştırmamızın önemli bir sonucu da, Rusya'nın siber güvenlik anlayışının savunmadan daha ziyade saldırıya dayandığı saptamasıdır. Savunma anlayışı sadece yapılacak yatırımların daha dikkatli bir şekilde şekillendirilmesine yön verirken, literatürde devletin siber güvenlik anlayışının, rakipleri düşman olarak görmek ve saldırılara saldırı ile karşılık vermek üzere strateji geliştirmek olduğu görüşü ağır basmıştır.

Giles (2013)'in çalışmasında ise yukarıda incelenen strateji belgelerini destekler biçimde Rusya'nın vatandaşların internet ve sosyal medya kullanımında aktivist hareketlerin önüne geçmek adına bir takım sansür ve sınırlamalara gittiği vurgulanmaktadır. Bu sınırlamaların federal hukuki altyapıları da bulunmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi internet ve siber uzay, Rusya'da da politik olmaktan

çok ekonomik ve sosyal bir oluşum olarak görülse de 2011-2012 yıllarında yapılan seçimlere yönelik protestoların sosyal medya ve internette geniş bir eyleme dönüşmesi bu görüşü maskeleymiştir (Giles, 2013: 2). Söz konusu farkındalık artırıcı olayın sonrasında Rusya’da strateji belgelerinde de yer aldığı gibi ülke içi huzur ve istikrarı bozacak olan her türlü siber olaya karşı önlem alınması görevine karşılık, internet üzerinde devlet kontrolü de artmıştır. Yazar, internet ve dolayısıyla ifade özgürlüğü temelinde Rusya siber güvenlik politikasının böyle bir ortamda aldığı karışık halin, taslak aşamasında olan Siber Güvenlik Politikası belgesiyle açığa kavuşacağını beklemektedir. Bu anlayışa paralel olarak başka bir çalışmada Giles (2012: 65), Londra Siber Konferansında Birleşik Krallık Dışişleri sekreteri ve arkadaşlarının sunumlarında siber uzayı “gelişim, yenilik, yeni fikir ve açıklamalara açık bir alan” olarak nitelerken, Rusya Bakanı Shchegolev’in bunu “ulusal hukuki düzenlemelere uygunluk ve özgürlüğün ülkenin güvenlik önceliklerini sağlamak kaydıyla” ifadeleriyle tamamladığının altını çizmektedir. Aslında bu bakış açısı, Rusya’nın siber güvenlik ve siber uzaya bakış açısını batı konsensüsünden en temel şekilde ayıran farklılığı da temsil etmektedir. Bu noktada Rusya’nın siber güvenliğe karşı tutumunu özetleyen iki anahtar kavram; “ulusal internet” ve “ülke egemenliğine karşı siber uzaydan gelecek herhangi bir tehdit potansiyeline karşı katı koruma” olarak nitelendirilebilecektir.

3.3. Çin’in Siber Güvenlik Politikası

Çin Halk Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonraki ilk 30 yıllık dönemdeki (1949-1978) dış politikası genel olarak ülkenin egemenliğini sürdürmek ve ülkeye karşı gelmesi muhtemel işgal niteliğindeki tehditlerin önlemek üzerinde gelişmiştir. Bilgi toplumuna geçişle birlikte gelişen yeni teknolojiler ve kaynak bağımlılıkları Çin açısından yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Her yıl önemli oranda artan bir ivmeyle 2010 yılında internet kullanıcı sayısı 457 milyona, 2017 yılında 731 milyona ulaşmış (Techinasia, 2017), ülkede internet olmadan iş yapmak olanaksız hale gelmiştir (Fei, 2011: 185). Artan internet, bilgi ve iletişim teknolojilerinin doğrultusunda ülkede, siber suçlar ve internet ağına yapılan siber saldırılar sonucunda ülkede 350.000’in üzerinde insan etkilenmiş (Symantec, 2018) ve siber güvenlik konusu Çin’de de öncelik verdiği bir konu haline gelmiştir.

Siber güvenliğin önemine, Çin’in algısı da diğer ülkelere benzer şekilde gelişmiştir. Devlet açısından siber güvenliği önemli kılan konular; siber eylemlerle ülkedeki kritik altyapı fonksiyonlarının zarara uğratılması, internetin, bilginin ve her türlü sanal dosyanın toplum düzenine, ekonomik gelişim sürecine, bireysel mülkiyet hakkına, askeri kapasitenin gelişimine zarar vermek amacıyla kullanılması gibi etmenlerdir (Swaine, 2013: 3). Bu tehditlere karşı Çin’in uyguladığı siber güvenlik politikası daha ulusal ve uluslararası platforma kısmen kapalı olması suretiyle batı ülkelerinden ayrılmaktadır. Gierow (2015) yaptığı çalışmada, Çin’in bir takım yönleriyle batı ülkelerinden ayrılan siber güvenlik

politikasının ana hatlarını belirtmiştir. Buna göre, Çin kendi bilişim teknolojisini üretmek sektörteki lider ülkelerin hegemonyasından uzak durmakta ve ulusal egemenliğini bu alanda da sürdürmek hedefindedir. Politikanın ana yaklaşımı bağımsız internet teknolojisi olmadan siber güvenliğin sağlanamayacağı yönündedir. Devlet yönetimi, uluslararası alanda ihracat yapan yerli teknoloji firmalarına kayda değer desteklerde bulunmaktadır. Söz konusu firmalar, küresel olarak kabul görmüş internet yazılımlarına ve teknoloji donanımlarına alternatif üretimlerde bulunmaktadır. Çin'in ürettiği akıllı telefonlar ve en önemlisi alternatif akıllı telefonlar için uygulama indirme mağazaları buna somut birer örnektir. Ülkede bu örneklerin küresel boyutta dış ülkeler tarafından üretilenleri için kullanım yasakları ve sansürler uygulanmaktadır. Bu engellemelerin nedeni ise ülke içi ve dışı bilgi sızdırılması ve espionajdır. Diğer yandan Çin'de korsan yazılımların kullanılma oranının yüksekliği ve bu nedenle yazılımların düzenli güncellemelerle daha güvenli hale getirilmemesinden dolayı hackerlik ve siber suç girişimleri artmakta, oluşan durum siber güvenliğe zarar vermektedir.

Çin'in siber güvenlikle bilgi ve iletişim teknolojilerine verdiği önemin geçmişi 20. yüzyılın sonlarına yani bu teknolojilerin ilk ortaya çıktığı zamanlara kadar dayanmaktadır. İlk olarak 1986 yılında ekonomik bilgilerin yönetimine dair küçük bir grup kurulmuştur. 2003 yılında ise siber güvenliğe dair ilk sivil belge olan Belge 27 yayınlanmıştır. Belge, kritik altyapıların korunmasına yönelik aktif bir savunma politikası oluşturmayı amaçlarken dinamik gözleme, gelişimi destekleme, devlet organları ve kurulan ekonomik bilgilerin yönetimi grubuyla iş birliği yaparak siber güvenlik politikalarını yönlendirmeyi amaçlamıştır (Raud, 2016: 11). Çin'in siber güvenlik alanında yaptığı kurumsal ve hukuki düzenlemelerin geçmişi 2014 yılının biraz öncesine dayanmaktadır. Çokuluslu bir denetim şirketi olan ve dünyada bu alanda en büyük dört şirketten (Big Four) biri olan KMPG'nin yayınladığı raporda (KMPG, 2016: 5) bu düzenleme ve gelişmeler kronolojik olarak sıralanmıştır. 2014 yılından önce yapılan düzenlemeler siber güvenliğe ve sistemsel altyapıların önemine odaklanılmış, devlet tarafından oluşturulan konsey bilgisayar bilgi güvenliği prosedürleri oluşturulmuş, Kamu Güvenliği Bakanlığı (Ministry of Public Security) bilgisayar virüslerine karşı savunma ve internet için birtakım standartlar geliştirmiştir. 2014 yılında, Çin devlet başkanı Xi Jinping başkanlığında siber güvenlik grubu kurulmuş ve yapılan çalışmalar o yılki hükümet raporunda yer almıştır. 2015 yılında Çin'in ulusal kongresi olan NPC'de (Standing Committee of the National People's Congress) kamuoyu yoklaması yapmak suretiyle halkın da görüşlerini göz önüne alarak Siber Güvenlik Kanunu tasarısını oluşturmuştur. Tasarı, Haziran 2016'da kongre tarafından ikinci kez tartışmaya açılırken, aynı yılın temmuz ayında tasarının son halini kuruluş resmi internet sitesinde yayınlanmış ve kamuoyunun ilgisine sunulmuştur.

NPC'nin oluşturduğu kanun taslağı 1 Ocak 2017'de uygulanmak üzere yürürlüğe girmiş ve uygulanmaya başlamıştır. Kanun (COV, 2017) 7 bölüm ve 79 maddeden oluşmaktadır. 1. ve 2. bölümde genel prensipler ve hükümetin genel siber güvenlik stratejisi hakkında bilgi verilmektedir. 3. bölümde servis sağlayıcı ve ilgili kuruluşlarının sağlaması gereken siber güvenlik standartları Çok Boyutlu Ağ Güvenliği Koruması Şematiği altında verilmiştir. 4. bölümde bilgi güvenliği konuları; özel hayatın gizliliği, siber suçlar, zararlı yazılımlar, kanunsuz bilgi yayılımı gibi odak noktalar üzerinden ele alınmıştır. 5. bölümde ağların izlenmesi ve acil durumlarda tehlikelere karşı yapılacak hamleler açıklanmıştır. 6. bölümde ağ güvenliği kurallarının ihlal edilmesi durumunda uygulanacak yaptırımlar belirtilirken, son bölümde tanımlar ve diğer ek bilgiler yer almıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin siber güvenlik konusunda geliştirdiği politikalar güçlü ulusal güvenlik standartlarının oluşturulması dışında, diğer ülkelerin siber güvenliklerine risk ve tehdit oluşturan bir çizgi de izlemektedir. Bu saldırılardan muzdarip olan ülkeler ABD, Tayvan ve Almanya olarak örnek gösterilebilecek olsa da bu saldırılardan dolayı olarak etkilenen ülke sayısı 2009 yılında 103'ü bulmuştur (Spade, 2012: 3-4). Özellikle ABD kongresinde dile getirilen konulardan birisi olarak Çin'in siber devlet güçlerinin kendi milli firmalarına rekabet üstünlüğü sağlamak üzere ABD firmalarının teknoloji bilgilerini çalmaya yönelik bir çok saldırıda bulunduğu vurgulanırken, Çin tarafı bunu "hırsızlığın durdurulması için ağlayan bir hırsız" olarak nitelemektedir (Lindsay, 2015: 7-8). ABD ve Çin arasındaki söz konusu atışma ve suçlamaların yanında, literatürde iki ülke arasında yapılan siber güvenlik anlaşması önemli bir yer tutmaktadır.

Çin ile ABD arasındaki dış ilişkiler Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından bu yana çeşitli alanlarda fikir ayrılığı, çatışma ve stratejik güvensizlik çizgisinde ilerlemiştir. Son yıllarda bu iki ülkenin en fazla çatışma yaşadığı alanlardan biri de siber uzay konusu olmuştur. Çatışma ve fikir ayrılıklarını yumuşatmak üzere iki ülke arasında görüşmeler 2013 yılında başlamış olsa da 2014 yılında ABD'nin Çinli bazı askeri görevlilerin casusluk faaliyetlerinde bulunduğunu iddia etmesiyle aniden kesilmiştir (Harold, vd., 2016, iii). 2015 yılında ise Çin devlet başkanı Xi Jinping'in Beyaz Saray'a yaptığı ziyarette, ABD başkanı Obama ve Jinping arasında bir siber mutabakat gerçekleştirilmiştir. Buna göre iki ülke; zararlı siber eylemlere karşı bilgi ve yardım ihtiyacında işbirliğinde bulunma, siber hırsızlık ve entelektüel sermayeye zarar verecek siber kaçakçılıklardan kaçınma, ülkelerin siber politikalarında uluslararası standartlara uyum gösterme, siber suçlarla mücadelede iki ülke arasında çok gelişmiş bir diyalog mekanizması kurulması konularında fikir birliğine varmıştır (Rollins, 2015).

Lieberthal ve Singer (2012: vi-x) çalışmalarında, ABD ve Çin arasında siber politikadaki uyumsuzlukları çeşitli konu başlıkları halinde sıralamışlardır. Yazarlara göre uyumsuzluklar şu başlıklar altında toplanabilir: Farklılaşan siber

terminolojiye bağlı olarak iki ülkenin kullandığı kavramların içlerinin farklı doldurulması (siber saldırı, bilgi saldırı gibi), siber eylemlerin asıl amaçlarının belirsizliği, savunma odaklı bekleyişense önce saldıran olmanın avantajlı olması algısı, siber olaylardaki zaman planlaması karmaşıklığı (saldırı ya da savunma için harcanan ve beklenen doğru zaman), eylemlerin yerleşmesi (tek bir merkezden yönetilmemesi).

Sonuç olarak, ABD ve diğer ülkelerin Çin'i siber güvenlik konusunda güçlü bir tehdit olarak gördüğü söylenebilir. Öte yandan Çin de dünya genelindeki internet ve bilgisayar teknolojisi pazarında en büyük payın ABD'de olması nedeniyle, siber güvenlik konusunda ABD lehine büyük bir eşitsizliğin söz konusu olduğunu savunmaktadır.

SONUÇ

ABD, Rusya ve Çin'in siber güvenlik politikalarına ilişkin resmi politika belgelerinin incelenmesiyle ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

ABD'nin siber güvenliğe yönelik farkındalığı ağırlıklı olarak 2000'li yılların başlarında oluşmuştur. Somut adımların daha çok son yıllarda atıldığı ve bu adımların ağırlıklı olarak siber güvenliği sağlamak üzere devlet kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesine ve olası siber tehditlere karşı ülkenin savunma mekanizmalarının güçlendirilmesine odaklandığı belirlenmiştir. Belgelerdeki politika önerilerinin, karşı saldırı ve siber bağımsızlık üzerine odaklandığı görülmüştür.

Rusya'da ise incelenen belgeler ışığında; ülkenin siber güvenlik politikası oluşturma sürecinin savunmacı anlayışla oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Rusya, savunma mekanizmalarının kurulmasında, müttefik ülkelerle yapılacak işbirliklerine önem vermektedir. Yönetimin siber güvenlik politikası öncelikli olarak savunma boyutuna odaklanmaktadır. Diğer yandan konu ile ilgili literatürde altı çizilen bir nokta da ülkenin "saldırıya karşı saldırı" politikasını ön plana çıkarmış olmasıdır. Savunma ve saldırı kriterleri kadar ağırlıklı olmamakla birlikte ülkenin "kapasite"ye yönelik olarak eldeki bilgi ve iletişim altyapılarının güçlendirilmesine ve milli mekanizmaların önemine atıf yapan politikaları önemseydiği kanaatine varılmıştır.

Çin'in siber güvenlik politikasına bakıldığında ise, diğer ülkelerden farklı olarak, kendi milli siber ağlarını kullanarak ve uluslararası platformlarda yaygın şekilde yer edinmiş birçok ağı kullanmayı yasaklayarak ya da sınırlandırarak oldukça güçlü bir savunma mekanizması geliştirdiği görülmektedir. Bu yönde izlenen bir politika, somut savunma mekanizmaları kurmasa da ülkeyi siber güvenlik konusunda batı ülkelerine nazaran daha güvenli bir hale getirmektedir. Bu durum diğer ülkelerden farklı olarak Çin'in "bağımsızlık" kriteri ve politikası

üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Dünya çapında yaygın olarak kullanılan siber yazılım ve donanımların Çin tarafından engellenmesi, yerlerine milli alternatiflerin üretilmesi ve kullanılması oldukça önemli adımdır. Buna ek olarak, hukuki düzenlemelerle servis sağlayıcı ve operatörlere yüklenen güvenlik önlemi alma zorunluluğu ve kritik altyapılara yönelik olarak oluşturulan ilave güvenlik stratejileri, bu politikanın temelini oluşturmaktadır. Bunun yanında, literatürde, Çin'in güçlü bir saldırı politikası izleyerek ABD'den teknoloji istihbaratı almaya yönelik siber saldırılarda bulunduğu da iddia edilmektedir. Çin'in, savunma, saldırı ve bağımsızlık kriterlerine yönelik politikalar üzerine odaklandığı görülmektedir. İncelenen belge ve çalışmalara göre, Çin'in siber güvenlik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik politika önermelerinin, genel olarak güvenlik standartlarının geliştirilmesi odaklı olduğu söylenebilir. İncelenen belgelerde, siber güvenlikle ilgili kurum kapasitelerinin geliştirilmesine odaklı politika önerilerine direkt olarak rastlanmamakla birlikte, kapasite boyutunun, Çin'in "milli siber güvenlik altyapısı" politikası içerisinde ve yüksek önemde olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Ulaşılan bu sonuçlardan hareketle; ABD, Rusya ve Çin'in siber güvenlik politikaları; "savunma", "saldırı", "bağımsızlık" ve "kapasite" boyutları açısından aşağıdaki tabloda özetlenmeye çalışılmıştır. Tabloda ele alınan her bir boyut, ülkeler bazında Güçlü (G), Orta (O) ve Zayıf (Z) şeklinde derecelendirilmiştir.

Tablo 4: Siber Güvenlik Politikası Öncelikleri Açısından Karşılaştırmalı Analiz

Ülke	Savunma			Saldırı			Bağımsızlık			Kapasite		
	G	O	Z	G	O	Z	G	O	Z	G	O	Z
ABD	X				X			X			X	
Rusya	X			X				X				X
Çin	X			X			X			X		

Tablo 4'te sunulan üç ülkenin siber güvenlik politikalarının öncelikleri ve bunların dereceleri, incelenen resmi belgelerde yer alan politika önerilerinden yola çıkılarak belirlenmiştir. Dolayısıyla karşılaştırma tablosu, söz konusu ülkelerin belirlenen boyutlarda "somut olarak sahip oldukları gücü" göstermemektedir. Bunun yerine, bu ülkelerin ulusal siber güvenlik stratejileri, ilgili politika belgeleri ve literatür bazında "hangi siber güvenlik boyutlarına daha çok odaklandıklarını" göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışmadan elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de, siber güvenlik alanında yapılacak geliştirici ve yenilikçi çalışmalar için henüz çok geç kalınmadığı düşünülmektedir. Hızlı yapısal reformlar ve yerinde politikalarla, siber güvenlik alanında önemli bir atılım gerçekleştirilmesi mümkün olabilecektir. Yukarıdaki karşılaştırma tablosunda sunulan ve “siber güvenlik politikasının öncelikleri”ni oluşturduğu düşünülen dört boyutun tamamında (savunma, saldırı, bağımsızlık ve kapasite) Türkiye’nin kısa sürede ciddi adımlar atması mümkündür. Zira süper güç olarak nitelendirilen ABD, Rusya ve Çin’deki siber güvenlik politikası adımlarının da ağırlıklı olarak son 20 yılda atıldığı göz ardı edilmemelidir. Ulusal Güvenlik Politikasının artık ayrılmaz ve kritik bir parçası haline gelen Siber Güvenlik Politikasının Türkiye’de dört boyutu itibariyle gözden geçirilerek ele alınması ve ileriye dönük kapsamlı bir siber güvenlik stratejisinin vakit geçirilmeden oluşturulması son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

- Bello, F. (2011). Public Policy Implication on National Security. Erişim tarihi: 08.04.2017, <http://nials-nigeria.org/pub/IFATIMABELLO.pdf>
- Breene, K. (2016). There Are Now Five Countries Considered to be Cyberwar Superpowers. Erişim tarihi: 27.03.2017, <https://www.weforum.org/agenda/2016/05/who-are-the-cyberwar-superpowers/>
- Buchanan, J. M., (1984). Politics without Romance: A Sketch of Positive Public Choice Theory and Its Normative Implications. Ed: J.M. Bunchanan ve R. D. Tollison. The Theory of PublicChoice II. USA: The University of Michigan Press.
- Cavelty, M. D. (2014). Breaking the Cyber-security Dilemma: Aligning Security Needs and Removing Vulnerabilities. Science and Engineering Ethics, 20(3), 701-715.
- Clark, D., Berson, T., and Lin, H. S., (2014). At the Nexus of Cybersecurity and Public Policy. Computer Science and Telecommunications Board. National Research Council, Washington DC: The National Academies Press.
- Clarke, R. A. ve Robert, K. K. (2010). Cyber War: The Next Threat to National Security and What to Do About It. New York: Harper Collins.
- COV (2017). China Passes New Cybersecurity Law. Erişim tarihi: 27.07.2017, https://www.cov.com/-/media/files/corporate/publications/2016/11/china_passes_new_cybersecurity_1aw.pdf
- DOD (2011). Department of Defense Strategy for Operating in Cyberspace. Department of Defense. Erişim tarihi: 17.04.2017, <http://csrc.nist.gov/groups/SMA/ispab/documents/DOD-Strategy-for-Operating-in-Cyberspace.pdf>
- DOD (2012). Military and Security Developments Involving the Democratic People's Republic of Korea. USA: Department of Defense.
- DOD (2013). DoD Strategy for Defending Networks, Systems, and Data. Department of Defense, Erişim tarihi: 18.04.2017, http://iac.dtic.mil/csiaac/download/DDNSD_Public_Releasable_11132014.pdf
- DOD (2015). The DOD Cyber Strategy. Washington: The Department of Defense. Erişim tarihi: 19.07.2017, https://www.defense.gov/Portals/1/features/2015/0415_cyber-strategy/Final_2015_DoD_CYBER_STRATEGY_for_web.pdf

- Doyle, R. B. (2007). The U.S. National Security Strategy: Policy, Process, Problems, *Public Administration Review*, 67(4), 624-629.
- Erickson, J. (2008). *Hacking: The Art of Exploitation*. San Francisco: No Starch Press.
- Fei, G. (2011). China's Cybersecurity Challenges and Foreign Policy. *Georgetown Journal of International Affairs*, 2011, 185-190.
- GCHQ (2012). *10 Steps to Cyber Security*. UK: Crown.
- Gierow, H. J. (2015). *Cyber Security in China: Internet Security, Protectionism and Competitiveness: New Challenges to Western Businesses*. Mercator Institute for China Studies, (22), 1-10.
- Giles, K. (2012). Russia's Public Stance on Cyberspace Issues. 4th International Conference on Cyber Conflict, Tallinn: NATO CCD COE Publications.
- Giles, K. (2013). *Internet Use and Cyber Security in Russia*. Russian Analytical Digest No: 134, Erişim tarihi: 24.04.2017, <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-134-2-4.pdf>
- Gohlert, E. W. (1974). National Security Policy Formation in Comparative Perspective. *Policy Studies Journal*, 3(2), 174-177.
- Harold, S. W., Libicki, M. C. ve Cevallos, A. S. (2016). *Getting to Yes with China in Cyberspace*. CA: RAND Corporation.
- ISS (2017). *Basic Principles for State Policy of the Russian Federation in the Field of International Information Security to 2020*. Erişim tarihi: 23.04.2017, https://ccdcoe.org/sites/default/files/strategy/RU_state-policy.pdf
- ITU (2015). *Global Cybersecurity Index (GCI) 2015*. Erişim tarihi: 25.06.2019, https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-SECU-2015-PDF-E.pdf
- ITU (2017). *Global Cybersecurity Index (GCI) 2017*. Erişim tarihi: 25.06.2019, https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-GCI.01-2017-R1-PDF-E.pdf
- ITU (2018). *Global Cybersecurity Index (GCI) 2018*. Erişim tarihi: 25.06.2019, https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/draft-18-00706_Global-Cybersecurity-Index-EV5_print_2.pdf
- Kara, M. (2013). *Siber Saldırıları-Siber Savaşlar ve Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kay, S. (2004). Globalization, Power, and Security. *Security Dialogue*, 35(1), 9-25.
- Kirshner, J. (2006). *Globalization and National Security*. NY: Routledge.

- KMPG (2016). Cyber Security in China. Management Consulting, China: KMPG.
- Korff, D. (t.y.). Cyber Security Definitions. UK: Associate of the Oxford Martin School of the University of Oxford's Global Cybersecurity Capacity Centre.
- Kshetri, N. (2016). The Quest to Cyber Superiority. Switzerland: Springer.
- Lantis, S. J. (2002). Strategic Culture and National Security Policy. *International Studies Review*, 4(3), 87-113.
- Lehman, J. ve Willett, T. D. (1986). National Security and Industrial Policy: The Need For a Public Choice Perspective. *Contemporary Policy Issues*, (7), 36-47.
- Lieberthal, K. ve Singer, P. W. (2012). Cybersecurity and U.S. - China Relations. Brookings.
- Lindsay, J. R. (2015). The Impact of China on Cybersecurity. *International Security*, 39(3), 7-47.
- Lu, M. (2014). Types of Cyber Attacks. Trustworthy Cyber Infrastructure For The Power Grid. Erişim tarihi: 18.03.2017, https://tcipg.org/sites/default/files/rgroup/tcipg-reading-group-fall_2014_09-12.pdf
- Medvedev, S. A. (2015). Offense-Defense Theory Analysis of Russian Cyber Capability. Masters' Thesis, California: Naval Postgraduate School.
- O'Shea, K. (2003). Cyber Attack Investigative Tools and Technologies. İç. HTCIA, Institute for Security Technology Studies, Hanover, NH: Dartmouth College.
- Raud, M. (2016). China and Cyber: Attitudes, Strategies, Organisation. Tallinn: NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence.
- RNS (2015). Russian National Security Strategy. December 2015 – Full-text Translation. Erişim tarihi: 21.04.2017, <http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf>
- Rollins, J. W. (2015). U.S.–China Cyber Agreement. Erişim tarihi: 28.04.2017, <https://fas.org/sgp/crs/row/IN10376.pdf>
- RSG (t.y.). Концепция стратегии кибербезопасности Российской федерации (Rusya Federasyonu Siber Güvenlik Stratejisi Kavramı) Erişim tarihi: 21.04.2017, <http://www.council.gov.ru/media/files/41d4b3dfbdb25cea8a73.pdf>
- Spade, C. J. M. (2012). Information As Power: China's Cyber Power and American's National Security. U.S. Army War College.

- Swaine, M. D. (2013). Chinese Views on Cybersecurity in Foreign Relations. *China Leadership Monitor*, 1-27.
- Symantec (2018). 2017 Norton Cyber Security Insights Report Global Results. Erişim tarihi: 02.07.2019, <https://www.symantec.com/content/dam/symantec/docs/about/2017-ncsir-global-results-en.pdf>
- Techinasia. (2017). China Now Has 731 Million Internet Users, 95% Access From Their Phones. Erişim tarihi: 27.04.2017, <https://www.techinasia.com/china-731-million-internet-users-end-2016>
- WH (2003). The National Strategy to Secure Cyberspace. Washington: The White House. Erişim tarihi: 17.04.2017, https://www.us-cert.gov/sites/default/files/publications/cyberspace_strategy.pdf
- Yue, O. (2003). Cyber Security. *Technology in Society*, (25): 565–569.

GÜVENLİK GÜÇLERİNİN BİLGİ GÜVENLİĞİ FARKINDALIĞINI BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA*

Emre TANER**, İbrahim KILIÇ***

Öz

Bu araştırmanın amacı, emniyet ve asayiş ile kamu düzenini korumakla görevli olan emniyet personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin tespit edilmesidir. Çalışmaya, Siirt'te görev yapan 207 jandarma ve 197 polis olmak üzere toplam 404 personel katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Verilerin analizinde, betimsel istatistiklerin (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra, bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin katılımcıların demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasında t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, bilgi güvenliği farkındalık düzeyi ölçeğinin "saldırı ve tehditler" alt boyutuna ilişkin genel ortalama 2,32 ve "kişisel verileri koruma" alt boyutuna ilişkin genel ortalama ise 2,87 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler emniyet personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin yüksek olmadığını hatta ortalamanın altında olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan katılımcıların bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin bazı demografik özellik değişkenlerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, emniyet personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik önlem alınmasını ve gerekli çalışmalar yapılmasını ortaya koymuştur. Bununla birlikte konu ile ilgili farklı çalışmaların farklı illerde farklı örneklerle yapılması bilgi güvenliği farkındalık düzeyinin mevcut durumunu betimleyecek, literatüre önemli katkılar ve ilgili birimlerin önlem alması konusunda yöneticilere önemli veri kaynağı oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, Bilgi Güvenliği Farkındalığı, Kişisel Bilgilerin Korunması, Güvenlik Personeli

A STUDY ON DETERMINING INFORMATION SECURITY AWARENESS OF SECURITY FORCES

Abstract

The aim of this study was to determine the information security awareness levels of the security forces responsible for protecting public order and security. A total of 404 personnel participated in the study, including 207 gendarme and 197 policemen working in Siirt province of Turkey. Questionnaire was used as data collection technique. In the analysis of the data, in addition to descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation), t test and variance analysis were used to compare the information security awareness levels of the security forces according to the demographic characteristics of the participants. According to the results of the study, the overall average regarding the "attack and threats" sub-dimension of the awareness levels of information security was calculated as 2.32 and the overall average for the "personal data protection" sub-dimension was calculated as 2.87. These values indicated that the information security awareness levels of the safety personnel were below the average. On the other hand, it was determined that the participants' awareness levels of information security varied according to some demographic characteristics. According to the results of the study, it was suggested that precautions should be taken to increase the awareness levels of the safety personnel about the information security and it has been revealed that studies should be carried out to increase the information security awareness levels of security forces. Furthermore, conducting different studies in different sample groups in different provinces will describe the current level of information security awareness level, make important contributions to the literature and provide important data for the managers to take precautions for the relevant units.

Keywords: Information, Information Security Awareness, Protection of Personal Information, Security Personnel

* Bu araştırma yazar Emre TANER'in yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi Anabilim Dalı, emretaner32@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8092-9308>

*** Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Türkiye, kilicibrahim@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0595-8771>

GİRİŞ

Bilgi; insanoğlunun var olmasından itibaren düşüncesini, davranışını ve gelişim sürecini belirleyen en önemli faktörlerden biridir (Vural, 2007). Tarih boyunca insanoğlunun sahip olduğu en önemli olgu olmasından dolayı bilgi kavramı aynı zamanda güç olarak algılanmaktadır (Güçlü ve Sotirofski, 2006). Bilgi konusuna sosyolojik açıdan yaklaşan Aydın (2004) bilgiyi insanın kendini anlama ve yorumlayabilme biçimi olarak tanımlamaktadır. Irzık (2002) bir şeyin bilgi olabilmesi için doğru olması gerektiğinin öne sürmüştür. Özellikle teknoloji çağında görsel medya yoluyla alınan bilginin ne kadar doğru olacağı ve toplum yararına olan katkısını sorgulamıştır. Burada bilginin toplum ihtiyaçlarını ne denli karşıladığını ve toplum yararına ne denli katkıda bulunduğunun sorgulanması gerektiğine değinilmiştir.

Bilgi tek başına bir unsur olmasının yanında birçok değerın birleşmesi sonucu oluşmuştur. Bilgi, davranış, kapasite ve enformasyon unsurunun birleşmesiyle meydana gelmiştir. Yani kısacası bilgi deneyim, kültür, huy, algılama ölçüsü, bakış açısı, kişilik gibi birçok faktörün bir araya gelmesi ile oluşmuştur (Türk, 2003). Mengüşoğlu (1988), bilginin nitelikleri üzerine yapmış olduğu incelemede bilgiyi; bilimsel bilgi, doğal bilgi, felsefi bilgi, sanatsal bilgi ve din bilgisi olmak üzere 5 temel tür üzerinde sınıflandırmıştır. Genel olarak kabul edilen bu türlere Aydın (2004), teknik ve politik bilgiyi de ekleyerek 7 temel tür altında toplamıştır. Yeniçeri ve İnce (2005), bilgiyi kullanım alanı, kaynağı, rekabet üstünlüğü ve niteliğine göre 4 ana unsurda birleştirmiş ve farklı türlere ayırmıştır.

Bilginin anlamlı bir sonuca ulaşılabilmesi için onu oluşturan bazı unsurlar vardır. Konunun uzmanlarınca yapılan çalışmalar sonucunda bu unsurlar veri ve enformasyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kavram bilginin oluşmasında ve kaybolmasında etkin rol oynayan unsurlardır. Bu unsurlar birbirleri ile doğrudan ilişkilidirler. Bilgi kişisel bir oluşumdur. Bir kişiden diğerine doğrudan iletilmesi mümkün değildir. Bundan dolayı bilgiyi oluşturan temel unsurlarda en az bilgi kadar önem arz etmektedir. Türkçemizde günlük kullanım dilinde bilgi, veri ve enformasyon kavramları çokça birbirine karıştırılmaktadır. Bu kavramlar arasındaki anlam farklılıklarını doğru ayırabilmek, kavramları sahip oldukları gerçek anlamları ile tanımlayabilmek doğru kullanım ve bilgiye ulaşmak açısından oldukça önemlidir (Odabaş, 2003; Yılmaz, 2009; Demirtaş, 2013).

Bilginin zaman içerisindeki yoğun artışı ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte var olan bilgilerin elektronik ortamlara taşınması gereği doğmuştur. Çok fonksiyonlu, boyut olarak çok az yer kaplayan büyük teknolojik cihazlar sayesinde daha fazla bilgi dijital ortama aktarılmakta, işlenmekte ve taşınabilmektedir. Tüm bu teknolojik gelişmeler bireylerin günlük yaşantısında iletişim kurma ve bilgi paylaşmada sağladığı hız ve kolay erişilebilirlik vb. avantajları sebebiyle tercih edilmektedir (Erdoğan, 2017). Ancak bu avantajların kullanılabilmesi için

kişilerin, sürekli gelişen ve daha karmaşık bir hal alan teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi gerekmekte ve iletişim için gerekli akıllı cihazları ve içerdiği yazılımları kullanmak için gerekli teknolojik bilgiye sahip olması gerekmektedir. Yani bilgi ve iletişim için sadece okuma yazma bilgisi yetmemekte, bunun yanında bireylerin gerekli medya okur-yazarlığını da bilmesi gerekmektedir (Mart, 2012).

Bilgi teknolojilerinin, bilgi kaynaklarına hızlı ulaşım sağlaması, ulaşılan bilginin hızlı bir şekilde aktarımı, sosyalleşme, çevrimiçi anlık iletişim kurma gibi faydalarının olmasının yanında birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Sanal ortamlarda bilgiye ulaşmanın kolay olması kadar zararlı içeriklere de erişimin kolay olması ve bu içeriklere daha fazla maruz kalınması bireylerin sosyal yaşantılarında olumsuz etkilere sebep olmaktadır.

Gerçek dünyadan farklı olan bu dijital dünyada kişiler arası ilişkiler değişmekte ve gerçek dünyada iletişim kurmada önemli olan yaş, cinsiyet, ırk, kültür vb. pek çok özellik sanal dünyada önemli olmamaktadır. Online alışveriş, bankacılık faaliyetleri, hatta doğrudan internet üzerinden çalışma vb. kullanımlar insanın sosyal yaşamını etkileyecek unsurlardır (Ertuğrul ve Keskin, 2012). Bu süreçte en önemli unsur, internet ve sanal dünya bakımından bilgi güvenliğidir.

Yukarıdaki bilgiler çerçevesinde bu çalışmada, emniyet ve asayiş ile kamu düzenini korumakla görevli olan, toplum huzuru ve ülke menfaatleri çerçevesinde suç önleyici çalışma yürüten ve bu çalışmaları yürütürken birçok gizli bilgiyi de bünyesinde barındıran güvenlik (polis, jandarma) personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1. BİLGİ GÜVENLİĞİ

İnternetin hayatın her alanına nüfuz etmesi günümüzde, banka bilgileri, çalışma hayatıyla ilgili bilgiler, kişinin yaşantısını ilgilendiren tüm unsurlar, kısacası tüm kişisel veriler yeni nesil akıllı teknolojik cihazlar ile saklanmakta ve internet yardımı ile istenildiği zaman istenildiği yerde ulaşılmakta ve başka bir alıcıya gönderilmesini mümkün kılmaktadır (Çetin, 2014). Yeni nesil akıllı cihazlar ve beraberinde geliştirilen tüm yardımcı uygulamalar hayatımızı kolaylaştırmasının yanında bazı güvenlik problemlerini ve yeni suçları da beraberinde getirmektedir (Gülmüş, 2010). Özellikle mobil cihazlardaki gelişim ve akıllı telefonların hayatımıza girmesi ile birlikte internet, sosyal medya programları, bankacılık faaliyetleri vb. bilgisayar üzerinden yapılan birçok işlem cep telefonlarından yapılabilir olması internet kullanımında da artışa sebep olmakta ve artık mobil internete kullanımına doğru bir eğilimin olduğu görülmektedir (Bolat, Aydemir ve Karaman, 2017).

İnternet ve çevrimiçi dünyanın hayatımızı giderek kuşatması ile birlikte kötü niyetli bilgisayar korsanları tarafından bir hedef haline gelmiş ve siber saldırı sayısı artmıştır. Bu durum sahip olunan bilginin korunmasını da sorun haline getirmiştir

(Karaaslan, 2013). Özellikle kritik sayılacak kurumlarda görev yapan personele ait kişisel verilerle personelin iş yaşantısı ile alakalı elektronik ortamlarda tuttuğu kayıtlara kötü niyetli kişilerce erişilmesi, kurumun güvenliğini de tehlikeye atacağından, kişisel veri güvenliğinin kurumsal veri güvenliğini de etkilemesi söz konusu olacaktır.

21. yüzyılın bilgi çağı olmasından dolayı, şirketler, devlet kurumları, sağlık, eğitim vb. tüm alanların ortak paydası bilgi çağında yaşıyor olmalarıdır. Bu kurumlar arasında ister üretim alanında ister tüketim tarafında ve ister hizmet alanında bulunan sahip olunan en önemli değer bilgisidir. Kurumların veya şirketlerin birbirleriyle rekabet edebilmesi ve gerçekleştireceği her türlü faaliyetlerinde bilgi unsuru kesinlikle yer alacaktır. Bu durum sahip olunan bilginin önemini de artırmaktadır. Bu kadar değerli ve vazgeçilmez olan bilginin uygun bir şekilde korunması da başlı başına bir iş ve alan olmuştur (Eminağaoğlu ve Gökşen, 2009).

Bilgi çağı ve toplumunda yaşayan bireyler, şirketler ve kurumlar olarak bilgi güvenliği konusu sadece belli bir kesimin konusu olmaktan çıkmış ve bilgiye sahip olan herkesi ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. Schmidt (2004)'e göre bilgi güvenliği kavramı, bilgiye istenildiği zaman erişilme imkânı olan elektronik platformlarda, bilginin gönderici ve alıcı arasındaki transfer sürecinde, bütünlüğünün sağlanması ve üçüncü şahısların nüfuz etmeden güvenli bir şekilde gönderilmesi şeklinde tanımlanmıştır (Yılmaz, Şahin ve Akbulut, 2016). Kısacası bilgi güvenliği, elektronik ortamlarda bilgilerin depolanması ve iletimi esnasında bilgilerin içeriğinin bozulmadan, yetkisiz kişilerin erişiminden korunması için güvenli bir alan yaratma çalışmalarının tümü olarak tanımlanmaktadır (Canbek ve Sağıroğlu, 2006).

Sayarı (2009)'ya göre elektronik ortamlarda tutulan bilginin güvenliğinin sağlanamaması durumunda; kurumların sahip oldukları ve özellikle gizli içerikli bilgiler üçüncü şahısların eline geçebilecek, sahip olduğu bilgiyi koruyamayan ve üçüncü şahısların eline geçmesini önleyemeyen kurumlar ciddi itibar kayıpları yaşayacak, kamu kurumlarında kaybedilen hassa bilgiler ülke menfaatlerine zarar verebilecek, bilginin kaybedilmesi onu tekrar sağlayabilmek için belli bir süre iş ve zaman kaybına yol açacak ve özellikle kamusal anlamda ve bazı önemli kurumlar yasal olarak ciddi yaptırımlara maruz kalabilecektir.

Bilgi güvenliğinin sağlanması konusunda korunacak bilgi varlıklarının seçilmesi, sınıflandırılması ve uygun güvenlik önlemlerinin tespit edilmesi gibi işlemleri en önemli hususlardan biri olmasına rağmen, bu konunun çoğu zaman dikkate alınmadığı bilinmektedir (Henkoğlu, 2017). Bilgi güvenliği risklerinden korunmak için kurumsal seviyede her ne kadar yüksek miktarda paralar harcansa da halen güvenlik seviyesi %100'lere ulaşamamaktadır. Bunun başlıca sebeplerinden biri, kurumlarda bulunan bu bilgi teknolojisi ürünleri kullanan insan

faktöründen kaynaklanmaktadır. İnsan kaynaklı bilgi güvenliği ihmallerini ve doğuracağı riskleri %0 seviyelerine indirmek imkânsız gibi görünse bile profesyonel bir ekip tarafından hazırlanmış farkındalık eğitimleri ile bilgi güvenliği zafiyetleri minimum seviyeye indirilebilir. Görüldüğü üzere bireylerde, bilişim teknolojileri alanında yapacağı tüm işlemlerde bilgi güvenliği farkındalığının oluşması gerek kişisel gerekse kurumsal, alanda önem arz etmektedir. Bir kurumun bilgi güvenliği seviyesi o kurumda çalışan bireylerin bilgi güvenliği farkındalık seviyesi ile doğrudan ilişkilidir (Vural, 2007; Şahinaslan, Kantürk, Şahinaslan ve Borandağ, 2009; Gülmüş, 2010).

Teknolojik gelişmelerle birlikte son yıllarda bilgi güvenliği konusuna olan ilgi tüm dünyada ve ülkemizde oldukça artmıştır. Bu konuda yapılan araştırmaların çoğu teknik altyapı ile ilgili olan; güvenlik duvarı, IP analizi, saldırı tespit/önleme sistemleri, anti virüs yazılımları, şifreleme programları, kimlik doğrulama, yetkilendirme vb. konularla ilgilidir. Oysaki insan faktörünü göz ardı eden tüm bu çalışmalar tek başına yeterli olmamaktadır. Bir kurumda bilgi güvenliği konusu, teknik önlemlerin alınmasının yanında çalışanlarının da güvenlik bilincine ulaşması ile birlikte sağlanabilir (Keser ve Güldüren, 2015).

Bilgi güvenliğine yönelik son yıllarda ülkemizde pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır. Yılmaz ve Ezin (2017), ebeveynlerin bilgi güvenliği farkındalıklarının incelenmesi üzerine yapmış oldukları çalışma neticesinde ebeveynlerin belli bir seviyede bilgi güvenliği farkındalığı olduğu fakat bazı spesifik (depolama yerleri, depolama süreleri vb.) konularda farkındalık seviyelerinin yetersiz olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına bilgi güvenliği konusunda uyarıdan başka somut bir bilgi veremedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Çek (2017), kurumsal bilgi güvenliği ve bilgi güvenliğinde insan faktörünün önemi ile ilgili yapmış olduğu yüksek lisans tezinde bilgi ve bilgi güvenliğiyle ilgili çeşitli kavramları açıklayarak kişisel boyutta bilgi güvenliğinin önemi ve bilgi güvenliğinin sağlanması için alınabilecek önlemleri sıralamıştır. Erdoğmuş (2017), üniversite öğrencilerinin bilgi güvenliği kazanımlarının farkındalıkları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla bir anket çalışması yapmış ve öğrencilerin bilgi güvenliği farkındalıkları, internet güvenliği, sosyal medya kullanımı, ağ güvenliği, şifre oluşturma ve sosyal medya tuzakları olmak üzere 5 alt boyutta çıktığı anlaşılmıştır. Başdinkçi (2017), sağlık kurumlarında bilgi güvenliği risk değerlendirilmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada, katılımcılara göre en önemli risk faktörlerinin hasta bilgilerinin sızdırılması, şifrenin paylaşılması, kötü niyet, veri güvenliğinin sağlanamaması ve lisanssız yazılım kullanımı olduğu sonucuna varmıştır. Henkoğlu (2017), kişisel veri güvenliği ve bilgi güvenliği konusunda yapmış olduğu değerlendirme çalışmasında, bilgi güvenliği konusunda uygulamada yapılan yanlışlar ve bu konudaki sorumlulukların neler olduğu, teknik ve hukuki boyutu, uygulamadaki risklerin neler olduğu konularında bir çalışma yapmıştır. Yılmaz vd. (2016), öğretmenlerin dijital veri güvenliği farkındalığını ölçmek

amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin dijital veri güvenliğinin çok yüksek seviyede olduğu, farkındalık değerlerinin cinsiyet, kullanım sıklığı, elektronik cihaz çeşitliliği durumlarına göre değiştiği görülmüştür.

Güvenlik personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla yürütülen bu çalışma mevcut durumu ortaya koyması bakımından betimleyici niteliktedir. Gerçeğin ne olduğunu bulmak ve var olan mevcut duruma anlam verilmesine dönük araştırmalar tanımlayıcı bir özelliğe sahiptir ve genellikle güncel sorunların çözümüne yönelik, pratikteki yararı gözetilerek yapılan uygulamalı araştırmalardır (Ural ve Kılıç, 2011). Diğer taraftan çalışma belirli bir yerde yapıldığı için kesitsel bir araştırma niteliği de taşımaktadır. Bu çerçevede, uygulamalı bir şekilde araştırmanın amacının gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin jeopolitik konumu bakımından en önemli insan kaynağı bileşeni olan güvenlik personelinin bilgi güvenliği konusundaki farkındalık düzeyini ortaya koymakta olup, hangi konuda eksikliklerin olduğu belirlenerek yetkililer tarafından gerekli önlemlerin alınması açısından önemli görülmektedir.

2. MATERYAL ve METOT

Bu araştırmanın evrenini, Siirt İl merkezindeki İl Jandarma Komutanlığı ve İl Emniyet Müdürlüğünde görev yapan jandarma ve polisler oluşturmaktadır. Çalışmada zaman ve maliyet vb. nedenlerden dolayı örneklem alınma yoluna gidilmiş olup tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 207 jandarma ve 197 polis olmak üzere toplam 404 personel araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Söz konusu anket temel olarak 2 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde emniyet personelinin sosyo-demografik ve diğer bazı bireysel özelliklerini belirlemek üzere 11 adet kapalı uçlu soruya (mesleği, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyleri, kıdem, çalıştıkları birim, unvan, sahip oldukları cihazlar, internete bağlanan cihazlar, bilgisayar ve bilgi güvenliği seviyeleri) yer verilmiş olup anketin ikinci bölümünde ise Keser ve Güldüren (2015) tarafından geliştirilen 2 boyut (saldırı ve tehditler; kişisel verileri koruma) ve 34 maddeden oluşan bilgi güvenliği farkındalığı ölçeğine yer verilmiştir. Ölçekte yer alan her bir madde 5'li likert tipi derecelendirmeye tabi tutulmuş olup 1=Hiç katılmıyorum ve 5=Tamamen katılıyorum aralığında puanlandırılmıştır.

Veriler SPSS 18.0 for Windows paket programı ile analiz edilmiş olup emniyet personelinin sosyo-demografik ve diğer bazı bireysel özellikleri frekans ve yüzde dağılımı ile sunulmuştur. Diğer taraftan ölçekteki her bir madde frekans ve yüzde dağılımının yanı sıra aritmetik ortalama ve standart sapma değerleriyle betimlenmiştir. Ayrıca katılımcıların bilgi güvenliği farkındalığının bireysel özelliklere göre karşılaştırılmasında parametrik test varsayımları (verilerin normal dağılması, varyansların homojenliği, gruplardaki birey sayısı vb.) gerçekleştirildiği için

iki grup için bağımsız örneklemeler için t-testi, ikiden fazla grup için ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda farklılığın kaynağını ortaya koymak için Tukey testi uygulanmıştır. Bununla birlikte ölçeklerin güvenilirliği için Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. Buna göre Cronbach's Alpha değerleri saldırı ve tehditler alt boyutu için 0,786; kişisel verileri koruma alt boyutu için 0,803 ve genel bilgi güvenliği farkındalığı ölçeği için ise 0,814 olarak hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo-1. Katılımcıların Bireysel Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	Sayı (f)	Yüzde (%)
Meslek	Asker	207	51,4
	Polis	196	48,6
Cinsiyet	Kadın	60	14,9
	Erkek	343	85,1
Medeni Durum	Evli	284	70,5
	Bekar	119	29,5
Yaş	18-22 yaş	17	4,2
	23-27 yaş	147	36,5
	28-32 yaş	115	28,5
	33-37 yaş	51	12,7
	38-42 yaş	49	12,2
	43 yaş ve üzeri	24	6,0
Ünvan	Uzman Erbaş (onbaşı, çavuş v.b)	139	34,5
	Subay-Astsubay	68	16,9
	Polis Memuru	196	48,6
Çalışılan Birim	Asayiş	112	27,8
	Kaçakçılık ve Organize Suçlar	32	7,9
	Komando ve Özel Harekat	52	12,9
	Kriminal ve OYİ	14	3,5
	İstihbarat	42	10,4
	Terörle mücadele	40	9,9
	Diğer (Trafik, çevik kuvvet, siber suçlar v.b)	112	27,6
Çalışma Süresi	1 yıl ve daha az	45	11,2
	2-4 yıl	128	31,8
	5-7 yıl	97	24,1
	8-10 yıl	46	11,4
	11 yıl ve daha fazla	87	21,6
Toplam		403	100,0

Tablo 1'e göre, %51,4'ü asker iken %48,6'sı ise polistir. Katılımcıların %14,9'u kadın ve %85,1'i erkeklerden oluşurken, %70,5'i evli ve %29,5'i ise bekarıdır. Katılımcıların %4,2'si 18-22, %36,5'i 23-27, %28,5'i 28-32, %12,7'si 33-37, %12,2'si 38-43 ve %6,0'sı ise 43 yaş ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

Örneklem grubunun %28,5'i lise ve altında, %26,6'sı önlisans ve %44,9'u Lisans ve üzerinde eğitime sahiptirler. Katılımcıların, %24,5'i uzman erbaşlardan (onbaşı, çavuş vb.), %16,9'u subay-astsubay ve %48,6'sı polis memurlarından oluşurken, %27,8'i asayiş, %7,9'u kaçakçılık ve organize suçlar, %12,9'u komando ve özel harekât, %3,5'i kriminal ve OYİ, %10,4'ü istihbarat, %9,9'u terörle mücadele ve %27,6'sı diğer (çevik kuvvet, siber suçlar v.b) birimlerde çalışmaktadırlar. Katılımcıların %11,2'si 1 yıl ve daha az süredir, %31,8'i 2-4 yıl, %24,1'i 5-7 yıl, %11,4'ü 8-10 yıl ve %21,6'sı ise 11 yıl ve daha uzun süredir meslekte çalıştıklarını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Bilgi güvenliği farkındalık düzeyi ölçeğinin "saldırı ve tehditler" alt boyutuna ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo-2. Bilgi Güvenliği Farkındalık Düzeyi Ölçeğinin “Saldırı ve Tehditler“ Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Maddeler	Katılım Düzeyi					$\bar{X} \pm SS$
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam	
Bilgisayarına kötü niyetli kod (malicious code) bulaşıp bulaşmadığını anlayabilirim.	f 122 % 30,3	96 23,8	102 25,3	44 10,9	39 9,7	2,46 ±1,29
Kötü niyetli yazılımlara (malware) karşı alınması gereken güvenlik tedbirlerini biliyorum.	f 95 % 23,6	112 27,8	104 25,8	46 11,4	46 11,4	2,59 ±1,28
Aldatmaca (hoax) nedir biliyorum.	f 149 % 37,0	93 23,1	87 21,6	43 10,7	31 7,7	2,29 ±1,27
Zincir e-postalara (chain e-mail) karşı nasıl hareket etmem gerektiğini biliyorum.	f 126 % 31,3	116 28,8	80 19,9	49 12,2	32 7,9	2,37 ±1,26
Bilgisayarında casus yazılım (spyware) olup olmadığını anlayabilirim.	f 134 % 33,3	106 26,3	84 20,8	45 11,2	34 8,4	2,35 ±1,28
Bilgisayarına casus yazılım yüklenmesini engelleme yöntemlerini biliyorum.	f 148 % 36,7	84 20,8	78 19,4	56 13,9	37 9,2	2,38 ±1,34
Kimlik hırsızlığı (identity theft) nedir biliyorum.	f 134 % 33,3	93 23,1	92 22,8	46 11,4	38 9,4	2,41 ±1,31

Kimlik hırsızlığına karşı alınması gereken güvenlik tedbirlerini biliyorum.	f	138	90	94	47	34	2,38
	%	34,2	22,3	23,3	11,7	8,4	±1,29
Sahte virüs koruma yazılımının ne olduğunu biliyorum.	f	119	105	85	54	40	2,48
	%	29,5	26,1	21,1	13,4	9,9	±1,31
Hizmet aksatma (Denial of Service - DoS) saldırısı nedir biliyorum.	f	194	77	72	37	23	2,05
	%	48,1	19,1	17,9	9,2	5,7	±1,24
Kimlik avı (phishing) saldırısı nedir biliyorum.	f	155	103	86	37	22	2,18
	%	38,5	25,6	21,3	9,2	5,5	±1,20
Sosyal mühendislik (social engineering) saldırısı nedir biliyorum.	f	175	86	78	41	23	2,13
	%	43,4	21,3	19,4	10,2	5,7	±1,24
Sosyal mühendislik saldırısına uğramamak için nasıl hareket etmem gerektiğini biliyorum.	f	170	84	83	41	25	2,17
	%	42,2	20,8	20,6	10,2	6,2	±1,25
Siber zorbalık (cyberbullying) nedir biliyorum.	f	148	95	80	52	28	2,30
	%	36,7	23,6	19,9	12,9	6,9	±1,27
Siber zorbalığa karşı kendimi nasıl koruyacağımı biliyorum.	f	157	86	81	48	31	2,28
	%	39,0	21,3	20,1	11,9	7,7	±1,30
Siber zorbalığa karşı çocuklarımı nasıl koruyacağımı biliyorum.	f	149	87	75	58	34	2,36
	%	37,0	21,6	18,6	14,4	8,4	±1,33

Tablo 2 incelendiğinde, “kötü niyetli yazılımlara (malware) karşı alınması gereken güvenlik tedbirlerini biliyorum” maddesine katılımcıların %53,6’sı az ve orta seçenekleri ile ($\bar{x}=2,59$), “sahte virüs koruma yazılımının ne olduğunu biliyorum” maddesine katılımcıların %47,2’sinin az ve orta seçenekleri ile ($\bar{x}=2,48$) ve “bilgisayarına kötü niyetli kod (malicious code) bulaşıp bulaşmadığını anlayabilirim” maddesine katılımcıların %49,1’inin az ve orta ($\bar{x}=2,46$) seçenekleri ile yarı olumlu görüş belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %67,2’si “hizmet aksatma (Denial of Service - DoS) saldırısı nedir biliyorum” maddesine hiç ve az seçenekleri, ($\bar{x}=2,05$), “sosyal mühendislik (social engineering) saldırısı nedir biliyorum” maddesine katılımcıların %64,7’si ($\bar{x}=2,13$) hiç ve az seçenekleri ve “sosyal mühendislik saldırısına uğramamak için nasıl hareket etmem gerektiğini biliyorum” maddesine katılımcıların %63,0’ı hiç ve az ($\bar{x}=2,17$) seçenekleri ile olumsuz görüş bildirmişlerdir.

Katılımcıların bilgi güvenliği farkındalık düzeyi ölçeğinin “kişisel verileri koruma” alt boyutuna ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo-3. Bilgi Güvenliği Farkındalık Düzeyi Ölçeğinin “Kişisel Verileri Koruma“ Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Maddeler	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$ ±SS	
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Bilgi güvenliğinin ne anlama geldiğini biliyorum.	f	85	93	96	71	58	2,81
	%	21,1	23,1	23,8	17,6	14,4	±1,34
Bilgi güvenliği ile ilgili sorumluluklarımın ne olduğunu biliyorum.	f	90	93	88	77	55	2,79
	%	22,3	23,1	21,8	19,1	13,6	±1,35
Kullandığım bilgi sistemlerinde tanımlanmış olan kuralları nasıl uygulayacağımı biliyorum.	f	98	96	91	66	52	2,70
	%	24,3	23,8	22,6	16,4	12,9	±1,34
Bilgi sistemlerinde kullanılan virüs koruma yazılımını nasıl kullanacağımı biliyorum.	f	103	99	83	64	54	2,67
	%	25,6	24,6	20,6	15,9	13,4	±1,36
Bilgisayarındaki virüs koruma yazılımının gerçek zamanlı koruma (realtime protection) özelliğini kullanmaktayım.	f	106	95	89	52	61	2,67
	%	26,3	23,6	22,1	12,9	15,1	±1,38
Bilgisayarındaki virüs koruma yazılımının otomatik güncelleştirme yapmasını sağlayabilirim.	f	93	84	87	63	76	2,86
	%	23,1	20,8	21,6	15,6	18,9	±1,42
Dijital imza (digital signature) nedir biliyorum.	f	95	69	94	76	69	2,89
	%	23,6	17,1	23,3	18,9	17,1	±1,41
Şüpheli veya bilinmeyen kaynaklardan gelen özellikle eklentisi olan e-postaları açmanın taşıdığı riski biliyorum.	f	81	69	99	66	88	3,03
	%	20,1	17,1	24,6	16,4	21,8	±1,42
E-posta gönderirken "Gizli" (BCC) alanının sağladığı avantajları biliyorum.	f	102	82	99	59	61	2,74
	%	25,3	20,3	24,6	14,6	15,1	±1,38
İstenmeyen elektronik posta (spam) nedir biliyorum.	f	84	77	104	52	86	2,95
	%	20,8	19,1	25,8	12,9	21,3	±1,42
İstenmeyen elektronik posta miktarını azaltmak için gerekli bilgiye sahibim.	f	111	88	78	51	75	2,73
	%	27,5	21,8	19,4	12,7	18,6	±1,46
Sosyal ağ sitelerini (social networking sites) güvenli olarak nasıl kullanacağımı biliyorum.	f	97	85	101	52	68	2,77
	%	24,1	21,1	25,1	12,9	16,9	±1,39

USB sürücülerini (USB drives) kullanırken dikkat edilmesi gereken hususları biliyorum.	f	78	83	90	63	89	3,00
	%	19,4	20,6	22,3	15,6	22,1	±1,42
Taşınabilir cihazlara (portable devices) yönelik fiziksel güvenliği sağlamak ile ilgili dikkat edilmesi gereken konuları biliyorum.	f	85	78	103	57	80	2,92
	%	21,1	19,4	25,6	14	19,9	±1,40
Taşınabilir cihazlara yönelik veri güvenliği ile ilgili dikkat edilmesi gereken konuları biliyorum.	f	81	92	93	60	77	2,90
	%	20,1	22,8	23,1	14,9	19,1	±1,39
Kişisel mahremiyet nedir biliyorum.	f	72	65	89	73	104	3,18
	%	17,9	16,1	22,1	18,1	25,8	±1,44
Çevrimiçi güvenli alışveriş yapmak için gerekli olan güvenlik tedbirlerini biliyorum.	f	71	91	91	64	86	3,01
	%	17,6	22,6	22,6	15,9	21,3	±1,40
Mavidiş (Bluetooth) teknolojisi ile veri aktarımı konusunda bilgi sahibiyim.	f	95	73	78	69	88	2,96
	%	23,6	18,1	19,4	17,1	21,8	±1,47

Tablo 3'e göre, "Kişisel mahremiyet nedir biliyorum." ($\bar{x}=3,18$) maddesine katılımcıların %43,9'u çok ile tam seçenekleri, "şüpheli veya bilinmeyen kaynaklardan gelen özellikle eklentisi olan e-postaları açmanın taşıdığı riski biliyorum" ($\bar{x}=3,03$) maddesine katılımcıların %38,2'si çok ile tam seçenekleri ve "çevrimiçi güvenli alışveriş yapmak için gerekli olan güvenlik tedbirlerini biliyorum" ($\bar{x}=3,01$) maddesine katılımcıların %37,2'si çok ile tam seçenekleri ile olumlu görüş bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların, %50,2'si "bilgi sistemlerinde kullanılan virüs koruma yazılımını nasıl kullanacağımı biliyorum" ($\bar{x}=2,67$) maddesine hiç ve az, %49,9'u "bilgisayarındaki virüs koruma yazılımının gerçek zamanlı koruma (realtime protection) özelliğini kullanmaktayım" ($\bar{x}=2,67$) maddesine hiç ve az ve %48,1'i "kullandığım bilgi sistemlerinde tanımlanmış olan kuralları nasıl uygulayacağımı biliyorum" ($\bar{x}=2,70$) maddesine hiç ve az seçenekleri ile olumsuz görüş bildirmişlerdir.

Katılımcıların bilgi güvenliği farkındalık düzeyleri bireysel özelliklerine göre karşılaştırılmış olup, farklılık bulunan değişkenlere ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo-4. Katılımcıların Bilgi Güvenliği Farkındalığının Bazı Bireysel Özelliklere Göre Karşılaştırması

Değişken	Grup	$\bar{X}$	SS	F	p
Yaş	18-22 yaş	2,49 ^{ab}	0,76	3,218	0,007*
	23-27 yaş	2,37 ^b	1,01		
	28-32 yaş	2,88 ^a	1,04		
	33-37 yaş	2,68 ^{ab}	0,97		
	38-42 yaş	2,69 ^{ab}	1,25		
	43 yaş ve üzeri	2,56 ^{ab}	1,15		
Eğitim Düzeyi	Lise ve altı	2,27 ^c	1,07	5,588	0,000*
	Ön lisans	2,58 ^b	0,96		
	Lisans	2,84 ^a	1,06		
Meslek	Uzman Erbaş	2,36 ^b	1,09	7,413	0,001*
	Subay-Astsubay	2,90 ^a	1,08		
	Polis Memuru	2,69 ^{ab}	1,00		
Birim	Asayiş	2,31 ^c	1,09	4,886	0,000*
	Kaçakçılık ve Organize Suçlar	2,41 ^c	0,83		
	Komando ve Özel Harekat	2,63 ^b	0,89		
	Kriminal ve OYİ	3,61 ^a	1,25		
	İstihbarat	2,94 ^b	1,02		
	Tem	2,90 ^b	0,99		
	Diğer	2,45 ^c	1,15		

* $p < 0,05$; a,b,c: aynı sütunda farklı harfleri içeren gruplar arasındaki farklar önemlidir.

Tablo 4'teki bulgulara göre personelin bilgi güvenliği farkındalık düzeyleri yaşa, eğitim düzeyine, mesleğe ev çalışılan birime göre anlamlı farklılıklar göstermiştir ($p < 0,05$). Ortalama değerleri incelendiğinde, bilgi güvenliği farkındalığı en yüksek olan gruplar, 28-32 yaş arası personel, lisans mezunu personel, subay-astsubay, kriminal ve OYİ (Olay Yeri İnceleme) birimlerinde çalışanlardan oluşmaktadır.

SONUÇ

Kişisel ve özelliklede kurumsal anlamda sahip olunan bilgidaki yoğun artış ile bilgiye başka yer, mekân ve platformlardan ulaşılabilme gereksinimi bilginin dijital ortamlara aktarılmasına yol açmıştır. Teknolojik gelişmelerin ışığında bilginin depolanması, iletimi ve bilgiye ulaşılması hem daha kolay hem de daha hızlı olmuştur. Bu durum kurumun faaliyet gösterdiği her bölgede aynı bilgi seviyesi ile hizmet vermesini ve kurumsal hafızanın oluşmasını sağlamıştır. Dijital ortamlara aktarılan bu bilginin korunması kişisel ve kurumsal anlamda hayati önem arz eden bir konu haline gelmiştir (Çetin, 2014).

Teknolojik gelişmelere paralel olarak bilgi güvenliğini sağlayan teknik detaylar da gelişmiş ve her geçen gün yapılan yeni güncellemelerle elektronik ortamlardaki açıklıklar giderilmektedir. Bu durum kötü niyetli şahısların bilginin kontrolünü ele

geçirebilmek için kurumlardaki bu bilgi teknolojilerini kullanan insan unsuru üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır. Bu nedenle bir kurumdaki güvenlik seviyesinin en zayıf halkası kuşkusuz insan unsurudur. Kritik kamu kurumlarında çalışan ve ülke menfaatlerinin tehlikeye atabilecek bilgiye ulaşan personel bilinçli veya bilinçsiz yaptığı her türlü ihlal ülke güvenliği açısından tehlikeli boyutlara varabilmektedir. Bilinçli yapılan bilgi güvenliği ihlallerine karşı personel alım sürecindeki arşiv ve güvenlik araştırmaları yeterli olabilecekken personelin bilinç dışı yaptığı ihlaller ancak kişilerin bilinçlendirilmesi ve bilgi güvenliği altyapısının oluşturulabilmesi ile mümkün olabilecektir (Tekerek, 2008; Yılmaz vd., 2016; Erdoğan, 2017; Keser ve Güldüren, 2015).

Yukarıdaki bilgiler çerçevesinde, emniyet ve asayiş ile kamu düzenini korumakla görevli olan, toplum huzuru ve ülke menfaatleri çerçevesinde suç önleyici çalışma yürüten ve bu çalışmaları yürütürken birçok gizli bilgiyi de bünyesinde barındıran güvenlik (polis, jandarma) personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya 207 jandarma ve 197 polis olmak üzere toplam 404 personel katılmıştır. Araştırma sonucunda, bilgi güvenliği farkındalık düzeyi ölçeğinin "saldırı ve tehditler" alt boyutuna ilişkin genel ortalama 2,32 ve "kişisel verileri koruma" alt boyutuna ilişkin genel ortalama ise 2,87 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler Likert tipi ölçekte orta düzeyi gösteren 3 puanın altındadır ve emniyet personelinin (polis, jandarma) bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Özellikle emniyet personelinin "saldırı ve tehditler" alt boyutundaki bilgi güvenliği farkındalık düzeylerinin düşük olması dikkat çeken bir sonuç olmuştur. Bunu nedeni, saldırı ve tehdit konusunun diğer konulara oranla daha spesifik ve ilgi gerektiren bir konu olması olabileceği, ancak kurumsal bilgisayar kullanan personelin asgari düzeyde bu konularla içli dışlı olması kurumun siber saldırılara ve kurumun sahip olduğu bilginin yetkisiz kişilerin eline geçmesine karşı almış olacağı ilk önlem olabilecektir. Bilgi güvenliği farkındalık düzeyinin genel olarak düşük olmasının sebebi ise, kurum içi eğitimlerin alım süreci, oryantasyon eğitimi, hizmet içi eğitim süreçlerinde yetersiz seviyede olması gösterilebilir. Kurum içerisinde çalışan tüm personelin bilgi güvenliği konusunda asgari seviyeye gelebilmesi için eğitim faktörü öne çıkan ilk seçenektir.

Bilgi güvenliği farkındalık ölçeğinin "saldırı ve tehditler" alt boyutu incelendiğinde; güvenlik personelinin, kötü niyetli yazılımlara karşı alınması gereken güvenlik tedbirleri, sahte virüs koruma yazılımının ne olduğu, bilgisayara kötü niyetli kod bulaşıp bulaşmadığının anlaşılması konularında diğer ölçek maddelerine oranla daha iyi seviyede olması ile birlikte, hizmet aksatma saldırıları, sosyal mühendislik saldırıları ve sosyal mühendislik saldırılarına uğramamak için nasıl hareket etmesi konularında diğer ölçek maddelerine oranla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Yine Bilgi Güvenliği Farkındalık Ölçeğinin "kişisel verileri koruma" alt boyutuna ilişkin veriler incelendiğinde; kişisel mahremiyetin

ne olduğu, şüpheli veya bilinmeyen kaynaklardan gelen e-postaları açmanın taşıdığı risk, çevrim içi güvenli alışveriş yapmak için alınması gereken güvenlik tedbirleri alt boyutlarında güvenlik personelinin diğer ölçek alt boyutlarına oranla daha iyi seviyede oldukları ancak, virüs koruma yazılımını nasıl kullanması gerektiği, virüs koruma yazılımının gerçek zamanlı koruma özelliğinin kullanılması, bilgi sistemlerindeki tanımlanmış olan kuralları nasıl uygulayacağı konularında diğer ölçek boyutlarına oranla daha düşük seviyede oldukları görülmüştür.

Araştırma sonucunda güvenlik personelinin bilgi güvenliği farkındalık düzeyinin yaşa, eğitime, çalışılan birim ve mesleğe göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre 28-32 yaş arası, lisans mezunu, subay-astsubay, kriminal ve OYİ (Olay Yeri İnceleme) birimlerinde çalışanların bilgi güvenliği farkındalığının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durumun kriminal, olay yeri ve siber suçlar bölümlerinde çalışan personelin bilgisayar konusunda daha çok bilgiye sahip olmasından, daha özel ve uzmanlık gerektiren işler ile uğraşmasından kaynaklandığı değerlendirilebilir.

Yılmaz vd. (2016)'nin öğretmenlerin dijital veri güvenliğini ölçmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada farkındalık düzeyinin yaş ve kullanım sıklığı ile ilişkili olduğu sonucu ile Karadağ ve Abuhanoğlu (2015)'nin Gülhane Askeri Tıp akademisi çalışanlarının bilgi güvenliği farkındalık seviyesini belirlemek üzere yapmış oldukları çalışmada farkındalık düzeyinin yaş ve unvan faktörleri ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Akgün ve Topal (2005)'in eğitim fakültelerinde eğitim gören öğrencilerin bilgi güvenliği seviyelerini araştırmak üzere yapmış oldukları çalışmada bilgi güvenliği konusunda eğitim alan ve almayanlar arasında ciddi bir fark olduğu sonucu ile bu çalışmadaki kriminal, olay yeri inceleme birimlerinin siber bölümlerinde çalışan personelin bilgisayar konusunda aldığı eğitim göz önüne alındığında benzer sonuca ulaşmıştır.

Yukarıdaki sonuçlar çerçevesinde konu ile ilgili farklı çalışmaların farklı illerde farklı örneklerle yapılması bilgi güvenliği farkındalık düzeyinin mevcut durumunu betimleyecek, literatüre önemli katkılar sunacak ve ilgili birimlerin önlem alması konusunda yöneticilere önemli veri kaynağı oluşturacaktır. Bu anlamda çalışmanın sonuçlarından hareketle; güvenlik personelinin (polis, jandarma) mesleğe başlamadan önceki eğitim ve oryantasyon eğitimi aşamalarında temel bilgisayar eğitiminin yanında bilgi güvenliği ve farkındalık konularında gerekli ders ve sınavlar ile farkındalığın oluşturulması personelin meslek hayatı boyunca bu konuda belli bir seviyeye gelmesi açısından son derece önemli olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca bilgi güvenliği üzerinde uzmanlaşmış kişi ve kuruluşlar yardımı ile meslek içi eğitim ve seminerler düzenlenerek konunun pekiştirilmesi ve yeni teknolojik gelişmelerin takip edilmesi açısından gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Ö. E. ve Topal, M. (2015). Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Güvenliği Farkındalıkları: Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği. 8. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss. 98-121), Sakarya,
- Aydın, M. (2004). Bilgi sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap.
- Başdinkçi, N. (2017). Sağlık Kurumlarında Bilgi Güvenliği Risk Değerlendirilmesi ve Kullanıcıların Bilgi Güvenliği Farkındalık Düzeyinin Ölçülmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Bolat, Y. İ., Aydemir, M., ve Karaman, S. (2017). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Öğretimsel Etkinliklerde Mobil İnternet Kullanımlarının Teknoloji Kabul Modeline Göre İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 37(1), 63-91.
- Canbek, G., ve Sağıroğlu, Ş. (2006). Kötücül ve Casus Yazılımlar: Kapsamlı Bir Araştırma. Gazi Mühendislik ve Mimarlık dergisi. 22(1), 121-136
- Çek, E. (2017). Kurumsal Bilgi Güvenliği ve Bilgi Güvenliği İçin İnsan Faktörünün Önemi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Çetin, H. (2014). Kişisel Veri Güvenliği Ve Kullanıcıların Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi Dergisi, (29), 86-105.
- Davenport, T., & Prusak, L. (2001). İş Dünyasında Bilgi Yönetimi, İstanbul: Rota Yayınları, Çevirmen :Günhan GÜNAY.
- Demirtaş, H. (2013). Bilgi Güvenliği Yönetiminin Gereklere Ve Başarı Dayanakları: Bir Uygulama Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Eminağaoğlu, M., ve Gökşen, Y. (2009). Bilgi Güvenliği Nedir, Ne Değildir, Türkiye’ de Bilgi Güvenliği Sorunları ve Çözüm Önerileri . Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 11(4), 01-15.
- Erdoğan, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Güvenliği Kazanımlarının, Farkındalıkları Üzerindeki Etkilerinin Analizi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

- Ertuğrul, İ., ve Keskin, N. (2012). İnternet’İN Türkçenin Kullanımında Ve Toplum-Birey Yapısının Değişimindeki Rolü. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Bilgisayar ve Teknoloji Yüksek Okulu, Mesleki Eğitim Sempozyumu, 3(2), 80-88
- Güçlü, N., ve Sotirofski, K. (2006). Bilgi Yönetimi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(4), 351-371.
- Gülmüş, M. (2010). Kurumsal Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Güvenliği. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Henkoğlu, T. (2017). Kişisel Verilerimiz Ne Kadar Güvende: Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme. Arşiv Dünyası Dergisi, 17(18), 46-56.
- İrzık G. (2002). Bilgi Toplumu mu, Enformasyon Toplumu mu, Analitik ve Eleştirel Bir Yaklaşım. Türkiye Bilimler akademisi Yayınları, 53-62.
- Karaaslan, E. (2013). Siber Güvenlik Deneyleri için Ağ Benzetici ve Ağ Sınama Ortamlarının Kullanımına Dair Ön İnceleme . Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi, 1-7.
- Karadağ, M., ve Abuhanoglu, H. (2015). Sosyo-Kültürel Özelliklerin Bilgi Güvenliği Farkındalığı Üzerine Etkisi: Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Eğitim Hastanesinde Bir Çalışma. International Journal of Social Science, Doi : 10.9761/JASSS288436, 36, 379-386.
- Keser, H., ve Güldüren, C. (2015). Bilgi Güvenliği Farkındalık Ölçeği Geliştirme Çalışması. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi, 23(3), 1167-1184
- Mart, İ. (2012). Bilişim Kültüründe Bilgi Güvenliği Farkındalığı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Mengüşoğlu, T. (1988). İnsan Felsefesi. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Odabaş, H. (2003). Kurumsal Bilgi Yönetimi. Türk Kütüphaneciliği, 17(4), 357-368.
- Sayarı, N. (2009). Bilgi Güvenliği ve Yönetimi. Türkiye Bilişim Derneği Ankara Şubesi Eğitim Etkinliği. Ankara.
- Şahinaslan, E., Kantürk, A., Şahinaslan, Ö., ve Borandağ, E. (2009). Kurumlarda Bilgi Güvenliği Farkındalığı, Önemi ve Oluşturma Yöntemleri. 11. Akademik Bilişim Konferansı bildiriler kitabı içinde (ss. 597-602) Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

- Tekerek, M. (2008). Bilgi Güvenliği Yönetimi. KSÜ Fen ve Mühendislik Fakültesi Dergisi 11(1), 132-137
- Türk, M. (2003). Küreselleşme Sürecinde İşletmelerde Bilgi Yönetimi. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Ural, A., Kılıç, İ. (2011). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Vural, Y. (2007). Kurumsal Bilgi Güvenliği ve Sızma Testleri. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yeniçeri, Ö., ve İnce, M. (2005). Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., ve Akbulut, Y. (2016). Öğretmenlerin Dijital Veri Güvenliği Farkındalığı. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 26-45.
- Yılmaz, F. G., ve Ezin, Ç. (2017). Ebeveynlerin Bilgi Güvenliği Farkındalıklarının İncelenmesi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi, 7(2), 41-57.
- Yılmaz, M. (2009). Enformasyon ve Bilgi Kavramları Bağlamında Enformasyon Yönetimi ve Bilgi Yönetimi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 49(1), 95-118.

ELUSIVE PEACE AND THE IMPACT OF UNGOVERNED SPACE IN THE SAHEL CONFLICT

Israel Nyaburi NYADERA*, M. Hamani MASSAOUD**

Abstract

The Sahel region has become synonymous with violence over the last three decades. Poverty, rapid population growth, food insecurity, climate change, human trafficking, migration, and poor governance have dominated the literature on the causes of instability in a region also referred to as 'the corridor of conflict. Of concern has been the rapid increase in terror-related attacks as well as violent extremism. According to the Global Terrorism Index ranking, Mali, Niger, and Chad, as well as the neighboring Libya and Nigeria, are among the top 30 countries affected by terrorism. This paper seeks to examine the instability in the Sahel through the ungoverned space theory lenses. It interrogates the evolution of the crisis, and the relationship between the ungoverned spaces in the region and the unending conflict. It argues that years of systematic marginalization and ineffective administration have created pockets of ungoverned territories which are being exploited by armed groups. Based on the findings, this paper recommends a multidimensional approach that combines military, social and economic reforms, as well as inclusivity in proportional means to achieve peace and stability in the region.

Keywords Sahel, Ungoverned Space, Terrorism, Conflict, Peacebuilding

SAHEL İHTİLAFINDA ZOR BARIŞ VE KONTROLSÜZ ALANIN ETKİSİ

Öz

Sahel Bölgesi (Sahra çölünün kuzey bölümündeki yarı kurak bölge), son otuz yıllık süre içinde şiddetle eş anlamlı hale gelmiştir. Yoksulluk, hızlı nüfus artışı, radikal aşırıcılık, gıda güvencesinin yokluğu, iklim değişikliği, insan kaçakçılığı, göç ve kötü yönetim "ihtilaf koridoru" olarak da anılan bölgedeki istikrarsızlığın nedenlerine dair literatüre egemen olmuştur. Terörle ilişkili saldırılardaki hızlı artış ve şiddet içeren aşırılık endişe konusu olmuştur. Küresel Terörizm Endeksi sıralamasına göre, Mali, Nijer ve Çad ve ayrıca bunlara komşu olan Libya ve Nijerya, terörizmden en fazla etkilenen ilk 30 ülke arasındadır. Bu makale Sahel krizini, kontrolsüz alan teorisinin merceğinden incelemeyi amaçlamaktadır. Makalenin başında, ihtilafın evrimi ve bölgedeki kontrolsüz alanlar ile sonu gelmez ihtilaf arasındaki ilişki gözden geçirilecektir. Makalede, yıllarca süren sistematik ötekileştirmenin silahlı gruplarca istifade edilen küçük çaplı kontrolsüz toprak parçalarını meydana getirdiği iddia edilmektedir. Makale bulgulara dayanarak, barış ve meşruyetin sağlanması için askeri, sosyal ve ekonomik hizmetler ile kapsayıcılığın orantılı araçlar halinde kullanılması şeklindeki çok boyutlu yaklaşımı önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sahel, Kontrolsüz Alan, Terörizm, İhtilaf, Barış İnşası

* Department of Public Administration, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, inyadera@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0432-6935>

** Department of International Relations, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, massaoudpols@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2453-2493>

INTRODUCTION

The Sahel region has been experiencing a series of crises as a result of natural disasters, conflicts and terrorism over the last three decades. Despite the level of suffering by the civilians as well as the negative consequences the instability has on regional and international security, academicians and practitioners seem to give the region little attention. Known as ‘the corridor of conflict,’ the Sahel region has attracted little attention from international aid organizations while regional and political actors have only begun to respond to what they consider as ‘war on terror.’ This paper seeks to connect the ongoing violence in the Sahel to a much more deep-rooted problem of ungoverned space.

The definition of the term ungoverned space, especially in relation to states or conflicts, derives different interpretations. There are scholars who consider ungoverned space to be closely related to failed or fragile states and it is not surprising that most studies on ungoverned territories have been coined around failed states (Taylor, 2013). This argument is echoed by Clunan, & Harold (2010) who contend that the term failed state and ungoverned spaces are synonymous. Moore (2015) argues that the term ungoverned space can generate an interesting debate given that the structure of the world is divided into different sovereign territories. Taylor (2016:6) and Hazen, (2010: 371). contends that the ambiguity of the term justifiably makes its application worrisome. Indeed, proponents of the term such as Keister, (2014) opine that ungoverned spaces are not a mere representation of regions that are not governed but point out the little role of the state in such regions as unique to and ungoverned territory.

The RAND corporation’s definition states that “*Ungoverned territories can be failed or failing states; poorly controlled land or maritime borders or airspace; or areas within otherwise viable states where the central government’s authority does not extend*” (Rebasa et al., 2007:3). According to Clunan & Harold, (2010), this form of definition puts the concept of ungoverned spaces within the category of doctrines such as counterterrorism; counterinsurgency; reconstruction; stabilization; counter-narcotics and peacebuilding. Thus, the association of ungoverned space and security threat becomes apparent in this case. The definition by America’s Department of Defense is preferred for this paper. It states that,

“A place where the state or central government is unable or unwilling to extend control, effectively govern, or influence the local population, and where a provincial, local, tribal, or autonomous government does not fully or effectively govern, due to inadequate governance capacity, insufficient political will, gaps in legitimacy, the presence of conflict, or restrictive norms of behavior. “Ungoverned areas” should be assumed to include under-governed, ill-governed, contested, and exploitable areas” (OUSD, 2007).

The paper argues that historical socio-political and economic problems, coupled with administrative failures and natural disasters such as famine, drought, and floods have created perfect conditions for the emergence of ungoverned territories in the region. These territories are in turn being used by armed and criminal gangs to cause chaos and instability in the Sahel and beyond. The paper also acknowledges that the response by regional and international actors are both inadequate and inefficient.

GENERAL BACKGROUND

The term Sahel (in Arabic means shoreline) is used to refer to the region stretching from Sudan to Mauritania on the southern edge of the Sahara Desert. It covers parts of southern Mauritania, southern Algeria, central Mali, Senegal, northern Niger, central Chad, and northern Burkina Faso. The region populated by about 150 million (except Nigeria) people scattered across this immense eco-climatic zone (OCHA, 2016). Historically, the regions' inhabitants and merchants have freely moved across the porous boundaries to reach the ancient city of Timbuktu in Northern Mali. The region first dominated global media in the 1980s when a severe drought affecting over 50 million people in the region killed more than 100, 000 people and leftover one million others surviving on food aid until today. However, the region is back in the global limelight this time as a result of serious cross-border violence that is affecting the majority of the countries in the Sahel.

Volatile local, regional and international aspects have led to the emergence of a security situation in the Sahel region, which is threatening individual, national and international security. The Greater Maghreb conflict, as well as the uprisings in Libya and Mali that have characterized the Arab geopolitical spheres, have directly and indirectly led to a complex relationship between security and political dynamics in the Sahel and North Africa regions (Mattelaer, 2015: 45 -55). The two regions have provided a fertile ground for different groups with local and global grievances to converge and establish movements that have become a threat to the security in many dimensions (Cooke & Sanderson, 2016: 3 -12).

The political vacuum in some of the states in the Sahel combined with the porous and vast boundaries have made the territory ideal for the operations of armed groups (Raleigh & Dowd, 2013:2 -4; Nyadera & Bincof, 2019). In addition, the resentments and grievances towards the national governments by members of local ethnic groups (mostly nomadic ethnic groups) in the Sahel, such as the Arab tribes, Tuareg, Moors, Peul, Fulani and the Songhai communities in Burkina Faso Niger and Mali, have increased their vulnerability to join some of the armed groups in the region.

Allegations of marginalization and oppression of some local groups by the central government have given extremist groups a chance to win the hearts and minds of the local populations. By presenting themselves as defenders of the oppressed seeking liberation from the suffering inflicted to them by the state, leaders of the armed

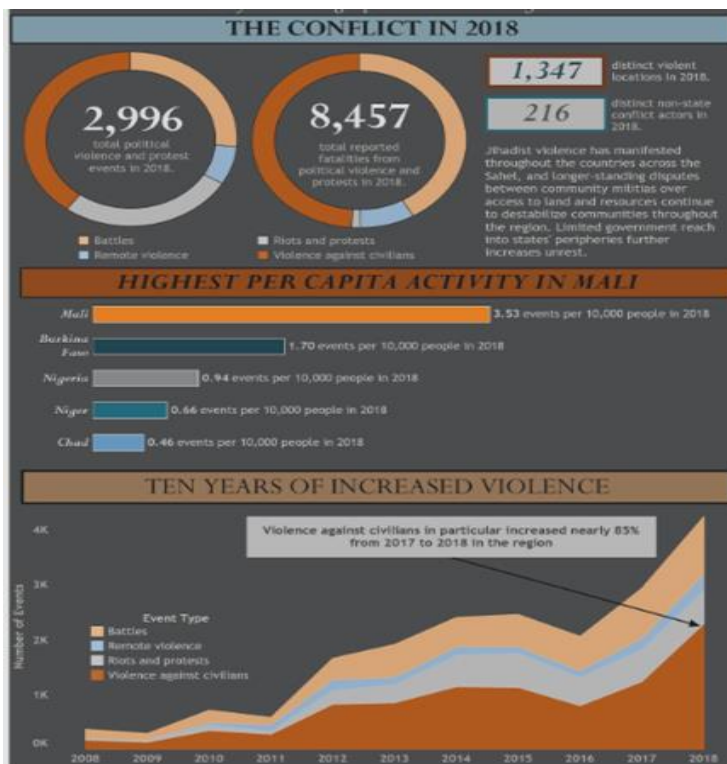
groups have been able to gain the trust of the local population thus making their operation in the region easier.

According to the Canadian Security Intelligence Service-Academic Outreach (2016) leaders of the al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM) are using strategies such as marriage and building kinship affiliations with the local population to strengthen their trust. Thus they have also been able to affect local political and security dynamics. The defragmented relationship between central and local authorities among some of the countries in the Sahel has weakened the capacity of local authorities; and terrorist groups are using this as an advantage to undermine the latter, seize more territory and enforce their ideology. Lacher & Steinberg (2015) further argue that the inability of government authorities to provide essential services such as protection, water, sanitation, and healthcare as well as the conflict and escalating tension among the local communities due to competition over natural resources is provides armed groups with sufficient recruits to achieve their goals.

Years of marginalizing certain ethnic groups from political and economic sectors of the government have led to steady growth of informal and black-market sectors that include trade in illegal and contraband goods such as drugs, arms, and human trafficking (Nyadera, 2018) . Extremist groups have benefited from this sector not only to access arms but also to raise finances necessary for their operations. This further widens the recruitment base, meaning the armed groups are recruiting not only locals as fighters but also those involved in the illegal trade which may involve women and children.

The crisis has forced the local, state and international authorities to respond to the Sahel conflict. However, concerns have been raised that the response strategies have been more discriminatory and repressive particularly towards the populations of the hinterland. This has been blamed for further escalation of the conflict as the local population's support for the extremist and armed groups have increased significantly. As the conflict in the region intensified, national security agencies as well as civil servants, withdrew from their stations in the rural areas allowing armed groups and extremists to move and take control of such areas thus filling the power vacuum.

The conflict, together with other factors such as climate change, has made the Sahel region among the most vulnerable in the world. According to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) survey report of 2019, the Sahel region is among the ten most vulnerable places in the world. Already, there has been increased trends of violence in the region as shown below;

Source: Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), 2019

Poverty levels are up 78% in countries such as Burkina Faso, Niger, Chad, and Mali and according to the United Kingdom's Department for International Development (DFID), the number of poor people in Mali and Niger will increase over the next 20 years. The country with the second-highest infant mortality rate in the world is Niger while 39% of children of school going age in Mali are out of school (UNDP, 2017). Between 2018 and 2050 Sahel region is expected to experience its population of 90 million to rise to 220 million in 2050 (see table below). 2.5 million people mainly pastoral and agro-pastoral communities were facing severe water and pasture shortages in 2018. Also, since the end of 2018, 24 million people have needed an urgent humanitarian response; 4.5 million malnutrition children are at risk of death if no immediate measures are taken, and 5 million people have been displaced as refugees (UNHCR, 2018). The United Nations estimates that approximately US\$2.7 billion will be needed in 2018 to meet the needs created by the conflict (UNHCR, 2018). Majority of the countries in the Sahel are at the bottom of the annual UN Global Human Development Index. As the table below shows, inequality, poverty, violence and high levels of illiteracy characterize the region.

Table 1: Human Development Index rank of the Countries in the Sahel

Country	HDI rank, out of 188 (2016)	Multidimensional Poverty Index	Education (expected years of schooling)	Employment to population ration (% ages 15 and older)
Chad	186	0.545	7.3	67.6
Burkina Faso	185	0.508	7.7	81.1
Niger	187	0.584	5.4	62.9
Mauritania	157	0.291	8.5	32.5
Mali	175	0.456	8.4	60.6

Source: Human Development Report, 2017, United Nations Development Program

1. STATUS OF THE CONFLICT

The Sahel region has for the most prolonged period been characterized by a strong presence of instability due to both the regional and local factors. The addition of major occurrences that have catalyzed the already existing atmosphere of a Jihad - fuelled conflict within the region, such as the consequences of the Arab springs in North Africa and the intensive strife in Mali and Libya, have brought about a new form of complex relationship regarding the dynamics of security and politics. As a result, these new dynamics have become the foundations for the culmination of domestic and international grievances and the subsequent growth of new transnational non-state actors specifically in northern Mali (Cooke and Sanderson, 2016). Border porousness in the region is ideal for the strategy of these groups as it has simplified their access to ungoverned regions where they have promptly occupied the political vacuums by exploiting the deep resentment of the communities residing in the Sahelian regions toward their respective central governments. These communities include the Fulani found in Mali, Burkina Faso and Niger, the pastoralist Tuaregs, Arab tribes, and Songhai.

These groups have been able to draw the support of the local communities by presenting themselves as the saviors of the communities by defending them against the injustices meted out to them purportedly by the state, such as marginalization. In order to maintain the trust and dependency on them by the communities, some of the leaders have entered into marital commitments with the locals and created very strong kinship ties which are a very important and highly regarded aspect of the social life of these communities. This form of arrangement is a dominant feature of the al-Qaeda in the Islamic Maghreb Jihadists (Canadian Security Intelligence Service-Academic Outreach, 2016). These terrorist groups have been able to grab the opportunity that has resulted from the failure of governments in providing very basic services, for instance access to proper healthcare, education, and the inability to provide reliable security protection to these communities, such as de-escalating the

serious tensions among the local communities over the management and access to natural resources, such as water sources and grazing fields (Canadian Security Intelligence Service-Academic Outreach, 2016). The consequence of these shortcomings by the state is that there has been sustained resentment by these groups towards their respective central governments and as such the terrorist groups have found themselves in very rich and viable terrorist recruitment bases enhanced by their ability to completely undermine the legitimate local administrations and thereby easily acquiring more territory (Lacher and Steinberg, 2015).

Violence and extremism have been on the rise due to the establishment of an informal economy that profits from illegal trade and exchange of goods such as contraband drugs, illicit arms, human trafficking and black-market sales of basic human commodities. Marginalization of the communities from the formal economy of the states is the primary reason for the growth and subsequent establishment of this informal economy which has continued to draw recruitment from a majority of the young population who join to make ends meet for them and their families. This has continued to work in favor of the terrorist organizations because the government's response towards populations from these regions notably in Northern Mali has been increasingly oppressive and discriminative hence strengthening the support for the militias by the local communities. The border region between Burkina Faso, Niger and Mali (Liptako-Gourma) has been a hotbed of conflict and violent extremism (Centre for Strategic and International Studies, 2017). Withdrawal of national armies from this region led to a vacuum which was promptly filled by the militia groups gaining legitimacy as the alternatives to state power and control.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

The rationale of this theory is that the vacuum created as a result of absence of the state is then filled by non-state actors who use such spaces to recruit, plan logistics, settle, generate fund, operate and commit crimes (Nyadera, Salah & Agwanda, 2019). In this regard, states with weak political and economic spheres such as those in the Sahel are vulnerable to having ungoverned spaces thus giving armed groups an upper hand. Indeed, while ungoverned space can be associated with collapsed states, even stable countries may as well have some territories that fulfill the conditions of an ungoverned space (Keister, 2014:766).

Four approaches explain how states decided on how to approach the issue of inclusion, how to utilize space and who will be excluded from state benefits. Herbst (2000) observes that in Africa, states have either unfavorable or favorable political geography which is determined by population distribution, size of the state and resource wealth. According to Herbst (2000) political geography is an important determinant of the extent to which a state has control over its territories and its capabilities. This becomes the basis of another assumption of the theory that predicts higher chances of peace in small countries that have populations which are evenly

distributed as compared to larger states with an unevenly distributed population. There is more likelihood of violence in countries with large uninhabited areas giving the challenge state will face in policing the whole region. Although this assumption is criticized for being static, and that there are other cases where violence has occurred in small countries with evenly distributed populations such as those witnessed in Rwanda, Eritrea, Burundi, Sierra Leone, Liberia, and others. However, the manner in which one uses the theory of ungoverned spaces in the Sahel conflict proves the theory has significant relevance (Herbst 2000: 273 -280)

The failure of the governments in the Sahel region to enforce their monopoly on the use of force as well as fulfill basic obligations to their citizens has given room for other groups to emerge and act as alternatives to the state (Clunan and Trinkunas, 2010: 15 -9). The presence of non -state actors who are working as an alternative to the state has made some scholars question whether these territories are ungoverned. For this paper, we will rely on the state-centric approach to understand the Sahel conflict. Clunan and Trinkunas (2010) opine that any efforts to counter the non -state actors who have established themselves within the ungoverned territories will be counterproductive. Instead, they urge cooperation between the non -state actors and the state to defeat other groups which threaten national and global peace. In other words, governments need to collaborate with other actors within the ungoverned territories to make such regions uncondusive for terrorists and other armed groups (Rabasa et al., 2007: 1-12).

Clapham (1986) gives an important opinion that has relevance in understanding the Sahel conflict. He argues that while the region is characterized by ungoverned territories, other unique features contribute to the problem. One of them is changing regimes which come with different interests emanating from their support base. Therefore, Sahel's political geography should also be examined based on shifting political, economic and physical interests. Boone (2003) agrees with Clapham's observation and assets that governments in West Africa have four characteristics namely where the state is non-incorporated, indirectly present and non-extractive, indirectly present and extractive, and directly present and extractive (Boone, 2003: 22-29). Mehler (2004) characterizes institutions within the states in Africa as being based on multiple power sources and holders of all which are interconnected by a web of productive relationships, hierarchies, and alliances. For Mehler, (2004: 542-6) this is what determines the depth and extent of power across the state's boundaries.

Observations by Mehler, (2004) on African countries' political geography have a similar conclusion that central governments have limits to the amount of power and control of territories. Their assumptions indicate a fixed case of constraints and opportunities for these states but a differing depth, special presence, and application of governance. This means that under such constraints, some groups will be in government agenda while others will be marginalized. Those who don't benefit from government programs end up on the periphery and are prone to poverty and political

insignificance (Raleigh, 2010:5). Based on this narrative and the characteristics of the Sahel region countries which are large and unevenly underpopulated, one can conclude that there is a relationship between the ungoverned spaces and the violence being witnessed (Bourne, 2011).

The theory of ungoverned space and conflict still has more prominence in explaining the violence in the Sahel even though some scholars may want to emphasize other factors such as climate change (Raleigh and Dowd, 2013:5 -11). The severe impact of adverse climate change in the Sahara region cannot be underestimated. Indeed, until the various conflicts in the Sahel overlapped in 2011, most of the reported incidences of violence emanated from the scarcity of rain and pastures in the Arid and Semi-Arid Lands (ASAL). However, the impact of climate change shows little significance to the causes of the conflict. For example, there were severe droughts in the Sahel in 2010 and 2012, and if the assumption of climate change was causing conflict, then it would be expected that the number of violent incidences would have increased.

This was however not the case. Statistics show that there was no much difference in the violence during the accelerated drought even though over 50% of crop harvest were lost in Chad and Mauritania (Oxfam 2012). On the contrary, Chad and Mauritania were relatively peaceful in 2012. The link between conflict and environment has been a dominant cause for a decade as noted by Swift (1996). Scholars such as Keita (1998: 102 -113), Herrero (2006); Homer-Dixon (2001) Bennett (1991); and Baechler (1999) have for decades attempted to link land degradation, unfavourable rainfall, and conflict while others have attempted to link impacts of climate change to the marginalization of certain communities in the Sahel. Benjaminson (2008); Turner (2004) and Raleigh (2010) argue that while marginalization is a significant recipe for violence, it is not very clear whether the marginalization in the Sahel is an outcome of the climate change. What is clear, however, is that the failure of Sahel states to adequately respond to the suffering brought about by the drought creates a situation of ungoverned territories and hence other actors will step in and offer services that should have been provided by the government.

Ungoverned space is also blamed for providing a breeding ground for indoctrination and rise of religious extremism. Traub (2012: 51 -54) and Wege (2012) point out that religious extremism thrives in regions where states have failed and left regions in the Sahel by themselves, and they believe that the circumstances surrounding states in West Africa are good enough for extremist groups to spread their ideology. Closely related is the issue of ethnicity and racism in the vast continent of Africa that are blamed for the marginalization of communities especially those perceived not to be pro-government as well as provide a sense of unity among some races that consider themselves minorities, in this case, the Arabs. These challenges combined with others such as criminalization and delegitimization of the

state, elite factionalism, poor economic performance, low levels of civil liberties and democracy lead to state failure, ungoverned territories and eventually violence (Menkhaus 2010).

The Sahel region provides local and international armed groups with roaming space from which they can perpetuate their plans and attacks. The use and type of space in which groups involved in a conflict operate from have significant effects as to whether they win or not. McColl (1969) stresses the importance of unpopulated spaces for armed groups especially during their first stages when they need to secure finances, determine logistics and gather strength. He adds that the strength of the militant group in comparison to the state will also determine the duration and size they can control in the space, including the proximity of the space to urban areas.

What makes a particular space attractive to armed groups include, but not limited to, access to critical installations of military and political relevance such as provincial headquarters, territories with disorganized and weak local authorities, regions with multiple power centers, for example, overlapping boundaries, suitable for training and economically self-reliant. Unstable national and local authorities are important conditions for making an area suitable for armed groups. While the abovementioned conditions may not necessarily be met, armed groups tend to prioritize areas that provide space for hit and run attacks as well as military engagements (McColl, 1969: 23). In choosing a space, armed groups are also keen on ensuring that once the core insurgent has been established, daily provisions and necessities can be accessed.

McColl's (1969) arguments play an important function in explaining contemporary conflicts such as the one in the Sahel by showing the rationale behind armed groups choosing to occupy ungoverned and underpopulated spaces, the impacts and political benefits therein. Large spaces are specifically important not only because they are suitable for hit-and-run attacks, but they are also equally useful for displacing populations in an entire region. While some may criticize hit and run attacks as signs that the group is weak, Bosi (2013:81 -86) opines that once a group has found a safe territory, they would not use them to perpetuate continual political violence but rather establishing a persistent and long-term attack. The Sahel belt has similar characteristics meaning demography, space, multiple and overlapping authorities, which makes it ideal for armed groups to establish their bases and make it extremely difficult to achieve for government operations to defeat them.

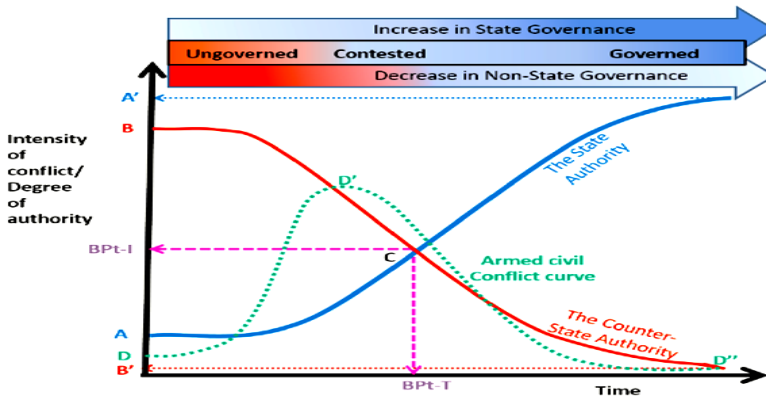
Armed groups in the Sahel are largely regional and local, which depends on ethno-regional characteristics in utilizing the space. To maximize the use of space and benefits, most of the armed groups opt to carry out attacks in major towns and centers such as Timbuktu, Gao, and Kidal in Mali. Civilians are often targeted as these groups seek to displace more populations and capture more space (Kalyvas, 2006: 158 -201). Space, therefore, becomes an essential tool in maximizing ability and strength to perpetuate political violence.

3. FINDINGS AND ANALYSIS

The theory adopted for this study is the one that has significance lessons and applications on the Sahel conflict. On the one hand, it associates the increasing cases of armed conflicts to the growing number of ungoverned spaces, particularly in developing countries. This is based on the assumption that the absence of state authority, in terms of inadequate security personnel, failure to provide essential and necessary services such as health, education and food security; or in case of systematic marginalization of particular communities or territories, allows armed groups to infiltrate such regions through propaganda, force or manipulation and establish parallel structures. It is these parallel structures that then offer these armed group the legitimacy and space to operate. Therefore, to end or at least reduce instances of armed groups working in one's country, there is a need to ensure that ungoverned spaces are minimized. The assumption is that state presence in all territories within its jurisdiction will not only provide the inhabitants of such areas the needed security and basic need but also displace all forms of armed non -state actors by giving them no room to operate, recruit or generate revenue.

By enforcing the law adequately, state authority in ungoverned spaces is likely to reduce, significantly, the activities of armed groups within a state's territory. The figure below shows the relationship between the operations of armed groups in ungoverned space and the level of state authority.

Figure 1: Model of Pacifying Ungoverned Spaces.

Author Compilation

From the above figure, line BCB (the red curve) represents the authority of armed groups in ungoverned spaces, the authority of the state is described by curve ACA (the blue curve) and point C represents the breaking point. The conflict

intensity is represented where BPt-I (Breaking Point Intensity), BPt-T (Breaking Point Time) and the DD'D' curve intercept.

At point B, the authority of the armed group on the ungoverned space is at its peak, and it has full control of the territory. Despite the complete control of the armed group on the territory at point B, the state has a monopoly over the legality of the territory even if the armed group has established a parallel structure. Point A represents the origin and reserved legal authority of the state. This simply means that the authority of the state cannot be zero irrespective of the circumstance of the ungoverned space. The curve indicates the period when the state embarks on trying to liberate the territory, thus turning it into a contested zone. The curves will be shaped depending on the outcome of the contest between the armed group and the state over the control of the ungoverned territory. In the event the state's use of force enables it to take control of the whole or some of the contested territory back, the curves will intersect at the BPt-I, BPt-T (meaning the breaking point).

As the authority of the armed group diminishes, and the state takes more control of the territory, there will be a point where the authority of both the state and armed group are equal. This is represented at point C. The trend will continue from point A to C and then to A (the blue curve) if the countermeasures employed by the state are succeeding in pushing out the armed group from its territory and recapturing the ungoverned space. In this scenario, the authority of the armed group will decline from B to C and then B (the red curve) which is the point where the armed group loses all its authority.

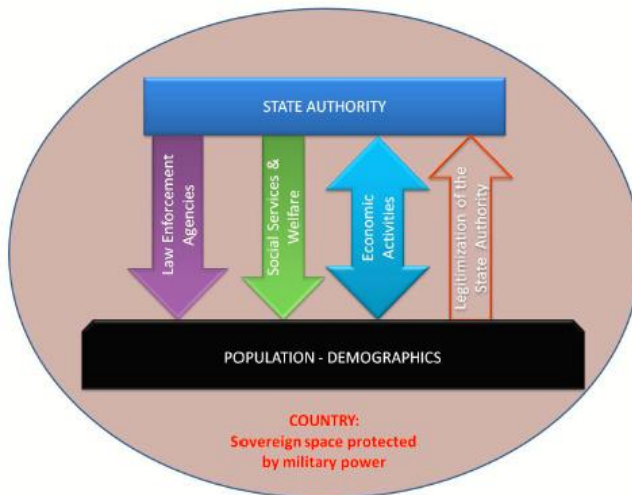
The state strategies that can ensure full recapture of the ungoverned territory need not to only rely on the use of force only, but necessary adjustments must be adopted at the various stages of the contest to gain the full trust of the local population. For example, at the earlier stages of state efforts to recapture the territories, the use of military force is legitimate. This stage is represented in the figure by curve D to D' visible between the state's authority curve (A to C) and the armed group curve (B to C). When the conflict enters the second stage represented between D and D' just slightly above C, it indicates that the state is gaining more ground in the territory, and so the use of force needs to be reduced. What the state needs to do is introducing social services, law enforcement agencies, infrastructure, economic activities and political reforms such as organizing local elections, which will go a long way in promoting the legitimacy of state authority.

Despite state efforts to recapture the territory through the use of non-lethal force especially in the second stage, there will always be opposition to the government presence, and that explains why the conflict intensity curve cannot go to zero. What is observable in most conflicts is that most cases of the conflict's climax, indicated by D, occur slightly before BPt-T, BPt-I (that is, the breaking point). The reason for such an occurrence is that just before the state embarks on

countermeasures on armed groups, the conflict's intensity is at the highest level before the militant group's surrender or dissolve. However, it is at this point, when the state's advances have intensified, and the armed groups are losing ground that the latter may opt to employ its most severe tactic with the assumption that this may reduce or perhaps stop the state's advancement. If it fails to change the tides of the countermeasures by the state, the armed group will be forced to leave, and the state's authority will become more visible in the territory.

The figure below suggests a model which the state can use to regain authority in ungoverned spaces;

Figure 2: Model of the State vs the Population—Social Contract.

Author Compilation

The above model provides a framework through which state authority and legitimacy can be regained, quantified and measured. Thus one can be able to measure the extent to which a state is in control of a specific space at the same time gives an idea of how a country can regain control of areas that it had lost control of previously. For example, if one wants to measure law enforcement, variables such as police agencies, prisons, courts, and border posts or if one is to measure welfare, then variables such as local governments, health facilities, and schools can be examined. This article, therefore, considers the state authority which includes among other things the presence of law enforcement agents, economic activities, social welfare, etc, as important aspects of undermining the presence of armed groups in its territories. This is because the absence of such elements gives some of the radical and armed groups sufficient conditions to recruit members of the public to their organization.

RECOMMENDATIONS AND CONCLUSION

This paper has examined the prolonged crisis in the Sahel using the ungoverned space theory. The theory argues that when there is little government presence in a particular region of a country, the territory can become ungoverned over time. This means that whenever people begin to feel isolated, marginalized by the government even during difficult times such as drought and famine, they become vulnerable to radicalization. Armed groups and terrorist organizations find it very easy to use propaganda and gain the support of people who feel isolated in the country. Indeed, this paper reveals that there is a high level of poverty, low human development index, lack of essential services in all the violent hot spots in the Sahel region. This means that the local population feels very little presence of the government in the region, therefore, creating a room that has been exploited by armed groups and extremists to recruit locals and operate in these areas.

The detachment is not only seen in the lack of social welfare services in the region, but the territories that are experiencing the violence are also geographically detached from the center meaning most of them are along the border within the country. Before these regions were overrun by armed groups, there was little or no presence of border police and security forces who could have repelled the initial attacks. Seemingly, governments in the region did little to collect intelligence in the areas considered to be in the periphery, since that way we could have witnessed insufficient response from the government before the large scale take-over of the hotspots. How non-state actors manage to infiltrate not one or two but almost five countries in the same region and the governments could only respond after these groups had settled and established operational positions is a question of concern. What is clear though is that these governments had an insufficient presence in the captured regions.

With regards to the issue of what made the communities in these regions vulnerable to supporting armed groups or even accepting to be recruited, one needs to look back at the very definition of the state, its roles, and responsibilities. Of course, the impact of some communities being marginalized or feeling not well represented in the government or that their interest is not being addressed sufficiently is enough to understand why they are justifying the use of violence. On the one hand, governments can claim that their inability to provide much-needed resources and social welfare in all parts of the country is caused by the weak economy. This is a valid justification; however, the point is not about whether there is a strong economy or not but whether national resources are shared in a manner that promotes inclusivity and equity. The result is conflict that has left thousands dead and millions displaced. These challenges need to be solved using sustainable strategies and this paper recommends the following measures;

First, the governments, particularly those involved in the G5 Sahel operations, should recognize the limitations of countering terrorism and other forms of contemporary violence solely with military or hard power strategies. These strategies have in several attempts failed in their objectives. A structured form of dialogue should be given a chance based on the revelation that governments play a role in the emergence of ungoverned spaces. Robust means of identifying priority areas for people in the regions is considered important especially with regard to the provision of public goods such as health facility, clean water, education, and sanitation facilities. It is important to note that the resurgence of Boko Haram and other terrorist attacks in 2019 are a big blow to political solutions as this will lead to further violence. That is why it is important to adopt new counterterrorism strategies that will render the group's narratives irrelevant and disable their operation capacity.

Secondly, legal channels should be explored in dealing with those responsible for committing crimes in the region. Just as there is a regional counterterrorism force, cooperation between regional countries and international actors to ensure that there is a broad legal coalition that will ensure justice for the victims and suspects of violent acts in the Sahel region.

Third, countries constituting the Sahel need to reflect on their domestic challenges and be bold enough to acknowledge areas of weaknesses and seek support towards a sustainable solution for the same. In conclusion, the affected governments need to broaden their response to violence. There is a need to have room for compromise as well as dialogue. Territories that have been recaptured need to have sufficient government institutions and services. More specifically security and intelligence agencies, as well as social services, need to be improved. Public participation in policy processes in addition to the adoption of short, medium and long term strategic and development strategies will have a positive impact.

REFERENCES

- Baechler, G., 1999. Environmental degradation and violent conflict: Hypotheses, research agendas, and theory-building. *Ecology, politics and violent conflict*, 12.
- Benjaminsen, T.A., 2008. Does supply-induced scarcity drive violent conflicts in the African Sahel? The case of the Tuareg rebellion in northern Mali. *Journal of Peace Research*, 45(6), pp.819-836.
- Bennet, O., 1991. *Greenwar: environment and conflict*. UK: Panos Institute.
- Bosi, L., (2013). Safe territories and violent political organizations. *Nationalism and ethnic politics*, 19(1), pp.80-101.
- Bourne, M. (2011). Netwar geopolitics: Security, failed states and illicit flows. *The British Journal of Politics and International Relations*, 13(4), 490-513.
- Canadian Security Intelligence Service-Academic Outreach (CSIS-AO). (2016, December). *Terrorism in North Africa and the Sahel: The expansion of a regional threat? World Watch: Expert Notes series publication No. 2016-12-05*. Retrieved from https://www.csisscrs.gc.ca/pblctns/wrldwt_ch/2_016/2016-12-19/20161219-en.php
- Clunan, A., & Harold, T. A. (Eds.). (2010). *Ungoverned spaces: Alternatives to state authority in an era of softened sovereignty*. Stanford University Press.
- Cooke, J. G., & Sanderson, T. (2016). *Militancy and the arc of instability, violent extremism in the Sahel*. Center for Strategic & International Studies. Retrieved from <https://www.csis.org/analysis/militancy-and-arc-instability>
- European External Action Service. (June 2017). *The European Union and the Sahel, fact sheet*. Retrieved from https://eeas.europa.eu/headquarters/headquartershomepage_en/4099/The%20European%20Union%20and%20the%20Sahel,%20fact%20sheet
- Grobbelaar, A. and Solomon, H., (2015). The origins, ideology and development of Al-Qaeda in the Islamic Maghreb. *Africa Review*, 7(2), pp.149-161.
- Hazen, J. M. (2010). Understanding gangs as armed groups. *International review of the red cross*, 92(878), 369-386.
- Herbst, J., (2000). Economic incentives, natural resources and conflict in Africa. *Journal of African Economies*, 9(3), pp.270-294.
- Herrero, S.T., (2006). Desertification and environmental security. The case of conflicts between farmers and herders in the arid environments of the Sahel. In

- Desertification in the Mediterranean Region. A Security Issue (pp. 109-132). Springer, Dordrecht.
- Homer-Dixon, T., (2001). Why Root Causes Are Important. Toronto Globe and Mail, 23.
- Joscelyn, T., (2015). Mokhtar Belmokhtar now leads 'Al Qaeda in West Africa'. The Long War Journal.
- Karlsrud, J., (2015). The UN at war: examining the consequences of peace-enforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali. *Third World Quarterly*, 36(1), pp.40-54.
- Keister, J. (2014). The Illusion of Chaos: Why Ungoverned Spaces Aren't Ungoverned, and Why that Matters. Cato Institute Policy Analysis, (766).
- Keita, K., (1998). Conflict and conflict resolution in the Sahel: The Tuareg insurgency in Mali. *Small Wars & Insurgencies*, 9(3), pp.102-128.
- Lacher, W. and Steinberg, G., (2015). Spreading local roots: AQIM and its offshoots in the Sahara. *Jihadism in Africa: Local Causes, Regional Expansion, International Alliances*, 7.
- Larémont, R.R., (2011). Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Terrorism and counterterrorism in the Sahel. *African Security*, 4(4), pp.242-268.
- Mattelaer, A., (2015). The eu's growing engagement in the Sahel: From Development Aid to Military Coordination. *The Neighbours of the European Union's Neighbours: Diplomatic and Geopolitical Dimensions beyond the European Neighbourhood Policy*, ed. Sieglinde Gstöhl and Eran Lannon (Surrey: Ashgate, 2015), pp.45-65.
- McCull, R.W., (1969). The insurgent state: territorial bases of revolution. *Annals of the association of American geographers*, 59(4), pp.613-631.
- Mehler, A., (2004). Oligopolies of violence in Africa south of the Sahara. *Nord-Süd aktuell*, 18(3), pp.539-48.
- Moore, M. (2015). *A political theory of territory*. Oxford University Press.
- Nyadera, I. N. (2018). South Sudan conflict from 2013 to 2018: Rethinking the causes, situation and solutions. *African Journal on Conflict Resolution*, 18(2), 59-86.
- Nyadera, I. N., & Bincof, M. O. (2019). Human Security, Terrorism, and Counterterrorism: Boko Haram and the Taliban. *International Journal on World Peace*, 36(1).

- Nyadera, I , Mohamed, M , Agwanda, B . (2019). Transformation of the Somali Civil-War and Reflections for a Post -Conflict Social Contract. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* , 18 (4) , 1346-1366 . DOI: 10.21547/jss.536203
- OUUSD(P) (2007), *Ungoverned Areas and Threats from Safe Havens*, Washington, DC: US Department of Defense 15.
- Oxfam (2012). *Food crisis in Sahel*. London, United Kingdom. <http://www.oxfam.org/en/sahel>.
- Rabasa, A., Boraz, S., Chalk, P., Cragin, K. and Karasik, T.W., (2007). *Ungoverned territories: Understanding and reducing terrorism risks*. Rand Corporation.
- Raleigh, C., & Dowd, C. (2013). Governance and conflict in the Sahel's 'ungoverned space'. *Stability: International Journal of Security and Development*, 2(2).
- Raleigh, C., (2010). Political marginalization, climate change, and conflict in African Sahel states. *International studies review*, 12(1), pp.69-86.
- Rebasa A., et al., (2007) *Ungoverned Territories: Understanding and Reducing Terrorism Risks* Santa Monica, CA: RAND Project Air Force.
- Roussellier, J., (2011). *Terrorism in North Africa and the Sahel: Al-Qa'ida's Franchise or Freelance?* Middle East Institute.
- Taylor, A. (2013). *State failure*. Springer.
- Taylor, A. J. (2016). Thoughts on the nature and consequences of ungoverned spaces. *SAIS Review of International Affairs*, 36(1), 5-15.
- Traub, J., (2011). Think again: Failed states. *Foreign Policy*, 187, pp.51-54.
- Turner, M.D., (2004). Political ecology and the moral dimensions of "resource conflicts": the case of farmer–herder conflicts in the Sahel. *Political geography*, 23(7), pp.863-889.
- UNDP (2017) *United Nations Development Program, Sahel Region*
- UNHCR (2018) *United Nations High Commissioner for Refugees. 2018. UNHCR country operations profile - Burkina Faso*. Available at: <http://www.unhcr.org/pages/49e483de6.html>.
- Wege, C.A., (2012). Hizballah in Africa. *Perspectives on Terrorism*, 6(3), pp.45-56.

AN ANALYSIS OF HOMICIDE INCIDENTS REPORTED IN POLICE BULLETINS IN 2017

Galma AKDENİZ*

Abstract

Aim of this study was to generate a database of homicide incidents in Turkey in 2017 from Police Bulletins, to study the characteristics of homicide on a national level, including temporal homicide patterns. A database of 782 homicide incidents that took place in 2017 was generated from Police Bulletins. Data on the number of victims, number of offenders, time and place of homicide, weapon used, and apprehension of the offender were extracted from the Police Bulletins and used in SPSS analysis of the data. Incidents identified involved 863 victims of homicide, including 16 homicide-suicide incidents. Most homicides identified were one-on-one events. 68,3% of homicides had taken place on the outside. No statistically significant seasonal effect was found, but December had the highest frequency of homicide. Religious holidays were not associated with spike or drops in homicide frequency. It was found that frequency of homicides drops towards the middle of the week, and increase over the weekend. Over the course of the day, homicides increased in the afternoons and evening, peaking at 9pm. Most homicides were committed using a weapon, with firearms used in 61,7% of all homicides. Homicide-suicides were more likely to happen during winter months, and commonly involved a firearm. While the data is incomplete, this study confirms on a national level many findings of smaller studies that have been conducted in Turkey on a local level. Expansion of the database is needed to improve the understanding of temporal patterns of homicide.

Keywords: Homicide, Homicide-suicide, Police, Violence, Victim, Firearms.

2017'DE POLİS BÜLTENLERİNDE GEÇEN İNSAN ÖLDÜRME OLAYLARININ ANALİZİ

Öz

Bu araştırmanın amacı, Polis Bültenlerini kullanarak Türkiye'de ulusal çapta insan öldürme olayları veri tabanını oluşturmak ve özellikle zamansal dağılımlarına da odaklanarak öldürmelerin ulusal seviyede özelliklerini incelemektir. 2017'de gerçekleşen 782 insan öldürme olayına dair bilgi içeren veri tabanı, Polis Bültenlerindeki bilgilerden oluşturulmuştur. Mağdur ve fail sayısı, öldürmenin yeri ve zamanı, silah kullanımı ve failerin yakalanma durumuna dair bilgiler bültenlerden tespit edilerek veri tabana eklenmiş ve bu veriler SPSS yazılımı ile analize edilmiştir. Tespit edilen öldürme olaylarının 863 mağduru olduğu ve 16 olayın öldürme-intihar özellikleri taşıdığı tespit edilmiştir. Öldürmelerin büyük oranda birer fail ve mağdurdan oluşan olaylar olduğu anlaşılmıştır. Öldürmelerin %68,32'sinin dışarıda gerçekleştiği tespit edilmiştir. Dağılımda mevsimsel etki saptanmamış, fakat en fazla öldürmenin yaşandığı ayın aralık olduğu anlaşılmıştır. Dini bayramların öldürme olayları sayısına artırıcı ya da azaltıcı bir etkisi tespit edilmemiştir. Haftanın ortasında öldürmelerin azalıp hafta sonuna doğru arttığı tespit edilmiştir. Gün içinde ise öğleden sonra ve akşama doğru öldürmelerin arttığı, akşam saat 9'da zirveye ulaşmış ardından gecenin geç saatine kadar düştüğü tespit edilmiştir. Çoğu öldürme olayında bir silahın kullanıldığı ve öldürmelerin %61,7'sinde bunun ateşli bir silah olduğu anlaşılmıştır. Öldürme-intihar olaylarının kış aylarında daha fazla ve genelde ateşli silah kullanımıyla gerçekleştiği tespit edilmiştir. Verilerde eksikliklerin olmasına rağmen bu araştırma, Türkiye'de daha önce yapılmış küçük çaplı araştırmaların bazı bulgularını ulusal çapta da doğrulamaktadır. Zamansal varyasyonları daha detaylı inceleyebilmek için oluşturulan veri tabanı genişletilmelidir.

Anahtar kelimeler: Öldürme, Öldürme-intihar, Polis, Şiddet, Mağdur, Ateşli Silah

*Dr. Öğretim Üyesi Galma Akdeniz; İstanbul Bilgi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, E-mail: galma.akdeniz@bilgi.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7255-8260

INTRODUCTION

Homicide is among the most serious of crimes, and is often treated as a general indicator of trends in crime and violence in a country. Despite this, in Turkey the research on homicide is rather limited. Even basic facts regarding homicide, such as national homicide rates, are not current: The most recent homicide rate statistic for Turkey that is available from United Nations Office on Drugs and Crime is for 2012, showing that the homicide victimization rate in Turkey was 4,25 (per 100.000 population) (UNODC, n.d.). Majority of the research on homicide conducted in Turkey focus on understanding the characteristics of specific types of homicide, such as filicide (Karakuş, İnce, İnce, Arıcan and Sözen, 2003), parricide (Gündoğmuş, Biçer and Çolak, 2000), homicide-suicide (Akçan, Yildirim, Lale and Heybet, 2016) or elderly homicide (Erel, Aydın-Demirag and Katkici, 2011). Most studies were conducted from a forensic perspective, often based on case studies. Others have focused on identifying homicide trends in individual cities, such as Aydın (Erel, Aydın-Demirag and Katkici, 2011), Adana (Hilal, Çekin, Gülmen, Özdemir and Karanfil, 2005), Antalya (Karagöz, Karagöz, Atılgan and Demircan, 1996), Istanbul (Geleri and Demirbilek, 2006), Kocaeli (Gündoğmuş, Biçer and Çolak, 2000), Kahramanmaraş (Erkol, Çolak, Yayıcı and İnanıcı, 2011), or Konya (Doğan, Demirci, Günaydın and Büken, 2010), usually using autopsy reports as the main source of data. Given that the research that has been conducted in Turkey regarding homicide has been usually on a small scale and local, its findings are difficult to generalize to the country at large.

For example, it was found that in Istanbul women were victims in 14-20% of homicides. The same research indicated that about half of all homicides were related to disputes between persons who know each other, and another 25% were associated with the commission of another crime (Geleri and Demirbilek, 2006).

When it comes to the location where homicide took place, studies conducted in different cities show that homicides are more likely to happen outside than inside. In fact, in Istanbul it was found that 53% of homicides took place in public places, with 32% taking place on the street (Geleri and Demirbilek, 2006). In a study of firearm homicides in Bursa and Kocaeli almost two thirds of such homicides took place outside (Fedakar, Gündoğmuş and Türkmen, 2007).

Studies that explored how homicide frequencies fluctuate over seasons are not particularly conclusive. For example, in Istanbul no significant seasonal variations were found (Geleri and Demirbilek, 2006). In Samsun, it was found that firearm homicides are most frequent during the spring and least frequent during the winter (Aydın and Çolak, 2005). A Similar study of firearms deaths in Bursa and Kocaeli

found no significant seasonal variation (Fedakar, Gündoğmuş and Türkmen, 2007). A study that explored deaths caused by stabbing found that during the summer such homicides were the most, while during the winter they were the least likely to happen (Bilgin, Gökmen, Aktaş, Şenol, Koçak, Kaya and Şen, 2011).

Only one study, conducted in Istanbul, has looked into the time of the day of homicides and it was found that 65% of all homicides took place between 6pm and 6am (Geleri and Demirbilek, 2006). The same study found no variation among the days of the week.

Studies indicate that in Turkey majority of homicides are committed by firearms (Toygar, Türker, Eroğlu, Kaldırım, Poyrazoğlu, Eyi, Durusu and Eryılmaz, 2013). In fact, research conducted in Adana found that 55% of homicides involved a firearm, while 35% involved a stabbing (Hilal, Çekin, Gülmen, Özdemir and Karanfil, 2005). Further, a research looking into homicides of taxi drivers found that 60% involved a firearm (Yavuz, Aşirdizer, Cantürk, Eraslan and Karadeniz, 2010). Research conducted in Istanbul indicates that while handgun is the type of weapon most frequently used in homicides (45% of all homicides), it still did not account for a majority of homicides (Geleri and Demirbilek, 2006). However, that handguns are the most frequently used firearm in homicides was further confirmed by other studies as well, conducted in Samsun (82% of firearms homicides) (Aydın and Çolak, 2005), Bursa and Kocaeli (61% of firearm homicides) (Fedakar, Gündoğmuş and Türkmen, 2007), and Antalya (Karagöz, Karagöz, Atılğan and Demircan, 1996).

While these kinds of studies contribute to our understanding of homicide on a local level or in specific circumstances, larger national trends remain elusive. Studies that did attempt to identify trends on a national scale have relied on aggregated court statistics published by the Ministry of Justice (Topçuoğlu, 2012). While such studies provide useful information regarding how the justice system deals with homicides over longer periods of time, the fact that those use aggregate data (i.e. annual statistics) makes it impossible to study shorter term fluctuations (such as over a year, or over a day), or other incident based variables.

In order to better understand the characteristics of homicide (or any other crime) on a national level, a national database of homicide incidents, similar to National Incident Based Reporting System (Federal Bureau of Investigation, n.d.) used in the USA is mandatory. In Turkey, however, such data is not readily available. While Ministry of Interior (İçişleri Bakanlığı) in Turkey does in fact collect crime incident data (TÜİK, 2017), that data is not publicly shared, and the database is not accessible to researchers. In fact, since 2009, General Security Directorate

(Emniyet Genel Müdürlüğü, EGM) has not shared any data with Turkish Statistical Institute (Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK) either (TÜİK, 2017). As a result, researchers must explore alternative data sources.

One aim of this study is, in fact, to explore such an alternative source of homicide data that has not been used in any research up until now in Turkey – the Police Bulletins. The second aim of this study is to identify the characteristics of homicide incidents, and in particular explore fluctuations in homicide frequency over different time periods, on a national scale, in an attempt to identify any cycles and temporal patterns.

METHOD

Police Bulletins (Bulletins) are daily-published press releases issued by EGM. They include summary information regarding incidents of major offences (homicide, aggravated assault, robbery, arson) that took place the day before the publication of the Bulletin. Bulletins were published daily on publically accessible EGM website (Emniyet Genel Müdürlüğü, n.d.). However, since April 2019, new Bulletins are no longer publically available and the old webpage was removed from EGM website. Bulletins published up until date can still be accessed using search function at EGM website. It is unclear whether the Bulletins are no longer published, or if they are published but not made public.

When it comes to homicide, information that is included in Bulletins for every incident is as follows:

- Place of homicide (province, neighborhood, street)
- Characteristic of the location (business, residence, public space, etc.)
- Date and time of the homicide
- Number of victims
- Number of offenders
- Type of weapon used in the homicide
- Whether the suspect(s) is apprehended

We had generated a database in 2018, using data for 2017, as at the time it was the most recent complete year for which data was available. After all homicide incidents reported in Bulletins in 2017 were identified, summary information was coded, creating a database of homicide incidents for Turkey in 2017. This data was analyzed using SPSS software.

Unfortunately, gender and age of victims and offenders were not among the information that was included in Bulletins. The relationship between the victim and the offender was included in only a few cases. Since this was clearly not a standard piece of information, no analysis regarding this variable was conducted.

RESULTS

In Police Bulletins “incident” is identified as an “event”, in which one or more persons have been killed, with involvement of one or more offenders. We identified a total of 782 homicide incidents in Bulletins published in 2017, with a total of 863 victims.

It is important to note that cause of death statistics for Turkey show that in 2017 there were 1.294 deaths that were categorized as “homicides” (TÜİK, n.d.). The discrepancy between the number of victims identified in our database (n=863) and the number of homicides reported by TÜİK (n=1.294) indicates that Bulletins do not include all homicide incidents. This is to be expected. First, Police Bulletins by definition would not include any homicides that have taken place in the areas that are under the jurisdiction of Gendarmerie (i.e. rural areas), while TÜİK data would presumably include all homicides, regardless of where they took place. Since police has jurisdiction over areas that include about 80% of the population (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2014: 3), the difference between the number of homicide incidents derived from Police Bulletins and those by TÜİK cannot be explained by the jurisdiction issue alone. One must take into consideration the fact that, as already described, each Police Bulletin includes only homicides that have taken place the day before its publication. We did not run into a single incident in Bulletins in which the homicide was referred to as an event that had happened some time ago and was just identified, or where an assault had occurred at an earlier date and the victim died recently. In other words, only homicides that are immediately classified as homicides by the police are included into Bulletins. Apparently, cases in which the victim does not die immediately or within the day of the assault, or in which the victim was found at a later point of time, are not included. This is clearly a drawback, as it very much limits cases to only one type of homicide – those that are immediately brought to the attention of the police and where the victim dies soon after the assault – while others are excluded from this database.

Despite our attempts to obtain official explanation from the EGM as to what criteria are used to include homicide cases and how the data is collected, we could not get a clear answer. It was made clear, however, that data is relayed to EGM from local districts, and that not all districts are equally prompt in relaying this information. Given that Police Bulletins were published daily, district police departments would have had very limited time to report homicide incidents to

EGM, and it is likely that those homicides that happen later in the day are less likely to be included into the database.

In 91,3% of incidents identified, there was only one victim. In 7,2% incidents there were 2 victims, 1,3% incidents there were 3, and in additional two incidents there were 4 victims. The number of offenders involved was available for 624 incidents. In the rest of the incidents (158 cases, of 20% of all incidents) the number of the offenders was unknown, meaning that police did not know who committed the homicide. Of the incidents in which the offender was known, 75,3% involved just one offender, 12,3% involved two, and 5,8% involved three. In the remaining 6,3% of incidents, there were more than three offenders. Most incidents with more than three offenders involved what was described in Bulletins as “fights” or “clashes” between groups. In 54,7% of incidents, it was reported that all offenders were apprehended, and in 38% all were fugitive.

Provinces that account for a majority of homicide incidents (71%) are shown in Table 1, along with the rates per 100.000 population.

Table 1. Provinces witch accounted for 71% of all incidents

Province	Number of homicide incidents	%	Population in 2017	Rate (per 100.000)
Istanbul	213	27,2	15.029.231	1,42
Ankara	76	9,7	5.445.026	1,40
Gaziantep	54	6,9	2.005.515	2,69
Adana	46	5,9	2.216.475	2,08
İzmir	34	4,3	4.279.677	0,79
Antalya	25	3,2	2.364.396	1,06
Samsun	22	2,8	1.312.990	1,68
Hatay	19	2,4	1.575.226	1,20
Aydın	18	2,3	1.080.839	1,67
Bursa	17	2,2	2.936.803	0,58
Kayseri	16	2	1.376.722	1,16
Kocaeli	16	2	1.883.270	0,85

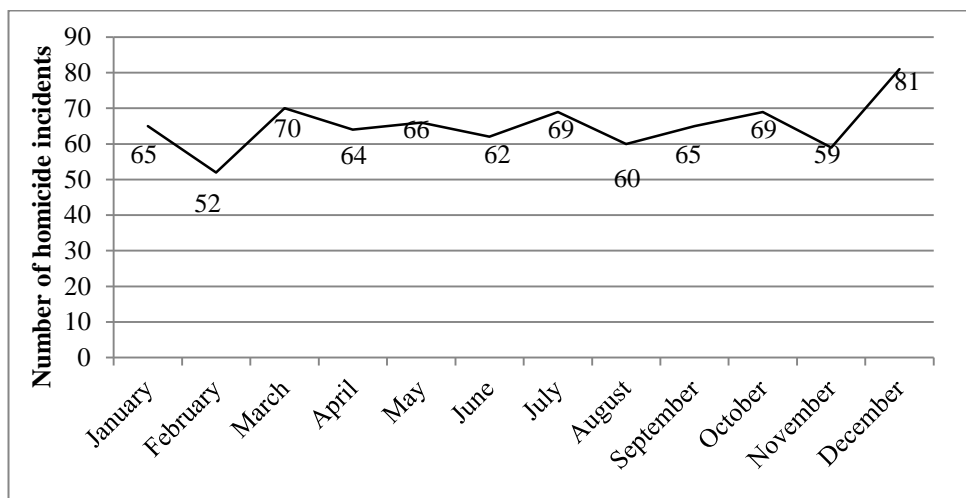
In the text of the Bulletins, location of homicide incidents is described in a somewhat vague language. In 9 incidents (1,2%) the place of homicide was reported as “inside a vehicle”. The rest of incidents were coded as follows:

- Homicide took place “on the street” (.....caddesi/sokağı üzerinde) > On the street/Outside

- Homicide took place “at the address” (... adresinde bulunan yerde) > At the address/Inside
- Homicide happened at a place of business, closed parking lot, café, court building, stadium, etc. In other words, other non-residential closed spaces > Inside
- Homicide happened not at a particular address but in a public space, such as animal market, in residential neighborhood, in a park, etc. > Outside

Analyzing this data, we found that in 237 incidents (30,5%) homicide had taken place inside, and in 531 (68,3%) outside ($\chi^2(1)=112547$, $p>0,000$). Majority of those that had taken place inside happened inside a residence (73,4%), with 14,3% happened at a place of business, and 12,2% at other enclosed locations.

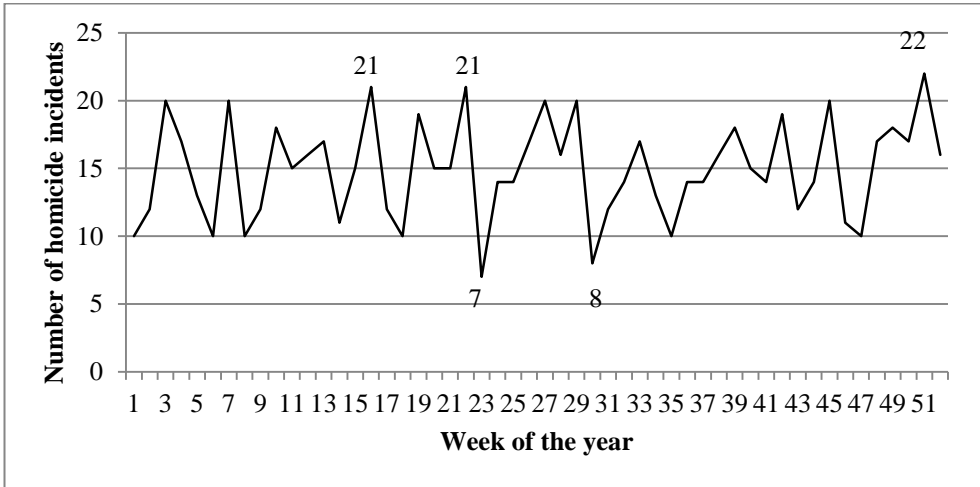
Homicides were equally distributed among seasons ($\chi^2(3)=0,271$, $p=0,965$). When it comes to months, December had the highest frequency of homicide incidents (10,2%), and February the lowest (6,6%). However, no visible pattern could be identified over the course of the year, as can be seen in Figure 1. Further Chi-square test indicated no statistically significant difference in the distribution of homicides among months of the year ($\chi^2(11)=8496$, $p=0,668$).

Figure 1. Number of homicide incidents by month.

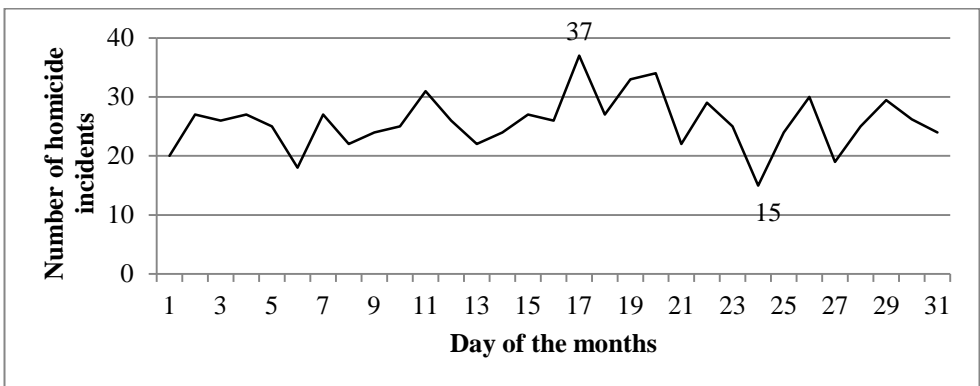
Similarly, as shown in Figure 2, frequencies of homicide incidents by week do not draw a clear pattern. Weeks with the lowest frequency of homicides were 23rd (4-10 June) and 30th (23-29 July 2017) week of the year, with 7 and 8 incidents, respectively. Weeks with the highest frequency of homicides were 51st (17-23

December), 22nd (21-27 May) and 16th (16-22 April) week of the year, with 22, 21, and 21 homicide incidents, respectively.

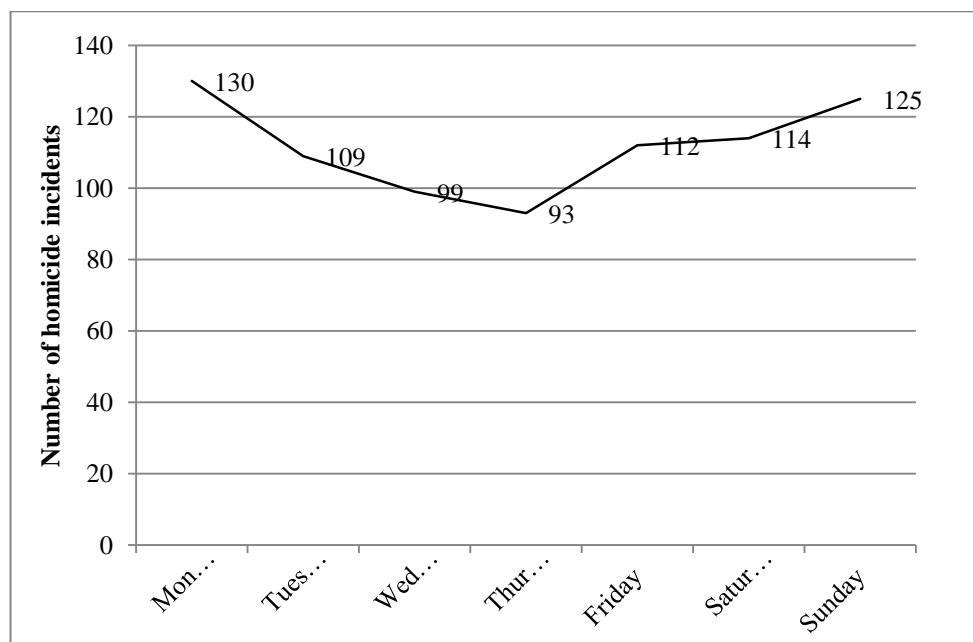
Figure 2. Number of homicide incidents by week.

Figure 3 shows frequencies of homicide incidents by days of the months. Frequencies for days 29 and 30 were multiplied by 12/11 to make up for months that did not have those days. Similarly, for day 31, frequency was multiplied by 12/7. 17th of the month is a peak day with the greatest frequency of homicide incidents (37 incidents), while 24th is the day with the least homicides (15 homicides). No clear pattern can be identified by visual inspection (no Chi-square test was conducted due to the high number of cells with a small n).

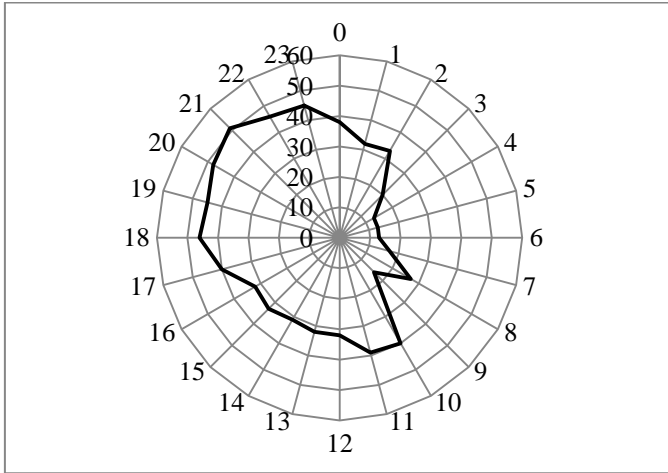
Figure 3. Number of homicide incidents by day of the month.

Figure 4 shows frequencies of homicide incidents by the days of the week. There is a drop in frequency towards the midweek, with frequency increasing again towards the end of the week, and remaining high over the weekend into the early hours of Monday. Chi-square test, however, shows that there is no statistically significant difference in the frequency of homicide incidents between days of the week ($\chi^2(6)=9269$, $p=0,159$).

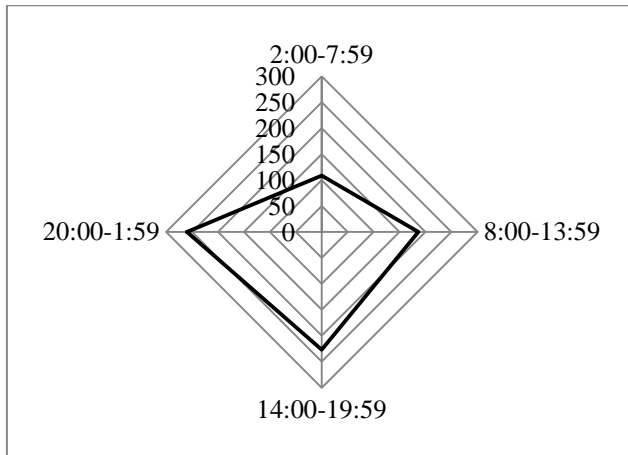

Figure 4. Number of homicide incidents by day of the week.

Figure 5 shows frequencies of homicide incidents by the hours of the day. As can be seen in this Figure, homicide incident frequency increases throughout the day, starting with the morning, peaks at around 9pm, remains relatively high during the night hours, and drops drastically during predawn time/early mornings. In fact, as can be seen in Figure 6 in which incidents happening during the parts of the day have been aggregated, the time period between 2pm and 2am (afternoon and night) accounts for 63% of all incidents. Chi-square test shows that there is significant difference in the distribution of homicide between the four parts of the day ($\chi^2(3)=65090$, $p<0,000$).

Figure 5. Number of homicide incidents by hour of the day. (0=midnight till 00:59, 1=1:00 till 1:59, etc.)

Figure 6. Number of homicide incidents by time of the day (4 categories).

In 94,4% of homicide incidents, a weapon was used. In 3,7% of incidents, no weapon was used, and in 1,9% of incidents, this information was missing. Table 2 shows a breakdown by the type of weapon used. As can be seen from the Table 2, firearms were used in 61,7% of all homicide incidents. Handguns were the most frequently used type of weapon, and knife or similar were the second most frequently used weapon. About 70% of both stabbings and firearm homicides took place outside (70,4% of firearm homicides, and 68,6% of stabbings).

Table 2. Weapons used in homicide incidents

Type of weapon used	Frequency	% of all homicide incidents	% of incidents in which a weapon was used	% of incidents in which a fire weapon was used
Handgun	317	40,5	43,0	65,6
Shotgun	85	10,9	11,5	17,6
Rifle	41	5,2	5,6	8,5
Other firearm	40	5,1	5,4	8,3
Knife of similar	237	30,3	32,2	
Weapon type not identified	17	2,2	2,3	
No weapon	29	3,8		
Missing data	16	2,0		

In this database we have identified 16 cases of homicide-suicide, accounting for 2% of all homicide incidents. Months of those incidents are shown in the Table 3. Only one homicide-suicide involved a stabbing, while all others were committed with firearms, with handgun being used in 10, shotgun in 3, and other fire weapons in 2 incidents. 75,1% of homicide-suicides (12 incidents) happened between 8am and 8pm. 9 of those took place inside, while 7 happened outside.

Table 3. Frequency of incidents of homicide-suicide by month

Month	Number of incidents
January	3
February	2
March	2
April	0
May	1
June	0
July	0
August	1
September	0
October	0
November	1
December	5

DISCUSSION

The first aim of this study was to explore the usefulness of Police Bulletins as a source of data on homicide incidents in Turkey. While Bulletins did not include very detailed information, temporal information was particularly useful and precise. No significant temporal gaps in data were found, meaning that Police Bulletins could be used a useful source of homicide data on a national scale for the study of temporal patterns of homicide. It was also found that not all cases of homicide were included into Police Bulletins and that, therefore, the database was incomplete. Based on the number of homicides obtained from the cause of death statistics, we have concluded that at least annually about one third of homicides are not reported in the Police Bulletins. On the one hand, the way that Police Bulletins were produced (immediately, the next day) dictated that some homicides were to be excluded, in particular those that are not discovered immediately, or when the victim dies at a later time. On the other other hand, it is also possible that some provinces simply did not report homicides quickly enough, or perhaps cases from certain provinces were excluded from the Police Bulletins for other reasons, thus pulling the national total down. For example, not a single homicide incident from Bingöl, Bitlis, Bolu, Diyarbakır, Gümüşhane, Kırklareli, Trabzon, Tunceli, Bayrurt, Ardahan, Iğdır, and Yalova was in the database. While it is possible that at least some of those provinces simply did not have any homicide incidents in 2017, for others this is simply not the case. For example, a quick internet search generates news reports indicating that multiple incidents of homicide did take place in Trabzon in 2017. In the absence of meta-data and without a clear explanation from EGM regarding how information on homicide incidents was collected, it is very difficult to assess it and in what way the results of this study may be biased. Hence, all findings reported here should be assumed to not represent the full picture of homicide in Turkey.

Number of homicides reported in Police Bulletins amounts to a homicide rate of 1,07 per 100.000 population for 2017 (calculation is based on country population of 80.810.525 for 2017 (TÜİK, n.d.)). This is much lower than what was reported to UNODC and Eurostat – the rate of 4,3 (UNODC, n.d.). However, this rate is from year 2012. Since 2012, neither UNODC nor Eurostat have any homicide rate data reported for Turkey, making which makes the comparison difficult. However, this rate is somewhat closer to that reported by European Sourcebook project. In the most recent published European Sourcebook, homicide rates for Turkey have been reported in the range of 2,0-2,2 for years 2007-2011 (Aebi, et al, 2014; 34). While these rates are still about a double of what was found in this study, they are about a half of what was reported to UNODC and Eurostat. Given that European Sourcebook methodology depends much or less on the legal definitions of offences

in any particular country (Aebi et al, 2017; 17), they are more suitable for comparison than other types of statistics. Homicide rates found for Turkey in this study (regarding the fact that we know the rate found here is undercounting the actual number of homicides), appear to be within a European range (according to Aebi et al (2014), (some homicide rate examples are 0,9 for Ireland, 1,9 for Greece, 3,5 for France, 2,6 for Bulgaria, etc, for 2011). This indicates that even if the actual rate was double of that that was found in this study, Turkey would still not be an outlier when it comes to homicide rates, despite common image of high violence in the country.

The second aim of this study was to study characteristics of homicide incidents, based on the data generated from the Police Bulletins. While there are a number of studies looking into the same variables that have been analyzed here (time of homicide, month of homicide, type of weapon used, location of homicide, etc.), none of those are nationally generalizable. This study improves the generalizability of the findings by using data that covers the whole country.

This study shows that a majority of homicides in Turkey involve just one victim. For comparative purposes, in the USA it was also found that 95% of all homicides involved just one victim as well (Smith and Cooper, 2013). Further, Miethe, Regoeczi and Drass (2004) also found that more than 92% of had just one victim, and 87% had just one offender. Majority of incidents in this study also involved just one offender as well, leading to a conclusion that a majority of homicides in Turkey are one-on-one events. Homicide events with a larger number of victims, such as mass shootings, are extremely rare. In fact, there was not a single incident involving more than four victims in 2017. The nature of the source of data that we used here possibly excludes some cases that could arguably be considered homicides with multiple victims, such as terrorist attacks. Homicides that happen as a result of terrorist attacks are arguably of a fundamentally different nature than other homicides, and are less evenly distributed over time, thus their inclusion tends to skew the statistics. It has been a practice to exclude such deaths from homicide databases (Federal Bureau of Investigation, 2001).

Out of 5 most populous provinces in Turkey (Istanbul, Ankara, Izmir, Bursa, Antalya), 4 were among the 5 provinces with the highest number of homicide incidents. Gaziantep, which in this study had the 3rd highest frequency of homicide incidents, is actually 8th in Turkey in terms of its population. In fact, among the more populous cities, Gaziantep had higher than average homicide incident rate, while the rate for Bursa was lower than the average. However, given the incomplete nature of this database, homicide rates for provinces reported in this study should not be taken at face value. It is highly likely that rates are in fact

higher, as we know that not all homicides were included. Further, it is possible that cities that have been found to have higher rates are simply better in reporting their homicide incidents to the EGM than cities with lower rates. We have already established that data for some cities is completely missing (such as Diyarbakır or Trabzon), which is a clear indication that rates need to be evaluated with care.

Research from the United States suggests that homicides tend to happen close to victims' homes, but on average more than 1 km away from offenders homes (Groff & McEwan, 2006). This study had similar findings, confirming on a national scale what was already found to be the case in smaller studies in Turkey: A majority of homicides take place outside, often on the street. In other words, homicide in Turkey is often a public event. It is possible that this finding is the result of the nature of the data we used. As already mentioned, Police Bulletins include only homicides that were discovered soon after the event. Homicides that happen in public places are much more likely to be witnessed, reported, and discovered quickly, than homicide that happen in private spaces. Hence additional research is needed to confirm these findings. According to Wolfgang (1958) most homicides can be classified into one of the following six categories: altercation of trivial origin, domestic quarrel, jealousy, altercation over money, robbery, and retaliation. While this model has not been tested in Turkey, the finding that majority of homicides take place on the street leads us to hypothesize that altercations and robbery are more frequent causes of homicides in Turkey. This is something that needs to be addressed in future research.

There are conflicting findings regarding seasonality of homicide (Ceccato, 2005; Kposowa and Breault, 1998; Tennenbaum and Fink, 1994;), but most studies using national scale data do not report seasonality effect (Sisti, Rocchi, Macciò and Preti, 2012). However, research does indicate that December tends to be the month with the highest homicide rates in 7 out of 10 years (Cheatwood, 1988). It has been suggested that the peak in homicides often observed in December is associated with the New Year and Christmas holidays (Lester, 1979). While in this study we have found no obvious seasonal fluctuations, we did find a small spike in homicide incidents in December. This is interesting since in Turkey religious holidays in 2017 fell in the 26th and 35th week of the year, rather than in December, and these weeks were not associated with either peaks or drops in the frequency of homicide. So the common explanation that peak in December is associated with the religious holidays does not hold, as in Turkey religious holidays are not in December, and yet there is a peak. When it comes to monthly frequencies, we did not identify a clear cycle, even though mid-month appears to be a bit of a peak. More data is needed to further explore these possible trends.

Most research on temporal patterns in homicide shows that it is more likely to happen on weekends and during the nights (Ceccato, 2005; Kposowa and Breault, 1998; Lester, 1979; Sisti, Rocchi, Macciò and Preti, 2012). This study confirms this finding for Turkey as well, however trends identified here are more spread out. Thus, rather than seeing a clear-cut difference between the weekdays and the weekend, our findings indicate that homicide falls towards midweek, and increases gradually towards the weekend. Similarly, rather than findings that the night is when homicides happens (as was found, for example by Ceccato in Sao Paolo, 2005), findings in this study suggest that homicide frequency increases as the day progresses into the afternoon and the evening, reaching the peak at around 9pm, and then starts decreasing again until late night/early morning of the next day.

This study confirms what was already reported in more local studies, and that majority of homicides in Turkey are committed by a firearm (61,7%), with handguns being the weapon of choice in 40% of all homicides. For comparative purposes, in the USA almost two thirds of all homicides are perpetrated by firearms (Smith & Cooper, 2013). This finding brings up the question of the availability of firearms in Turkey. We do not have data that would allow us to understand whether the perpetrators in this study owned the weapons legally or not, but this is a line of research that should be pursued. Previous research on global scale shows that the availability of guns is positively correlated with homicide rates (Hemenway and Miller, 2000; Hepburn and Hemenway, 2004; Killias, 1993), and especially with mass shootings (Lankford, 2016). Data from Small Arms Survey (Karp, 2018) suggests that in Turkey civil ownership of firearms is high. Turkey is 10th in the world in terms of the total number of the firearms owned by civilians (Karp 2018; 4), with the rate of 16,5 firearms per 100 population (Karp, 2018; Annex p. 7). Illegal ownership of firearms is widespread, with approximately 80% of all firearms owned by civilians being unregistered (Karp, 2018; Annex p. 7). Frequent use of firearms in homicides points to a potential point of policy intervention in Turkey, though gun control policies, which are obviously ineffective at this time.

Findings regarding homicide-suicide are in line with previous findings from Turkey. Specifically, the proportion of homicide-suicides to the number of homicide incidents in this study is similar to that found in previous research (Doğan, Demirci, Günaydın and Büken, 2010). Further, fire weapons were most frequently used type of a weapon, which is also in line with previous findings from other countries (Milroy, 1995). These events were different from other homicides in this study in that a majority happened during the day, rather than at night, as is the case with homicides. While with such a small number of cases it is very

difficult to discuss any trends, the fact that, excluding two cases, all incidents of homicide-suicide have happened during the winter months is worth of notice.

Overall, while the data used in this study was far from complete or exhaustive, it is at this time the best available incident data on homicide in Turkey. It is important to expand the database that was used here, by adding the data from other years for which the Police Bulletins are available. Such expansion of the database will allow us to explore with more precision cycles and patterns in homicide incidents, painting a clearer picture about its temporal nature. Finally, we hope that in the near future other types of data that will allow for more detailed analysis will become available as well. Study of the characteristics of victims and offenders, and in particular their relationship is of great importance for understanding and the prevention of homicide in any given country. More detailed understanding of circumstances of homicides would also allow law enforcement agencies to develop more nuanced approaches to the prevention policy.

Note: I would like to thank Birce Altın and Arca Alpan for their assistance with data entry and the preparation of this manuscript.

REFERENCES

- Aebi, M. F., Akdeniz, G., Barclay, G., Campistol, C., Caneppele, S., Harrendorf, B., & Kensey, A. (2014). European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2014. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). Available from http://wp.unil.ch/europeansourcebook/files/2018/03/Sourcebook2014_2nd_revised_printing_edition_20180308.pdf Accessed on September 25 2019.
- Akçan, R., Yıldırım, M.S., Lale, A. and Heybet, E. R. (2016). Cinayet-kompleks intihar: İkili ölümün nadir bir alt tipi. *Dicle Tıp Dergisi*, 43(2), 367-370. DOI: <https://doi.org/10.5798/diclemedj.0921.2016.02.0698> .
- Aydın, B. and Çolak, B. (2005). Samsun’da ateşli silahlara bağlı ölümler: 1999-2003. *Adli Tıp Dergisi*, 19(3), 11-16.
- Bilgin, U. E., Gökmen F. G., Aktaş E. Ö., Şenol E., Koçak A., Kaya A. and Şen F. (2011). İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığında 2004-2007 yılları arasında kesici-delici alet ile meydana gelen adli otopsi olguları. *Ege Tıp Dergisi*, 50(1), 13-18.
- Ceccato, V. (2005). Homicide in Sao Paulo, Brazil: Assessing spatial-temporal and weather variations. *Journal of Environmental Psychology*, 25(3), 307-321. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.07.002>
- Cheatwood, D. (1988). Is there a season for homicide?. *Criminology*, 26(2), 287-306. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1988.tb00842.x>
- Doğan, K. H., Demirci, S., Günaydın G. and Büken B. (2010). Homicide-suicide in Konya, Turkey between 2000 and 2007. *Journal of Forensic Science*, 55(1), 110-115. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2009.01239.x>.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (n.d.) *Polis Bülteni*. Available from: <https://www.egm.gov.tr/polisbulteni/Sayfalar/default.aspx> Accessed on March 12 2019.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2014). *2013 Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı. Available from: https://www.egm.gov.tr/SiteAssets/Sayfalar/StratejiGelistirmeFaaliyetleri/EGM_2013_Yili_FAALİYET_RAPORU.pdf Accessed on March 28 2019.
- Erel, Ö., Aydın-Demirag, S. and Katkici, U. (2011). Homicide and suicide in the elderly: Data from Aydın. *Türk Geriatri Dergisi*, 14(4), 306-310.

- Erkol, Z., Çolak, B., Yayıcı, N. and İnanıcı, M. A. (2011) Kahramanmaraş'ta meydana gelen ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümler. *Adli Tıp Dergisi*, 25(1), 1-10.
- Fedakar, R., Gündoğmuş, Ü. N. and Türkmen, N. (2007). Firearm-related deaths in two industrial cities of Turkey and their province. *Legal Medicine*, 9(1), 14-21. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.legalmed.2006.09.002>.
- Federal Bureau of Investigation. (n.d.). *National Incident-Based Reporting System (NIBRS)*. Available from: <https://www.fbi.gov/services/cjis/ucr/nibrs> Accessed on March 12 2019.
- Federal Bureau of Investigation. (2001). *Uniform Crime Reports: Crime in the United States 2001*. US Department of Justice. Available from: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2001> Accessed on March 12 2019.
- Geleri, A. and Demirbilek, M. (2006). Crime victimisation: A study into the profile of homicide victims in Istanbul. *International Journal of Police Science and Management*, 8(1), 33-51. DOI: <https://doi.org/10.1350/ijps.2006.8.1.33>.
- Groff, E., & McEwen, T. (2006). *Exploring the spatial configuration of places related to homicide events*. Alexandria, VA: Institute for Law and Justice. Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/214254.pdf> Accessed on 25 September 2019.
- Gündoğmuş, Ü. N., Biçer, Ü. and Çolak, B. (2000). Kocaeli'nde ebeveyn öldürmeler. *Adli Tıp Bülteni*, 5(3), 236-240.
- Hemenway, D. and Miller, M. (2000). Firearm availability and homicide rates across 26 high-income countries. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 49(6), 985-988.
- Hepburn, L. M. and Hemenway, D. (2004). Firearm availability and homicide: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 9(4), 417-440. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(03\)00044-2](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(03)00044-2).
- Hilal, A., Çekin, N., Gülmen, M. K., Özdemir, M. H. and Karanfil, R. (2005). Homicide in Adana, Turkey: A 5-year review. *American Journal Forensic Medical Pathology*, 26(2), 141-145. DOI: 10.1097/01.paf.0000164710.22241.14 .

- Karagöz, M., Karagöz, S.D., Atılğan, M., and Demircan, C. (1996). Ateşli silah yaralanmasına bağlı 133 ölüm olgusunun incelenmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 1(3), 122-126. DOI: <https://doi.org/10.17986/blm.199613149>.
- Karakuş, M., İnce, H., İnce, N., Arıcan N. and Sözen S. (2003). Filicide cases in Turkey, 1995-2000. *Croatian Medical Journal*, 44(5), 592-595.
- Karp, A. (2018). *Estimating Global Civilian-held Firearms Numbers*. Geneva, Switzerland: Small Arms Survey. Available from <http://www.smallarmssurvey.org/weapons-and-markets/tools/global-firearms-holdings.html> Accessed on 25 September 2019.
- Killias, M. (1993). International correlations between gun ownership and rates of homicide and suicide. *CMAJ: Canadian Medical Association Journal*, 148(10), 1721-1725.
- Kposowa, A. J., & Breault, K. D. (1998). Temporal Factors and Homicide in the United States. *Journal of Interpersonal Violence*, 13(5), 590–604. DOI: <https://doi.org/10.1177/088626098013005003>
- Lankford, A. (2016). Public mass shooters and firearms: a cross-national study of 171 countries. *Violence and victims*, 31(2), 187-199. DOI: 10.1891/0886-6708.VV-D-15-00093
- Lester, D. (1979). Temporal variation in suicide and homicide. *American Journal of Epidemiology*, 109(5), 517-520.
- Miethe, T. D., Regoeczi, W. C., & Drass, K. A. (2004). *Rethinking Homicide: Exploring the Structure and Process Underlying Deadly Situations*. Cambridge University Press.
- Milroy, C. M. (1995). The epidemiology of homicide-suicide (dyadic death). *Forensic Science International*, 71(2), 117-122. [https://doi.org/10.1016/0379-0738\(94\)01648-O](https://doi.org/10.1016/0379-0738(94)01648-O).
- Smith, E. L., and Cooper, A. (2013) *Homicide in the U.S. Known to Law Enforcement*, 2011. U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics. Available from <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/hus11.pdf> Accessed on 25 September 2019.

- Sayhan, M. B., Söğüt, Ö., Gökdemir, M. T., Kara, P. H. and Bircan, M. (2011). Öldürme ardından özkıyım: Olgu sunumu ve literatürün gözden geçirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(4), 312-314.
- Sisti, D., Rocchi, M. B., Macciò, A. and Preti, A. (2012). The epidemiology of homicide in Italy by season, day of the week and time of day. *Medicine, Science and the Law*, 52(2), 100-106. DOI: <https://doi.org/10.1258/msl.2011.010147>.
- Tennenbaum, A. N. and Fink, E. L. (1994). Temporal regularities in homicide: Cycles, seasons, and autoregression. *Journal of Quantitative Criminology*, 10(4), 317-342. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF0222127>.
- Topçuoğlu, T. (2012). Defendant statistics as indicators of crime trends in Turkey from 1986 to 2011. *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul*, 44(61), 277-300.
- Toygar, M., Türker, T., Eroğlu, M., Kaldırım, Ü., Poyrazoğlu, Y., Eyi, Y. E., Durusu, M. and Eryılmaz, M. (2013). An analysis of firearms-related deaths between 1993-2010: A retrospective study. *Ulusal Travma and Acil Cerrahi Dergisi*, 19(6), 536-542. DOI: 10.5505/tjtes.2013.70120.
- TÜİK. (n.d.). *Ölüm Nedeni İstatistikleri*. Available from: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1083 Accessed on March 12 2019.
- TÜİK (n.d.). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi – Dinamik Sorgulama Sayfası. Available from: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 Accessed on September 25 2019.
- TÜİK. (2017). *Resmi İstatistik Programı 2017-2021*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.). *Statistics and Data*. Available from: <https://dataunodc.un.org/crime/intentional-homicide-victims> Accessed on March 12 2019.
- Wolfgang, M. E. (1958). *Patterns in Criminal Homicide*. Philadelphia: University of Pennsylvania
- Yavuz, M. S., Aşirdizer, M., Cantürk, N., Eraslan, B. Ş. and Karadeniz, Z. (2010). Robbery-related homicides of taxi drivers in three big cities of Turkey between 1996 and 2006. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(1), 59-64.

SAVUNMA ALIMLARININ ÜLKE KALKINMASINA ETKİSİ VE ROLÜ

Göksel KORKMAZ*, Mustafa Kemal TOPÇU**

Öz

Kamu harcamalarının önemli bir unsuru olan savunma alımları; yerli ve milli sistemlere ihtiyaç duyulması, teknolojik altyapı gereksinimi, sektörde istihdam edilenlerin güvenlik gereksinimleri, üretim hattının sürdürülmesinde ihracata duyulan ihtiyaç, temel tedarikçinin devlet olması gibi özellikleriyle diğer kamu alımlarından ayrılmaktadır. Ancak savunma harcamalarının ülke kalkınmasına etkisi diğer alanlarda olduğu gibi talep veya arz yönlü ekonomik modeller ile tespit edilmektedir. Hâlbuki savunma alımlarının ülke kalkınmasına etkisi; yarattığı istihdam, ihracat rakamlarına etkisi, Ar-Ge ve teknolojik altyapıya katkısı bağlamında değerlendirilmelidir. Savunma alımları ülkenin teknolojik gelişmişliğine bağlı olarak ekonomiyi olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Teknolojik sahiplik düzeyi arttıkça savunma alımlarının ekonomiye olumlu yansımaları çoğalmaktadır. Diğer taraftan, savunma tedarik sürelerinin uzaması ise olumlu etkilerin yansımalarını geciktirmektedir. Bu nedenle milli sanayinin gelişmesi ülkelerin sürekli gündeminde yer almaktadır. Bu doğrultuda sivil ve askeri amaçlı kullanılabilir dual teknolojilere ağırlık verilmesi savunma sanayi şirketlerinin rekabet koşullarında faaliyetlerini sürdürmeleri açısından son derece önemlidir. Bu çerçevede, bu çalışmada savunma alımlarının ülke kalkınmasındaki rolü savunma tedarik strateji ve yöntemleri kapsamında ele alınmakta ve bir kısım önerilerde bulunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Savunma Tedariki, Savunma Alımları, Savunma Ar-Ge, Savunma Teknolojileri.

THE EFFECT AND THE ROLE OF DEFENSE PURCHASES ON COUNTRY DEVELOPMENT

Abstract

Defense procurement, which is an important element of public spending differentiates from other public procurement with; the need for domestic and national systems, the need for technology infrastructure, the security requirements of those employed in the sector, the need for export in the sustainability of the production line, and the fact that the basic supplier is the state. The effect of the public expenditures on economic development is determined by using demand-side and/or supply-side economic models. But the effect of defense procurement on the development of the country should be evaluated in terms of employment, its impact on export figures, its contribution to R&D and technological infrastructure. Defense purchases affect the economy positively or negatively depending on the technological development of the country. As the level of technological ownership increases, the positive reflections of defense purchases on the economy increase as well. On the other side, the prolongation of defense procurement periods delay the impact of positive effects and the impact of these purchases on the economy. That's why national defense industry is a hot topic on the national agenda. Accordingly, focusing on dual technologies that can be employed for civilian and military purposes is very important for defense industry companies to continue their activities under competitive conditions. In this study, therefore, the role of defense procurement in the development of the country is discussed within the scope of defense procurement strategies and methods, and some suggestions are made.

Keywords: Defense Procurement, Defense Purchases, Defense R&D, Defense Technologies.

*Dr., İç Denetçi, Milli Savunma Bakanlığı, korkmazgoksel@gmail.com ORCID 0000-0002-2789-2657

**Dr., Yönetici, ST Strateji ve Teknoloji Geliştirme Eğt.Den.Dan.San.Tic.Ltd.Şti, mktopcu@ststrateji.com ORCID: 0000-0002-3298-1283

GİRİŞ

Savunma alımlarının ekonomiye etkisi iktisat okulları açısından farklılık göstermektedir. Klasik düşünce okuluna göre savunma harcamaları ekonomik büyümeyi geciktirmektedir. Bu düşüncenin temel varsayımına göre; savunma harcamaları dâhil her türlü kamu harcamalarındaki artış borçlanmayla finanse edilmesi halinde, artan fon talebi neticesinde faiz oranları yükselecek ve buna bağlı olarak maliyetleri artan özel kesim yatırımları dışlanacaktır (*crowding-out effect*). Oysa Keynesyen ekonomistlere göre yüksek miktardaki savunma harcamaları talebi arttıracak, bu da satın alma gücünü ve ulusal çıktıyı arttırarak pozitif bir büyümeye neden olacaktır (Narayan ve Sing, 2007, s. 395).

İçsel büyüme teorilerine göre kamu harcamaları uzun vadeli büyüme oranlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu etkinin belirleyicisi ise, kamunun müdahalesinin büyüklüğü ve hangi harcama türünü kullandığıdır. Örneğin altyapı yatırımları ile Ar-Ge harcamaları gibi harcamalar ekonomik büyümeyi olumlu etkilerken değer yaratmayan harcamalar büyümeyi olumsuz etkilemektedir (Pieroni, 2009, s. 327).

Savunma harcamalarındaki artışın ekonomik kalkınmaya etkisi alanyazında birçok çalışmaya da konu olmuştur. Yapılan uluslararası çalışmalarda savunma harcamaları ile ülke kalkınması arasında pozitif ilişkinin olduğunu ortaya koyan (Biswas ve Ram, 1986; Yıldırım vd., 2005; Wang vd., 2012; Murphy, 2015), hiç ilişki olmadığını raporlayan (Alexander, 1990; Huang ve Mintz, 1991; Aye vd., 2014) ve negatif ilişki olduğunu belirten (Smith, 1980; Rasler ve Thomson; 1988; Chang vd., 2011; Dunne ve Tian, 2013) çalışmalara rastlanmaktadır. Türkiye özelinde yapılan çalışmalara baktığımızda da benzer şekilde savunma harcamalarının ülke kalkınması üzerinde pozitif etkisi, negatif etkisi olduğunu ortaya koyan çalışmaların yanı sıra herhangi bir etkisi olmadığını raporlayan çalışmalar da bulunmaktadır (Topcu, 2010; Halıcıoğlu, 2007; Gökmenoğlu vd., 2015). Ancak alanyazındaki çalışmaların ortak özelliği talep yönlü ve arz yönlü ekonomik modelleri kullanarak ülkelerin büyüme oranı ile savunma harcamaları arasındaki analitik ilişkinin incelenmesine dayanmasıdır. Halbuki savunma harcamalarının ekonomik kalkınmaya etkisi, yarattığı istihdam, ihracat rakamlarına etkisi, teknolojik altyapıya katkısı, uluslararası işbirliklerine etkisi ve Ar-Ge açılarından değerlendirilmelidir.

Savunma alımları; yerli ve milli sistemlere ihtiyaç duyulması, teknoloji altyapı gereksinimi, sektörde istihdam edilenlerin güvenlik gereksinimleri, üretim hattının

sürdürülmesinde ihracata duyulan ihtiyaç, temel tedarikçinin devlet olması gibi özellikleriyle diğer kamu alımlarından ayrılmaktadır. Bu çalışmanın amacı savunma alımlarının ülke kalkınmasındaki etkisini ortaya koyabilmektir. Türkiye'nin savunma alımlarının kamu harcamalarının içerisindeki payı son on yılda ortalama %6 olarak gerçekleşmiştir (SIPRI, 2017). Kamu alımları 2017 yılında GSMH'nin %7.5'ini oluştururken (DMO, 2017), savunma harcamaları GSMH'nin % 2.2'sine denk gelmektedir. Son yıllarda artarak devam eden yatırımlarla savunma sanayi altyapısı güçlendirilmektedir. Bu çerçevede, savunma alımları kamunun diğer alımlarına oranla daha ön plana çıkmaktadır. Ne var ki savunma alımlarının ülke ekonomisine katkısı bağlamında ciro, istihdam ve ihracat gibi göstergelerde anlamlı ve olumlu gelişmeler olduğu görülürken Ar-Ge ve teknoloji geliştirme açısından benzer bir akımın olduğunu ifade etmek güçtür. Bu nedenle, çalışmada savunma alımlarının ülkemizin teknoloji altyapısına, istihdam rakamlarına ve ihracatına etkisi değerlendirilmekte ve tedarik stratejisi açısından bir kısım öneriler getirilmektedir.

1. SAVUNMA TEDARİK/ALIM SÜRECİ VE TEDARİK YÖNTEMLERİ

Türk Silahlı Kuvvetlerinde savunma tedarik süreci, hükümetin bütçe süreci ile eşzamanlı yürütülen Planlama, Programlama, Bütçeleme ve Uygulama Sistemi (PPBUS) ile gerçekleştirilmektedir. PPBUS; savunma sisteminin harbe hazırlığını sağlamak için ihtiyaç duyulan harp araç, gereç, silah veya malzemesinin modernizasyonunu, yenileştirilmesini sağlamak amacıyla kaynakların sistematik ve akılcı bir çerçevede planlanması, programlanması, bütçelenmesi ve kullanılmasıdır. Bu süreçte; önce ihtiyaçlar belirlenmekte, müteakiben ihtiyacın nasıl giderileceğine karar verilmektedir. Daha sonra ihtiyaca yönelik planlamalar yapılmakta, kaynak ihtiyaçları ortaya konulmakta ve bütçelenmektedir. Bu süreç üç yıl ve beş dönem olarak icra edilmekte ve her yıl gözden geçirilmek suretiyle yönetilmektedir. İlk yıl ihtiyaçların belirlenmesi, ikinci yılda planlama ve üçüncü yılda programlama yapılmaktadır. Bütçeleme ile ilgili faaliyetler ise her yıl icra edilmektedir. Planlama faaliyeti için 20 yıllık, programlama faaliyeti içinse 10 yıllık bir gelecek öngörülmektedir. Bu süreçte temel gaye kısıtlı ülke kaynaklarından savunma için harcanan miktarın en etkili şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Bu süreçte icra edilecek her bir faaliyet belirli bir sürede tamamlanmalı ve ilgili makamlara iletilmelidir. Planlama süreci; denetleme, eğitim ve tatbikat sonuçlarından, icra edilen operasyonlardan, Ar-Ge çalışmalarından, teknolojik gelişmelerden ve gelecek öngörülerinden istifade edilmesi suretiyle

ihtiyacın belirlenmesi ile başlamaktadır. Ayrıca uluslararası yükümlülükler de bu sürecin diğer bir girdisini oluşturmaktadır. Daha sonra bu ihtiyaçlar yakın orta ve uzun vadeli olarak ayrıştırılmakta ve malzeme veya sistem olarak tedarik edilmesine karar verilenler planlama sürecinin girdilerini oluşturmaktadır. Planlama, ihtiyacın öncelik durumu, gerekli olduğu zaman ve gerçekleştirilebilme zamanı göz önünde bulundurularak yirmi yıllık bir süre için katılımcı yöntemlerle yapılmaktadır. Söz konusu sistemlere yönelik ön yapılabilirlik ve yapılabilirlik etütleriyle tedarik edilecek malzeme ve sistemlerin özellikleri belirgin hale getirilmektedir. Yirmi yıllık planda nihai olarak ana sistemler, idame ve bakıma yönelik yedek parçalar, alt yapı ihtiyaçları ve bunlara yönelik personel ihtiyaçları ile yapılacak Ar-Ge çalışmaları yer almaktadır. Programlama sürecinde ise planlanan malzeme ve sistemlerin müteakip on yıl boyunca belirlenen proje önceliklerine göre kaynakların tahsisi yapılmaktadır. Bütçeleme ise, programlama sürecinde belirtilen muhtemel/öngörülen ihtiyaçların ait olduğu bütçe yılı için hangi tedarik makamına, ne maksatla ve ne kadar kaynak tahsis edileceğinin planlanması ve gerekli bütçenin ayrılmasıdır. Bir başka deyişle bütçe, on yıllık programlama sürecinin üç yıllık dilimi için yapılan programlamadır. Kaynak tahsisinden sonra savunma sistemlerinin tedarik süreci başlamaktadır.

Savunma sistemlerinin tedarik süreci mal/hizmet gibi diğer kamu alımlarından süreç olarak bir kısım farklılıklar göstermektedir. Yüksek maliyetli, ileri teknoloji gereksinimleri, katma değerli ürünlere duyulan ihtiyaç, aşırı derecede düzenlemelere tabi üretim süreçleri, nispeten sınırlı bir pazar savunma tedarik sürecinin bazı farklılıklarıdır. Savunma tedarikini diğer alımlardan ayıran temel özelliklerden bir diğeri de hükümetin yerel endüstriyi destekleme politikasının bir aracı olarak kullanmasıdır (Geroski, 1990). Savunma tedarik sürecinde temel amaç ülke menfaatleri ve milli güvenliğin sağlanması için kaynaklarından daha etkili, etkin ve verimli bir şekilde yararlanılmasıdır. Bu maksatla kullanılan savunma tedarik yöntemleri hazır alım, lisans altında üretim, müşterek üretim, uluslararası konsorsiyumla üretim ve özgün tasarım ve üretim olmak üzere beş başlık altında incelenebilir (Topcu vd., 2015). Beş yöntemin bir kısım kriterlere göre değerlendirilmesi Tablo-1'de gösterilmektedir.

Tablo-1'de yer alan bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağına ihtiyacın aciliyetine, önceliğine, kaynak durumuna, yurt içi üretim potansiyeline vb. hususlara göre karar verilmektedir. Hazır alım, yurt içinde veya dışında ihtiyaca cevap verebilecek sistemlerin bulunması durumunda, acil duyulan ihtiyaçların

karşılanması için kullanılan bir tedarik yöntemidir. Yurt dışı hazır alım modelinde savunma sistemlerinin tasarımına doğrudan müdahalede bulunulamaması, sistemlerin ömür devri maliyetlerini etkileyen kararlar üzerinde söz sahibi olunamaması da tercih edilmemesindeki önemli faktörlerdir.

Tablo-1 Savunma Alım Yöntemleri (Topcu vd., 2015, s. 100).

	Ülke Kalkınmasına Katkısı	Tedarik Maliyeti	Tedarik Zamanı	Tedarik Riski	İhtiyacı Karşılama	Toplam Sahiplik Maliyeti	Teknoloji Kazanımı
Hazır Alım	--	+++	+++	+++	+	--	--
Lisans Altında Üretim	--	++	++	++	+	--	--
Müşterek Üretim	++	-	+	+	++	++	++
Uluslararası Konsorsiyumla Üretim	+	-	-	+	+	+	+
Özgün Tasarım ve Üretim	+++	--	--	-	+++	+++	+++

Ülke kalkınmasına katkı ve sürdürülebilirlik bağlamında özgün tasarım ve üretim yönteminin diğer yöntemlere göre daha tercih edilebilir olduğu görülmektedir. Toplam sahiplik maliyeti yüksek olmasına karşın ülke ekonomisine katkısı ve teknoloji kazanımı özgün tasarım ve üretim yöntemini daha ön plana çıkarmaktadır. Nitekim gelişmiş ekonomilerin tamamında özgün ürün sahipliği bulunmaktadır.

Yöntemlerin tercih edilmesinde dönemsel gelişmelerin de etkisi göz ardı edilemez. Küreselleşme, teknolojideki gelişmeler, üye olunan oluşumlar, finansal ve politik konjktür yöntemler arasındaki tercihi de belirleyici olmuştur. Bu doğrultuda savunma tedariki savunma planlama anlayışlarıyla birlikte o dönemin gereksinimlerini karşılayacak şekilde uygulanmıştır. Örneğin; 1. ve 2. Dünya Savaşları dönemlerinde geçerli olan kadroya dayalı planlama anlayışında üretim odaklı bir savunma sanayi bulunurken, savunma alımları maliyet gözetmeksizin tespit edilen ihtiyaç kadar hazır alıma dayanmaktadır (Öztürk, 2006; Korkmazıyürek ve Şeşen, 2008; Fox, 2011; Müslüm vd., 2010; Kahraman, 2016). Zira bu dönem lineer ve simetrik bir ortam olarak nitelendirilmektedir (Öztürk, 2006, Topcu, 2010). Soğuk Savaş döneminde ise caydırıcılığı esas alan tehdit temelli planlama yaklaşımı savunma sanayini tasarım odaklılığa kaydırırken

savunma tedarikinde Ar-Ge'ye dayalı aşamalı geliştirme yaklaşımı benimsenmiştir (Fox, 2011; Müslüm vd., 2010; Kahraman, 2016). Kendi imkânlarından ziyade karşı tarafın imkân ve kabiliyetlerine odaklanan bu anlayışta müştereklik konsepti ön plana çıkmaktadır (Topcu, 2010). Soğuk Savaş sonrası dönemde tasarım odaklılık sanayide artarken yetenek temelli planlama anlayışına geçilmiş ve savunma tedarikinde ömür devri maliyeti ile birlikte evrimsel tedarik stratejisi gündeme gelmiştir (Fox, 2011; Müslüm vd., 2010; Kahraman, 2016). Teknolojik gelişmelerle birlikte asimetrik tehditlere karşı imkân ve kabiliyet kazanabilmek için daha hafif, daha hızlı ve kendi kendine yetebilen birlikler tercih edilmeye başlanmıştır (Korkmazyürek ve Şeşen, 2008; Topcu, 2010). 11 Eylül 2011 sonrası dönemde de yetenek temelli planlama anlayışında senaryo uzayı kullanılmaya başlanmış ve savunma tedarikinde evrimsel tedarik stratejisinde spiral model ile birlikte özgün teknoloji sahipliği söz konusu olmuştur (Fox, 2011; Müslüm vd., 2010; Kahraman, 2016). Özellikle savaş dışı harekâtın giderek ağırlık kazandığı bir dönemde teknolojiden azami faydalanmak ve nitelikli personele sahip olmak önemli hale gelmiştir (Topcu, 2010). Önümüzdeki süreçte savunma planlamasının dijital dönüşümü daha etkin kullanarak senaryo uzayına dayalı yetenek temelli yaklaşımda devam edeceği, savunma tedarikinde ise risk odaklı evrimsel tedarik stratejisinin daha fazla tercih edileceği öngörülmektedir (Kahraman, 2016).

Evrimsel tedarik stratejisi hızla değişen teknolojiye ayak uydurabilen, kullanıcı geri bildirimleriyle kullanıcı ihtiyaçlarını sürekli gündemde tutan, geliştirme maliyetlerini azaltan, risk odaklı yaklaşımı benimseyen ve entegre proje ekipleri şeklinde çalışma gerektiren bir program yönetimidir (Slyvester ve Ferrara, 2003, s. 8; Lewis ve Apte, 2007, s. 1; DODI 5000.2, 2008). İlk yeteneği envantere alma anlamında diğer tedarik yöntemlerine göre çok hızlı ve pratik bir yöntemdir (Müslüm vd., 2010, s. 95). Aşamalı ve spiral olmak üzere iki geliştirme modeli kullanılmaktadır. Blok üretimlerde kullanılan aşamalı geliştirme modelinde sistem üzerindeki iyileştirmeler envantere alınan konfigürasyona ilişkin kullanımda karşılaşılan darboğaz ve kullanıcı geri bildirimlerine bağlı bir şekilde blok olarak yapılmaktadır. Diğer taraftan spiral modelde kullanıcı geri bildirimlerine uygun bir şekilde henüz üretim hattındaki ürüne dahi müdahale edilebilmektedir.

2. SAVUNMA ALIMLARININ ÜLKE KALKINMASINA ETKİSİ

Savunma alımlarının ülke kalkınmasına etkisi; Ar-Ge ve teknoloji altyapısına etkisi, ihracata etkisi ve ülke istihdamına etkisi başlıkları altında incelenecektir.

2.1. Savunma Alımlarının Ar-Ge ve Teknoloji Altyapısına Etkisi

Savunma alımları ülkelerin makroekonomik göstergeleri ve sosyoekonomik düzeyleri kadar teknolojik altyapısı ve Ar-Ge yeteneği üzerinde de etkilidir. Başlangıç maliyeti fazla olan büyük yatırımlar gerektiren savunma sanayisinde rekabetin anahtarı özgün tasarım ve Ar-Ge'dir. Diğer sektörlerle kıyasla daha fazla Ar-Ge kaynağına ihtiyaç duyan savunma sanayisinde yatırımın geri dönüş hızı ile birlikte teknoloji edinim hızı da yavaştır. Bir savunma ürününün geliştirilmesinin asgari 5-6 yıl, üretimine geçilmesinin 10-15 yıl sürdüğü düşünüldüğünde bu durum normal karşılanabilir.

Yüksek başlangıç maliyetlerini giderebilmek ve ölçek ekonomisinden yararlanabilmek için konsolidasyonlar yaşanmış ve ülkeler arasında konsorsiyumlarla ortak geliştirme ve üretime gidilmiştir (Topcu, 2010, s. 87, Topcu vd., 2015, s. 96). Konsolidasyonların ulusal rekabet gücünü artırıcı etkisi ABD'deki satın alma ve birleşmeler sonucunda kendisini göstermiştir (Şişman, 2017, s. 233). Bununla birlikte, tedarik sürecinde müşterekliğin sağlanması maliyetleri azaltıcı gibi görünse de teslimatta yaşanan sıkıntılardan dolayı dikkatli kullanılması gereken bir enstrümandır (Kirkpatrick, 2004). Buna karşın, Ar-Ge'ye dayalı tedarik stratejisi olan evrimsel tedarik stratejisi teknoloji sahipliğini artırırken envanter frekansını optimal düzeyde tutan ve ekonomiye olumlu yansımalara neden olan bir stratejidir (Topcu, 2010, s. 89).

2013 yılında ABD'nin savunma Ar-Ge'sine ayırdığı pay Avrupa Birliği (AB) üyelerinin ayırdığı toplam payın on dört katı, Çin'in, Almanya'nın ya da Japonya'nın ayırdığının dokuz katı, Kore Cumhuriyeti'nin üç ve Rusya'nın iki katıdır (Steinbock, 2014). Ayrıca 2017 yılında ABD'de savunma sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin Ar-Ge'ye ayırdıkları 16.6 milyar dolar ile hükümetin harcadığı 84 milyar dolarlık pay ülkenin teknoloji altyapısına da önemli katkılar sağlamaktadır (AIA, 2018). Amerikan Havacılık Endüstrisi Derneği (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre savunma sanayinin lokomotif ülkesi olan ABD, tek başına dünya savunma harcamalarının %35'ini gerçekleştirmektedir. ABD savunma sektörünün yıllık cirosu 865 milyar dolardır ve savunma sanayinde çalışan kişi sayısı da 2.4 milyona ulaşmıştır. Savunma sanayinde istihdam edilen kişi sayısı ülkede çalışanların %2'sine tekabül ederken üretim sektöründe çalışanların % 20'sini oluşturmaktadır. ABD'de üretim sektöründe çalışan her beş kişiden biri savunma sanayinde çalışmaktadır. ABD'nin yıllık ortalama 1.5 trilyon dolarlık ürün ihracatının yaklaşık %10'luk kısmına tekabül eden savunma ihracatı ABD ekonomisinin en önemli dinamiklerinden ve itici güçlerinden birisidir.

Havacılık, Savunma, Güvenlik ve Uzay (Aerospace, Defense, Security &Space (ADS)) Derneği (2018) verilerine göre savunma sanayinin bir diğer lokomotifi olan AB'nin bu alandaki yıllık cirosu 96.5 milyar avroya ulaşmıştır. Toplam 445 bin kişinin çalıştığı savunma sanayinin ihracat büyüklüğü ise 42 milyar avrodur ve bu rakam AB ihracatının % 27'sine tekabül etmektedir. Savunmaya ayrılan Ar-Ge kaynağı ise 10 milyar avro civarındadır (ADS, 2018). 2017 yılı verilerine göre Türkiye'den 10 kat daha fazla kişinin istihdam edildiği AB savunma sanayisi cirosu Türkiye'nin 14 katı, ihracatı ise Türkiye'nin 23 katıdır. Sadece söz konusu rakamlara bakarak bile AB'nin, Türkiye'nin savunma sanayisinden çok daha katma değerli ürünler ürettiği sonucuna varılabilir.

Savunma sanayinin öncüsü bir diğer ülke olan İngiltere'nin savunma sanayi cirosu 23 milyar pound, çalışan sayısı 142 bin ve savunma sanayi ihracatı ise 6 milyar pound civarındadır. ABD ve AB'ye kıyasla oldukça küçük sayılabilecek İngiltere savunma sanayisi İngiltere'nin yıllık ihracatının %1.5'lük kısmını oluşturmaktadır. 2017 yılında İngiltere'de savunma sanayinin büyümeye kattığı toplam değer 8.7 milyar pound olarak hesaplanmıştır (ADS, 2018).

Yukarıda yapılan incelemeler doğrultusunda Türkiye için en uygun stratejinin evrimsel tedarik stratejisi olduğu görülmektedir. Bu şekilde savunma alımlarında teknoloji geliştirme ve Ar-Ge yatırımları artırılabilir. Çünkü teknolojinin gelişmesi ile doğru orantılı olarak teknoloji sahiplik maliyeti de artmaktadır. Özellikle Ar-Ge'ye ayrılan payın sürdürülebilir bir hale getirilmesi önemlidir. 2016 yılına kadar bir artış trendinde olan Ar-Ge payı 2017 yılında azalmış, ancak devletin teşvikleri artırmasıyla toplam artış trendi en azından daha aşağı seviyelere inmeden yatay bir şekilde tutulabilmiştir (SASAD, 2018). Ne var ki şu anda sektörde ürün geliştirme daha ön planda tutulmaktadır. SASAD (2018) raporuna göre teknoloji geliştirme ürün geliştirmenin dörtte biri kadardır. Bu durum ileriye dönük yatırımlarda teknolojinin daha fazla önceliklendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Çünkü savunma alımlarının ülke kalkınmasına katkısını artırabilmek teknolojinin, özellikle robotik, otonom sistemler, minyatürleştirme ve ileri üretim tekniklerinin geliştirilmesine bağlıdır. Bunlarla birlikte teknoloji sahipliği sistemlerin envanterde uzun süre kalmasını sağlayacak, işletme ve bakım konularında da dışa bağımlılığı azaltacaktır (Yavuzılmaz, 2014:102).

Teknoloji altyapısının geliştirilmesi için kullanılan araçlardan birisi de kamu-üniversite-sanayi işbirliği (KÜSİ)'dir. Sektörün ihtiyacı olan bilgi ve teknoloji altyapısı üniversitelerde beşeri sermayenin yetiştirilmesi ile karşılanacağı gibi üniversitelerdeki bilgi ve teknolojinin transferi ile de sağlanabilmektedir. Bu

anlamda Savunma Sanayii Başkanlığının (SSB) 2012 yılından itibaren uygulamaya başladığı Savunma Sanayii İçin Araştırmacı Yetiştirme Programı (SAYP), KÜSİ'nin iyi uygulama örneğini oluşturmaktadır. Ne var ki, SAYP'ın etkilerinin ortaya konması ve sonuçlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Zira SSB'nin web sitesinde yer alan bilgilere göre 2018 yılı itibarıyla SAYP'a 31 üniversite ve 35 firmanın dâhil olması hem umut verici hem düşündürücüdür. Ancak bu şekilde bilgi ve teknolojinin yayılımı sağlanarak ülke kalkınmasına katkısı artırılabilir.

Teknoloji altyapısının geliştirilmesi için SSB tarafından teknoloji yol haritası da hazırlanmıştır. Ancak teknoloji tedarik stratejisinin endüstri içi rekabet yaratacak şekilde uygulanması pek mümkün olmamıştır (Yavuzılmaz, 2014, s. 93). Özellikle özgün tasarım ve üretimin hedeflendiği savunma sektöründe kamu alımlarında inovasyonun desteklenmesi bazı kazanımlara yol açacaktır. Örneğin; ürün çeşitliliğinin artması ihracatta olumlu gelişmeler yaşanması ile sonuçlanmaktadır (SASAD, 2018). Yerlilik payının artabilmesi için komponent (bileşen) bazında özgün tasarım ve üretim yeteneğine kavuşulması gerekmektedir. Bu nedenle iş paylaşımı yapılarak savunma sanayi ekosisteminin büyümesi ve tedarik zinciri içerisinde yer alan paydaşların yetkinliğinin artırılması ön plana çıkmaktadır. Böylelikle, hammadde ve ara ürün bağlamında dışa bağımlılığın azaltılması ile ihracatın ithalatı karşılama oranı iyileştirilebilecektir. Diğer taraftan ürünlerin tedarik zinciri içerisinde geliştirilmesinin sağlanması istihdam yaratacağı için kalkınmaya katkısına çoğaltıcı etkisi de olacaktır. Tedarik zincirinin kalite, standart ve güvenlik konularında geliştirilmesi önemlidir. Tedarik zincirinde sadece ara mal üreten ya da komponent (bileşen) desteği veren paydaşları düşünmek yanıltıcı olacaktır. Özellikle dışa bağımlılığın azaltılması kapsamında test ve sertifikasyon merkezleri, tasarım merkezleri, düşünce ve strateji merkezlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi elzemdir. Savunma ekosistemindeki gelişme yeni çalışma alanları, yeni istihdam ve yeni ihracat anlamına gelmektedir. Son sayılan iş ve işlemler ülkeye döviz getirici hizmet niteliğindedir. Bu nedenle sürdürülebilir büyüme hedefine katkısı daha katma değerli olacaktır.

2.2. Savunma Alımlarının İhracata Etkisi

Savunma sanayinin ihracat rakamları incelendiğinde, Tablo-2'de görüldüğü üzere hem son on yıl içerisinde %200 artarak 2 milyar dolar seviyesine yaklaştığını hem yıllara sari olarak bir artışın olduğunu hem de ülke ihracatındaki payının %0.5'ten %1.4'lere geldiği görülmektedir.

Tablo-2 Savunma Sanayi İhracatı (SIPRI, SASAD ve TÜİK Raporlarından Derlenmiştir).

Yıllar	Toplam İhracat* (Milyon \$)	Değişim**	Toplam Ülke İhracatına Oranı***
2007	727,5	-	% 0.5
2008	892	% 22	% 0.6
2009	950	% 31	% 0.8
2010	958	% 31	% 0.7
2011	1.198	% 65	% 0.8
2012	1.347	% 85	% 0.8
2013	1.650	% 127	% 1
2014	1.920	% 164	% 1.1
2015	1.994	% 174	% 1.3
2016	1.994	% 174	% 1.4
2017	1.824	% 150	% 1.2

*Tüm ihracat rakamları 2017 yılı için reel hale getirilerek enflasyondan arındırılmıştır.

**2007 baz yıl olarak alınmıştır.

***TÜİK ihracat rakamlarına oranlanmıştır.

İhracat rakamlarındaki artış akımının sürmesi durumunda savunma sanayi ürünlerinin ülke ihracatındaki rolünün de önemli ölçüde artacağı değerlendirilmektedir. İhracatın bölgelere göre dağılımı incelendiğinde ise 1.099 milyon dolarlık kısmının (% 60) ABD ve Avrupa'ya gerçekleştirildiği bunun da offset¹ yükümlülüklerinden kaynaklandığı bilinmektedir. Diğer bölgelere yapılan ihracat ise geliştirilmekte olan özgün ürünlerden kaynaklanmaktadır ve sektörün pazarlayabileceği özgün ürün çeşitliliği arttıkça offset dışı ihracat rakamlarında da önemli gelişmelerin olacağı değerlendirilmektedir. Çünkü offset Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin savunma alımları açısından önemli bir kavramdır. Hazır alım tedarik yöntemi ile dışarıdan tedarik edilen sistemlere harcanan paranın bir kısmının yurt içinde kullanılmasına imkân veren offset, özellikle gelişmekte olan

¹Offset: Bir alım ve/veya ihale sonucu karşı tarafa sağlanan bir avantajı kısmen veya tamamen geri kazanmak amacıyla gerçekleştirilen işlemlerdir. Offset yükümlülükleri, özellikle savunma ve havacılık gibi ileri teknoloji gerektiren alanlarda, ilgili proje nedeniyle ortaya çıkan ödemeler dengesindeki olumsuzlukların kısmen veya tamamen giderilmesi amacıyla ihracat ve diğer döviz kazandırıcı işlemler olarak gerçekleştirilmektedir.

ve yeterli teknolojik altyapıya sahip olmayan ülkeler için önemli bir araçtır (TÜSİAD, 1999).

Ayrıca, savunma sanayi ihracatı hem geliştirilen ürünlerin üretim hattının sürekliliğinin sağlanması hem de ülke ekonomisine katkı açısından önemlidir. Bu konuda ABD'nin F-22 savunma alımı iyi uygulama örneği olarak gösterilebilir. Zira maliyetli bir alım olmasına rağmen niş bir alan olan gizleme teknolojisinin geliştirilmesine olanak tanımış, tasarım yeteneğinin artmasına zemin hazırlamış ve sektörün daralmasına engel olmuştur (Harshberger ve Russ, 1994:604).

2.3. Savunma Alımlarının İstihdama Etkisi

Savunma sanayinin gelişimine paralel olarak istihdam rakamlarında da önemli artışlar olmuştur. Son beş yılda savunma sanayide çalışanların sayısı aşağıda Tablo-3'te özet olarak sunulmuştur. Örneğin 2012 yılında 33.491 olan sektör çalışanı sayısı 2017 yılında beş yıl gibi kısa bir sürede 44.740 kişiye ulaşarak % 34 oranında artmıştır. Sektörün tasarım alanındaki ve nitelikli insan gücüne olan ihtiyacı her yıl artarak devam etmektedir.

Tablo-3 Savunma Sanayi İstihdamı (SASAD).

Yıllar	Toplam İstihdam	Değişim	Ülke İstihdamındaki Payı
2012	33.491		% 0.14
2013	32.368	% -3	% 0.13
2014	31.242	% - 3	% 0.12
2015	31.375	% 0.1	% 0.11
2016	35.502	% 13	% 0.13
2017	44.740	% 26	% 0.15

Ancak savunma sektöründeki istihdamın %80'e yakını nitelik sahibidir (SASAD, 2018). Bu durumu hem fırsat hem tehdit şeklinde değerlendirmek mümkündür. Yetişmiş işgücü sürdürülebilir rekabet avantajı sağlaması açısından önemli olduğu gibi bu sektörde özellikle Ar-Ge ve teknoloji yönetimi konusunda kazanılan deneyimin diğer sektörlerle transferi de mümkündür. Böylelikle teknoloji altyapısı yaygınlaştırılarak ve geliştirilerek ülkenin kalkınmasına katkı sağlamaktadır (Eren ve Kılıç, 2013:228). Diğer yandan, nitelikli işgücünün savunma sanayi sektörüne doğru yönelmesi diğer sektörler açısından sıkıntı yaratacaktır. Söz konusu personelin dağılımına baktığımızda; %37'sinin teknisyen, %31'inin mühendis, %20'sinin uzman ve idari personel, %11'inin akademik personel ve %2'sinin de yöneticilerden oluştuğu görülmektedir (SASAD, 2018).

Özellikle işsizlik rakamlarının arttığı son dönemde yaşanan bu belirgin artış sektörün geleceği açısından olumlu sinyaller vermektedir.

Savunma harcamaları açısından göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus da personel dışı savunma harcamalarıdır. Son 5 yıl için savunma sanayinin yurt içi satışların personel dışı savunma harcamalarına oranı Tablo-4'te gösterilmektedir.

Tablo-4 Savunma Harcamaları Sektör Ciroyu Karşılaştırması (Milyon Dolar*)
(SIPRI ve SASAD Raporlarından Derlenmiştir).

Yıllar	Sektörün Toplam Ciroyu	Yurt İçi Satış Gelirleri	Personel Dışı Savunma Harcamaları (%40)	Yurt İçi Satışların Ülke Savunma Harcamalarına Oranı
2013	5.341	3.688	7.828	% 47
2014	5.281	3.360	7.330	% 45
2015	5.075	3.080	6.536	% 47
2016	6.095	4.100	7.271	% 56
2017	6.693	4.869	7.280	% 66

*Parasal tutarlar için 2017 yılı esas alınarak enflasyondan arındırılmıştır

Türkiye'nin personel dışı savunma harcamalarının ortalama %40 olduğu dikkate alındığında (Vakıf Yatırım Sektör Raporu, 2018) bu harcamanın ne kadarının yerli savunma sanayi içerisinde kullanıldığı önem kazanmaktadır. Tablo-4 incelendiğinde personel dışı savunma ihtiyaçlarının yerli savunma sanayinde kullanılma oranının son beş yıl içerisinde %47'den %66'ya çıktığı görülmektedir. Sektör açısından son derece önemli olan bu ivmenin devam etmesi ve 2025-2030 yılları arasında %80-90 seviyesine ulaşması durumunda ülke kalkınmasındaki rolü daha da önemli hale gelecek, bunun yurt dışı satışlarla desteklenmesi durumunda da ülkemiz ihracatı daha güçlenecektir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye açısından 1990'lı yıllara kadar hazır alım şeklinde gerçekleştirilen savunma tedariki, 1998 yılında başlayan uygulamalarla ortak girişim ve üretim, kısmi tasarım, özgün tasarım ve üretim şeklinde gelişme göstermiş, teknolojik ürün sahipliği ön plana çıkmıştır. Nitekim 10. Kalkınma Planında (2014-2018) da savunma sistemlerinde yerlilik payının artırılması amacıyla Ar-Ge ve özgün tasarımlara dayalı bir savunma sanayi hedeflenmiştir. Belirsizliğin ve karmaşıklığın giderek arttığı savunma sistemlerinde teknoloji sahipliğini artırmak, daha az maliyetle daha fazla performansla sahip olabilmek ve ulusal rekabet gücünü

elde edebilmek için özgün tasarım ve üretimin giderek yaygınlaşacağı ifade edilebilir. Bu doğrultuda SSB de 10. Kalkınma Planının Kamu Alımları Yoluyla Teknoloji Geliştirme ve Yerli Üretim Programı kapsamında hazırlanan Eylem Planı'nda kendisine tevdi edilen "Yüksek Teknolojili Ürünlerde Kamu Alım Garantisine Dayalı Üretim Yapılması için Model Geliştirilmesi" eylemine uygun olarak, 2017-2021 Stratejik Planı'nda yeni tedarik modellerini kullanmayı bir stratejik öncelik olarak belirlemiştir. Bu çerçevede, Türkiye'nin milli ve yerli savunma sanayi hamlesinde hedefine daha kısa sürede daha az maliyetle ulaşması için tedarik stratejisini gözden geçirmesi ve evrimsel tedarik stratejisini benimsemesi gerekmektedir.

Savunma alımları ülkenin teknolojik gelişmişliğine bağlı olarak ekonomiyi olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Teknolojik sahiplik düzeyi arttıkça savunma alımlarının ekonomiye etkileri daha olumlu hale gelmektedir. Kamu alımları, talep yönlü inovasyon politikalarının uygulanmasını yani özel sektörün inovasyon kapasitesinin artırılmasını sağlayan bir unsurdur (Bakırtaş ve Aysu, 2017, s. 139). Savunma sektörünün özellikleri arasında tamamen talep yönlü olması ilk sırada gelmektedir. Bu nedenle sektör belirlenen ihtiyaca uygun bir şekilde özgün tasarım ve üretime yönelmektedir.

Savunma sanayide sürdürülebilir rekabet üstünlüğü sağlanması ulusal rekabet gücü açısından daha anlamlıdır. Bu nedenle savunma sanayi sektörünün dış pazarlara açılmasını sağlayan politikalar benimsenebilir ve desteklenebilir. Katma değer yaratacak özgün tasarım ürünlerinin desteklenmesi ve bu ürünlere yönelik teşvik politikalarının uygulanması hem savunma sanayinin rekabet gücünü arttıracak hem de devletin desteğini hissederek daha cesur girişimlerde bulunmalarını sağlayabilecektir. Ar-Ge yatırımlarının desteklenmesi de uygulanabilecek diğer bir politikadır. Özellikle gelişmiş ülkelerin ve AB'nin Ar-Ge harcamaları ile Türk savunma sanayinin bu alandaki harcamaları karşılaştırıldığında aradaki önemli fark katma değerli ürünler üretilmesinin önündeki en önemli engel olarak kendini göstermektedir.

Savunma alımları açısından tedarik süresinin uzun sürmesinin ülke kalkınmasına olumlu yansımaları geciktirme ihtimali de söz konusudur. Kuluçka dönemi olarak nitelendirilebilecek geçiş döneminde ısrarcı ve istikrarlı politikalarla destek vermek sürecin sonucunda elde edilecek katma değere olumlu etki yaratacaktır. Bununla birlikte mali politikalarla düzenleme yapma gereği de hâsıl olabilir. Yıllara sâri yüklenme taahhüdü ortaya çıkacağı için mevcut planlama,

programlama ve bütçeleme sistemi içerisinde esneklik sağlayacak yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulabilir.

Savunma sanayi ihracatı hem geliştirilen ürünlerin üretim hattının sürekliliğinin sağlanması hem de ülke ekonomisine katkısı açısından önemlidir. Ancak özgün bir savunma ürününü eğer Ar-Ge'yi yapan firmanın bulunduğu devlet almıyorsa dış pazarda talep görmesi mümkün değildir. Savunma sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarına odaklanarak iç pazardaki talebi karşılaması, ancak bu esnada dış pazarlara açılması sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Bunun için savunma sanayi işletmeleri her daim TSK ile yakın temas içerisinde çalışmalıdır. Özgün geliştirilen İHA sistemleri bu yaklaşımın en güzel örneğidir. TSK ile birlikte geliştirilen İHA sistemlerinin ihracatı için Katar, Ukrayna, Kazakistan Özbekistan gibi birçok ülke ile görüşülmektedir.

Yazılımların savunma platformlarında giderek ağırlık kazanması kamu-özel sektör ortaklıklarının önünü açmıştır. Yazılım geliştirmede elde edilen bilgi ve teknolojinin sivil alanda kullanılması daha yüksek ihtimal olduğu için kazanımların ülke kalkınmasına katkısı sadece geliştirildiği alan için düşünülmemeli, muhtemel alanlar da hesaba katılmalıdır. Maliyet yüksekliği kamu alımlarında teknoloji geliştirmeyi desteklemenin önünde engel oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, üretimin alternatif maliyeti yüksek olduğundan dual üretim yapılması sektör açısından kritiktir. Dual üretimden yoksun bir sanayi tabanı kaynak yaratamayacağı için gelecekteki savunma kabiliyetini de riske etmektedir.

ABD gibi gelişmiş ülkelerde savunma sanayi önemli bir istihdam aracı olarak kullanılmaktadır. ABD'de sanayi alanında çalışan her beş kişiden biri savunma alanında istihdam edilmektedir. Ülkemizdeki işsizlik oranı göz önünde bulundurulduğunda katma değerli ürünler geliştiren savunma sanayimize yönelik eleman yetiştirmek suretiyle yeni iş alanları yaratılmasının ve genç işgücü potansiyelinin bu alanda kullanılmasının ekonomik kalkınmamız açısından itici bir unsur olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak savunma alımlarının ülke kalkınmasındaki rolü önümüzdeki yıllarda üssel bir şekilde artabilecektir. Tek tedarik makamı olarak SSB'nin güçlendirilmesi bu doğrultuda giderek artacak alımların yönetilmesi açısından çok isabetlidir. Ancak SSB'nin bir an önce portföy yönetimine² geçmesi ve spiral

---

² Tedarik yönetiminin daha etkili yapılabilmesi için birden fazla programın merkezi olarak yürütülmesidir. Projelerin bir bütün olarak sinerji yaratması için bir araya getirilmesi ile programlar oluşmakta, benzer şekilde programların bir araya gelmesiyle portföy oluşmaktadır.

model esasında evrimsel tedarik stratejisini benimsemesi kazanımları artıracaktır. Savunma alımlarının ülke ekonomisine kazanımlarını sadece ciro, GSMH veyahut ihracata katkısı bağlamında ele almak yanıltıcı olacaktır. Özellikle teknoloji kazanımı ve edinilen bu teknolojinin diğer sektörlerle transferi ülke kalkınması için daha kritiktir. Bu doğrultuda SSB'nin KÜSİ'yi artırması, Ar-Ge ve teknoloji yönetimi alanında nitelikli işgücü geliştirilmesini teşvik etmesi, istihdamı desteklemesi, sektörü dual üretime yönlendirmesi, ürün ve tedarik çeşitlendirmesine özen göstermesi, uzun yıllar sürecek program ve projeler için gerekirse yasal düzenlemeler yapması savunma alımlarının ülke ekonomisindeki katkısını daha da artıracaktır. Bu şekilde ürünlerdeki yerli katkı payı komponent (bileşen) bazında artırılabilir, ülke kalkınmasına katkısı sadece ürünün kazandırılmasıyla kalmayacak, teknoloji edinimi ile katlanacaktır. Tedarik projelerinde teknoloji transferi konusunda ısrarcı modellerin esas alınması savunma sanayi kadar Türkiye'nin teknoloji altyapısına da katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ileriki araştırmalar için savunma alımlarının kamu alımları içerisindeki payının büyümeye doğrudan veyahut Ar-Ge ve teknoloji altyapısı, ihracat, istihdam gibi araçlar marifetiyle dolaylı etkilerinin ekonometrik ve ampirik olarak test edilmesi alanyazına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte savunma ekosistemi içerisinde kamu, üniversite ve sanayinin işbirliğinin artırılmasına ilişkin modellerin kullanımına yönelik araştırmalar elde edilecek kazanımların artmasına yol açabilir. Ayrıca diğer sektörlerde kullanımı giderek artan portföy yönetimi, risk yönetimi, mavi okyanus stratejisi gibi iş modeli veya stratejisi araçlarının savunma alımlarına uyarlanması yönünde yapılacak akademik ve saha çalışmaları sektörü yönlendirici olacaktır.

KAYNAKÇA

- ADS (Aerospace Defense Security Space) (2018). *UK Defence Outlook 2017*, ADS Group, Londra, İngiltere, <https://www.adsgroup.org.uk/wp-content/uploads/sites/21/2017/09/DefenceOutlook2017-WebRes.pdf> (25.03.2019).
- AIA (The Aerospace Industries Association of America) (2018). *The state of the U.S. Aerospace&Defense Industry Report*. Aerospace Industries Association of America, Arlington, VA, ABD.
- Alexander, W.R.J. (1990). The impact of defence spending on economic growth: A multi sectoral approach to defence spending and economic growth with evidence from developed economies. *Defence Economics*, 2(1), 39–55.
- Aye, G.C., Balcılar, M., Dunne, J.P., Gupta, R. ve Eyden, R.V. (2014). Military expenditure, economic growth and structural instability: A case study of South Africa. *Defence and Peace Economics*, 25(6), 619-633.
- Bakırtaş, D. ve Aysu, A. (2017). Kurumsal yaklaşım perspektifinden inovasyon ve yenilikçi kamu alımları. *Sosyoekonomi*, 25(31), 127-147.
- Biswas, B. ve Ram, R. (1986). Military expenditures and economic growth in less developed countries: An augmented model and further evidence. *Economic Development and Cultural Change*, 34 (2), 361–372.
- Chang, H-C, Huang, B-N. ve Yang, C.W. (2011). Military expenditure and economic growth across different groups: A dynamic panel Granger-Causality approach. *Economic Modelling*, 28(6), 2416-2423.
- DMO, (2017). *Sektör Raporu*. <https://www.dmo.gov.tr/Files/IcerikYonetimi/ANKARA/Belgeler/2017%20Y%C4%B1%C4%B1%20Sekt%C3%B6r%20Raporu.pdf> (25.03.2019)
- DODI 5000.2 (2008). *Operation of the defense acquisition system*. ABD Savunma Bakanlığı, Vaşington, ABD.
- Dunne, J.P. ve Tian, N. (2013). *Military expenditure, economic growth and heterogeneity*. http://saldru.com.uct.ac.za/bitstream/handle/11090/611/2013_95.pdf?sequence=1 (25.03.2019).

- Eren, H. ve Kılıç, A. (2013). Örgütlerde yenilikçilik ortamı: Özellikle bir sektör olarak savunma sanayiinde durum. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 221-244.
- Fox, J. (2011). *Defense acquisition reform, 1960-2009: An elusive goal*. U.S. Army, Centre of Military History. Washington D.C.
- Geroski, P.A. (1990). Procurement policy as a tool of industrial policy. *International Review of Applied Economics*, Vol 4, 182-198.
- Gökmenoğlu, K., Taspinar, N. ve Sadeghieh, M. (2015). Military Expenditure and Economic Growth: The Case of Turkey. *16th Annual Conference on Finance and Accounting*, Prague.
- Halıcıoğlu, F. (2007). Defense spending and economic growth in Turkey: An empirical application of new macroeconomic theory. *Review of Middle East Economics and Finance*, February, 193-201.
- Harshberger, E.R. ve Russ, S. (1994). Modernizing Air Power Projection capabilities: Looking to Get More out of Less in Defense Planning. Davis, P.K. (Ed.), *New Challenges for Defense Planning: Rethinking How Much is Enough?* RAND, Santa Monica, CA, ABD.
- Huang, C. ve Mintz, A. (1991). Defence expenditures and economic growth: The externality effect. *Defence Economics*, 3 (2), 35-40.
- Kahraman, Ç. A. (2016). Tarihsel süreçte savunma planlaması yaklaşımları ile savunma tedarik sistemleri arasındaki ilişki. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 26 (2), 101-126.
- Kirkpatrick, D.L.I. (2004). Trends in the costs of weapon systems and consequences. *Defence and Peace Economics*, Cilt 15 (3), 259-273.
- Korkmazyürek, H. ve Şeşen, H. (2008). Savunma yönetiminde yeni planlama yaklaşımları: Kavramsal bir analiz. *KHO Bilim Dergisi*, 18(1), 54-78.
- Lewis, I. ve Apte, A. (2007). *The Logistics Impact of Evolutionary Acquisition*. Acquisition Research Program, Naval Postgraduate School, Monterey, ABD.
- Murphy, D. P. (2015). How can government spending stimulate consumption? *Review of Economic Dynamics*, Vol. 18, 551-574.

- Müslüm, S., Topcu, M.K. ve Mala, M. (2010). Savunma tedarikinde güncel yaklaşımlar: Evrimsel tedarik stratejisi ve Türkiye açısından bir değerlendirme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 9(2), 91-115.
- Narayan, P.K. ve Singh, B. (2007). Modelling the relationship between defence spending and economic growth for the Fiji Islands. *Defence and Peace Economics*, 18(4), 391-401.
- Öztürk, Y. (2006). *Savunma planlamasında yeni yaklaşımlar ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nde bir senaryo uzayı çalışması*. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Pieroni, L. (2009). Military Expenditure and Economic Growth. *Defence and Peace Economics*, 20(4),327-339.
- Rasler, K. ve Thompson, W.R. (1998), Defense burdens, capital formation, and economic growth. *Journal of Conflict Resolution*, 32(1), 61–86.
- SASAD (2018). *Savunma ve Havacılık Sanayi Performans Raporu 2017*. <http://www.sasad.org.tr/uploaded/Sasad-Performans-Raporu-2017.pdf> (25.03.2019).
- SIPRI (2017). *Military Expenditure Database*, <https://www.sipri.org/databases/milex> (25.03.2019).
- Smith, R. (1980). Military expenditure and investment in OECD countries, 1954–1973. *Journal of Comparative Economics*, 4 (1), 19–32.
- Steinbock, D. (2014). *The challenges for America's defense innovation*. Araştırma Raporu. The Information Technology&Innovation Foundation. <http://www2.itif.org/2014-defense-rd.pdf> (25.03.2019).
- Sylvester, R.K. ve Ferrara, J.A. (2003). Conflict and ambiguity implementing evolutionary acquisition. *Acquisition Review Quarterly*, Winter 2003, 3-26.
- Şişman, D. (2017). Küreselleşme, kriz ve savunma sanayi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 39, Sayı: 1, 223-237.
- Topcu, M.K. (2010). Savunma planlamasının ekonomiye etkileri ve savunma bütçeleri. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 9(1), 75-96.

- Topcu, M. K., Mala, M. ve Müslüm, S. (2015). A study on defense acquisition models with an emerging market perspective. The case of Turkey. *Journal of Defense Resources Management*, 6(2), 95-102.
- TÜSİAD (1999). *Savunma sanayisinde "OFFSET" uygulamaları*, T/99-12/276-1, TÜSİAD, İstanbul.
- Vakıf Yatırım Sektör Raporu* (2018). http://www.vkyanaliz.com/Files/docs/defense_sectorreport_16-07-2018_636673287023866868.pdf (25.03.2019).
- Wang, T.P., Shyu, S.H.P. ve Chou, H.C. (2012). The impact of defense expenditure on economic productivity in OECD countries. *Economic Modelling*, 29(6), 2104-2114.
- Yavuzyılmaz, Ö. (2014). *Türk savunma sanayiinde teknoloji tedarik stratejilerini belirlemeye yönelik bir model önerisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, J., Sezgin, S. ve Öcal, N. (2005). Military expenditure and economic growth in Middle Eastern countries: A dynamic panel data analysis. *Defence and Peace Economics*, 16(4), 283-295.

ARAP BAHARI'NIN SURİYE SAHASINDA ARAP DİLİNE OLAN YANSIMALARI: PYD/YPG ÖRNEĞİ*

Halil Atilla SİVRİKAYA**

Öz

Arap Baharı, yalnızca bir ülkede zuhur eden toplumsal olaylardan ziyade çok geniş bir coğrafyada silsile halinde meydana gelen halk hareketlenmelerini kapsayan bir kavram olarak incelenmektedir. Bu kapsamda, Suriye’de Beşar Esad’ın halkı baskı altına alan uygulamaları neticesinde ülkede vuku bulan protesto ve direnişler, Suriye Rejimi’nin halk nezdinde kabul görmediğini ve meşruiyet eksikliği ile karşı karşıya kaldığını göstermiştir. Özellikle DEAŞ’ın gerileme sürecine girdiği dönemde, PYD/YPG mezkûr durumu fırsata çevirerek Suriye’nin kuzeyinde bilhassa Arap nüfusun yoğun olduğu birçok bölgeyi ele geçirmiştir. PYD/YPG, başta Rakka olmak üzere ele geçirdiği Arap bölgelerindeki Arap köylerine Kürtçe isimler vermektedir. Örgüt, bu yolla Arapçanın bölgedeki tarihsel geçmişini ve kültürel etkisini silerek, adeta Arap bir coğrafyayı Kürtleştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca PYD/YPG, Suriye Arap Cumhuriyeti’nin resmi dilinin Arapça olmasına rağmen, başta Haseke olmak üzere Suriye’nin kuzeyinde kontrolü altındaki bölgelerde eğitim dilini Arapçadan Kürtçeye çevirerek bölgedeki Arap nüfusu, anadilleri olan Arapçayı öğrenmekten mahrum etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Ortadoğu, Suriye İç Savaşı, PYD/YPG, Arapça.

REFLECTIONS OF THE ARAB SPRING TO THE ARABIC LANGUAGE IN SYRIA: PYD/YPG CASE

Abstract

The Arab Spring is being explored as a concept that encompasses popular movements which take place in a very wide geographical range, rather than social events that only occurred in one country. In this context, the protests and resistance that took place in Syria as a result of the suppression of people by Bashar Assad showed that the Syrian Regime was not accepted by people and faced lack of legitimacy. Especially in the period when DAESH entered its regression period, PYD/YPG turned the situation to its own advantage and seized many regions in the north of Syria, mostly where the Arab population is dense. PYD/YPG is renaming Arab villages which are located in the places that it occupied, mainly Raqqa. In this way, PYD/YPG is trying to make an Arab geography Kurdish by erasing the historical background and cultural influence of the Arabic language in the region. In addition, despite the fact that the official language of the Syrian Arab Republic is Arabic, PYD/YPG deprives Arab population in the region of learning their mother tongue, Arabic, by turning the language of education from Arabic to Kurdish, in the regions under its control in the northern parts of Syria, mainly Hasakah.

Keywords: Arab Spring, Middle East, Syrian Civil War, PYD/YPG, Arabic.

*Bu çalışma, Dr. Öğretim Üyesi Celal Turgut Koç danışmanlığında 2018’de tamamlanan “Arap Baharı’nın Suriye Sahasında Arap Diline Olan Yansımaları” adlı yüksek lisans dönem projesinden üretilmiştir.

**Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi Doktora Öğrencisi, eastmiddle.sam@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5003-4987>

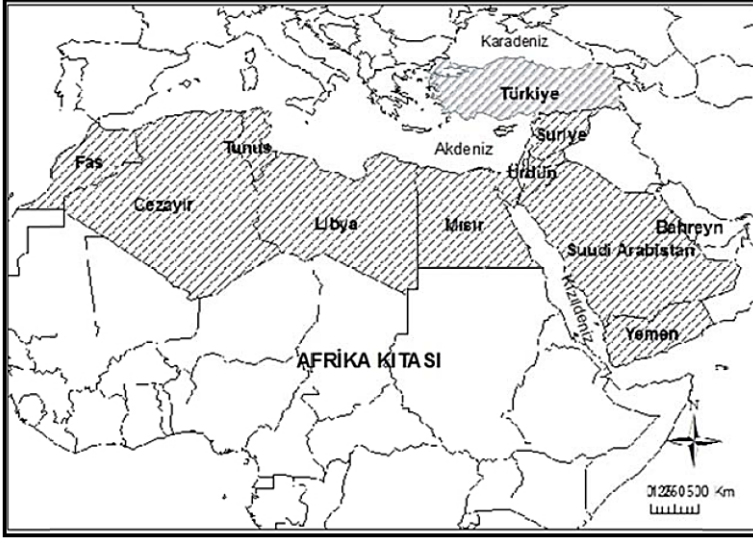
GİRİŞ

Arap Baharı, 1960'lardaki Arap Milliyetçiliği'nden sonra en önemli toplumsal olaylar arasında gösterilmekte olup İngiliz ve Fransız sömürgeleriyle bağlantılı olan geleneksel monarşik rejimlerin yıkılmasına tanıklık etmektedir (Acar ve Aydın, 2017). Bazı araştırmacılar, Arap Baharı'nı geniş çaplı bir halk isyanı olarak yorumlamakta ve bu hadisenin on yıllar boyunca devam eden Fransız ve Rus devrimlerine benzediğini ifade etmektedir (Acar ve Aydın, 2017).

Gerek petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynaklarının paylaşımına gerek siyasi rejimlerin değişimine gerekse mekânsal düzenlemeye yönelik bir girişim olan Arap Baharı, sahip olduğu özellikler ile siyasi coğrafya açısından da önem arz etmektedir (Deniz, 2013). Arap Baharı, yalnızca bir ülkede zuhur eden toplumsal olaylardan ziyade çok geniş bir coğrafyada silsile halinde meydana gelen halk hareketlenmelerini kapsayan bir kavram olarak incelenmektedir.

Bu çerçevede Arap Baharı, 18 Aralık 2010'da Tunuslu bir gencin yolsuzluk ve kötü muameleye tepki olarak kendisini yakmasını takiben Tunus'ta ortaya çıkan ve kısa sürede Mısır, Ürdün, Yemen, Cezayir, Libya, Bahreyn ve Suriye gibi ülkelere yayılan toplumsal olayları ifade etmektedir (Çakı, 2011). Süratle Ortadoğu'ya sıçrayan Arap Baharı'nın Kuzey Afrika bölümünü Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır; Ortadoğu bölümünü ise Suriye, Bahreyn, Ürdün, Yemen ve kısmen Suudi Arabistan teşkil etmektedir (Deniz, 2013).

Bölge halklarının büyük bir kısmının ekonomik sıkıntılar içinde olması ve anılan ülkelerdeki siyasi elitlerin halkın sıkıntılarını çözmek yerine daha çok kendi varlıklarını arttırma çabası içerisinde olması, Arap dünyasının büyük bir kısmında protestolara, direniş hareketlerine ve hatta iç savaşlara neden olmuştur (Arsava, 2014). Bu bağlamda, Arap Baharı sürecinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika halkları grev, toplu gösteri, yürüyüş ve toplantı gibi sivil itaatsizlik eylemlerine başvurarak iletişim ve organizasyon alanında özellikle sosyal medyadan büyük ölçüde istifade etmiştir (Çakı, 2011).

Harita-1: Türkiye ve Arap Baharı'ndan Etkilenen Ülkeler (Deniz, 2013:68).

Bahsi geçen ülkelerin neredeyse hepsinde anadil olan “Arapça”, kitleler arası mesajların sosyal medyada hızla yayılmasında ve bu mesajların geniş çevrelere ulaşmasında kritik bir rol oynamıştır. Nitekim Arap Baharı süresince meydanlarda müşahade edilen toplumsal gösterilerde, kitlelerce kullanılan dil ve argümanlar siyasal nedenlerin dışı vurumunda etkili olmuştur (Çelik, 2015).

Ancak maalesef Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin birçoğunda nitelikli demokratik kurumlar bulunmamakta ve bu ülkelerde Ortaçağ izlerini taşıyan modern hükümdarlıklar yer almaktadır (Dabaşı, 2015). Bu çerçevede devlet aygıtının kurumsal ve finansal olarak hasar gördüğü Arap Baharı ülkelerinde, demokrasiye geçiş sancılarının yaşanmaya devam etmesi muhtemel görülmektedir (Kireççi, 2012). Bu durum, bölgede demokrasi istemeyen güçlerin müdahaleleri ve ajitasyonlarıyla tersine çevrilme risklerini de bünyesinde barındırmaktadır (Kireççi, 2012).

Nitekim Arap Baharı sürecinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki devlet otoriteleri onbinlerce protestocuyu şiddete başvurarak gözaltına almış, birçoğunu ise tutuklamıştır (Çakı, 2011). Bu kapsamda Tunus'ta nispeten başarılı görünen isyanlar ilerleyen dönemde Mısır'daki seçim sürecinde yaşanan gelişmeler ile Libya ve Suriye'de uygulanan yoğun şiddet neticesinde uzun vadede bölgede demokrasinin inşa edilmesi yönündeki umutları baltalamıştır (Brown, 2013).

Yaşanan şiddetli çatışmalar neticesinde birçok ülkede rejimler devrilmiş, Suriye gibi bölgesel aktörlerin yanı sıra küresel güçlerin de müdahil olduğu coğrafyalarda durum iç savaşa dönüşmüştür.

1.ARAP BAHARI'NIN SURİYE SAHASINDAKİ YANSIMALARI

Suriye'de Beşar Esad'ın halkı baskı altına alan polis devleti uygulamaları, olayları körüklemiş, ülkedeki protesto ve direnişler Suriye Rejimi'nin halk nezdinde kabul görmediğini ve meşruiyet eksikliği ile karşı karşıya kaldığını göstermiştir (Arsava, 2014). Birleşmiş Milletler (BM), Suriye'de iç savaşın yarattığı yıkımı, 1994 yılında Ruanda'da yaşanan olaylardan bu yana yaşanan en büyük tahribat olarak nitelendirmektedir (Heydemann, 2013).

Rusya ve İran'ın stratejik düzeyde ortak hareket ederek Esad Rejimi'ne askeri, siyasi ve ekonomik destek vermesi, bölgedeki kaos ortamını artırmakta ve iç savaşı içinden çıkılmaz bir hale sürüklemektedir. Özellikle İran, Beşar Esad ile olan stratejik işbirliğinden dolayı her halükarda Suriye'de mevcut rejimin iktidarda kalması taraftarıdır. İran bu nedenle gerek Şii milis grupları gerek Lübnan Hizbullahı'nı aktif birer vekil olarak kullanarak sahadaki konumunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Zira B. Esad yerine Sünni ağırlıklı bir iktidarın gelmesi halinde Suriye, İran'ın etki sahasından uzaklaşacaktır (Aras, 2017).

Suriye sahası, başta ABD olmak üzere Batılı devletlerce stratejik önemi haiz bir bölgedir. Ancak bu bölge aynı zamanda Rusya ve Çin gibi büyük güçler tarafından da önemsenmektedir. Rusya'nın Suriye'de kayda değer yatırımları bulunmakta olup, Rus yönetimi tarihten gelen sıcak denizlere açılma arzusunu, Suriye'nin Akdeniz kıyılarında gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Göçer ve Çınar, 2015). Çin ise bölgedeki gelişmelere, ülkesine yönelik enerji ve hammadde arz güvenliği penceresinden bakmakta ve kendisi için tehdit oluşturduğunu düşündüğü muhalif hareketlere karşı rejimi desteklemektedir (Göçer ve Çınar, 2015). Ayrıca Çin'in, Ortadoğu'da ABD etki sahasının genişlemesini kendi stratejik çıkarları açısından uygun görmediği, bu nedenle Batı ülkelerine muhalif Esad Rejimi'ni desteklediği düşünülmektedir.

Dolayısıyla Suriye'nin Ortadoğu siyaseti içinde sahip olduğu özellikli konum, birçok ülkenin bölgesel hesaplarını etkilemesi hasebiyle her ülke, Suriye'deki aktörler üzerinden kendi kozunu oynamaya gayret etmektedir (Karkın ve Yazıcı, 2015). İç savaş ve iç karışıklık durumlarında genel olarak silahlı saldırı olayları, bombalama eylemleri, gerilla savaşları, yağmalama olayları ve terörist saldırılar

sıkça görülen hadiseler arasında yer almaktadır (Hacıoğlu ve Saylan, 2014). Bu noktada Suriye İç Savaşı, özellikle terör örgütlerinin zemin kazanarak geniş alanlara yayılabildiği ve belirli aktörlerle işbirliği içerisine girerek etkilerini artırabildiği bir saha haline gelmiştir.

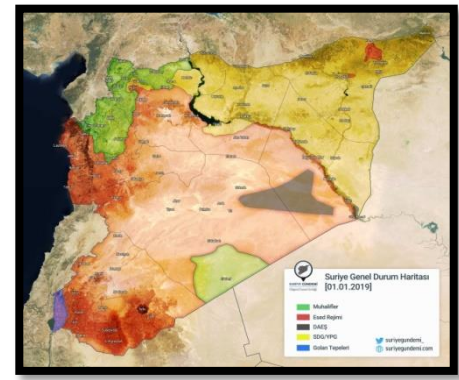
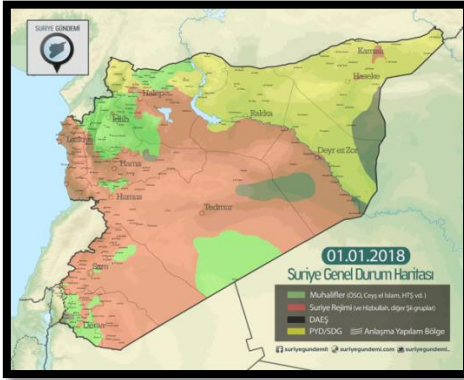
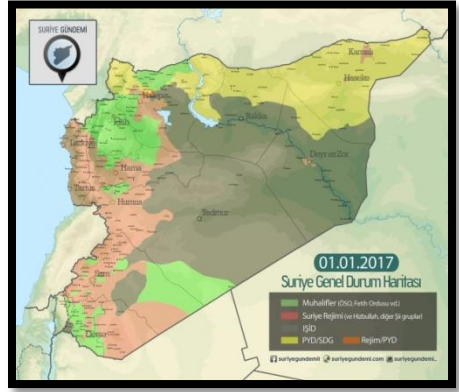
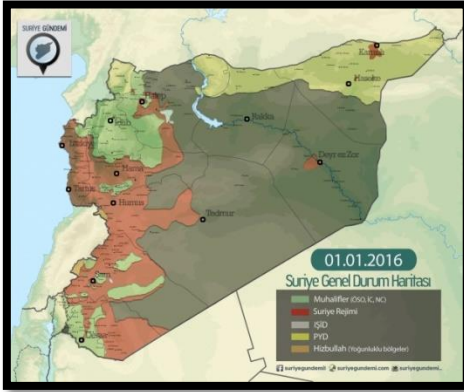
2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı'nın ilerleyen süreçlerinde radikal bir terör örgütü olarak DEAŞ (İŞİD) ön plana çıkmış ve anılan örgüt ziyadesiyle kısa bir süre içerisinde hem Suriye hem de Irak sahasında oldukça geniş bir alanı kontrol altına almıştır. Örgüt bu kapsamda 2014 yılı içerisinde Suriye-Irak arasındaki sınırı ortadan kaldırarak, ilan ettiği İslam Devleti'nin tarihteki gizli anlaşmalar arasında yer alan Sykes-Picot Anlaşması'nın sınırlarını ortadan kaldırdığını duyurmuştur.

Resim-1: DEAŞ militanları tarafından kullanılan buldozerle Sykes-Picot Anlaşması'nın sınırlarının ortadan kaldırıldığını gösteren fotoğraf (Pasha, 2014).

KONGRA-GEL (PKK)/KCK'nın Suriye sahasındaki uzantısı PYD/YPG, DEAŞ'ın en kuvvetli olduğu 2014-2015 döneminde, DEAŞ'ın açık hedefi haline gelmemek amacıyla nispeten geri planda kalmıştır. Ancak 2016'dan itibaren DEAŞ'ın gerileme sürecinin başlamasıyla birlikte PYD/YPG, sahadaki küresel ve bölgesel aktörler ile girdiği taktik işbirlikleri neticesinde Suriye sahasında kontrol ettiği alanları ciddi ölçüde arttırmıştır.

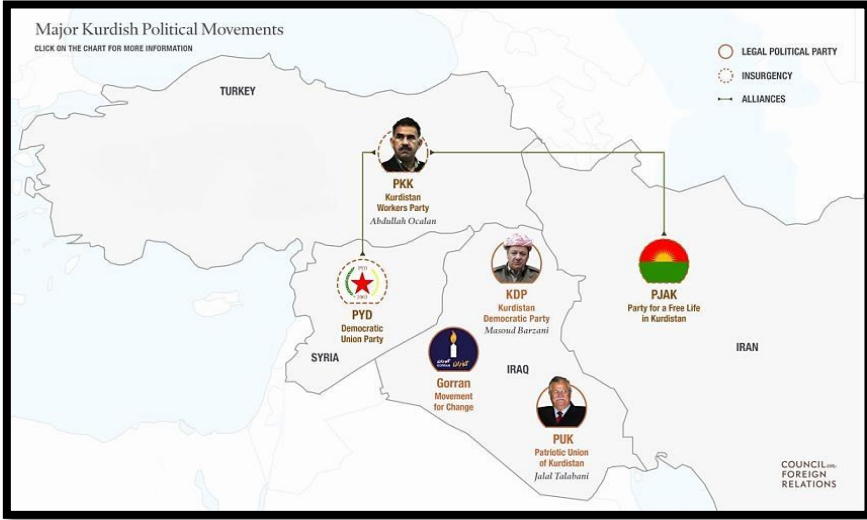
Harita-2-3-4-5: PYD/YPG'nin Suriye Sahasında Kontrol Ettiği Alanlardaki Artışı Gösteren Haritalar (Suriye Gündemi, 2016-2017-2018-2019).

Haritalarda görüldüğü üzere DEAŞ'ın gerileme sürecine girdiği dönemde, PYD/YPG bu durumu fırsata çevirerek özellikle Suriye'nin kuzeyinde bilhassa Arap nüfusun yoğun olduğu birçok bölgeyi ele geçirmiştir. PYD/YPG, muhalif gruplara karşı rejimin yanında yer alarak içeride rejimle olan bağlantısını renksizleştirmiş, dışarıda ise Rusya ile ilişkilerini bozmadan ABD'ye bağımlı bir konuma oturmuş; ABD'nin önerisiyle silahlı güçlerinin adını Suriye Demokratik Güçleri (SDG) olarak değiştirerek iç savaşta yeni bir rol üstlenmiştir (Baas Rejimi'ne Bağlılık, 2017).

Ancak PYD/YPG terör örgütü, Suriye'nin kuzeyinde ilan ettiği Afrin, Kobani ve Cezire kantonlarını birleştirerek bölgede özerk bir yönetim teşkil etmeyi ve Suriye Arap Cumhuriyeti'ni bölmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, her ne kadar SDG,

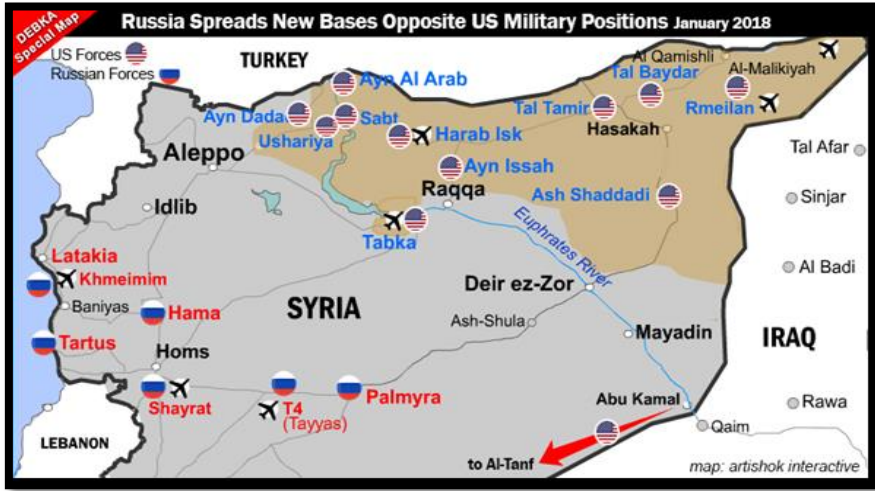
ABD yönetimince DEAŞ'a karşı mücadelede kullanıldığı gerekçesiyle desteklense de, bu oluşumun ana omurgasını PYD/YPG militanlarının oluşturduğu bilinmektedir.

Bu çerçevede, PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde ilan ettiği kantonlarını birleştirme hedefi, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) işbirliği ile gerçekleştirilen Fırat Kalkanı Harekâtı ile akamete uğratılmış, örgütün Afrin'de tesis ettiği Afrin Kantonu ise TSK ve ÖSO işbirliği ile gerçekleştirilen Zeytin Dalı Harekâtı neticesinde etkisiz hale getirilmiştir. Ancak PYD halen KONGRA-GEL (PKK)/KCK'nın Suriye sahasındaki uzantısı olarak doğrudan Türkiye'yi tehdit etmektedir.

Harita-6: PYD ile PKK arasındaki organik bağlantıyı gösteren harita (Kurdish Political Parties).

Günümüze gelindiğinde bir tarafta ABD yönetiminin, diğer tarafta Moskova-Tahran ve Şam'ın DEAŞ ile mücadele önceliğinin yerini Suriye'nin geleceğinde konum ve rollerini güçlendirerek tahkim etme ve nüfuz alanlarını genişletme yarışını kazanmaya terk ettiği değerlendirilmektedir (Çitlioğlu, 2017) . Bu çerçevede Suriye'nin batı, orta ve doğu kesimlerindeki Rus üslerinin, ABD'nin Suriye'nin kuzey ve kuzeydoğusunda SDG/PYD vasıtasıyla kurduğu askeri üs zinciri ile karşı karşıya gelmesi de bu rekabetin derecesini açıkça göstermektedir (Russia Builds, 2018).

Harita-7: ABD ve Rusya'nın Suriye'de askeri üs bulundurduğu bölgeler
(Russia Builds, 2018).

ABD yönetiminin, Suriye'deki askeri kazanımları ve sahadaki askeri üslerini kalıcı hale getirebilmek ve bölgedeki etkinliğini artırabilmek için PYD/YPG'ye olan desteğini sürdürmesi muhtemeldir. Bu durum ise başta Rakka olmak üzere Arap nüfusun çoğunlukta olduğu ve bölge halkı tarafından Arapça konuşulan alanlarda, PYD/YPG'nin etnik temizliğe yönelik uygulamalarda bulunmasının önünü açmaktadır.

Nitekim iç savaşın başından bu yana PYD/YPG, başta Rakka olmak üzere ele geçirdiği Arap bölgelerindeki Arap köylerine Kürtçe isimler vermektedir. Örgüt, bu yolla Arapçanın bölgedeki tarihsel geçmişini ve kültürel etkisini silerek, adeta Arap bir coğrafyayı Kürtleştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca PYD/YPG, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin resmi dilinin Arapça olmasına rağmen, başta Haseke olmak üzere Suriye'nin kuzeyinde kontrolü altındaki bölgelerde eğitim dilini Arapçadan Kürtçeye çevirerek bölgedeki Arap nüfusu, anadilleri olan Arapçayı öğrenmekten mahrum etmektedir.

2. PYD/YPG'NİN SURİYE'DE ARAP DİLİNE YÖNELİK UYGULAMALARI

Suriye'de Arap nüfusun çoğunlukta olduğu ve bölge halkı tarafından Arapça konuşulan alanlarda, terör örgütü PYD/YPG tarafından Arapça yer adlarının Kürtleştirilmesi ve eğitim dilinin Arapçadan Kürtçeye çevrilmesi, bölgede Arapçanın izlerinin silinmesine yol açmaktadır.

Suriye İç Savaşı'nın başından bu yana gerek Arap Baharı'nın bölgeye etkileri gerek Suriye'deki küresel ve bölgesel aktörlerin hareket tarzlarına ilişkin birçok çalışma yapılmıştır. Ancak anılan çalışmalarda ekseriyetle, PYD/YPG terör örgütünün Suriye'nin kuzeyinde demografik yapıyı örgüt lehine değiştirmeyi amaçlayan faaliyetleri işlenmiştir. Bu kapsamda, bölgedeki Arapları göçe zorlama, resmi tapu kayıtlarını tahrip etme, nüfus kayıtlarını değiştirme, bölge halkının çocuklarının zorla PYD/YPG militanı haline getirilmesi gibi uygulamalar üzerinde durulmuştur.

Öte yandan, özellikle SDG tarafından ele geçirilen alanlarda PYD/YPG'nin aynı zamanda bölgenin tarihi geçmişi ve kültürel yapısına karşı da menfi uygulamalara giriştiği müşahede edilmektedir. Bu durum bazı Arap bölgelerinde Arapça yer isimlerinin Kürtçeleştirilmesi, bazı Arap bölgelerinde ise Arapça olan eğitim dilinin Kürtçeye çevrilerek bölge halkının gerçeği yansıtmayan, PYD/YPG propagandasına maruz neşriyat ile eğitime tabi tutulmasına yol açmaktadır.

Bölgesel bir güç olarak ülkemiz, PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde ilan ettiği kantonlarını birleştirme hedefini, TSK ve ÖSO'nun ortaklaşa gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı Harekâtı ile bertaraf etmiştir. Yine TSK ve ÖSO işbirliği ile düzenlenen Zeytin Dalı Harekâtı neticesinde, PYD/YPG'nin Afrin'de tesis ettiği Afrin Kantonu, etkisiz hale getirilmiştir. Ancak Suriye'nin kuzeyinin Fırat Nehri'nin batısından ibaret olmadığı aşikârdır. Bu noktada, PYD/YPG'nin geçmişte Afrin sahasının yanı sıra günümüzde Fırat Nehri'nin doğusunda Arap Dili'ne yönelik gerçekleştirdiği menfi uygulamaların yakından incelenmesinde fayda mütalaa edilmektedir.

2.1. Suriye'nin Kuzeyinde PYD/YPG Tarafından Arapça İsimleri Kürtçe İsimler ile Değiştirilen Yerleşim Yerlerine İlişkin Temel Bulgular

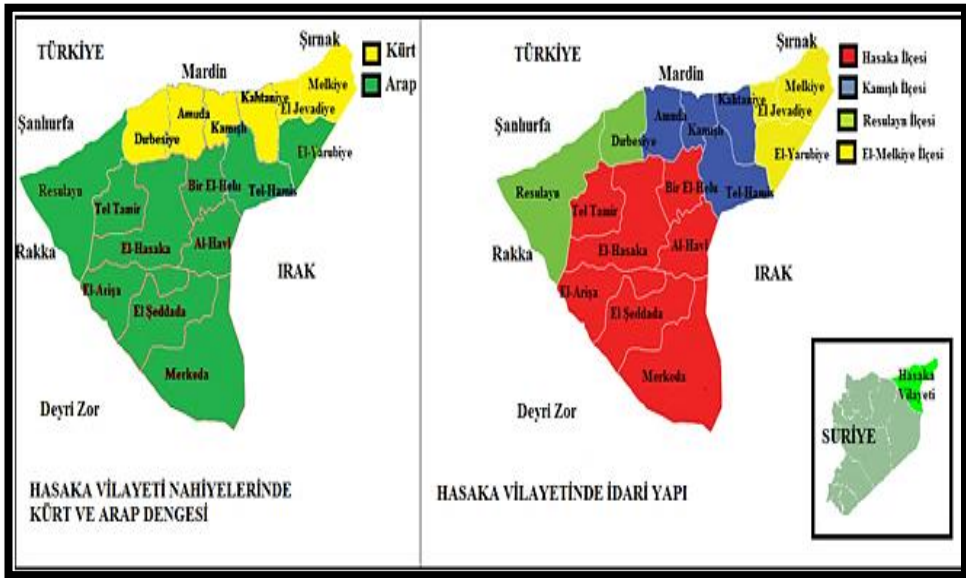
Kürt-Arap ilişkileri ele alındığında, Kürtlerle Araplar arasındaki etkileşim dizisinin tek bir tanımla açıklanması, hiçbir koşulda yeterli gelmemektedir (Tejel, 2009/2015, s.32). KONGRA-GEL (PKK)/KCK'nın Esad Rejimi ile olan işbirliği, özellikle 1980'ler ve 1990'larda Suriye'nin kuzeyini, örgüt militanları için eğitim alanı haline getirmiştir (Tejel, 2009/2015, s.161). Şam yönetiminin örgüte olan maddi desteği, KONGRA-GEL (PKK)/KCK'nın Suriye'deki başarısında ve birçok maddi kaynağa sahip olmasında etkili olmuştur (Tejel, 2009/2015, s.282).

Hâlihazırda Suriye topraklarının yaklaşık 1/3'ini kontrolü altında tutan PYD/YPG, Arap yerleşim yerlerinin isimlerini değiştirmesine gerekçe olarak

geçmişten bu yana işbirliği içerisinde olduğu Suriye Rejimi'nin geçmişteki uygulamalarını öne sürmektedir. Beşar Esad'ın, Kuzey Suriye'de bir "Arap Kemerini" oluşturmak amacıyla 1973 yılında, sınırın 300 km uzunluğundaki şeridi üzerinden Kürtlere ait toprakları müsadere ederek Arap ailelere dağıttığı bilinmektedir (Kıran, 2014).

Öte yandan, yıllar öncesinde vuku bulan bir uygulamanın, günümüzde bir terör örgütü tarafından gerekçe gösterilerek, bu derecede geniş bir coğrafyada keyfi bir hareket tarzıyla Arap üst kimliğine yönelik etnik temizliği hedefleyen uygulamalarla karşılık bulması, bölgenin tarihi ve kültürel izlerinin katledilmesi olarak değerlendirilmektedir.

Açık kaynaklarda, PYD/YPG'nin Cezire Kantonu vasıtasıyla, Arap nüfusun yoğun olduğu Haseke vilayeti ve çevresinde Arapça yer adlarını Kürtçeye çevirdiğini gösteren pek çok bulguya rastlanmaktadır.

Harita-8: Suriye'nin Haseke vilayetinde Arap-Kürt nüfus dağılımını ve bölgedeki idari yapıyı gösteren haritalar (Bozbuğa, 2015).

Kent Adı	Nüfus	Bağlı Olduğu İlçe	Birinci Etnik Grup	Kent Adı	Nüfus	Bağlı Olduğu İlçe	Birinci Etnik Grup
Haseke	188 160	Haseke	Arap	Dirbasiye	8 551	Ra'su'l-Ayn	Kürt
Kamışlı	184 231	Kamışlı	Kürt	Tel Temir	7 285	Haseke	Arap
Ra'su'l-Ayn	29 347	Ra'su'l-Ayn	Arap	Cevadiye	6 630	Malikiye	-
Amude	26 821	Kamışlı	Kürt	Mabruka	6 325	Ra'su'l-Ayn	Arap
Malikiye	26 311	Malikiye	Kürt	Ya'rubiya	6 066	Malikiye	Arap
Kahtaniye	16 946	Kamışlı	Kürt	Tel Safuk	5 781	Haseke	Arap
Şeddade	15 806	Haseke	Arap	Tel Hamis	5 161	Kamışlı	Arap
Ma'bada	15 759	Malikiye	Kürt	Tiveyna	5 062	Haseke	Arap
Sebaa ve Erbain	14 177	Haseke	Arap	Fadgami	5 062	Haseke	Arap
El Manacir	12 156	Ra'su'l-Ayn	Arap				

Tablo-1: Suriye'nin Haseke vilayetinde kent merkezi nüfusları (Bozbuğa, 2015).

Fransız menşeli “Le Parisien” gazetesinde Ekim 2016’da yayınlanan bir haberde, Suriye’nin kuzeydoğusunda Arap nüfusun yoğun olduğu Haseke ve çevresinde birçok bölgenin Arapça isimlerinin Kürtçeleriyle değiştirildiği ifade edilmektedir (Les Kurdes de Syrie, 2016).

Resim-2: Suriye'de Amude ve Kamışlı arasındaki bölgede bulunan köylerin Arapça yer adlarının Kürtçe isimlerle değiştirildiğini gösteren fotoğraf (Les Kurdes de Syrie, 2016)

Resim-3: Dırbasiye yakınındaki Kerbetili Köyü'nün adının 16 Kasım 2012'de Kürtçe yazıldığı tabelayla değiştirildiğini gösteren fotoğraf (Tejel, 2009/2015)

“Kurd Street News” haber sitesinde Ekim 2016'da yayınlanan bir haberde, yine Suriye'nin kuzeydoğusunda Haseke ve çevresinde birçok bölgenin Arapça isimlerinin Kürtçeleriyle değiştirildiği belirtilmekte ve bahsi geçen hadise fotoğraflarla desteklenmektedir (الأكراد يستعيدون, 2016).

Resim-4: Suriye'de Haseke'nin batısında yer alan köyün ismi Arapça'da “ağaç” anlamına gelen “Şecera” iken anılan köyün isminin Kürtçe'de “ağaçlarla çevrili düzlük” anlamına gelen “Çoldara” kelimesi ile değiştirildiğini gösteren fotoğraf (الأكراد يستعيدون, 2016).

Hâlihazırda PYD/YPG'nin kontrolünde bulunan Suriye'nin kuzeydoğusunda Haseke'ye bağlı Derik Belediyesi'nin internet sitesinde, bölgedeki Arapça yer isimlerinin Suriye Rejimi'nin geçmişteki baskıcı politikaları neticesinde empoze edildiği iddia edilmekte ve yer isimlerinin ileriki süreçte Kürtçe ve Arapçanın da yer aldığı üç dille zikredileceği beyan edilmektedir (بلدية ديرك, 2016).

Ancak belediyenin internet sayfasında sunulan fotoğraflarda bölgedeki Kürtçe yer adlarının öne çıkarıldığı, bunun yer isimlerini gösteren tabelalarda da açıkça beyan edildiği müşahade edilmektedir. Zira belediyenin isminin geçtiği yerlerde maalesef bölgenin orijinal ismi olan Arapça “Malikiye” adı yerine Kürtçe “Derik” ismi dile getirilmektedir.

Resim-5: Suriye'nin kuzeydoğusunda yer alan, halen PYD/YPG'nin kontrolünde bulunan ve asıl adı Arapçada “El Malikiye/المالكية” olan Derik Belediyesi'ne bağlı köylerin Kürtçe isimleri tabelalarda öne çıkarılarak gösterilmekte (بلدية ديرك, 2016).

“El Mustakbel” haber sitesi, Suriye İç Savaşı’nın ilk yıllarında Ekim 2014’te, Arap Pınarı bölgesinin isimlendirilmesine ilişkin Araplar, PYD/YPG ve DEAŞ arasındaki sorunsala ilişkin bir haber yayınlamıştır (کوبانی, 2014).

Bahse konu sorunsalda, PYD/YPG’nin Arap nüfusun çoğunlukta olduğu Aynu’l-Arab bölgesi için, Kürtçe “Kobani” isminin kullanması yönünde ısrar ettiği öne çıkmaktadır. Bilindiği üzere PYD/YPG, iç savaşın ikinci yılında 2012’de Suriye Rejimi’nin bu bölgeden çekilmesini müteakip Aynu’l-Arab’ı kontrol altına almıştır. Söz konusu haberde yer alan fotoğraflar da mezkûr ilçedeki bu el değişiminin Arap diline olan yansımalarını gösterir niteliktedir.

Resim-6: Arap Pınarı bölgesinin Arapça olan orijinal ismi “Aynu’l-Arab” (کوبانی, 2014).

Resim-7: Aynu’l-Arab bölgesinin, PYD/YPG tarafından kullanılmasında ısrar edilen Kürtçe ismi “Kobani” (کوبانی, 2014).

Rakka vilayetine bağlı bir Arap yerleşim yeri olan “Tel Abyad” ilçesi, Arapçada “Beyaz Tepe” manasına gelmektedir. Bu ilçede nüfusun çoğunluğunu Araplar teşkil etmektedir. Ancak Tel Abyad, iç savaş esnasında PYD/YPG’nin kontrolüne geçmesini müteakip örgüt tarafından sıradışı uygulamalara maruz kalmıştır.

Nitekim PYD/YPG militanları ele geçirdikleri bölgelerdeki Araplara “Artık buralar bizim toprağımız, buraları terk edin.” şeklinde ifadeler kullanarak bazı köylerde Araplara yönelik etnik temizlik faaliyetlerinde bulunmuştur (Bozbuğa, 2015). PYD/YPG bununla yetinmeyerek bölgenin kültürel dil geçmişini de silmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda Tel Abyad yerleşim yeri, PYD/YPG unsurları tarafından “Girê Spî” isminde Kürtçe bir tabirle adlandırılmaktadır.

Resim-8: Tel Abyad'ın Arapça olan orijinal ismi “تل أبيض” adının altında PYD/YPG tarafından kullanılmasında ısrar edilen Kürtçe ismi “Girê Spî” (Location of New Tell Abyad, 2019)

Bilindiği üzere Haseke kentinin Ra'su'l-Ayn ilçesinde Arap, Kürt, Çeçen ve Hristiyan nüfus bir arada yaşamaktadır (Bozbuğa, 2015). Özellikle Ra'su'l-Ayn ilçe merkezinde Arap nüfusun öne çıktığı ve bu durumun Kürt milliyetçileri tarafından da kabul edildiği kaydedilmektedir (Bozbuğa, 2015). Nitekim Ra'su'l-Ayn ilçesine bağlı 271 köyün 160'sını Arap köylerinin oluşturduğu ifade edilmektedir (Bozbuğa, 2015). Ancak PYD/YPG, Arap nüfusun çoğunlukta olduğu Ra'su'l-Ayn bölgesi için, Kürtçe “Serê Kaniyê” isminin kullanması yönünde ısrar etmektedir.

Resim-9: Ra'su'l-Ayn'ın orijinal Arapça ismini gösteren bir fotoğraf (عبودي ve وردی, 2011).

Resim-10: Ras El Ayn bölgesinin, PYD/YPG tarafından kullanılmasında ısrar edilen Kürtçe ismi “Serê Kaniyê”

Suriye sahasında faaliyet gösteren “Syria Direct” haber sitesinde Mayıs 2016’da Arapça yayınlanan bir haberde, PYD/YPG’nin Afrin Kantonu tarafından Arapça yer adlarının Kürtçe isimlerle değiştirildiği kaydedilmektedir (ابراهيم, 2016).

Resim-11: PYD/YPG’nin Afrin Kantonu yetkilileri tarafından Arapça yer adlarının Kürtçe isimlerle değiştirildiğini gösteren fotoğraf (ابراهيم, 2016)

Bahse konu örneklerde açıkça müşahede edildiği üzere, hâlihazırda Suriye’nin kuzeyinde ziyadesiyle geniş bir alanı kontrol altında tutan PYD/YPG, bölgedeki Arapça yer isimlerini, Kürtçe yer isimleri ile değiştirmektedir. Bu durum, hem bölgenin tarihi geçmişi silmekte hem de Arap dilinin ve Arap kültürünün yeni nesillere aktarılmasının önüne geçmektedir. Ayrıca, geçmişte bölge genelinde

Suriye Rejimi tarafından tatbik edilmiş menfi uygulamaların, uluslararası toplumun gözleri önünde bir terör örgütü tarafından yine yanlış yöntemlerin tekrar edilerek değiştirilmeye çalışılması endişeyle izlenmektedir.

Harita-9: Suriye'nin kuzeyindeki yerleşim yerlerinin orijinal Arapça isimleri (Rojava in Kurdish and Arabic, 2016).

Harita-10: Suriye'nin kuzeyinde PYD/YPG tarafından kullanılan Kürtçe yerleşim adları (Rojava in Kurdish and Arabic, 2016).

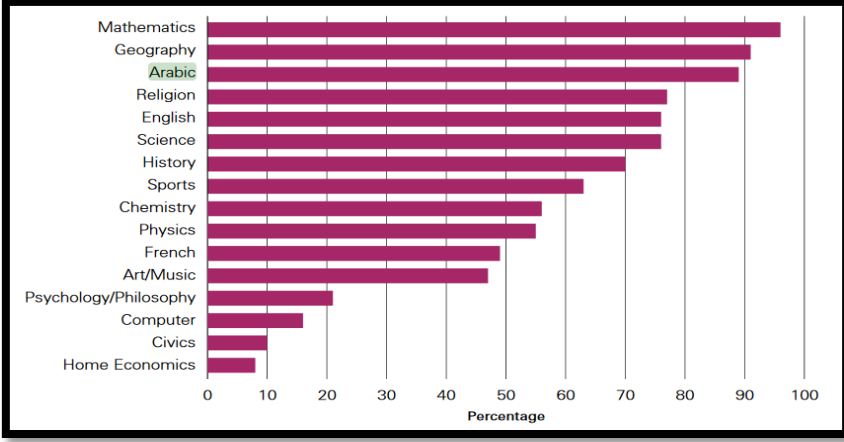
Türkçe Okunuşları	Kürtçe İsimleri	Arapça Orijinal İsimleri
Afrin	Efrîn	عفرين
Halep	Heleb	حلب
El Bab	Bab	الباب
Dırbasiye	Dirbêsî	الدرباسية
Haseke	Hesîçe	الحسكة
El-Cevadiye	Çilaxa	الجوادية
Malikiye	Dêrika Hemko	المالكية
Kahtaniye	Tirbespî	القحطانية
Kamışlı	Qamişlo	القامشلي
Rakka	Reqa	الرققة
Amude	Amûdê	عامودا
Aynu'l-Arab	Kobanî	عين العرب
Ayn İsa	Bozanê	ناحية عين عيسى
Azez	Ezaz	أعزاز
Halep Dağı	Çiyayê Kurmênc	جبل حلب
Münbiç	Menbîc	منبج
Abdulaziz Dağı	Çiyayê Kezwan	جبل عبدالعزيز
Ra'su'l-Ayn	Serê Kaniyê	رأس العين
Tel Abyad	Girê Spî	تل أبيض
Tel Temir	Girê Xurma	تل تمر

Tablo-2: Suriye'nin kuzeyindeki yerleşim yerlerinin Arapça orijinal isimlerini ve PYD/YPG tarafından kullanılan Kürtçe isimlerini gösteren tablo (Rojava in Kurdish and Arabic, 2016).

2.2. Suriye'nin Kuzeyinde PYD/YPG Tarafından Eğitim Dilinin Arapçadan Kürtçeye Değiştirildiğine Dair Temel Bulgular

Suriye Arap Cumhuriyeti'nin resmi dili Arapçadır. Bu minvalde, ülkede devam eden iç savaşa ve yaşanan öğretmen sıkıntısına rağmen, rejim ve muhaliflerin

kontrol alanlarında eğitimin devam ettiği sahalarda, bölge halkına anadilleri olan Arapça öğretimine devam edildiği kaydedilmektedir (Syria Education Sector, 2016).

Şema-1: Suriye’de rejim ve muhalif kontrolündeki sahalarda öğretilen dersler arasında Arapçanın anadil olarak okullarda öğretilmeye devam edildiğini gösteren şema (Syria Education Sector, 2016).

Ancak PYD/YPG, Suriye’nin kuzeyinde kontrolü altındaki bölgelerde eğitim dilini Arapçadan Kürtçeye çevirerek bölgedeki Arap nüfusu, anadilleri olan Arapçayı öğrenmekten mahrum etmektedir.

ABD destekli “Amerika’nın Sesi” haber sitesinde Ağustos 2016 ‘da yayınlanan bir haberde; PYD/YPG tarafından kontrol edilen bölgelerde Kürtçenin resmi dil olarak ilan edildiği kaydedilmektedir (Kajjo, 2016). Bu çerçevede PYD/YPG yönetiminin Kürtçeyi sadece dil dersi olarak vermekten ziyade Kürtçe yeni bir müfredat hazırladığı ve mezkûr müfredat kitaplarının rejim okullarında dağıtılanlardan tamamen farklı olduğu beyan edilmektedir (Kajjo, 2016). Ayrıca bahsi geçen bölgelerde halen Arapça eğitim veren az sayıdaki özel okulun pahalı olmaları nedeniyle, halkın çocuklarını Kürtçe eğitim veren devlet okullarına göndermek zorunda kaldıkları dile getirilmektedir (Kajjo, 2016).

“Timeturk” tarafından Eylül 2017’de yayınlanan bir haberde, terör örgütü PYD/YPG’nin, işgal ettiği bölgelerde kültürel aktivitelerden günlük hayata kadar birçok konuda değişiklik yapmayı sürdürdüğü ve bu çerçevede Ayn El Arap

bölgesinde Arapça olan eğitim dilini Kürtçeye çevirdiği ifade edilmektedir (Eğitim Dili, 2017).

“The Rabbit Hole” isimli haber sitesinde Nisan 2017’de yayınlanan bir haberde, PYD/YPG’nin kontrolü altındaki Haseke bölgesinde, Suriye Arap Cumhuriyeti’nde uygulanan Arapça eğitim müfredatının örgüt yönetimince yasakladığı belirtilmektedir (Abed, 2017).

Bu kapsamda PYD/YPG’nin, Haseke’deki okulların %75’inde, Suriye Rejimi’nin uyguladığı Arapça müfredatı, Kürtçe müfredat ile değiştirdiği kaydedilmektedir (Abed, 2017). Ayrıca, yeni Kürtçe müfredatın hiçbir resmi otorite tarafından onaylanmadığı ifade edilmekte ve bu müfredat içerisinde PYD/YPG ideolojisini destekleyen bilgilerin yer aldığı dile getirilmektedir (Abed, 2017).

Resim-12: PYD/YPG’nin, Haseke vilayetine bağlı Kamışlı ilçesindeki okullarda Kürtçe eğitim müfredatını uyguladığını gösteren bir fotoğraf (Abed, 2017).

Atlantik Konseyi verilerine göre, Suriye Rejimi’nin kuzey bölgelerinden çekildiği 2012’den bu yana, Kürtçenin özellikle Suriye’nin kuzeydoğusunda bulunan bölgelerde öğretilmeye başlandığı kaydedilmektedir (Drwish, 2017). Bu kapsamda, bahse konu uygulamanın başlarda Kürtçe öğretimi için açılan küçük okullar aracılığıyla yapıldığı, ancak zaman içerisinde Kürtçenin bölge genelinde okul programlarına dâhil edildiği dile getirilmektedir (Drwish, 2017).

PYD/YPG’nin kantonlarını 2014 yılı içerisinde ilan etmesini müteakip örgütün bir “eğitim otoritesi” kurduğu belirtilmekte ve bu yapının, üç aşamalı eğitimde

öğrencileri Kürtçe kullanarak eğitmek üzere 2016 yılında 2.600 öğretmenin eğitimini organize ettiği ifade edilmektedir (Drwish, 2017). Adı geçen otorite tarafından okulların ihtiyaçlarını karşılamak için 40.000 adet kitap basıldığı kaydedilmekte ve bu yapının 2014 yılında Haseke vilayetine bağlı Rumeylan'da bulunan okullarda müfredatın hazırlanmasına yönelik özel bir komite de kurduğu beyan edilmektedir (Drwish, 2017).

Resim-13: Suriye'nin kuzeyinde PYD/YPG'nin kontrol ettiği bölgelerdeki okullarda dağıtılan Kürtçe eğitim materyalleri (النبيه , 2015).

PYD/YPG bölgesinde uygulanan Kürtçe müfredatın aynı zamanda Suriye Rejimi'nin eğitim politikası ile de çeliştiği ve rejim ile PYD/YPG bölgeleri arasında sorunlara yol açtığı, bu bağlamda yüzlerce rejime bağlı okulun kapatıldığı kaydedilmektedir (Drwish, 2017). Ayrıca PYD/YPG kontrolündeki bölgelerde açılan yeni okullar niteliksiz olarak değerlendirilmekte ve bu okulların öğretim kadrolarına PYD/YPG ideolojisine yakın vasıfsız kişilerin getirilmesi hasebiyle bu çatı altındaki öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz kaldıkları dile getirilmektedir (Drwish, 2017).

Bazı kaynaklarda ise PYD/YPG'nin, kontrol altında tuttuğu bölgelerde uyguladığı Kürtçe eğitim modeli kapsamında “Kürt Tarihi” ve “Zerdüştlük” konularını da müfredata dercettiği ifade edilmektedir (PYD'den Milli Eğitim Modeli, 2017). Bu çerçevede örgütün çoğunluğunu Arapların oluşturduğu bölge halkını anadilleri olan Arapçanın yanı sıra İslam dininden de uzaklaştırmayı hedeflediği belirtilmektedir (PYD'den Milli Eğitim Modeli, 2017).

PYD/YPG'nin uyguladığı bahsi geçen eğitim müfredatına tepki olarak bölge halkı tarafından Kamışlı, Amude, Haseke ve Guveyran'da protesto gösterileri düzenlediği ve bu gösterilerde bölgenin yapısına ve halka uygun bir müfredatın talep edildiği kaydedilmektedir (PYD'den Milli Eğitim Modeli, 2017). Ancak tüm bunlara rağmen PYD/YPG militanlarının göstericilere karşı ateş açtığı, hatta örgütün gösterilere katılan okul müdürlerini tutukladığı dile getirilmektedir (PYD'den Milli Eğitim Modeli, 2017).

Diğer taraftan PYD/YPG'nin kontrol ettiği sahalarda uygulamakta olduğu Kürtçe müfredat; yalnızca “Kürtçe”, “Kürt Tarihi” ve “Zerdüştlük” konularıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda örgütün Türkiye'ye karşı ideolojisini besleyen elementlerle de desteklenmektedir. Bu çerçevede, özellikle sosyal medyada paylaşılan mezkûr Kürtçe kitaplardaki bölümlerin, maalesef doğrudan Türkiye Cumhuriyeti'ni hedef alır nitelikte olduğu gözlenmektedir.

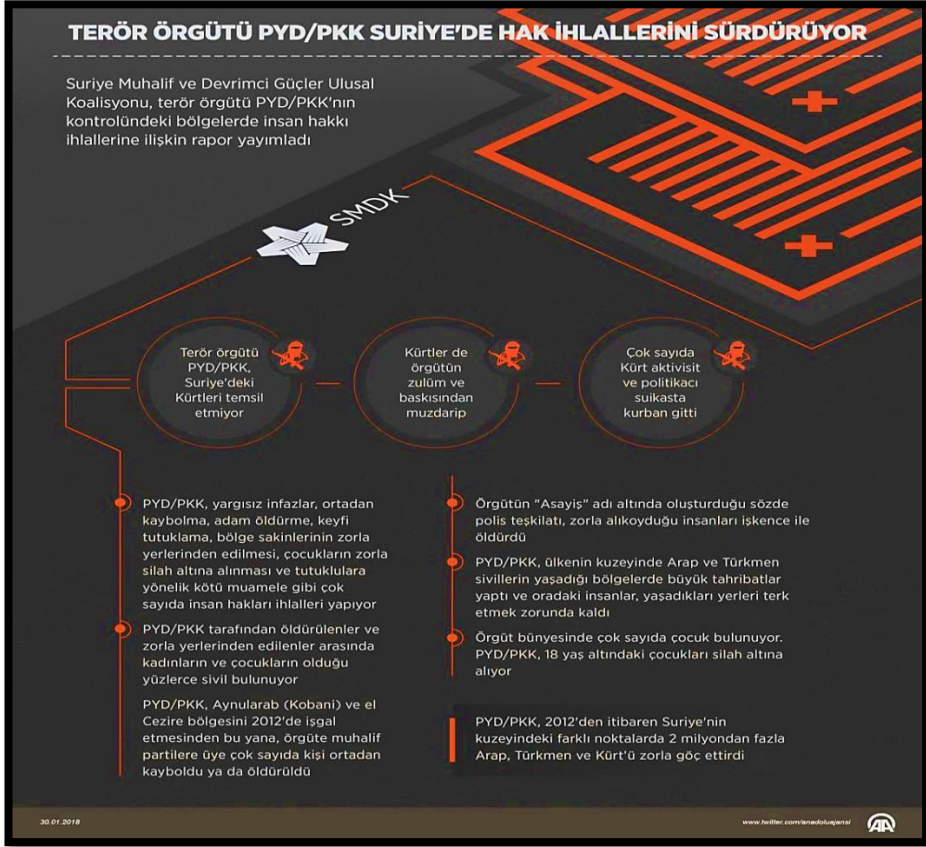

Resim-14: Sosyal medyada yer alan bir Twitter paylaşımı (حفظان , 2018).

Bahse konu Twitter paylaşımındaki Arapça metinde; “Türkiye'nin Kuzey Suriye'de ne yaptığını sorarlar. İşte sebep: ABD'nin mali desteğiyle basılan ve Suriye/Afrin'de okutulan ilkökul ders kitabından bir sayfa. Türkiye'nin güneyindeki ve doğusundaki toprakların, ikamet etmek istedikleri devletin sınırları içerisinde yer aldığı bir harita.” ifadeleri bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin

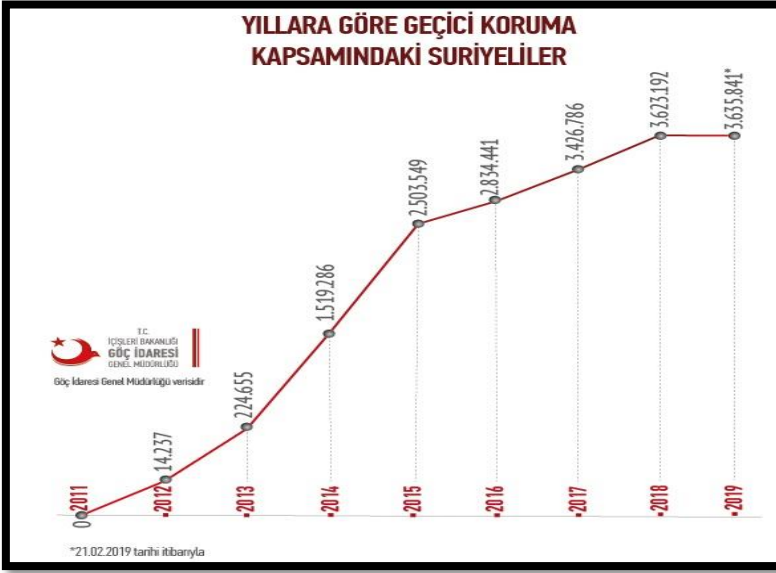
Zeytin Dalı Harekâtı ile PYD/YPG'nin Afrin'de tesis ettiği Afrin Kantonu'nu etkisiz hale getirmesinin ne derece doğru bir hamle olduğunu özetlemektedir.

Nitekim Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK)'nın, "İzin Verilen İhlaller (Permissible Violations)" adlı raporunda, terör örgütü PYD/YPG'nin bölgede uyguladığı hak ihlallerinin yalnızca dil ile sınırlı kalmadığı da açıkça gözler önünde serilmektedir.

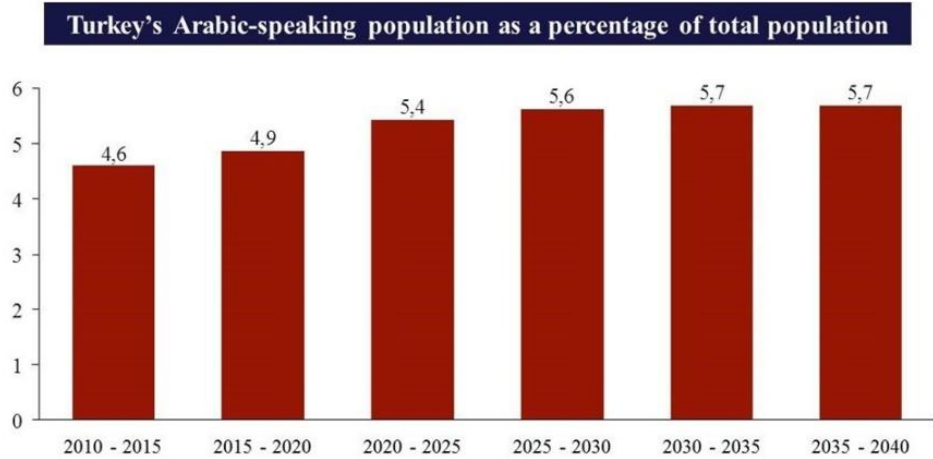
Şema-2: PYD/YPG'nin Suriye'de uyguladığı hak ihlallerini gösteren şema (Gözellik, 2018).

Türkiye, Suriye ile 911 kilometre uzunluğunda sınıra sahip bir ülke olarak, bölgede yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilenen bir ülke konumundadır. Zira ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısının azımsanmayacak derecede olduğu bilinmektedir.

Şema-3: Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayılarının yıllara göre dağılımını gösteren şema (Geçici Koruma, 2019).

Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) verileri, önümüzdeki yıllarda Arapçanın Türkiye’de daha fazla konuşulacağına işaret etmektedir (Koru ve Kadkoy, 2017).

Şema-4: Türkiye’deki Arapça konuşan nüfusun toplam nüfusa oranının ileriye yönelik tahminleri (Koru ve Kadkoy, 2017).

SONUÇ

Suriye'de yaşanan iç savaş, yaklaşık sekiz yılı geride bırakmasına rağmen halen ülke genelinde boyutlanarak devam etmektedir. Şüphesiz mezkûr iç savaşta en fazla çıkar sağlayan aktörler arasında bölgesel ve küresel güçlerin yanı sıra ne yazık ki terör örgütleri de yer almaktadır.

Dolayısıyla önümüzdeki süreçte özellikle Suriye'nin kuzey bölgelerinde PYD/YPG öznesinde devam eden Arapçaya yönelik kültürel yıkıma seyirci kalınmamasının gerektiği düşünülmektedir. Ülkemizin mezkûr sorunu, Cumhurbaşkanlığı düzeyinde uluslararası kamuoyunda öne çıkarmasında ve bölge halkının anadilini kullanmaktan mahrum bırakıldığı tezinin hemen hemen her platformda işlenmesinde fayda mütalaa edilmektedir.

Zaten iç savaş nedeniyle ziyadesiyle yıpranan bölge halkının, üstüne üstlük kültür şokuna maruz kalarak kendi memleketlerinde adilleri olan Arapça yerine Kürtçeye maruz bırakılması, kabul edilmesi zor bir sosyal yıkımdır.

Ayrıca, çoğunluğu ülkemizde kalacak olsa dahi iç savaşın sonlanmasını müteakip birçok Suriyeli sığınmacının ülkesine dönmesi beklenmektedir. Bu insanların PYD/YPG eliyle kültürel erozyona uğramış bölgelere gitmesi, bölgede yeni etnik sorunları da beraberinde getirecektir.

Bu çerçevede, ülkemizin bölgesel bir güç olarak kritik rol oynadığı Suriye'deki krizin çözümüne yönelik Astana, Soçi ve Cenevre Görüşmeleri'nde, hâlihazırda PYD/YPG tarafından yürütülen etnik temizliğin yanı sıra bölgede Arap diline yönelik uygulanan kültürel yıkımın da öne çıkarılmasında fayda mütalaa edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abed, S. (2017). Voices from Al Hasaka: Part II (Illegally enforcing the Kurdish curriculum). The Rabbit Hole. Web: <https://sarahabed.com/2017/04/20/voices-from-al-hasaka-part-ii-illegally-enforcing-the-kurdish-curriculum/> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Acar, A. ve Aydın, H. (2017). Arap Baharı üzerine oryantalist ve Marksist değerlendirmeler. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 511-524.
- Aras, A. (2017). Türkiye ve Ortadoğu bağlamında Arap Baharı. Sahipkiran Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM). Web: <http://sahipkiran.org/2017/11/26/arap-bahari/adresinden> 26.03.2018'de alınmıştır.
- Arsava, A., F. (2014). Arap Baharı ve demokrasi hakkı. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (19), 1-22.
- Baas rejimine bağlılıktan ABD bağımlılığına: PYD. (02 Ağustos 2017). Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi (SDAM). Web: <http://sdam.org.tr/haber/94-baas-rejimine-baglilik-tan-abd-bagimlilikine-pyd/adresinden> 26.03.2018'de alınmıştır.
- Bozbuğa, R. (2015). Suriye Kürtleri: Suriye'nin kuzeyinde etnik yapı ve Kürt nüfusu. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. Web: <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/2015/01/05/7393/suriye-kurtleri-suriyenin-kuzeyinde-etnik-yapi-ve-kurt-nufusu> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Brown, N. J. (2013). Egypt's failed transition. Journal of Democracy, 24(4), 46-59.
- بلدية ديرك تطبق قانون الإدارة الذاتية وتكتب أسماء القرى بثلاث لغات (2016). Şaredariya Bajare Derik. Web: <http://saredariyaderik.com/ar/index.php/2014-05-02-20-00-53/146-2016-01-02-07-24-17> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Çakı, F. (2011). Arap Baharı: İslam üzerine söylemsel dönüşümün habercisi mi? Akademik İncelemeler Dergisi, 6(2), 123-137.
- Çelik, A. (2015). Buazizi'den Rabia'ya, Trablus'tan Şam'a Arap Baharı'nın sonuçları üzerine bir değerlendirme. Akademik Yaklaşımlar Der., 6(2), 34-53.
- Çitlioğlu, E. (2017). Suriye'de taktik savaşları. Vatan Gazetesi. Web: <http://www.gazetevatan.com/ercan-citlioglu-1104244-yazar-yazisi-suriye-de-taktik-savaslari/> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.

- Dabaşı, H. (2015). Arap Baharı Postkolonyalizmin Sonu. (Çev. A. T. Esen). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Deniz, T. (2013). Arap Baharı ve Türkiye: Siyasi coğrafya açısından bir değerlendirme. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 65-78.
- Drwish, S., M. (2017). The Kurdish school curriculum in Syria: A step towards self-rule?. Atlantic Council. Web: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/syriasource/the-kurdish-school-curriculum-in-syria-a-step-towards-self-rule> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- الأكراد يستعيدون الأسماء الأصلية لمناطقهم بعد تعريبها من النظام السوري (2016). Kurd Street News. Web: www.kurdstreet.com/الأكراد-يستعيدون-الأسماء-الأصلية-لمن/ adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Eğitim dilini Kürtçe yaptılar. (2017). Timeturk. Web: <https://www.timeturk.com/egitim-dilini-kurtce-yaptilar/haber-715806> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Geçici koruma. (2019). T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Web: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden 08.03.2019'da alınmıştır.
- Göçer, İ. ve Çınar, S. (2015). Arap Baharı'nın nedenleri, uluslararası ilişkiler boyutu ve Türkiye'nin dış ticaret ve turizm gelirlerine etkileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(10), 51-68.
- Gözellik, E. (2018). Terör örgütü PYD/PKK Suriye'de hak ihlallerini sürdürüyor. Anadolu Ajansı. Web: <https://aa.com.tr/tr/dunya/teror-orgutu-pyd-pkk-suriyede-hak-ihlallerini-surduruyor/1047286> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Hacıoğlu, N. ve Saylan, U. (2014). Arap Baharı'nın turizme yansımaları: Arap ülkeleri ve Türkiye. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(32), 55-80.
- Heydemann, S. (2013). Tracking the “Arab Spring”: Syria and the future of authoritarianism. *Journal of Democracy*, 24(4), 59-73.
- س. حقطان (2018). يسألون ماذا تفعل تركيا في شمال سوريا. Twitter. Web: https://twitter.com/slmhkt_n_ar/status/963484771220361216 adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.

- م.ع , إبراهيم (2016). مقاطعة عفرين تغير أسماء القرى والطرق إلى الكردية. Syria Direct. Web: [syriadirect.org/ar/news/مقاطعة-عفرين-تغير-أسماء-القرى-والطرق/](https://syriadirect.org/ar/news/مقاطعة-عفرين-تغير-أسماء-القرى-والطرق) adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Kajjo, S. (2016). Suriyeli Kürtler dillerini özgürce öğreniyor. Amerika'nın Sesi. Web: <https://www.amerikaninsesi.com/a/suriyeli-kurtler-dillerini-ozgurce-ogreniyor/3454604.html> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- كوباني.. عين العرب والکرد وداعش (2014). Al Mustaqbal. Web: <http://almustaqbal.com/article/632573/> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Karkin, V. ve Yazıcı, Ö. (2015). Arap Baharı'nın Suriye'ye yansması ve Türkiye'ye sığınan mülteciler (Gaziantep örneği). 21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(12), 201-213.
- Kıran, A. (2014). Arap Baharı, Suriye ve demokratik dönüşüm beklentileri. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 97-115.
- Kireçci, M.A. (2012). Başlangıçtan günümüze Arap Milliyetçiliği. (Birinci Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Koru, S. ve Kadkoy, O. (2017). The new Turks: How the influx of Syrians is changing Turkey. Turkish Policy Quarterly, 16(1), 113-122.
- Kurdish political parties. The Kurdish Project. Web: <https://thekurdishproject.Org/history-and-culture/kurdish-nationalism/> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Les Kurdes de Syrie rebaptisent des villages arabisés. (2016). Le Parisien. Web: <http://www.leparisien.fr/flash-actualite-culture/les-kurdes-de-syrie-rebaptisent-des-villages-arabises-23-10-2016-6242736.php> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Location of new Tell Abyad neighbourhood asayis (2019). Syria Live Map. Web: <https://syria.liveuamap.com/en/2019/13-october-location-of-new-tell-abyad-neighborhood-asayis> adresinden 14.10.2019'da alınmıştır.
- تغيير المناهج و "تكريدها" قرارات سياسية وطلاب يجهلون هوية مدارسهم (2015). ع , النبهان المستقبلية. Syrian Prints. Web: <http://www.syrianprints.org/ar/archives/55450> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Pasha, M. (2014). ISIS stole some shiny new weapons from the Iraqi army. Vice Media Llc. Web: https://www.vice.com/en_uk/article/qbew4m/isis-stole-some-shiny-new-weapons-from-the-iraqi-army-989 adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.

- PYD'den milli eğitim modeli: Okullarda Kürt tarihi ve Zerdüştlük temelli müfredat. (2017). Mepa News. Web: <https://www.mepanews.com/pydden-milli-egitim-modeli-okullarda-kurt-tarihi-ve-zerdustluk-temelli-mufredat-8748h.htm> adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Rojava in Kurdish, Aramaic, and Arabic. (2016). The Decolonial Atlas. Web: <https://decolonialatlas.wordpress.com/2016/02/01/rojava-in-kurdish-aramaic-and-arabic/> adresinden 29.03.2018'de alınmıştır.
- Russia builds four new air bases in Syria, deploys another 6,000 troops. (2018). Debka File. Web: <https://www.debka.com/russia-builds-four-new-air-bases-syria-deploys-another-6000-troops/> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Suriye genel durum haritası. (2016). Suriye Gündemi. Web: <http://www.suriyegundemi.com/2016/01/01/suriye-genel-durum-haritasi-01-01-2016/> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Suriye genel durum haritası. (2017). Suriye Gündemi. Web: <http://www.suriyegundemi.com/2017/01/01/suriye-genel-durum-haritasi-01-01-2017/> adresinden 26.03.2018'de alınmıştır.
- Suriye genel durum haritası. (2018). Suriye Gündemi. Web: <http://www.suriyegundemi.com/2018/01/01/suriye-genel-durum-haritasi-01-01-2018/> adresinden 06.08.2018'de alınmıştır.
- Suriye genel durum haritası. (2019). Suriye Gündemi. Web: <http://www.suriyegundemi.com/2019/01/01/suriye-genel-durum-haritasi-01-01-2019/> adresinden 08.03.2019'da alınmıştır.
- Syria education sector analysis, the effects of the crisis on education in areas controlled by opposition groups, 2010-2015. (2016). United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) MENA Regional Office. Web: http://wos-education.org/uploads/assessments/160902_Syria_education_sector_analysis_by_opposition_WEB.pdf adresinden 27.03.2018'de alınmıştır.
- Tejel, J. (2015). Suriye Kürtleri: tarih, siyaset ve toplum. (Çev. Burçin Koç). İstanbul: İntifada Yayınları. (Eserin orijinali 2009'da yayımlandı).
- رأس العين-الرحامنة-خفافيش جنح الظلام تحلق فوق سماء الجماعة. ا. عبودي ve أ. وردى. (2011). Hakaik Press. Web: https://www.hakaikpress.com/رأس-العين-الرحامنة-خفافيش-جنح-الظلام-تحلق-فوق-سماء-الجماعة_a66.htm adresinden 29.03.2018'de alınmıştır.

ALMAN STRATEJİK KÜLTÜRÜNÜN DÖNÜŞÜMÜ VE ALMANYA’NIN ULUSLARARASI POLİTİKAYA PROAKTİF KATILIMI

Fikret BİRDİŞLİ*

Öz

Alman stratejik kültürü tarihsel olarak baskın, militarist, otoriter ve yayılcı nitelik taşımakla birlikte aynı zamanda eleştirel düşünceye sahip, uzlaşmaya ve gelişime açık karaktere sahiptir. Tarih boyunca pek çok savaşa neden olan bu stratejik kültür İkinci Dünya Savaşı'nın ardından galip devletlerce baskılanarak kontrol altına alınmıştır. Fakat Soğuk Savaş'ın jeopolitik koşulları altında tam egemenliğini yeniden elde eden Almanya'nın stratejik kültürü "sivil güç" (Zivilmacht) olarak ifade edilen sağduyulu pasifizmden yeniden bir dünya politikasına (Weltpolitik) doğru evrilmiştir. Fakat Almanya "sivil güç" politikasına olan bağlılığını ispatlamak için "Dünya Politikasını" "gezegenel bir sorumluluk ahlakına" dayandırmaktadır. Postmodern dönemin koşulları altında Almanya dış politikada "Merkezden Liderlik Etme" (Führung aus der Mitte) konseptini geliştirerek uluslararası politikada daha fazla söz sahibi olmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla tarihsel süreç içinde Almanya'nın stratejik kültürünün her koşulda güç olma arzu ve özelliğini koruduğunu ve bu doğrultuda Almanya'nın yeniden uluslararası sistemin önemli bir aktörü olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kavramlar: Almanya, Beyaz Kitap, Kültürel Realizm, Stratejik Kültür, Ulusal Güvenlik,

TRANSFORMATION OF THE GERMAN STRATEGIC CULTURE AND ITS PROACTIVE INVOLVEMENT IN THE INTERNATIONAL POLICY

Abstract

German strategic culture has dominant, militarist, authoritarian and expansionist characteristics, as well as being to open to the critical thinking, compromising and developments. This strategic culture, which has caused many wars throughout history, has been suppressed and controlled by the victorious states after the Second World War. However, after getting full sovereignty under the geopolitical conditions of the Cold War time, German strategic culture evolved from German pacifism which is called as the "civilian power" (Zivilmacht) into world politics (Weltpolitik). Yet, Germany, to prove its commitment to 'civilian power' politics, has grounded its world politics on "planetary responsibility ethic" (Planetarischer verantwortungsethik). At the same time, under the postmodern conditions, Germany tries to be more active on international politics by developing a foreign policy concept that is called as "the Leading from Center" (Führung aus der mitte). Therefore, it is possible to pronounce that Germany's strategic culture has preserved its characteristics of being a power in every circumstance in the history and that they have got an important actor of the international system accordingly.

Keywords: Cultural Realism, Foreign Policy of Germany, National Security Strategy of Germany, Strategic Culture.

* Doç.Dr. İnönü Üniversitesi, Stratejik Araştırmalar Merkezi, fikret.birdisli@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3832-7749

GİRİŞ

Almanlar modern tarih boyunca uluslararası politikada aktif yer alan ulusların başında gelmektedir. 20'nci yüzyıla girerken sahip olduğu kara ve deniz gücüyle Avrupa'da güçler dengesinin önemli bir parçası olan Almanya, uluslararası politikadaki proaktif tutumuyla tarihin en büyük savaşları olan Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında birinci derecede sorumluluk taşımıştır. Bu nedenle savaş sonrası yapılan anlaşmalarda Alman stratejik kültürü galip devletler tarafından baskılanarak pasifize edilmeye ve Almanya kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır.

Soğuk Savaş yıllarında gelişen koşullar ve Almanya'nın yeniden toparlanma çabaları bir ara uluslararası sistemden adeta dışlanan bu ülkeyi yeniden Avrupa siyasetine döndürürken, Alman stratejik kültürünün de nüksederek zaman içinde kuşatılmışlık ve eziklik psikolojisinin aşılmasına başlandığı düşünülmektedir. Öyle ki, günümüzde küresel ekonomiye olan katkılarının yanı sıra Avrupa Birliği'nin motor gücü olarak uluslararası politikada etkinliğini her geçen gün artıran Almanya, uluslararası sorunların çözümüne yönelik pek çok konuda adını BM Güvenlik Konseyi üyelerinin yanına P5+1¹ olarak yazdırmayı başarmıştır. Bu bakımdan Almanya'nın stratejik kültürü ve uluslararası politikaya yönelik vizyonu uluslararası ilişkiler alanında yapılan analizlerde göz ardı edilmemesi gereken önemli bir faktör olarak incelenmeye değerdir.

Uluslararası ilişkiler ve güvenlik alanında çalışan akademisyenler arasında stratejik kültürün devletlerin dış politikalarını ve genel stratejisini etkilediği konusunda bir görüş birliği oluşmuştur. Bu bağlamda stratejik kültürle ilgili çalışmaların sayısının daha çok soğuk savaş sonrası dönemde arttığı görülmektedir. Bu gelişmede Dış Politika Analizi (FPA)'nin uluslararası ilişkilerde bir alt çalışma alanı olarak ortaya çıkması ve özellikle güvenlik politikaları üzerine çalışan akademisyenlerin siyasal kültür yerine daha öznel bir kavrama ihtiyaç duymalarının büyük etkisi vardır. Nitekim bu gerekçelerle stratejik kültür kavramı ilk kez 1970'li yılların sonuna doğru Jack Snyder (1977) tarafından kullanılmış, fakat kavramın kullanımının yaygınlaşması ve içeriğinin derinleştirilmesi 1990 sonrası yıllara kalmıştır. Çünkü ana akım teorilerin Soğuk Savaşın sona ermesini açıklamakta yetersiz kalmaları üzerine 1990 sonrası dönemde sosyal teorilere olan

---

¹ BM Güvenlik Konseyi daimi beş üye ülke ve Almanya

ilgi de artmıştır. Bu kapsamda 1995 yılında Alastair Johnston (1995)'un Çin'in güvenlik politikalarını incelediği Kültürel Realizm isimli kitabı sosyal karakterin devlet davranışını etkilediği yönündeki iddia ve bulgulara ilk örneklerden biri olarak verilebilir.

İlerleyen yıllarda İnşacılık (Constructivism), Yapısalcılık (Structuralism) gibi yaklaşımlar ve Söylem Analizi (Discursive Analysis) gibi tekniklerin ilgi görmesiyle kültür ve güvenlik politikaları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sayısı da artmıştır.

Stratejik kültürün uygulamadaki politikaya nasıl yansıdığını ortaya koymaya çalışan araştırmaları ise az sayıda olsa da lisansüstü tezlerde görmek mümkündür. Bu bağlamda İngiliz Genel Stratejisi (Macmillan, 1996); İskandinav ülkelerinin stratejik kültürü (Neumann, 2005), ve Avustralya, Brezilya, Güney Afrika, Birleşik Krallık ve ABD'nin ulusal güvenlik stratejisi yapım süreçlerini karşılaştıran çalışmalara literatürde rastlanmaktadır. Bunlar arasında Almanya üzerine yapılan çalışmaların sayısı ise oldukça azdır.² Bu yönde yapılan çalışmaların sayısının iki Almanya'nın birleşmesinin ardından artmış olması ise dikkat çekicidir. Örneğin Brechenmacher (2010)'ın *Die Bonner Republik: Politisches System und Innere Entwicklung der Bundesrepublik* isimli çalışması Almanya'nın bölünmesinden birleşmesine kadar geçen sürede yaşanan gelişmeleri incelemektedir. Almanya özelinde dikkat çeken çalışmalardan biri de Alman siyasetçiler tarafından gerçekleştirilen çalışmalardır. Örneğin Fischer (1994) tarafından yazılan *Risiko Deutschland: Krise und Zukunft der Deutschen Politik* isimli kitapta birleşme sonrası Almanya'nın kendi yoluna (Sonderweg) dönmesi konusunda ki görüşlere yer verilmiştir.³

Almanya'nın stratejik kültürü ya da dış politikasında yaşanan değişim konusunda yapılan çalışmaların sayısı Almanya'nın Kosova harekâtına aktif destek vermesi üzerine daha da artmıştır. Örneğin Hyde-Price (2001, ss.19-34) Alman dış ve güvenlik politikası konseptinin “sivil güç” özelliğini koruyup korumadığı sorgulamıştır. Benzer biçimde Lantis (2002, ss.21-46) de Almanya'nın Kosova ve Bosna'da yaşanan insan hakları ihlallerine yönelik askeri müdahaleye katılmasının Alman stratejik kültüründe bir kırılma yaratıp yaratmadığını incelemiştir. Her iki

---

² Bu konuda rastlanan lisansüstü tezlerden biri Birmingham Üniversitesi'nde 2000 yılında K.Longhurst tarafından hazırlanan “Strategic Culture: The Key to Understanding German Security Policy” isimli doktora tezidir.

³ Fischer Almanya Federal Şansölyesi Gerhard Schröder hükümetinde 1998-2005 yılları arasında Federal Dışişleri Bakanı olarak görev yapmıştır.

çalışma da Almanya'nın Kosova Operasyonu'na aktif katılımının uluslararası alanda bazı soruları gündeme getirdiğinin göstergesi olarak algılanabilir. Benzer biçimde Harnisch (2012, ss.71-93) de Almanya'nın Irak Savaşı koalisyonuna katılmamasına dikkat çekerek, Almanya'nın stratejik kültüründe bir değişim olup olmadığı konusunda bu kez daha temkinli olarak incelenmiştir. Tüm bu çalışmalardan anlaşılabilceği gibi soğuk savaş yıllarında ve sonrasında Almanya'nın dış ve güvenlik politikasında yaşanan gelişmeler akademisyenlerin ve uzmanların dikkatini çekmiş ve Almanya'nın uluslararası politikaya merkezi bir güç olarak yeniden dönüş yaptığı ileri sürülerek bunun nedenleri pek çok açıdan incelenmeye ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu makalede ise genel anlamda Alman stratejik kültürü ile ilgili daha önceki çalışmalara benzer bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu makaleyi diğerlerinden ayıran yön ise Alman stratejik kültüründe yaşanan değişimi tarihsel süreç içinde ve tarihsel determinizm bağlamında ele almasıdır. Bu kapsamda çalışmanın hipotezi “İkinci Dünya Savaşı'nın ardından baskılanan Alman stratejik kültürü zamanla nüksetmiş, 1990 sonrası dönemde Almanya uluslararası politikaya merkezi bir güç olarak yeniden dönüş yapmıştır” şeklinde belirlenmiştir. Hipotezde vurgulanan Alman “realpolitığının” kendini tekrarlama yeteneği, Alman stratejik kültürüne dayandırıldığından, bu stratejik kültürün etkin öğeleri öncelikle Almanya'nın siyasi tarihinde aranmıştır. Bu bağlamda saptanan temel kavramlar ve yaklaşımlar tarihsel süreç içinde aranarak Alman stratejik kültüründeki süreklilik ortaya konulmaya çalışılmıştır. Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası politikaya aktif dönüşü ile ilgili gelişmeleri takip etmek için 1969'dan sonra yayınlanmaya başlanan Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri (Beyaz Kitap) birincil kaynak olarak ele alınmış ve orijinal belgeler üzerinden tarama yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmada tarihsel ve betimsel analiz yöntemi kullanılmış olup elde edilen bulgular niteliksel olarak sınıflandırılıp yorumlanmıştır.

1. STRATEJİK KÜLTÜR VE ALMAN STRATEJİK KÜLTÜRÜNÜN ÖĞELERİ

Stratejik kültür kavramı güvenlik çalışmalarında konstrüktivist yaklaşımın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Siyaset biliminde bir devletin dış politika ve güvenlik alanındaki tutum ve politikaları analiz edilirken genellikle Almon ve Verba (1963, ss.11-14) tarafından yapılmış olan siyasal kültür kavramı kullanılmıştır. Buna göre her siyasal sistem, siyasal eylem bakımından belli bir

oryantasyona sahiptir ve bu oryantasyonu içeren toplumun siyasal sistemle ilgili inanç ve tutumları ise siyasal kültür olarak tanımlanır. Fakat bu tanımlama güvenlik politikalarının analizinde yetersiz bulunduğundan Snyder (1977, s.8) tarafından stratejik kültür kavramı geliştirilmiştir. Snyder (1977)'e göre, stratejik kültür “stratejik bir toplumun üyelerinin, stratejik tercihle ilgili eğitim ya da taklit yoluyla edindikleri ve birbirleriyle paylaştıkları alışlagelmiş davranış kalıplarının, şartlı duygusal reflekslerin ve fikirlerin toplamı olarak” tanımlanabilir. Bu tanımdan yola çıkıldığında stratejik kültür, tarihsel bağlamda birikimsel bir tecrübenin ürünü olarak kabul edilebilir (Gray, 1999, s.28). Örneğin, Booth (2005,s.26) da Lantis gibi stratejik kültürün tarih, coğrafya ve siyasal kültürden türetildiği düşüncesini taşır ve stratejik kültürün savaş ve barış konusundaki tutum ve davranışlara yön verdiğini vurgular. Buna göre stratejik kültür, aktörlerin uluslararası politikada kuvvet kullanımı, kendini ve ötekini tanımlama, asker-sivil ilişkilerini düzenleme ya da uluslararası politikada kendine bir rol biçme gibi davranış paternlerini biçimlendirmede önemli rol oynar. Stratejik kültür tanımında semboller, savaş, çatışma ve şiddet konularında metaforlar, mitler gibi inşacı unsurlar stratejik çerçeveyi oluştururlar. Bu stratejik çerçeve devletlerin güvenlik ve dış politika konusundaki tercihlerini, ulusal ve uluslararası sorunların çözümüne yönelik tutum ve yaklaşımlarını, bu yaklaşımların zihinsel arka planını biçimlendirmekte işe yarar.

Sonuç olarak stratejik kültüre “güvenlik hedeflerini elde etmek için uygun amaç ve araçları belirleyen, kolektif kimliği ve diğer gruplarla ilişkileri biçimlendiren, ortak tecrübeler ve (hem sözlü hem yazılı) kabul edilen öykülerden türemiş ortak davranış biçimleri, varsayımlar ve inançlar sistemidir” diyebiliriz.

Ulusal güvenlik ve savunma politikalarının stratejik kültür ve normlar bağlamında ele alınması, geçmişin ‘olduğu gibi’ değil, toplumlar ve onların yönetici ağları tarafından nasıl algılandığını anlamaya da imkân sağlamaktadır. Stratejik kültür, ülkeler için güvenlik ve savunma politikalarında bir çeşit güdüsel etki taşır. Devletin kendisi hakkında sahip olduğu algı (dünyadaki rolü, tehdit algılaması, gücün kullanımına ilişkin meşru kabul edilen amaç ve araçlar) tarihsel bir süreç içinde oluşmuş ve stratejik kültürünün de etkisiyle günümüzdeki politikalarına yansımıştır. Bu nedenle stratejik kültür kavramı güvenlik politikalarını devlet düzeyinde inceleyen çalışmalar için analitik bir derinlik sağlar.

Stratejik kültürü etkileyen ya da biçimlendiren faktörler Snyder (1977:94) tarafından şu şekilde sıralamıştır:

- a. Algılanan tehditler
- b. Teknolojik gelişmeler
- c. İnanç ve tutumlarla iç içe geçmiş güçlü bilişsel kapasite
- d. Tarihsel miras (etnosentrizm, eksepsiyonalizm, tarih vizyonu)
- e. Politika yapım sürecinde yer alan diğer kurumların ve ordunun siyasette rolü konusundaki yaygın toplumsal kanaat ve inançlar.

Bu kapsamda Alman stratejik kültürünün nasıl biçimlendiğini anlamak için yukarıda verilen faktörler bağlamında Alman siyasi tarihi içinde tarama yaparak bu makalenin kapsamı için kullanışlı veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

1.1. Alman Ulusal Bilinci ve Stratejik Kültürünün Nitelikleri

Alman ulusal bilincini ve stratejik kültürünü biçimlendiren ilk unsur güvenlik kaygıları ile ilgilidir. Bu bağlamda Alman ulusal bilinci tarihsel süreç içinde Avrupa kıtasındaki güç mücadelelerinin Germen kabileleri üzerinde neden olduğu baskı etrafında ortaya çıkarak şekillenmiştir. Bunun ilk örnekleri Roma baskısı ile Hun akınlarının ortasında kalan Ren civarındaki Germen kabilelerinin birbirine yaklaşmasıyla oluşan proto-germen bilincidir. Bu bilinç öncelikle *defansif* bir nitelik taşımaktadır. Roma ve Hun akınları karşısında ancak geniş kabilelerin ayakta kalabileceğini öğrenen Germenler, dördüncü yüzyılda Ren boylarındaki Alemanniler ve Tuna boylarındaki Gothlardan oluşan iki büyük konfederasyon şeklinde örgütlenmişlerdir (Kinder ve Hilgeman, 2011,s.115).

Alman stratejik kültürü için tarihsel bağlamda saptanan ikinci unsur coğrafi özelliklere dayalıdır. Yaşadıkları coğrafyada kendilerini doğal olarak koruyacak fiziksel engellerin bulunmaması nedeniyle saldırı kadar etkileşime de açık olan Germen kabileleri Romalılar ile ticari ve kültürel ilişkiler geliştirmeye çalışmışlardır. Bu durum proto-Germen bilincine *uzlaşmaya ve gelişime açık* bir karakter kazandırmıştır. Ayrıca Romalılarla karşılıklı ilişkiler geliştiren Germen kabileleri zaman zaman Roma ordusunda hizmet verdikleri gibi Roma kültüründen ve yaşam biçiminden de önemli ölçüde etkilenmişlerdir (Leysner, 2018, s.4).

Alman stratejik kültürünü biçimlendiren üçüncü unsur ise sosyo-politik nitelikler taşır. Hun akınları karşısında tutunamayan Germen kabileleri zaman içinde Avrupa'da yer değiştirerek İtalya'ya ve İspanya'ya hatta Afrika'ya doğru yayılmışlar. Bu olaylar Germen kabilelerinin Romalılarla olan etkileşimini daha da artırarak Germen savaşçılar ve Romalı şehirli elitler arasında yaşanan evlilikler yoluyla bir transformasyona ve Germenler arasında *aristokrat sınıfların ortaya çıkmasına* neden olmuştur. Ayrıca bu transformasyon Germenlerin, Romalıların askeri ve sosyal organizasyonlarını da miras olarak devralmalarına neden olmuştur (Leyser 2018, s.6).

Dördüncü unsur ise yine sosyo-politik nitelikler taşımakla birlikte toplumdan çok yönetim gelenekleriyle ilgilidir. Kral Şarلمان döneminde bölgede yaşanan iç mücadelelere bağlı olarak Germenler arasında emperyal aristokrasinin lokal elitlere dönüşmesi ve partikülarist hanedanlıkların ortaya çıkması sonucu, bölge Germen kralların tekelinde serbest, yarı serbest alanlar haline gelmiştir. Bu durum Germen krallıkları arasında iç bağımlığı artırırken halk üzerindeki *seküler otoriteyi güçlendirmiştir*. 12'nci yüzyıla kadar Avrupa politikasında etkin olan Germenler V.Henry'den sonra ise Habsburg hanedanlığının yükselişine kadar bu güçlerini kaybetmeye başlamışlardır (Leyser 2018, ss.18-34).

14'ncü yüzyılda İngiltere ve Fransa arasında cereyan eden Yüz Yıl Savaşları ile İtalyan şehir devletleri arasında yaşanan iç savaş, Avrupa'da ticaretin Akdeniz'den Alp geçitlerine ve Ren vadisine yönelmesine neden olmuştur. Bu durum reformasyon öncesi Alman prensliklerinin askeri ve siyasal kapasitelerinin üzerinde bir ekonomik zenginliğe ulaşmaları gibi bir sonuç doğurmuştur. Bu zenginlik kilise nedeniyle yönetsel, yasal ve finansal hegemonyalarını tamamlayamayan lokal yöneticilerin tepkilerine zemin hazırlamıştır. Bu yöneticilerin ihtiyaç duydukları yeni bir söylem ise Martin Luther tarafından dile getirilen dini reform ile uyuşmuştur (Kinder ve Hilgeman,2011, s.115).

Germenlerin Avrupa'daki ekonomik üstünlüğü 16 ve 17'nci yüzyıllarda yeni keşifler nedeniyle Avrupa'ya akan altınlar ve hızlı nüfus artışı nedeniyle sona ermeye başlamıştır. Salgın hastalıklar nedeniyle de gelirler azalmış, üretim seviyesi düşmüştür. Ekonomideki bozulmaların sosyal yapı üzerindeki etkileri ilk olarak dinin sorgulanmaya başlanması şeklinde kendini göstermiştir. Bunun sonucunda biri Katolik diğeri Protestan reformu olmak üzere iki "sosyopolitik aktivizm" ortaya çıkmıştır. Bu aktivizm zamanla bölgesel çatışmaları körüklemiş ve Otuz Yıl Savaşları'nın ardından varılan Westfalya Barışı ile emperyal güç yerine

prensliklerin ülkesel egemenliklerini öne çıkarmıştır (Leyser2018, s.77). İmparatorluğu oluşturan bu prenslikler arasında ise arazi ve mülkiyetin büyüklüğü her bir prenslik arasında hiyerarşi ve gelenekleri belirleyen önemli bir faktör haline gelmiştir. Ayrıca savaşların bozmuş olduğu sosyal ve ekonomik yapıyı yeniden dengeye oturtmak için üretim ve ticaretten başka bir yol kalmadığından, bu koşullar açısından en avantajlı olan Bradenburg-Prusya ve Avusturya diğer prenslikler arasında daha önemli konuma sahip imparatorluk birimleri olarak öne çıkmışlardır (Leyser2018, s.113).

On sekizinci yüzyılın ortaları ve on dokuzuncu yüzyılın başlarını içeren yüzyıl boyunca Avusturya, Fransızların Avrupa’da genişlemesini engellemiştir. Fakat askeri açıdan güçlü ve etnik bakımdan daha homojen olan Prusya ile birlikte ortaya çıkan Alman düalizmi birleşik bir Almanya’nın oluşmasına da engel olmuştur (Kinder ve Hilgeman, 2011, s.4). Bununla birlikte on sekizinci yüzyılın ortalarından itibaren bu durum değişmeye başlamış ve Batı’da var olan *pragmatizme* karşı, Ren bölgesinde *introspektif idealizm*⁴ gelişmiştir. Bu bağlamda bölgede ulusal bölünmüşlüğe son verme arzusu yönünde fikirler gelişmeye başlamışsa da bunun hayata geçmesi için güçlü bir siyasi iradeye ihtiyaç olduğu açıktır. Nitekim bu realite zamanla Şansöyle Bismarck’ın güç politikasının önderliğinde ve bölgenin güçlü devleti Prusya Krallığı altında birleşik bir Almanya’yı ortaya çıkartmış, fakat bunun yanı sıra bu realite adeta bir yan etki olarak Alman stratejik kültürüne *müşfik despotizm* (*Benevolent or Enlightened despotizm*) niteliği kazandırmıştır. Bu stratejik kültür, Bismarck dönemi Almanya’sında Güç Politikası (Matchpolitic), II. Wilhelm dönemi Almanya’sında ise Dünya Politikası (Weltpolitik) şeklinde kendi varlığını korumaya devam edecektir (Uçarol, 2013, s.287; Roskin, 2014, ss.204-205).

II. Wilhelm dönemi izlenmeye başlayan Dünya Politikası (Weltpolitik) ise Almanya’yı Avrupa’nın önemli güçleriyle karşı karşıya getirmiş ve dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı’nın koşullarını da hazırlamıştır. Birinci Dünya Savaşı’ndan Almanya yenik çıkınca müttefiklerin sivil bir hükümetle daha yumuşak bir anlaşma yapacaklarına inanan ve “teslim olmanın utancını” başkalarına devretmek isteyen Hindenburg ve Ludendorff’un Kayser’e önerdiği siyasi reform programı bir yarar

---

⁴“İntrospektif idealizm” kavramı eylemlerin, politikaların niteliğini sonuçlarına göre değerlendiren Pragmatizme karşı iç yapıdan, zamanın ve bölgenin gerçeklerinden kaynaklanan ihtiyaçların sevgiyle işbirliği, normlar ve ortak değerlere vurgu yapan bir dış politika anlayışını/ihtiyacı anlatmak için kullanılmıştır.

sağlamamış ve Almanya 1919 yılında yapılan Versailles Anlaşması'nın ağır koşullarından kurtulamamıştır (Storer, 2015, s.48).

Almanya Versailles Anlaşması'nın ağır koşullar altında uluslararası sistemde adeta tecrit edildiyse de 1 Aralık 1925'de imzalanan Locarno Anlaşması ile yeniden uluslararası sisteme dönüş fırsatı yakalamıştır (Uçarol, 2013, s.683). Fakat savaş sonrası koşullar ile 1929'da başlayan dünya ekonomik buhranının (Great depression) Alman iç politikasına yansımaları, Alman despotizminin daha sert ve katı biçimde Hitlerle birlikte yeniden ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kez Wilhelm döneminin dış politikasını ifade eden Dünya Politikası (Weltpolitik), Hitler dönemi ile birlikte Dünya Gücü (Weltmacht) politikasına dönüşmüştür (Storer, 2015,s.8). Hitler'in Yaşam Alanı (Lebensraum) tezi ise Alman stratejik kültürünün tüm öğelerini içeren politik bir manifesto olarak yeni dönemi şekillendirmiş, ardından Leysler (2018,s.77)'in ifadesiyle "sahte bir bilimsellik altında steril bir toplum" (Volksgemeinschaft) denemesini ortaya çıkartmıştır.

Hitlerin revizyonist politikaları altında gelişen İkinci Dünya Savaşı ise Almanya'ya beraberinde sadece yenilgiyi değil, savaş sonrası yapılan antlaşmalarla bölünmeyi de getirmiş ve ağır barış anlaşması koşulları Almanya'yı parçalayarak iki yarı egemen devlet konumuna düşürmüştür.

2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI ÇAĞDAŞ ALMANYA'NIN DOĞUŞU VE DIŞ POLİTİKASI

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 1945'te Almanya Sovyetler Birliği, ABD, Britanya ve Fransa'nın işgaline uğramış ve 1949'da Federal Almanya Cumhuriyeti ile Alman Demokratik Cumhuriyeti olarak ikiye bölünmüştür. Doğu Almanya olarak da anılan Alman Demokratik Cumhuriyeti Sovyetler Birliği kontrolündeki bir uydu devlete dönüşürken, Batı Almanya olarak da bilinen Federal Almanya Cumhuriyeti de Batı Bloğunda yer almıştır. Fiilen ve hukuken oluşturulan bu durumdan sonra Batı Almanya savaşın sorumluluğu ve savaş sırasında azınlıklara yönelik soykırımın neden olduğu ezikliği atabilmenin ve uluslararası toplumun saygın bir üyesi olarak yeniden kabul görmeyi çabası içine girmiştir. Bu kapsamda benimsediği stratejiyi betimleyen iki kavramdan biri "*Sivil Güç (Zivilmacht)*", diğeri ise "*Yalnız Başına Asla (Nie wieder alleine)*" konseptidir. Bu iki konsept savaş sonrasında ve soğuk savaş yıllarında Almanya'nın güvenlik ve dış politikasının esasını oluşturmaktadır (Czempiel,2002). Bu kapsamda 1949-1963 yılları arasında Konrad Adenauer döneminde izlenen Batı Politikası (Westpolitik) Almanya'nın Batı'ya yeniden entegrasyonunu hedeflemektedir. Nitekim bu amaç

doğrultusunda Almanya 1949 yılında Avrupa Konseyi'ne 1951'de AKÇT (Avrupa Kömür Çelik Teşkilatı)'ye 1954'te Batı Avrupa Birliği'ne ve son olarak da 1955'te NATO'ya katılmıştır.

Soğuk savaş yıllarında artan Sovyet tehdidi nedeniyle İngiltere ve ABD Almanya'yı yeniden silahlandırmak istemesine karşın Fransa, Almanlara yönelik tarihsel çekinceleri nedeniyle kolektif bir girişime daha sıcak bakmıştır. Bu noktada Fransa Başbakanı Rene Pleven tarafından hazırlanan plana göre Almanya'nın kendi ordusunu kurmanın yanı sıra Avrupa çapında bir savunma topluluğu kurulması öngörülmüştür. Bu planın temel esprisi Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne karşı savunmasız bırakılmasını önlemekle birlikte yeniden bir tehdit oluşturacak şekilde güçlenmesini de engellemektir (Ruane, 2000, s.153). Neticede Almanya'nın benimsediği "Sivil Güç" ve "Yalnız Başına Asla" konsepti sözü edilen bu her iki çekinceye Almanya tarafından bir cevap niteliği taşımaktadır. Avrupa Savunma Topluluğu hayata geçirilememiş olsa bile Almanya'nın bu her iki konsepti günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. "Sivil Güç" konsepti militarist bir tarihsel geçmişe sahip olan Almanya'da orduyu demokratik kurumların gerisine iterken "Yalnız Başına Asla" konsepti Almanya'nın uluslararası alanda yalnız başına hareket etmeyeceğinin bir teminatı olarak önceki konsepti tamamlayıcı bir işlev görmektedir. Bu kapsamda Almanya'nın Soğuk Savaş yıllarından itibaren dış politikasının *Sağduyulu Pasifizm (Prudential Pacifism)* olduğunu söyleyebiliriz.

Almanya'nın Batı Politikasının dışında izlediği diğer bir politika ise Willy Brandt döneminde (1969-1974) başlatılan *Doğu Politikasıdır (Ostpolitik)* (Best vd., 2015, s.307). Bu kapsamda Demokratik Alman Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği ve Çekoslovakya ile antlaşmalar imzalanmıştır. İki kutbun Birleşmiş Milletler (BM)'de karşılıklı vetosu ile engellenen Federal Almanya Cumhuriyeti ve Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin BM'ye katılımı, antlaşmalar yoluyla bahsi geçen bu ülkelerin birbirini fiilen (de facto) tanınmasıyla 1973'te gerçekleşmiştir. Brandt döneminde bu çerçevede gerçekleşen diğer önemli gelişme ise, Avrupa Politik İşbirliği Antlaşması'nın imzalanmasıdır.

Almanya, Willy Brandt döneminden sonra da çevresinde güvenliğini sağlamaya yönelik girişimlerine devam etmiştir. 1975'te imzalanan Helsinki Nihai Senedi ile Detant Dönemi'nin devamlılığını da sağlamak üzere Varşova Paketi ve Batı Bloğu arasında tansiyonun düşük tutulması ve II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa düzeninin

karşılıklı tanınması kararlaştırılmıştır. Böylece kutuplar arası ilişkilerin geliştirilmesi, soğuk savaşın sinir merkezlerinden birini oluşturan Almanya'nın yakın çevresini daha güvenli hale getirmiştir.

3. SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA ALMAN STRATEJİK KÜLTÜRÜNÜN YENİDEN YÜKSELİŞİ

Alman siyasi tarihi dikkate alındığında Alman İmparatorluğu'nun *Dünya Politikası (Weltpolitik)* ile Nazilerin *Dünya Gücü (Welthmacht)* politikası arasında bir süreklilik bulunduğunu düşünmek hiç de zor değildir. Nitekim Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'nın ardından "doymuş bir iktidar" görünümü taşımadığını düşünen Storer (2015, s.48), Savaş sonrası Barış anlaşmasını revize etme çabasını Weimar Cumhuriyeti'nin tek dış politikası olarak nitelemektedir.

Nitekim Weimar Almanya'sında Birinci Dünya Savaşı öncesi koşullara yeniden dönmek, Nazi dış politikasında ise bunu da aşan biçimde tarihi yeniden tekrarlamak isteği ve hevesi Alman dış politikasının ve uluslararası siyasetinin temel motivasyonu olmuştur.⁵ Bize göre 2016 yılında yayımlanan Alman Ulusal Güvenlik Stratejisi (Weißbuch) belgesinin arka kapağında Prusya kralı II.Friedrich Wilhelm tarafından yapılmış olan Brandenburg Kapısı'nın resmine yer verilmesi bu tarihsel sürekliliği gösteren bir sembol olarak seçilmiş ve oraya yerleştirilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Almanya Doğu ve Batı Almanya biçiminde bölünmüş, Batı Almanya, ABD ve müttefikleri tarafından kontrol edilirken Doğu'da Sovyetler Birliği'nin güdümünde sosyalist bir devlet kurulmuştur. 1945'ten 1949 yılında Federal Almanya Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadar geçen yıllar ise Almanların tarihsel onuruna ters düşen bir işgal tüzüğü altında yaşanan zor yıllardır. Çünkü Savaş sonu oluşturulan yapı ülkenin Nazi düşüncesinden arındırılması (Denazification/ Entnazifizierung), askeri güçlerin sınırlandırılması (Demilitarization) ve federatif bir yapı ile adem-i merkeziliğin esas alınması (Decentralization) nedeniyle egemenliği galip devletlerce sınırlandırılmış bir devlettir.

1949 yılında Federal Almanya kurulmuş ve Federal Meclis seçimleri gerçekleşmiştir. Şansöyle Adenauer'in yönetimindeki koalisyon hükümeti döneminde işgal tüzüğü yavaş yavaş yürürlükten kaldırılırken Petersburg

---

⁵ Hitler kendi dönemini Üçüncü Reich olarak adlandırmaktadır. Birinci Reich 962-1806 arası Kutsal Roma İmparatorluğu, İkinci Reich 1871-1918 arası Alman İmparatorluğu olarak düşünülmüştür.

Anlaşmasıyla Federal Almanya'nın uluslararası örgütler yoluyla Batıya yeniden entegre olmaya başladığı görülmektedir (Kinder ve Hilgeman, 2011, s.115).

Kuruluşun ardından savaşın ve işgalin yarattığı travmatik etkileri atlatmaya çalışan Federal Almanya, dış politikasını *Sivil Güç (Zivilmacht)*" ve *Yalnız Başına Asla (Nie Wieder Alleine)* konseptiyle belirlemiştir. Alman dış politikasının tarihsel konsepti her ne kadar *Dünya Politikası (Weltpolitik)* ve *Dünya Gücünden (Welthmacht) Sivil Güç'e (Zivilmacht)* doğru evrilmiş olsa da neticede bir *güç (macht)* olma iddiasını korumuş olması dikkat çekicidir. 1950'de Kore Savaşı sonucu bir Avrupa Ordusu çerçevesinde Almanya'nın savunmaya katkı konusu tartışılmış, 1952'de ise İşgal Tüzüğü tamamen kaldırılarak Federal Almanya, Avrupa Savunma Topluluğu'na üye olmuştur. Dolayısıyla 1954 yılı Almanya'nın uluslararası politikaya özgüven dolu egemen bir devlet olarak yeniden katıldığı bir yıldır. Paris Anlaşmaları çerçevesinde ise ortak savunma amacıyla Almanya'nın NATO'ya ve BAB'a üye olması mümkün kılınmıştır.

Federal Almanya Şansöyesi Adenauer, anlaşmayı onayladıktan sonra Federal Almanya'nın işgal döneminin sona erdiğini ilan etmiş ve NATO üyeliği ile Batı'ya bağlılığın Almanya için doğru bir dış politika olduğunu açıklamıştır. Fakat Almanya'nın hala bölünmüş olması bağımsızlık konusunda bir çekince olarak kalmıştır (Küsters, 2018).

1956 yılında Savunma Bakanı Franz Josef Strauss döneminde NATO çerçevesinde Federal ordunun kurulmasına ilişkin anayasa değişikliği yapılmış ve genel askerlik yükümlülüğü getirilmiştir. Bununla birlikte Alman ordusu ancak 1964'te on iki tümen gücüne ulaşabilmiştir (Kinder ve Hilgeman, 2011, s.115). Almanya'nın yeniden askeri gücüne ulaşmasında ABD'nin desteğinin büyük etkisi olduğu görülmektedir. 1962 yılında ABD ve SSCB arasında yaşanan Küba Füze Krizi Amerikan savunma stratejisini biçimlendiren Sert Karşılık Doktrininin yerini Esnek Karşılık Doktrini'ne bırakmasına neden olmuş bu değişiklik konvansiyonel güçleri ve kara ordusunu ön plana çıkarttığından Fransa'nın çekincelerine rağmen Avrupa'da Almanya'nın stratejik önemi artmıştır (Best vd.,2015. s.307). 1967'de NATO Konseyinde kabul edilen Harmel Raporu ise Doğu ve Batı arasında, Almanya'nın parçalanmasını da içeren doğal olmayan durumun ortadan kaldırılmasını önermiş böylece Avrupa Detantı yaratacak politikaların önünü açmıştır. Harmel Raporu en çok Federal Almanya'nın dış politikasına yansımış ve iki Almanya'nın barışçıl yollarla birleştirilmesini amaçlayan *Doğu Politikası'nın (Ostpolitik)* uygulanmasına

fırsat vermiştir (Best vd., 2015. s.307). Bu koşullar altında gelinen 1969 yılında ise Federal Almanya, dış politika deklarasyonu ve uluslararası politika vizyonu niteliği taşıyan ulusal güvenlik strateji belgelerini (*Weissbuch*) yayımlamaya başlamıştır.⁶

1969 yılında yayımlanan bu ilk Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi (Beyaz Kitap) Almanya'nın bütünlüğü, barış, NATO'ya bağlılık, uluslararası alanda Batı ile birlikte hareket etme ve nükleer silahlar konusunda isteksizlik ile Sovyetler Birliği'nden algılanan tehdidin vurgulanması gibi konuları içermektedir. 1970 yılında yayımlanan Beyaz Kitapta ise “barışa ancak onu koruyabilecek durumda olanların sahip olabileceği” ifadesinin yer alması Almanya için bir şeylerin değişmeye başladığının göstergesidir. Nitekim ardından ordunun modernizasyonu ve Alman ordusunun Esnek Karşılık Doktrini'ne göre yapılanması gerekliliğinin yer aldığı 1971-72 Beyaz Kitabı yayımlanmıştır (Pak, 2018. ss.36–45).

1970'li yılların başından itibaren Batı dışındaki dünya ile de ilgilenmeye başlayan Almanya, 1979 yılına gelindiğinde iki kutuplu yapılanmanın çok kutupluluğa evrilebileceği bu noktada Çin'in önemli bir güç olduğu ve Almanya'nın da uluslararası politikada daha fazla rol alması gerekliliği yönünde bir gelecek tahmininde bulunmuştur (BMWg,1979). Batı ittifakı içindeki ilişkilerini 1973 petrol krizinden sonra güvenliğin ötesine taşıyan Almanya, 1979 yılında Küresel Güney ve Kuzey tartışmalarına katılarak hammadde ve doğal kaynaklara erişimin güvenliğinin sağlanmasını Almanya için bir ulusal güvenlik meselesi olarak tanımlamış, gelişmekte olan ülkelerin iç düzen ve istikrarının önemine işaret etmiştir (BMWg.1979).

Yine 1979 *Beyaz Kitap'ta* NATO harcamalarının %59'unu karşılayan ABD'nin ardından %11,5 pay ile ikinci sırada yer aldığını belirten Almanya'nın bu vurgusu, Batı ittifakı içinde daha fazla söz hakkı olması gerektiğini hatırlatır niteliktedir (BMWg, 1979). Nitekim 1985 yılında Avrupa, NATO ve diğer ikili ilişkiler çerçevesinde çok yönlü bir dış politika izleyeceğini açıklayan Almanya, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ilk kez ikili anlaşmalar çerçevesinde bir güvenlik politikası izleyeceğini deklare etmiş oldu (BMWg, 1985).

1990'lı yıllar ise Almanya için 1954 yılından sonra geçirdiği ikinci bir dönüm noktasıdır. Çünkü SSCB'nin reform çabalarının başarısız olması üzerine 1989'da Doğu Avrupa ülkelerinde komünist partiler iktidarlarını kaybetmeye başladılar.

---

⁶ 1969'dan 2016'ya kadar toplam on altı adet Beyaz Kitap yayımlanmıştır.

Ardından Berlin duvarı yıkılmış ve SSCB ekonomik yardım alma umuduyla iki Almanya'nın birleşmesine onay vermiştir. 1991 yılında SSCB'nin dağılması üzerine eski Varşova Paktı üyesi ülkelerin Batı'ya eklenmesi konusunda Almanya'nın önemi artmıştır. Ayrıca Soğuk Savaşı'na sona ermesiyle de Müttefiklerin Almanya üzerindeki hakları sona ermiş ve Almanya egemen bir devlet haline gelmiştir (Woyke, 2000, ss.24–30 ; Aktaran: İnat, 2009, ss.4).

Almanya'nın uluslararası politikada değişen tutumu ve konumunu yansıtan diğer bir gelişme ise Yugoslavya'nın dağılması sürecidir. Başlangıçta AT ile birlikte Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünden yana olan Almanya, Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsızlığını ilan etmesi üzerine diğer AT ülkelerini beklemeden bu iki ülkeyi tanımıştır (Ülger, 2003, s.108). AT tarafından tanıma kriterlerine uyarlığın belirlenmesi amacıyla Yugoslavya hakkında rapor hazırlamakla görevlendirilen komisyonun raporunu beklemeden yapılan bu tanıma, Almanya'nın iç politikaya yönelik beklentilerin yanı sıra küresel liderlik talebi ve AT içinde ağırlık koyma çabası olarak yorumlanmıştır (Bağcı, 1994, s.53). Almanya'nın bu tutumu üzerine Sırlar Almanların Baltıklardan Adriyatik'e kadar bir nüfuz bölgesi oluşturmaya çalıştığını ileri sürerek Nazi dönemine gönderme yapan suçlamalarda bulunmuşlardır (Demirtaş, 2008, s. 344).

1994 yılına gelindiğinde ise artık Kamboçya, Irak, Yugoslavya ve Somali'de görev alan Alman ordusu ve dış politikasını küresel sorunlarla küresel ölçekte tanımlayan bir Almanya vardır. Dolayısıyla artık Almanya Avrupa entegrasyonunu derinleştirmeyi, NATO içinde Avrupa sütununu güçlendirmeyi ve transatlantik işbirliğini sağlamlaştırmayı kendisine hedef olarak belirlemiştir (BMWg, 1994) .

Dış politikasını *Yalnız Başına Asla* konsepti nedeniyle NATO, AB, BAB gibi uluslararası örgütler üzerinden tanımlayan Almanya, 1994 yılında BM'e olan ilgisini artırarak BM Güvenlik Konseyi'ne daimi üye olarak kabul edilmesi yönünde talepte bulunmaya ve bu kapsamda kulis yapmaya başlamıştır (Schmidt, 2018).

Almanya'nın stratejik kültürünün nüksettiği yönünde önemli bir diğer gelişme 11 Eylül 2001 yılında ABD'ye yönelik terör saldırıları olmuştur. Terörle mücadele kapsamında Afganistan ve Afrika başta olmak üzere birçok bölgede ABD'ye destek veren Almanya, bu sınırsız dayanışmanın ABD'nin "maceralarını" kapsamadığını açıklayarak, Irak krizinde BM kararı olsa da Irak'a müdahaleye destek vermeyeceğini duyurmuştur. Ardından Amerika'nın bir bütün olarak Irak ve Ortadoğu için bir "savaş sonrası düzen" konusundaki düşüncesizliğini eleştiren

Almanya'nın bu açıklamalarıyla müttefiki olan ABD'yi oldukça şaşırttığını ifade eden Hacke, Almanya'nın Saddam Hüseyin'in yatıştırıcı diplomasisinden etkileneceği düşüncesiyle transatlantik bağımlı tehlikeye atarak yanlış bir hesap içine girdiğini ileri sürmüştür (Hacke,2002).

Almanya ise soğuk savaşın ardından uluslararası alanda politik koşulların değiştiğini ileri sürerek uluslararası sorunların çözümünde ABD gibi tek bir devletin ya da başat bir gücün girişimi yerine temel değerlere bağlı küresel yönetişimin önem taşıdığını vurgulamıştır. Bu kapsamda Avrupalıların yeni küresel sorunların savunucusu olduğunu ileri süren Almanya, ABD'nin uluslararası sorunlara olan yaklaşımının BM'in gücünü zayıflatıldığını düşünmektedir.

Yaşanan bu gelişmeler kapsamında Almanya'nın yeniden bir *Dünya Politikası (Weltpolitik)*'na dönüş yaptığı söyleyebiliriz. Fakat Almanya, *Dünya Politikası'nı* bu kez çok taraflılık ve *Gezegensel Sorumluluk Ahlakı (Planetarischer Verantwortungsethik)* adını verdiği ortak yaşam çıkarları üzerine kurguladığını ileri sürmektedir. (Hacke, 2002)'e göre bu yeni yaklaşımıyla Almanya kendisini dünya siyasetinde yeniden konumlandırmaya çalışmaktadır.

Soğuk savaş sonrası ortaya çıkan uluslararası sorunlar karşısında ABD zaman zaman güç politikası izlerken, Almanya'nın ekonomik ve sosyal politikalar üzerinden ve çok taraflı diplomasiyi tercih etmesi ABD ve Almanya arasındaki temel farklılıklardan biri haline gelmiştir. Bu bağlamda Almanya güvenlik politikasını ve ulusal çıkarlarını BM, NATO, AB, IMF, Dünya Bankası ve G8 gibi uluslararası ve ulusüstü (supranasyonal) kurumlar üzerinden şekillendirdiğine vurgu yapmaktadır (BMWg,2006).

Almanya, 2016 yılında yayımladığı Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinde uluslararası alanda ortaya çıkan transnasyonal terör, mülteci sorunları, siber saldırılar gibi yeni güvenlik sorunları karşısında Almanya'nın daha fazla sorumluluk alması gerektiğini ifade ederken, bu konuda Alman halkının isteksizliği Alman politikacıları yeni bir yaklaşım aramaya itmiş ve *Merkezden* ya da *Ortadan liderlik etme (Führung aus der Mitte)* gibi bir kavram geliştirmişlerdir.

Federal Savunma Bakanı Dr.Ursula Von der Leyen 51'inci Münih Güvenlik Konferansı'nda bu kavramın zayıf bir Almanya yerine daha güçlü bir Almanya'yı ön gördüğünü fakat bu gücün diğer devletler üzerinde hâkimiyet kurmak anlamına gelmediğini ifade etmiş, kavramın uluslararası sorunlara diğer ortaklarla birlikte

hareket etmeyi ve güçleri birleştirmeyi hatta birlikte savaşmayı içerdiğini açıklayarak adeta etrafını teskin etmeye çalışmıştır (Leyen, 2015).

Bu süreçte Almanya'nın Rusya ile olan ilişkileri 1990 yılında Gorbaçov ve Kohl arasında iki Alman devletinin birleştirilmesi yönünde başlayan görüşmeler üzerine eskinin rağmına olarak öncelikle karşılıklı bir güven arayışı üzerine tesis edilmeye başlamıştır. Sovyet liderinin birleşik Almanya'nın NATO'ya üye olmasını kabul etmesi üzerine 1994 yılında Rus askerleri Doğu Almanya'dan çekilmeye başlamıştır. Dönemin Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in, "Rus askerleri, Almanya'dan askeri tehdit gelmeyeceği inancıyla bugün evlerine dönüyor" şeklindeki sözleri, alkışlarla karşılanmıştı (Stütze, 2009). Bu dönemlerde Almanya ekonomik güçlük içindeki Rusya'ya destek olurken Rusya'da Almanya'yı uluslararası kuruluşlar nezdinde desteklemiş, örneğin Almanya'nın BM Güvenlik Konseyi'ne daimi üye olma çabalarıyla ilgili kulis faaliyetlerinde olumlu tutum almıştı (Türk, 2010, s.335). Fakat 1994'ten sonra uluslararası alanda baş gösteren bir sistem arayışı, iki ülke arasındaki ilişkilere soğukluk olarak yansımıştır. Nitekim bu soğukluk Rusya Ukrayna arasında yaşanan krizle birlikte tehdit algısına dönüşmüştür. Öyle ki Almanya Rus saldırganlığının artması durumunda NATO Antlaşması'nın 5. maddesinin işletilebileceğinin ve 10. maddesi ile Ukrayna'nın NATO'ya dâhil edilerek Rusya'nın hareket alanının sınırlanabileceği yönünde açıklamalarda bulunmuştur (BDV, 2016, s.8-9). Günümüzde Almanya ve Rusya karşılıklı ekonomik ilişkiler bağlamında bir uzlaşma zemininde ilerlemekle birlikte AB ve Rusya arasında ilişkiler konusunda Almanya, nükseden stratejik kültürüne paralel biçimde daha fazla öne çıkan bir figür olarak dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Almanya Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun tarihsel olarak mirasçısı olduğunu düşünen bölgesel bir güçtür. Alman stratejik kültürü ise tarihsel olarak baskın, militarist, otoriter ve yayılmacı niteliğe sahip, bununla birlikte eleştirel düşüncüyü içeren, uzlaşmaya ve gelişime açık bir karakter taşımaktadır (Ortaylı, 2018, s.83). Bu nitelikler Alman ırkını ortaya çıkartan sentez kombinasyondan (Yorulmaz, 2018) kaynaklandığı kadar, saldırıya açık, doğal korunaktan mahrum bir coğrafyanın eseri olduğu da düşünülebilir.⁷

Nitekim Almanya Bismark döneminde ulusal bütünlüğünü sağlamak için Avrupa'ya yönelik *Güç politikası (Matchpolitic)* izlemiş, daha sonra II. Wilhelm döneminde ise Almanya ihtiyaç duyduğu ekonomik kaynaklara ulaşabilmek

---

⁷ Bismarck 1888'de silahlı güç sayısının artışı ile ilgili yaptığı bir konuşmada Almanya'nın Avrupa'daki konumunun Almanları çalışmaya ve güçlü olmaya mahkûm ettiğini ifade etmiştir.

amacıyla *Dünya Politikası (Weltpolitik)* adı verilen yayılcı bir dış politikayı izlemeye başlamıştır. Yayılcı dünya politikası Almanya'yı Avrupa'nın büyük güçleriyle kaçınılmaz olarak karşı karşıya getirmiş, Hitler Döneminde ise bu politika, *Dünya Gücü (Welthmacht)* politikasına dönüşmüştür. Her iki politika arasındaki fark; Wilhelm'in *Dünya Politikası* askeri sanayiye dayalı ekonomi temelli bir nüfuz politikası iken Hitlerin *Dünya Gücü* politikası ise askeri işgale dayalı şovenist, yayılcı bir politikadır. Her ikisinin ortak yanı ise neticede birer güç politikası olmalarıdır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda egemenliğini kaybeden Almanya galip devletlerin ağır barış koşulları altında ve Almanya'nın tarihsel onuruna ters düşen bir "işgal tüzüğü" altında yaşamak zorunda bırakılmış ve stratejik kültürü baskılanarak kontrol altına alınmıştır. Almanya'nın yüz yüze kaldığı bu ağır koşullar Alman toplumunda sosyopolitik bir travmaya neden olmuştur. Bu durum Alman stratejik kültürü üzerinde bir durumsal determinizme neden olarak Alman stratejik kültürünü anti-militarist bir karaktere dönüştürdüğü düşünülmektedir. Nitekim bu dönüşüm doğrultusunda Federal Almanya dış politikasını *Sivil güç (Zivilmacht)* ve *Yalnız başına asla (Nie wieder alleine)* konseptiyle açıklamıştır. *Sivil güç* konsepti her ne kadar Almanya'yı militarist geçmişinden koparma çabasını ifade etse de aslında Almanya'nın bir güç olma iddiasını da korumaktadır. Nitekim Soğuk Savaş yıllarının başında NATO, AT ve BAB gibi uluslararası kuruluşlar içinde yer alarak bir ittifak tutumu izleyen Almanya, zaman içinde ekonomik açıdan gelişip geçmişe ait yaralarını sardıkça uluslararası politikada daha fazla inisiyatif kullanma eğilimine sahip olmuştur.

Soğuk savaş yıllarında Doğu Avrupa'da komünizmin yayılma riski ve Almanya'nın Varşova Paktı üyelerine komşu olması Avrupa'nın savunması açısından Almanya'ya yönelik uygulanan kontrol ve denetimin gevşetilmesini gerektirmiştir. Bu bağlamda ordusunu yeniden oluşturan Almanya, 1969'dan itibaren Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri yayımlamaya başlamış ve ittifak tutumunun yanı sıra bireysel olarak uluslararası sorunlara ilgi göstermeye başlamıştır. 1970'li yılların sonlarına doğru ABD'nin küresel hegemonyasındaki zayıflığı sezen Almanya, dış politikasını Avrupa ve NATO dışındaki ülkelerle de ikili ilişkilerini geliştirmeye başlayarak proaktif bir düzleme çekmiştir.

Soğuk savaşın sona ermesinin ardından Doğu Almanya ile birleşerek ulusal egemenliğini sağlayan Almanya, 1990'lı yıllarda uluslararası operasyonlara askeri destek vermeye başlamış ve BM Güvenlik Konseyi'ne daimi üye olarak katılma

arzusunu ifade etmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinden sonra ise Almanya, ABD'nin uluslararası alanda bir hegemon olarak tek başına hareket etmesini eleştirmiş ve Avrupa içindeki konumunu güçlendirirken Avrupa Birliği'ni derinleştirmeye çalışarak ABD'ye karşı dengeleyici bir güç unsuru oluşturma çabası içine girmiştir. Bu kapsamda yeniden *Dünya Politikası (Weltpolitik)* uygulamaya başlayan Almanya, bu politikasını “Gezegensel bir sorumluluk ahlakına” dayandırarak *sivil güç* olma iddiasını da Batı'ya karşı sürdürmektedir.

Postmodern dönemde ortaya çıkan transnasyonal terörizm, siber saldırılar ve mülteci krizleri gibi güvenlik sorunları karşısında ise savunmacı bir reflekse bürünen Batı dünyası ile birlikte Almanya, sadece bölgesinde değil uluslararası alanda da daha fazla inisiyatif alma arzu ve eğilimindedir. Bu kapsamda *Merkezden Liderlik Etme (Führung aus der Mitte)* konseptini geliştirerek etrafındaki diğer güçleri kendisinin merkezinde bulunduğu bir alanda konsolide etmeye çalışmaktadır.

Tüm bu gelişmeler kronolojik olarak incelendiğinde Almanya'nın ekonomik kapasitesine ve tarihsel derinliğine dayalı olarak uluslararası politikada bir “güç” olarak algılanmayı ve kendisine yer verilmesini bir hak olarak gördüğü sonucunu çıkartabiliriz. Bu doğrultuda Birinci ve İkinci Dünya Savaş'ları sonrasında baskılanan Alman stratejik kültürü her koşulda güç olma arzu ve özelliğini koruyarak Almanya'nın günümüz uluslararası sisteme proaktif bir dönüş yapmasına neden olmuştur. Bu kapsamda Almanya'nın dış politikası ve uluslararası sistemin geleceği ile ilgili çalışmalarda Almanya'nın stratejik kültürü ve bu kültürün devinim yönü ile uluslararası politikaya olası etkileri dikkate alınmalıdır.

Soğuk savaş sonrası henüz netleşmemiş bir uluslararası sistem arayışının bir güçler dengesi doğuracağı ve Almanya'nın yeni uluslararası sistem içinde bu güçlerden biri olarak yer alacağı öngörülmektedir. Küresel ekonomiye olan katkısını uluslararası sorunlarda söz sahibi olmak için bir gerekçe olarak gören Almanya'nın bilinçaltı ayrıca nükseden stratejik kültürünün tetikleyici etkisi altındadır. Bu nedenle Almanya baskılanmış bir siyasal potansiyelin yeniden baskın bir siyasal bilince dönüştüğü bu sürecin sonunda uluslararası politikanın önemli bir aktörü olarak yer alacaktır.

KAYNAKÇA

- Almond, G. ve Verba (1963), S. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press,.
- Bağcı, H. (1994), Balkanlar (1991-1993) *Güvenlik Politikası ve Risk Analizi*, Ankara: Dış Politika Enstitüsü
- Best, A., Hanhimaki, M., Jussi, M., Joseph, A.;Schulze, K. E. (2015) *20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi*. Edited by Taciser Ulaş Çev. Belge. 2nd ed. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- BMWg. (1979),“Weißbuch 1979 Zur Sicherheit Der Bundesrepublik Deutschland Und Zur Entwicklung Der Bundeswehr.” Bonn, 1979.
- BMWg. (1985), “Weißbuch 1985 Zur Lage Und Entwicklung Der Bundeswehr.” Bonn.
- BMWg. (1994), “Weißbuch 1994 Zur Sicherheit Der Bundesrepublik Deutschland Und Zur Lage Und Zukunft Der Bundeswehr.” Berlin.
- BMWg. (2006), “Weißbuch 2006 Zur Sicherheitspolitik Deutschlands Und Zur Zukunft Der Bundeswehr.” Berlin,.
- Booth, K. (2005) “Strategic Culture: Validity and Validation.” *Oxford Journal on Good Governance* 2/1, pp.25–28.
- Brechenmacher, T. (2010), *Die Bonner Republik: Politisches System Und Innere Entwicklung Der Bundesrepublik*. 13th ed. Berlin: Bebra Verlag.
- Czempiel, E. O. (2002), “Determinanten Zukünftiger Deutscher Außenpolitik.” *Aus Politik Und Zeitgeschichte* . <http://www.bpb.de/apuz/25570/determinanten-zukuenftiger-deutscher-aussenpolitik?p=all>. (Erişim tarihi: 14.02.2018).
- Dennis, R. S. (2018), “Germany Is Pitching for a Seat on the UN Security Council – Here’s Why.” *The Conversation*. <https://theconversation.com/germany-is-pitching-for-a-seat-on-the-un-security-council-heres-why-95268> (Erişim tarihi: 14.02.2018).
- Fischer, J. (1994). *Risiko Deutschland: Krise Und Zukunft Der Deutschen Politik*. Köln: Verlag Kiepenheuer & Witsch.
- Gray, C. S. (1999) “Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back.” *Review of International Studies* 25/1, pp: 49–69.

- Hacke, C. (2002), "Die Außenpolitik Der Regierung Schröder/Fischer: Zwischenbilanz Und Perspektiven." Bundeszentrale für Politisch Bildung, <http://www.bpb.de/apuz/26588/die-aussenpolitik-der-regierung-schroeder-fischer-zwischenbilanz-und-perspektiven?p=all> (Erişim tarihi: 21.03.2018).
- Harnisch, S. (2012), "German Foreign Policy: Gulliver's Travails in the 21st Century." In *Foreign Policy in Comparative Perspective: Influences on State Behavior*, (edited by J. S. Lantis and M. T. Snarr R. K. Beasley, J. Kaarbo), Los Angles: SAGE Publications, pp.71–93.
- Hyde-Price, A. (2001), "Germany and the Kosovo War: Still a Civilian Power?" 10/1, pp. 19–34.
- Johnston, A. I. (1999), "Strategic Cultures Revisited: Reply to Colin Gray." *Review of International Studies* 25/3, pp.519–23.
- Katzenstein, P. J. (1997), *The Culture of National Security, Norms and Identity in World Politics*. Colombia: Colombia University Press.
- Kinder, H. ve Werner, H. (2011), *Dünya Tarihi Atlası*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Küsters, H. J. (2018), "Pariser Verträge 1955." Konrad Adenauer Stiftung, <https://gir.im/https://www.konrad-adenauer.de/stichworte/aussenpolitik/pariser-vertraege-1955>. (Erişim tarihi: 19.04.2018)
- Lantis J. (2002), "Strategic Culture and National Security Policy." *International Studies Review*, 4/3, pp. 87–113.
- Lantis, J. (2002), "The Moral Imperative of Force: The Evolution of German Strategic Culture in Kosovo." *Comparative Strategy* 21/1, pp.21–46.
- Leyen, U. von der.(2015), "Manuskript Der Rede Der Bundesministerin Der Verteidigung, Dr. Ursula von Der Leyen, Anlässlich Der 51. Münchner Sicherheitskonferenz," https://www.security-finder.ch/fileadmin/dateien/pdf/studien-berichte/Redemanuskript_BMin_von_der_Leyen_MSC_2015.pdf (Erişim tarihi: 14.02.2018).
- Leyser, K. J. (2018), "Germany." *Encyclopedia Britannica*, 2018. <https://www.britannica.com/place/Germany>.
- Longhurst, K. (2000). "Strategic Culture: The Key to Understanding German Security Policy?," Birmingham University.
- Macmillan, A. (1996), "Strategic Culture and British Grand Strategy 1945-1952." University of Wales,.

- Neumann, I.B., and Heikka, H. (2005) "Grand Strategy, Strategic Culture, Practice: The Social Roots of Nordic Defence." *Cooperation and Conflict* 40/1, pp.5–23.
- Ortaylı, İ. (2018), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu*, (17.baskı). İstanbul: Kronik Yayınları.
- Pak, E. B. (2018), "Almanya'nın Ulusal Güvenlik Belgeleri Üzerinden Alman Stratejik Kültürü'nün Analizi." (Y.Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Ruane, K. (2000), *The Rise and Fall of the European Defence Community*. UK: Palgrave Macmillian Publication.
- Roskin, M.G. (2014), *Çağdaş Devlet Sistemleri*. (7'nci baskı), Ankara: Adres Yayınları.
- Snyder, J. L. (1977), "The Soviet Strategic Culture: Implications for Nuclear Options." Santa Monica/California.
- Stolberg, A.G. (2012). "How Nation-State Craft National Security Strategy Documents." *U.S. Army War College Strategic Studies Institute*, 1–153. <http://publications.armywarcollege.edu/pubs/2201.pdf>. (Erişim tarihi: 07.04.2018)
- Storer, C. (2015), *Weimar Cumhuriyetinin Kısa Tarihi* (çev.Sedef Özge). 2. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stützel, P. (2009), "Almanya-Rusya ilişkilerinin tarihsel arka planı", <https://www.dw.com/tr/almanya-rusya-ili%C5%9Fkilerinin-tarihsel-arka-plan%C4%B1/a-4491082>, (Erişim tarihi: 10.10.2019).
- Türk, F. (2010), "Boris Yeltsin Dönemi'nde Rus-Alman İlişkileri [1992-2000] Kültür Ve Ekonomi", *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, C.20, s.1, ss.333-352
- Uçarol, R. (2013), *Siyasi Tarih*. Ankara: Der Yayınları.
- Ülger, İ. K. (2003), *Yugoslavya Neden Parçalandı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- BDV (Bundesministerium der Verteidigung), (2016), *Weissbuch 2016 zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr*, Berlin, ss. 8–9.
- Woyke, W. (2000), *Handwörterbuch Des Politischen Systems Der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.
- Yorulmaz, N. (2018), *Büyük Savaşın Kara Kutusu*. İstanbul: Kronik Kitap.

TÜRKİYE’NİN DENİZAŞIRI ASKERİ ÜS KURMA GİRİŞİMLERİ: TESPİTLER VE GELECEĞE YÖNELİK ÖNERİLER

Cenk ÖZGEN*

Öz

Son yıllarda Türkiye'nin denizaşırı askeri üs sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Bugün Türkiye, dünyada denizaşırı askeri üslerle anılan sayılı devletlerden biri durumundadır. Türkiye'nin denizaşırı askeri üs sayısındaki artışın nedenleri arasında barışı destekleme harekâtlarına katkı sunma anlayışı ve terörizmle mücadele maksadıyla sınır ötesinde konuşlanılması öne çıkmaktadır. Savunma işbirliği faaliyetleri kapsamında yabancı devletlerin topraklarında askeri varlık bulundurulmaya başlanması da yine nedenler arasındadır. Bir devletin sistematik biçimde denizaşırı askeri üsler kurması, ileri üs stratejisini uyguladığının göstergesi olarak kabul edilmektedir. Türkiye'nin de aynı stratejiyi izlediğine şüphe bulunmamaktadır. Bu çalışma, Türkiye'nin denizaşırı askeri üs kurma girişimlerini analiz edip, geleceğe yönelik önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, Türkiye'nin denizaşırı askeri üslere yönelmesinin doğru bir hareket tarzı olduğunun altı çizilmektedir. Ayrıca yeni üslerin kurulması ve güç aktarımı yeteneklerinin geliştirilmesi gerektiği de savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Denizaşırı Askeri Üs, İleri Üs Stratejisi, Başika, Anadolu Kışlası, Seferi Yetenek, Güç Aktarımı, Türk Silahlı Kuvvetleri.

TURKEY'S INITIATIVES TO ESTABLISH OVERSEAS MILITARY BASES: DETERMINATIONS AND SUGGESTIONS FOR THE FUTURE

Abstract

In recent years, Turkey has rapidly increased the number of overseas military bases. Today, Turkey is among the few states in the world, mentioned with overseas military bases. Contributing to peace support operations and cross-border counterterrorism operations are among the reasons for the increase in the number of overseas military bases. In the context of defence cooperation, the presence of military forces in the territory of foreign countries is also among the reasons. Systematic establishment of overseas military bases is considered as an indicator of the implementation of forward basing strategy. There is no doubt that Turkey is following the same strategy. This study has been written to analyse the Turkey's initiatives to establish overseas military bases and additionally to make suggestions for the future. In the study, it is stated that establishment of overseas military bases is definitely a right step for Turkey. Furthermore, necessity of establishment of additional bases and extension of power projection capabilities have also advocated in the study.

Keywords: Overseas Military Base, Forward Basing Strategy, Bashika, Anatolia Barracks, Expeditionary Capability, Power Projection, Turkish Armed Forces.

* Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, cenk.ozgen@giresun.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8583-6194>

GİRİŞ

Etki ve ilgi alanları sınırlarının ötesine genişleyen devletlerin, eş zamanlı olarak askeri güçlerinin konuş durumlarını da buna uygun şekilde yapılandırdıkları görülmektedir. Kuşkusuz, buradaki temel hedef refah ve beka kaynaklı çıkarların korunmasıdır. En sık rastlanılan hareket tarzlarından biriyse askeri gücü sınırların ötesinde de işlevsel bir araca dönüştüren denizaşırı askeri üslerin kurulmasıdır.

Günümüzde gerek bölgesel gerekse küresel düzeyde etki yaratmayı hedefleyen devletler denizaşırı askeri üs kolaylıkları edinmeyi gündeme almaktadır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki dünyada çok az sayıda devlet bunu pratiğe geçirebilmiştir. Türkiye, bu az sayıdaki devletten biridir. Hâlihazırda Türkiye'nin 10 ayrı devletin topraklarında denizaşırı askeri üsleri bulunmaktadır. Üstelik yakın dönemde bunlara yenilerinin eklenmesi de beklenmektedir.

Türkiye, tarihteki ilk denizaşırı askeri üssünü Kore'de teşkil etmiş, onu Kuzey Kıbrıs'taki konuşlanma izlemiştir. Bununla birlikte, denizaşırı askeri üs sayısındaki asıl artış Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye'nin denizaşırı askeri üs sayısındaki belirgin artışın nedenleri arasında barışı destekleme harekâtlarına katkı sunma anlayışı ve terörizmle mücadele maksadıyla sınır ötesinde konuşlanması öne çıkmaktadır. Savunma işbirliği faaliyetleri kapsamında yabancı devletlerin topraklarında askeri varlık bulundurulmaya başlanması da yine nedenler arasındadır. Bir devletin denizaşırı askeri üsler teşkil etmesi, ileri üs stratejisinin uygulandığının göstergesidir. Nitekim Türkiye açısından da durum tam olarak böyledir.

Bu çalışma, Türkiye'nin denizaşırı askeri üs kurma girişimlerini analiz edip geleceğe yönelik önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma, “Türkiye'nin denizaşırı askeri üsler alanındaki durumu nedir?”, “Türkiye özelinde ileri üs stratejisinin getirileri nelerdir?” ve “Türkiye gelecekte denizaşırı askeri üsler konusunda nasıl bir yol haritası izlemelidir?” şeklinde belirlenen araştırma sorularına yanıt bulmak üzere kurgulanmıştır. Çalışmada kullanılan veriler alanyazın tarama yöntemiyle toplanmış, tasnif ve çözümlemenin yapılmasını müteakiben yorumlama aşamasına geçilmiştir. Ele alınan konunun muhteviyatı gereği çalışma, ağırlıklı olarak ikincil kaynaklara dayandırılmıştır.

Çalışma, iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, konunun kavramsal ve tarihsel boyutuna odaklanılmakta ve sırasıyla; denizaşırı askeri üslerin tanımı, kapsamı, tarihçesi, işlevi, sınıflandırılması ve hukuki statüsü ele alınmaktadır.

Konunun genelden özele indirgendiği ikinci bölümde ise öncelikle Türkiye'nin ileri üs stratejisi açıklanmakta, hâlihazırda Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) unsurlarının konuşlandığı ya da yakın dönemde konuşlanmasının planlandığı denizaşırı askeri üslerin mercek altına alınmasının ardından da söz konusu girişimlerin getirileri tartışılmaktadır.

1. DENİZAŞIRI ASKERİ ÜS(LER)

1.1. Tanım ve Kapsam

Askeri üslerin tanımlanması noktasında geniş bir terminolojinin varlığından bahsedilebilir. Blaker (1990: 4), askeri üsler için “askeri kuvvetlerin rutin olarak kullandığı yerleşkeler” tanımını kullanmaktadır. Askeri üsler olmaksızın harekât icra edilemeyeceğinin altını çizen Sorenson (1998: 8) “askerlerin savaş ve tatbikat zamanları dışında yaşadığı, eğitim yaptığı ve çalıştığı” yerleri bu kapsama almaktadır. Collins'in İngilizce sözlüğünde askeri üsler “askerlerin eğitim yaptığı ve askeri malzemenin depolandığı tesisler” olarak geçmektedir (Collins English Dictionary, 2018). ABD Savunma Bakanlığı (*Pentagon*) tarafından yayımlanan Askeri ve İlişkili Terimler Sözlüğü'nde ise askeri üsler “operasyonların planlandığı veya desteklendiği yerler” ya da “lojistik veya başka türlü destek sağlayan yerleşkelerden meydana gelen bölge ya da yerler” olarak tanımlanmaktadır (U.S. Department of Defense, 2018: 25).

Harkavy (1989: 7-8) askeri üslerin tanımlanmasında üs (*base*), tesis (*facility*) ve yerleşke (*installation*) terimlerinin kullanıldığına dikkat çekmektedir. Bu ayrıma göre, tek bir işlevi olan sınırlı fiziki yapılara karşılık gelen yerleşke, siyasi ve ideolojik çağrışımlardan uzak teknik bir terimdir. Buna mukabil, üs ve tesis terimlerinin anlamları çok daha geniştir. Sıklıkla birbirlerinin yerine de kullanılan bu iki terim arasındaki temel fark kullanım haklarıyla ilgilidir. Öyle ki çok eski dönemlerden beri var olan üs terimi, kullanıcı devletin erişim kısıtlamasının bulunmadığını ve operasyon serbestisini ifade etmektedir. Tesis terimi ise ev sahibi devletin tam egemenliğe sahip olduğu durumları anlatmaktadır. Nitekim üslerin aksine tesislerde erişim şartlı ve kısıtlı olup, her operasyon için mutlaka izin mekanizmasının çalıştırılması gerekmektedir.

Söz konusu askeri üsler olduğunda kullanılan terimler elbette sadece bu üçü ile sınırlı değildir. Askeri terminolojide; karakol (*post*), istasyon (*station*), mevzi (*site*), kamp (*camp*), garnizon (*garrison*), kışla (*barracks*), kale (*fort*) gibi çok sayıda terim bulunmaktadır. Bu terimlerden bir kısmı üs veya benzeri, bir kısmı ise

daha küçük ve işlevi sınırlı olan yerleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Öte yandan, esasen üs olarak geçmeyen ancak fiilen aynı işlevi gören platformlar da vardır. Bu bağlamda, en bilinen örnek donanmaların kuvvet yapısında yer alan güç aktarımı (*power projection*) platformlarıdır. Uçak gemilerinin karadaki hava üslerinden hiçbir farkı yoktur. Deniz piyade unsurlarının tüm araç, silah ve gereçleriyle birlikte harekât alanına intikalini sağlayan amfibi hücum gemileri için de aynısı söylenebilir. *Nimitz* sınıfı uçak gemileri tanımlanırken sıklıkla telaffuz edilen “ABD’nin egemenliğindeki dört buçuk *acre*’lik (18.211 m²)’lik topraklar” (Lambeth, 2005: 101) ifadesi ilk etapta teşbih gibi görünse de aslında tam olarak durumu açıklamaktadır.

Bölme (2012: 28), ABD’nin özünde benzer amaçlara hizmete eden üslerini tanımlama ve sınıflandırmada bilinçli olarak farklı terimler kullandığına dikkat çekmekte ve böyle bir yol izlenmesinin arka planında siyasi tepkilerden kurtulma ve askeri varlığın gerçek boyutunu gizleme çabasının yattığını ileri sürmektedir. Üslerin yayılmacı politikalarla ilişkisi ve bunun yaratabileceği olumsuzları aşmak için farklı terimler kullanılması ayrı bir çalışmanın konudur. Ancak terminoloji meselesinin üslerin salt askeri-teknik yönüyle ele alınacağı bir çalışma mevzu bahis olduğunda da çözüme kavuşturulması şarttır. Bu noktada, Vine (2015a)’nin yaklaşımı makul bir çözüm sunmaktadır. Şöyle ki üs terminolojisindeki farklılıkların karışıklığa yol açtığını ifade eden Vine (2015a: 4) dilsel sorunları aşmak ve incelenen konuyu daha anlaşılır kılmak için genellemeye gitmekte ve muntazaman askeri maksatlarla kullanılan tüm yer, tesis ve yerleşkeleri ayırım yapmaksızın üs kapsamına almaktadır.

Kuşkusuz, genelleme yapmak bazı durumlarda aradaki farkların ortaya konulmasını zorlaştırmaktadır. Ne var ki söz konusu tercihin getirileri olduğu aşikârdır ki bu çalışmada da bunlar göz önünde bulundurulurken benzer bir yaklaşım benimsenmiştir. Buna göre, çalışmada, “devamlı ya da geçici surette askeri maksatlarla kullanılan her türlü arazi ve/veya fiziki altyapı varlığı” askeri üs olarak kabul edilmektedir. Yine bu kapsama giren arazi ve/veya fiziki altyapı varlıklarının, coğrafi açıdan anakara ülkesinin sınırları dışında yer alanları ise denizaşırı askeri üs olarak değerlendirilmektedir.

1.2. Tarihsel Gelişim

Askeri üslerin geçmişi ilk ordu teşkilatının kurulmasına kadar götürülebilir. Burada özellikle kalelere değinmek gerekir. Zira savunma misyonu dışında askerlerin barınması, eğitim yapması ve silah ve teçhizatını depolaması için inşa

edilen kalelerin özünde işlev açısından bugünkü üslerden farkı yoktur. Fiziki olarak farklılık arz etse de benzer amaçlarla kullanılan ordu kampları için de aynı tespit yapılabilir. Bu bağlamda, M.Ö. 4500'lerde Mezopotamya'da ilk Sümer yerleşimlerinin ortaya çıkmasından hemen sonra savunma amacıyla şehirlerin etrafının -genelde önlerinde içi su dolu hendekler olan ve üzerinde belli aralıklarla kapı ve gözetleme kuleleri bulunan- surlarla çevrildiği bilinmektedir (Mark, 2009). M.Ö. 2700'de en ünlü Sümer şehirlerinden biri durumundaki Uruk'u çevreleyen surların uzunluğunun 8 kilometreyi aştığı, 900 burçla desteklenen ve yaklaşık 5 kilometrekare alanı kaplayan bu savunma duvarlarının ardında ev, dükkân, saray ve ibadethanelerin olduğu bilgisi dikkat çekicidir (Kishlansky vd., 1995: 10). Şehirlerin savunmasından ayrı olarak salt askeri mülahazalarla inşa edilen kalelere ise ilk kez Mısır'da rastlanmaktadır. Orta Krallık Dönemi'nde (M.Ö. 2055-1650) Mısırlıların sınır bölgelerinde kale şeklinde askeri üsler inşa ettikleri görülmektedir (Vine, 2015a: 18). Keza, Mısırlar bu uygulamayı Yeni Krallık Dönemi'nde (M.Ö. 1550-1070) de genişleterek sürdürmüş ve Suriye-Filistin'de, Nubia'da, Libya'da ve Nil vadisi boyunca kale ya da karargâh şeklinde askeri üsler inşa etmişlerdir. Coğrafi dağılımları askeri ve ekonomik hususlar gözetilerek yapılan bu üsler, konum olarak nehirlerin geçiş noktalarında, altın madenlerinde, ana ticaret güzergâhları üzerinde veya sınır boylarının kritik kesimlerinde yer almaktadır (Morris, 2005: 1-2).

Denizaşırı askeri üsleri ortaya çıkaran dinamikler ise biraz daha farklıdır. Tarihsel süreçte ele alındığında, bu tip yapıların ortaya çıkmasında deniz ticaretinin gelişmesi ve buna koşut olarak da ana karadan uzak coğrafyalardaki çıkarları koruma arayışı etkili olmuştur. Elbette, devletlerin yayılcı politikalar izlemeye başlamasının ve dış tehditleri uzaktan karşılama anlayışının da denizaşırı üslerin gelişiminde yadsınamaz etkisi vardır. Bu tespitlerin ışığında, İlk Çağ dönemlerinde kurulan kolonilerin ve buralardaki liman kolaylıklarının, işlev açısından bugünün denizaşırı askeri üslerinin öncülleri oldukları söylenebilir. Kolonicilik ilk olarak Akdeniz Havzası'nda başlamış, deniz ticaretinde ilerleyen Fenike, Kartaca, İyon ve Yunan uygarlıkları bu alanda öne çıkmıştır. Gerçi, söz konusu kolonilerin esas kuruluş gayesi ticaridir. Ancak ticari faaliyetlerinin yanı sıra ileri karakol işlevi gördükleri de bir gerçektir. Johnson (2004) koloniler ile bugünün askeri üsleri arasındaki benzerliğe dikkat çeken isimlerdendir. ABD'nin küresel ölçekteki askeri varlığını irdeleyen yazarın askeri üssü, "koloninin Amerikan versiyonu" olarak nitelendirmesi ilgi çekicidir.

Roma, tarihte askeri maksatlarla koloni kuran ilk devlettir (Bölme, 2012: 31). Tamamı Roma yurttaşı olan yaklaşık 300 civarında aileden müteşekkil askeri kolonilerin görevi barış zamanında deniz haydutları ve kaçakçılarla mücadele edilmesi, savaş zamanında ise düşman saldırılarına karşı kıyıların korunmasıdır. Askeri kolonilerin bilhassa daimi bir donanma gücü teşkil ve idame edilmeden önce limanların ve deniz ulaştırma yollarının güvenliğinin sağlanmasında önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır (Yeo, 1959: 105). Bunun yanı sıra Roma, barış zamanında antlaşma yolu ile başka bir devletin topraklarına asker konuşlandıran ilk devlet olarak da tarihe geçmiştir. Hasımlarının baskısı altındaki devletlere güvenlik garantisi sunulmasına ve bu amaçla lejyon kalelerinin inşasına dayanan uygulamanın hem istikrarsız komşuların Roma'ya tehdit oluşturmasını önlediği hem de başka güçlerin ilgili bölgelerde hâkimiyet kurmasını engellediği ifade edilmektedir (Bölme, 2012: 32).

Tarihte donanmasının harekât ihtiyaçlarını gözeterek denizaşırı askeri üslerden müteşekkil bir ağ oluşturan devletlerden biri, muhtemelen de ilki Çin'dir. Ming Hanedanlığı'nın (1368-1644) ilk dönemlerinde Çin, küresel bir deniz gücü yaratabilmek için iddialı bir gemi inşa programını yürürlüğe sokmuş ve eş zamanlı olarak da Hint Okyanusu'nda yaygın bir üs ağı teşkil etmiştir. Çin'in Müslüman kökenli ünlü amirali Zheng He'nin söz konusu üs ağına dayanarak Hint Okyanusu'na yedi sefer gerçekleştirdiği, hatta 1405'teki ilk sefere 317 gemi ile yaklaşık 27.000 askerin katıldığı kaynaklarda yer almaktadır (Harkavy, 2007: 30).

Her ne kadar İlk Çağ dönemlerinden beri var olsalar da denizaşırı askeri üslerin gelişimi açısından dönüm noktasını deniz imparatorluklarının ortaya çıkmasının oluşturduğuna şüphe yoktur. Haçlı Seferleri ve Coğrafi Keşifler sonucu deniz ticaretinin ivme kazanması, büyük güçler arasındaki rekabeti deniz ve okyanuslara taşımıştır. Bu süreçte; Venedik, Cenova, Portekiz, İspanya, Hollanda, Fransa, İtalya ve İngiltere gibi yayılcı politikalar izleyen deniz imparatorlukları, hayati çıkarlarını korumak ve nüfuz alanı olarak gördükleri bölgelerde etkinliklerini artırmak için denizaşırı coğrafyalarda liman, antrepo ve üs benzeri yapılar kurmaya yönelmiştir (Lachowski, 2007: 2). 15. yüzyıl sonrasında ticari ve askeri konular birlikte ele alınmaya başlanmış, denizaşırı askeri üsler yeni keşfedilen toprakların savunmasında kritik role bürünmüştür. Yine aynı dönemde yabancı devletlerin topraklarındaki askeri varlıklar, pratikte denizaşırı askeri üsler ile bağlantılı görülmeye başlanmıştır (Lersch ve Sarti, 2014: 84). Bu noktada, bilhassa Sanayi Devrimi ile beraber buharlı gemilerin hizmete girmesinin büyük güçlerin denizaşırı

askeri üslere olan bağımlılığını artırdığını ve filoların yakıt bütünlemelerinin gerçekleştirilmesi için deniz ulaştırma yolları üzerinde kömür istasyonları şeklinde küresel üs ağlarının tesis edildiğini vurgulamak gerekir. Örneğin; İngiltere, küresel ölçekte geliştirdiği üsleri sayesinde Napolyon Savaşları'ndan Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar denizleri kontrol etmiştir. Söz konusu kontrolünün sağlanmasında Kraliyet Donanması'nın Portsmouth'taki ana üssünden ziyade; Cebelitarık, Simonstown, Süveyş, Aden, Singapur, Heligoland ve Hong Kong'daki üsleri belirleyici olmuştur (Calder, 2007: 7).

Soğuk Savaş dönemine damga vuran denizaşırı askeri üsler varlıklarını ve önemlerini bugün de devam ettirmektedir. Günümüzde bu alanda akla ilk gelen devlet ABD'dir. Bu hiç de haksız bir ün değildir. Zira Pentagon'un açıkladığı resmi rakamlara göre, 2017 yılı itibariyle ABD'nin 46 ülkede, 517 denizaşırı askeri üssü bulunmaktadır. Kaldı ki değerlendirmeye ABD'nin denizaşırı topraklarındaki üsleri de dâhil edildiğinde rakam 627'ye çıkmaktadır (U.S. Department of Defense, t.y.). Diğer yandan, üs sayısının resmi rakamlardan daha fazla olduğunu ileri süren yazarlar da vardır. Mesela Vine (2015b) yaklaşık 80 ülkede, 800 civarında üssün varlığından bahsetmektedir. Hesaplamaya, diplomatik misyonlarda görev yapan askerleri de dâhil eden Slater (2018) ise rakamın 1.000'i aştığını söylemektedir. Şurası kesindir ki resmi rakamlar dahi esas alınsa denizaşırı askeri üs sayısında dünyada ABD açık ara birinci sıradadır. Hatta ABD, sadece bugünün değil, tüm zamanların en fazla denizaşırı askeri üsse sahip devletidir.

Günümüzde ABD dışında denizaşırı askeri üsler alanında öne çıkan diğer devletler; Birleşik Krallık, Fransa ve Rusya'dır. Çoğunluğu eski sömürgelerinde olmak üzere, Birleşik Krallık ve Fransa'nın her birinin 11'er üssü bulunmaktadır ki hesaplamaya söz konusu devletlerin denizaşırı topraklarının tamamı dâhil edilmemiştir. Rusya da 7 eski Sovyet Cumhuriyeti ile Vietnam ve Suriye'de toplam 31 üsse sahiptir (Jacobs, 2017). Bu devletlerin dışında aralarında; Almanya, Avustralya, Çin, Güney Kore, Hindistan, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Pakistan, Türkiye ve Yunanistan'ın da olduğu birçok devlet denizaşırı askeri üslerle birlikte anılmaktadır. Ancak nicelik bakımında yukarıda adı geçen tüm devletlerin sahip oldukları üslerin toplamının dahi ABD özelindeki rakamlarla mukayese edilemeyeceği aşikârdır.

Bu noktada, son yıllarda denizaşırı askeri üslere dair tartışmalarda adı en fazla geçen devlet olmasından ötürü Çin'e ve yakın dönemde gündeme gelen Bir Kuşak, Bir Yol (*One Belt, One Road-OBOR*) girişimine ayrı bir parantez açılacaktır. Her

ne kadar Çinli yetkililer tarafından tüm tarafların menfaat sağlayacağı, kazan-kazan esaslı bir girişim şeklinde lanse edilse de aralarında Pakistan, Singapur ve Malezya'nın olduğu birçok devlette OBOR üzerine tartışmalar artmaktadır. Tartışmaların odağında, OBOR'un denizaşırı askeri üslerden oluşan bir zincir kurduğu iddiası yer almaktadır (Taylor, 2018). İddiaların doğruluğu elbette tartışılabilir. Lakin Çin, tarihindeki ilk denizaşırı askeri üssünü 2017 yılında Cibuti'de kurmuştur. Pekin yönetiminin "lojistik tesis" şeklinde tanımlamayı tercih ettiği üssün, İnci Dizisi (*String of Pearls*)'nin parçası olduğu ve Yemen ve Somali açıklarında görev yapan savaş gemilerinin ikmal ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılacağı belirtilmektedir (Blanchard, 2018).

1.3. İşlev, Sınıflandırma ve Hukuki Statü

Denizaşırı askeri üslerin muhtelif getirilerinden bahsetmek mümkündür. Öncelikle denizaşırı askeri üsler bölgesel krizlere kısa sürede müdahale edebilme olanağı sağlamaktadır. Bu bağlamda, kriz bölgesinde pist, mühimmat deposu ya da komuta-kontrol sistemleri gibi askeri altyapıların var olmasının ihtiyaç halinde daha büyük kuvvetlerin kaydırılmasını kolaylaştırdığını belirtmek gerekir. Denizaşırı askeri üslerin ikinci işlevi, ev sahibi devlete somut güvenlik ve savunma garantileri sağlaması, bunun yansıması olarak da sınır ötesinde etkin bir caydırıcılığın tesis edilmesidir. Denizaşırı askeri üslerin üçüncü işlevi ise ev sahibi devlet ile güvenlik ve savunma alanlarında işbirliğinin geliştirilmesinin önünü açmasıdır. Öte yandan, sıralanan işlevlerine karşın denizaşırı askeri üslerin bazı riskleri de vardır. Bunlar; angajman kurallarının belirlenmesinde ev sahibi devlete tabi olma, terör saldırılarına hedef teşkil edebilme ve savunma ekonomisine yük getirme şeklinde sıralanabilir (Kasapoğlu, 2018: 59).

Denizaşırı askeri üslerin sınıflandırılmasında ekseriyetle hizmet ettikleri kuvvet, işlevleri, faaliyet süreleri veya hukuki statüleri dikkate alınmaktadır. Bu çerçevede, ilk sınıflandırmada ölçüt, üssün hangi kuvvet tarafından kullanıldığıdır. Nitekim bu sınıflandırmada üsler, kara üssü, deniz üssü ya da hava üssü olarak adlandırılmaktadır. Denizaşırı askeri üslerin sınıflandırılmasında dikkate alınan ölçütlerden bir diğeri işlevleridir. Bu sınıflandırmada üsler için ileri harekât üssü, lojistik üs, eğitim üssü gibi tanımlamalar kullanılmaktadır. Üçüncü sınıflandırmada ölçüt üssün faaliyet süresidir. Bu sınıflandırmaya göre, üsler geçici veya daimi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dördüncü sınıflandırmada ise üssün uluslararası hukuk nezdindeki durumuna bakılmaktadır. Bu sınıflandırma altında genel olarak iki tip üstün bahsedilebilir. İlki devletlerin kendi denizaşırı topraklarında, ikincisi

ise ikili ya da çok taraflı bir anlaşma altında başka bir devletin egemenliğindeki topraklarda faaliyet gösteren üslerdir. Ev sahibi devletin kuvvetleriyle müşterek kullanılan üsler de ikincisinin kapsamına girmektedir.

Aslına bakılırsa, ilk üç sınıflandırma ölçütü sadece denizaşırı askeri üsler için değil, bütün askeri üsler için geçerlidir. Dolayısıyla, denizaşırı askeri üsler açısından asıl farkı yaratan hukuki statüleridir. Yine sınıflandırma açısından belli ölçütlerin kullanılması yerinde olmakla beraber, pratikte denizaşırı askeri üslerin dört ölçütü de ihtiva ettiği bir gerçektir. Şöyle ki hizmet ettiği kuvvet dikkate alınarak yapılacak sınıflandırmaya göre, A devletinin, B devletinin topraklarında faaliyet gösteren bir kara üssü olabilir. Lakin söz konusu üs, işlevi açısından bir eğitim üssü, faaliyet süresi açısından daimi, hukuki statüsü açısından ise ikili antlaşma ile kurulmuş bir üs şeklinde de pekâlâ sınıflandırılabilir. Keza, aynı üs için tek değil, bütün ölçütler dikkate alınarak A devletinin, ikili bir antlaşma çerçevesinde B devletinin topraklarında eğitim maksadıyla faaliyet gösteren daimi kara üssü de denilebilir.

Sınıflandırmada belirleyici olan hukuki statü meselesi, aynı zamanda denizaşırı üslerin en fazla tartışılan yanlarından da biridir. Tabiatıyla, hukuki tartışmaların yoğunlaştığı “egemen üs bölgeleri” değil, başka devletlerin ülkesel egemenliğinin mevcut olduğu yerlerdeki üslerdir. Son derece geniş ve karmaşık bir konu olması itibarıyla denizaşırı askeri üslerin hukuki statüsünün ayrı bir çalışma altında ele alınması daha doğrudur. Ne var ki genel bir fikir vermesi açısından yabancı askeri kuvvetlerin ya da üslerin hukuki statüsünün temelde iki tip sözleşmeye dayandığı söylenebilir: Konuk Kuvvetler Sözleşmesi (*Visiting Forces Agreement-VFA*) ve Kuvvetlerin Statüsüne Dair Sözleşme (*Status of Forces Agreement-SOFA*). Aralarında benzerlikler olmakla birlikte, VFA, başka bir devletin egemenliği altındaki topraklarda geçici surette varlık gösteren yabancı askeri kuvvetleri, SOFA ise başka bir devletin egemenliğindeki topraklarda kurulmuş üslerde varlık gösteren yabancı askeri kuvvetlerin durumlarını düzenlemektedir (Lersch ve Sarti, 2014: 88-89). Kısaca, VFA'ya gönderen devlet (*sending state*) askerlerine, kabul eden devlet (*receiving state*) tarafından nasıl davranılacağına hukuki çerçevesini çizen bir mutabakat metni gözüyle bakılabilir. Buna karşın, yine gönderen devlet ile kabul eden devlet arasındaki bir mutabakat metni olan SOFA, bir yandan yabancı askeri kuvvetlerin ev sahibi ülkedeki faaliyetlerinin hukuki çerçevesini çizerken, diğer taraftan söz konusu kuvvetlerin yargı muafiyetlerinin kapsamını da belirlemektedir (Duman ve Ferlengez, 2018: 111). Son olarak yargılama yetkisinin

tespiti hususunda devletler arasında bir antlaşmanın mevcut olmadığı hallerde birbirleriyle çelişen iki ilkenin gündeme geldiğini not düşmek gerekir. Bunlardan ilki, daha ziyade güçlü devletlerin savunduğu bayrak devleti kanunudur. Diğeri ise işgal altındaki devletlerin ileri sürdüğü ülkesel egemenlik doktrindir (Pagano, 1992: 190).

2. DENİZAŞIRI ASKERİ ÜSLER VE TÜRKİYE

2.1. İleri Üs Stratejisi

Günümüzde Türkiye'nin sınır ötesi askeri varlığı; barışı destekleme faaliyetleri kapsamında iştirak edilen uluslararası gözlemci görevleri ve barışı destekleme harekâtları, ikili ya da çok taraflı antlaşmalar uyarınca yürütülen savunma işbirliği faaliyetleri, terörizmle mücadele maksadıyla sınır ötesinde konuşlu unsurlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'ndeki askeri varlık ve Türk Deniz Kuvvetleri tarafından icra edilen ulusal veya uluslararası nitelikteki görevler olmak üzere, beş ana başlık altında toplanabilir. Sıralanan başlıklar altında kurulan/kullanılan arazi ve/veya fiziki altyapı varlıkları dikkate alındığında; Bosna-Hersek, Kosova ve Afganistan'da icra edilen barışı destekleme harekâtlarının, Arnavutluk, Azerbaycan, Katar, Somali ve Sudan ile devam eden savunma işbirliği faaliyetlerinin, Irak ve Suriye'de görevli askeri unsurların ve KKTC'de konuşlu Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı (K.T.B.K.K.lığı)'nın çalışmanın konusu ve kapsamı ile örtüştüğü söylenebilir. Keza, Çok Maksatlı Amfibi Hücum Gemisi Projesi altında halen inşa çalışmaları devam eden Havuzlu Helikopter Gemisi (*Landing Helicopter Dock-LHD*) için de aynı örtüşmeden bahsedilebilir. İzleyen bölümlerde söz konusu başlıklara sırasıyla değinilecektir. Ancak buna geçmeden önce TSK'nın denizaşırı askeri üs kurma girişimlerinin dayanağı durumundaki ileri üs stratejisi açıklanacaktır.

En genel anlamda ileri üs stratejisi, bir devletin sınırları dışında sistematik biçimde askeri üs kolaylıkları edinmesi uygulamasıdır. Konu Türkiye olduğunda Ankara'nın tek ve standart bir modeli bulunmamakta, her uygulama kendine has siyasi-askeri ajanda ihtiva etmektedir (Kasapoğlu, 2017: 19). Örneğin, Kuzey Kıbrıs'taki uygulamada esas olan caydırıcılığın sağlanması ve hem adada hem de Doğu Akdeniz'de Türkiye ile KKTC'nin çıkarlarının korunmasıdır. Buna mukabil, Irak'ta ise terör tehdidine karşı sınır güvenliğinin tesis edilmesi ve ilaveten bölgedeki dost unsurlara eğitim verilmesidir. Türkiye'nin Milli Askeri Stratejisi (TÜMAS); caydırıcılık, kriz yönetimine askeri katkı ve krizlere müdahale, ileriden savunma ve kolektif güvenlik olmak üzere, dört ana unsur üzerine inşa edilmiştir

(Milli Savunma Bakanlığı, 2000: 36). Bu bağlamda, ileri üs stratejisinin, özellikle muhtemel mütecavizlerin mümkün olduğunca erken/uzaktan tespit edilip, durdurulmasına dayanan ileriden savunma açısından önem taşıdığı söylenebilir.

Son yıllarda Türkiye'nin savunma ve güvenlik anlayışında kapsamlı bir dönüşüm göze çarpmaktadır. Esasen yeni güvenlik ortamına uyum sağlama ve Türkiye'nin bölgesel, hatta küresel düzeyde kendisine yeni bir rol tanımlama çabasının tezahürü olan bu dönüşüm, TSK'nın hem kuvvet ve teşkilat yapısı hem de konuşlanma hususlarında bazı adımlar atmasını beraberinde getirmiştir. Şüphesiz, ileri üs stratejisi bu adımlardan biridir. Söz konusu stratejinin sahadaki uygulama vasıtası olan seferi yetenekleri de böyle görmek gerekir. Özellikle Anglo-Amerikan alanyazınında sıklıkla rastlanılan seferi yetenek (*expeditionary capability*) kavramı, imkân ve kabiliyetleriyle denizaşırı coğrafyalardaki muharip ya da muharip olmayan görevleri icra edebilecek unsurlara karşılık gelmektedir. Son dönemde TSK, bu kapsamdaki yeteneklerini geliştirme anlamında ciddi mesafe kat etmiştir. Kaldı ki mevcut gelişmeler, bunun daha da ileri bir seviyeye taşınacağını göstermektedir.

Bu başlık altında son olarak yasal düzenleme açısından Türkiye'nin ileri üs stratejisine de değinilecek olursa, sınır ötesi askeri varlığın dolayısıyla denizaşırı askeri üslerin iç hukuk ve uluslararası hukuk olmak üzere iki dayanağı bulunduğu söylenebilir. Mevzu bahis iç hukuk olduğunda TSK unsurlarının yurtdışı görevlendirilmelerinde karar mercisi Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'dir. 18 Ekim 1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 92. maddesinde TSK'nın yabancı ülkelere gönderilmesine izin verme yetkisinin TBMM'de olduğu şu ifadelerle hükme bağlanmıştır: “Milletlerarası hukukun meşru saydığı hallerde savaş hali ilânına ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde veya ara vermede iken ülkenin ani bir silahlı saldırıya uğraması ve bu sebeple silahlı kuvvet kullanılmasına derhal karar verilmesinin kaçınılmaz olması halinde Cumhurbaşkanı da, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir” (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2018: 151).

Diğer taraftan, söz konusu uluslararası hukuk olduğunda farklı yasal dayanaklar gündeme gelmektedir. Her bir uygulamayı ayrıca incelemek gerekmele beraber, bu noktada temel hukuki dayanakların; barışı destekleme harekâtları için BM

Şartı'nın ilgili hükümlerinin ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararlarının, savunma işbirliği faaliyetleri için SOFA'ların, Irak ve Suriye'deki konuşlanmalar için BM Şartı'nın 51. maddesinde düzenlenen meşru müdafaa hakkının ve K.T.B.K.K.lığı içinse 1959 tarihli Garanti Antlaşması'nın olduğu söylenebilir.

2.2. Üslerin Dağılımı

2.2.1. Barışı Destekleme Harekâtları Kapsamındaki Üsler

Avrupa Birliği (AB), Bosna-Hersek Silahlı Kuvvetleri'nin teşkil ve eğitim faaliyetlerini destekleme, *Dayton* Antlaşması'nın oluşturduğu statükoyu koruma ve Balkanlar'da barış ve güvenlik ortamının devamını sağlama hedefleriyle 2004 yılında *ALTHEA* isimli barışı destekleme harekâtını başlatmıştır. Avrupa Birliği Kuvveti (*European Union Force-EUFOR*) tarafından icra edilen harekâta, bugün büyük çoğunluğu AB üyesi 19 devletten yaklaşık 600 personel görev yapmaktadır. EUFOR'a katkı sağlayan devletler arasında Türkiye'de bulunmaktadır (EUFOR, 2018). EUFOR bünyesindeki Türk Birliği, Bosna-Hersek Türk Temsil Heyeti Başkanlığı (TTHB) adını taşımaktadır. Türk Birliği'nin büyük kısmı başkent Saraybosna'da, çok uluslu *Butmir* Kışlası'nda konuşludur. Ayrıca, EUFOR karargâhına bağlı olarak ülke genelinde faaliyet gösteren 17 irtibat ve izleme timinden 5'inde Türk askeri de görev yapmaktadır (Koçak, 2015: 76-77). Toplam personel mevcudu 249 olan Bosna-Hersek TTHB'nin bünyesinde bir motorlu piyade bölüğü ile beş irtibat ve izleme timi bulunmaktadır (Türk Silahlı Kuvvetleri, 2018).

Balkanlar'da Türkiye'nin iştirak ettiği bir diğer barışı destekleme harekâti Kosova Kuvveti (*Kosovo Force-KFOR*)'dir. NATO'nun önderliğinde oluşturulan KFOR, 1999 yılında Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ve Sırbistan'a yönelik 78 gün süren hava bombardımanı sonrasında aktive edilmiştir. Halen büyük çoğunluğu NATO üyesi 28 devletten yaklaşık 4.000 personelin oluşturduğu KFOR'a (NATO, 2018a) Türkiye başından itibaren katkı sağlamaktadır. Kosova TTHB adıyla Kosova genelinde faaliyet gösteren Türk Birliği, Prizren'de, Sultan Murat Kışlası'nda konuşludur (Koçak, 2014: 72-73). Ayrıca, Türk askeri başkent Priştine'deki KFOR karargâhında da görev yapmaktadır. 377 personelden oluşan Kosova TTHB'nin bünyesinde bir motorlu piyade bölüğü ile altı irtibat ve izleme timi bulunmaktadır (Türk Silahlı Kuvvetleri, 2018).

Türkiye'nin katkı sağladığı bir diğer barışı destekleme harekât ise NATO'nun Afganistan'da icra ettiği Kararlı Destek Misyonu (*Resolute Support Mission-RSM*)'dur. Daha önce yine NATO tarafından oluşturulmuş Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (*International Security Assistance Force-ISAF*)'nin 2015 yılı başı itibariyle lağvedilmesi sonrasında aktive edilen RSM, Afgan Ulusal Savunma ve Güvenlik Kuvvetleri'ne eğitim, danışmanlık ve yardım hizmeti verilmesini amaçlamaktadır. ISAF'ın aksine muharip olmayan bir görev niteliğindeki RSM bünyesinde NATO üyesi ve dışı 41 devletten yaklaşık 16.000 personel görev yapmaktadır (NATO, 2018b). Türkiye, ISAF gibi RSM'ye de başından beri katkı sağlayan devletlerden biridir. Halen Başkent Eğitim, Yardım ve Danışma Komutanlığı'nı üstlenmiş olan Türkiye, Kabil'deki Uluslararası Hamid Karzai Havaalanı'nın işletilmesi ve güvenliğinden de sorumludur. Kabil'de konuşlu bulunan Türk Birliği'nin personel sayısı 667'dir (Türk Silahlı Kuvvetleri, 2018).

2.2.2. Savunma İşbirliği Faaliyetleri Kapsamındaki Üsler

Savunma işbirliği kapsamında Türkiye'nin ilk denizaşırı askeri üssü 1997 yılında Arnavutluk'ta kurulmuştur. Üssün kuruluş maksadı Türk ve Arnavut Deniz Kuvvetleri arasında lojistik, teknik ve eğitim-öğretim alanlarında işbirliğinin artırılmasıdır (Milliyet, 2018). Türkiye, söz konusu üs kolaylığını Arnavutluk Deniz Harp Okulu ile Paşa Limanı ve Tersanesi'ni 16 milyon dolar harcayarak yeniden aktif hale getirmesi karşılığında elde etmiştir (Türkiye, 2001). Adriyatik kıyısındaki Avlonya (*Vlore*) şehrinde bulunan ve aynı zamanda Arnavutluk Donanması'na da hizmet veren Paşa Limanı'nda, 20 dönüm arazi üzerine kurulu olan üs, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı (Dz.K.K.lığı) Arnavutluk Ekip Başkanlığı ismiyle faaliyet göstermektedir. Geçmişte personel sayısının 250'ye kadar çıktığı üste halen 24 asker görev yapmaktadır (Karakaş, 2016). Her ne kadar sınırlı bir girişim olsa da Türkiye'nin Arnavutluk'taki askeri varlığı bir dönem büyük tartışmalara yol açmıştır. O kadar ki bu girişimin -yine aynı dönemde kamuoyu ile paylaşılan uçak gemisi tedarik projesi ile birlikte- Adriyatik Denizi'ni TSK açısından bir harekât alanına dönüştürme potansiyeli taşıdığı, dolayısıyla Yunanistan'ın ikinci bir cephe ile uğraşmak durumunda kalabileceği yorumları yapılmıştır (Güvenç, 2004: 925).

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki savunma işbirliği faaliyetleri Bakü'nün bağımsızlığını kazanmasının hemen sonrasında başlamıştır. TSK unsurlarının uzun yıllardır başta eğitim ve tatbikat olmak üzere, muhtelif maksatlarla Azerbaycan'da bulunduğu bilinmektedir. Bununla beraber, fiili varlığın yasal bir statüye

dönüştürülmesi yakın bir dönemde gerçekleştirilmiş, tarafların 3 Temmuz 2016’da imzaladıkları protokol uyarınca başkent Bakü’deki *Gizil Sherg* Garnizonu’nda yer alan bazı binalar ile Sumgayıt şehrindeki *Nasosnaya* (Hacı Zeynelabidin Tağıyev) Hava Üssü’nde bulunan bir terminal TSK’nın kullanımına tahsis edilmiştir. Gerçi, söz konusu protokolü gerekçe göstererek Türkiye’ye üs verildiği yönünde haberlerin basında yer alması üzerine, Azerbaycanlı yetkililer bu iddiaları yalanlamışlardır. Burada ilave tartışmalara girmeden askeri üssün tanımı hususunda mutabakatın bulunmadığını hatırlatarak, halen 60-70 kadar Türk askerinin Azerbaycan’da görev yaptığını belirtmek yeterli olacaktır (Kucera, 2016; Talibli, 2016). Son olarak, yakın dönemde basında Türkiye’nin Nahçıvan’da askeri üs kurmak üzere harekete geçtiğine dair yazılar kaleme alınmıştır (Güranlı, 2018). Bugüne kadar konuya ilişkin resmi bir açıklama yapılmamıştır. Ancak görüşüne başvurulmuş uzmanların, böyle bir girişimin -Türkiye’nin bölgedeki mevcut askeri varlığı göz önüne alındığında- gereksiz olacağı yönünde değerlendirmelerde buldukları belirtilmelidir (Turan News Agency, 2018).

Son yıllarda yazılı ve görsel basında geniş yer teşkil etmesi dikkate alındığında Türkiye’nin tüm denizaşırı askeri üsleri içerisinde en “medyatiğinin” Katar’da konuşlu bulunduğunu söylemek herhalde yanlış olmayacaktır. 2014 yılında iki devlet arasında imzalanan antlaşma uyarınca kurulma çalışmalarına başlanıp, bir yıl sonra hizmete giren üs, başkent Doha’nın güneyinde, Tarık Bin Ziyad Askeri Üssü içerisinde yer almaktadır (Al Jazeera, 2017). Üste görev yapan Türk Birliği, Katar TSK Kara Unsur Komutanlığı adını taşımaktadır. Halen komutanlık bünyesinde 94 personel görev yapmaktadır. Ancak üs antlaşmasında asıl teşkil edilmesi öngörülen Türk-Katar Taktik Tümen Karargâhı’nın faaliyete geçmesini müteakiben Katar’daki Türk askeri sayısının 500-600’e çıkacağı belirtilmelidir (Hürriyet, 2017). Katar’da konuşlu Türk askerinin asli görevi eğitimidir. Lakin söz konusu varlığı Katar’ın güvenliği ekseninde değerlendiren yorumlar da yapılmaktadır ki kimi gözlemciler göre, Türkiye’nin desteği Haziran 2017’deki krizde bir işgali ya da mevcut yönetime karşı bir darbe girişimini önleyen en önemli etkidir (Özdemir, 2017). Gelecekte Türkiye’nin Katar’daki askeri varlığının artmasına kesin gözüyle bakılmaktadır. Nitekim Türkiye’nin Doha Büyükelçisi Fikret Özer de ilerleyen dönemde mevcut kara unsurlarına ilave olarak deniz ve hava unsurlarının da Katar’da konuşlandırılacağı bilgisini paylaşmıştır (Dünya, 2018).

Türkiye'nin denizaşırı askeri üslerinin en büyüğü Somali'nin başkenti Mogadişu'dadır. 4 kilometrekarelik alana yayılan ve inşası için 50 milyon dolar harcanan üs, 27 Ağustos 2017 tarihinde faaliyete geçmiştir. Anadolu Kışlası adı verilen üste, Somali Türk Görev Kuvveti (STGK) Komutanlığı'na bağlı 200 personel görev yapmaktadır. Türk personelinin görevi üssü korumak ve Somali Ordusu'na mensup askerleri eğitmektir (BBC News Türkçe, 2017). Bu çerçevede, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında eğitim programını başarıyla tamamlayan 47 astsubaya diploma verilmiştir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı içinse 185 subay ve astsubay adayının eğitimine başlanmıştır (Star, 2018). Anadolu Kışlası'nda ilk aşamada 1.500 olmak üzere, toplamda 10.000 Somali askerinin eğitim göreceği belirtilmektedir. Rakamın, Somali Ordusu'nun toplam personel mevcudunun yaklaşık dörtte birine tekabül ettiği bilgisi, buradaki faaliyetlerin boyutunu ve önemini ortaya koymaktadır (BBC News Türkçe, 2017). Somali, küresel ölçekteki denizyolu taşımacılığının düğüm noktalarından biri durumundaki Bab'ül Mendep Boğazı'na hâkim coğrafi konumuyla dikkat çekmektedir. Hiç şüphesiz, Türkiye'nin Somali'deki askeri varlığının jeopolitik ve jeostratejik mülâhazalarla bağlantısı vardır. Yine Türkiye'nin Somali'deki varlığını Afrika Kıtası ile ilişkilerin geliştirilmesine dayanan “Afrika Açılımı” bağlamında da okumak gerekir.

Henüz gerçekleşmemiş olsa da yakın bir gelecekte Türkiye'nin denizaşırı askeri üsse sahip olduğu devletlerin arasına Sudan'ın da katılması beklenmektedir. Sudan'da üs kurulması konusu ilk kez Aralık 2017'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bu ülkeye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında gündeme gelmiştir. Yapılan antlaşmaya göre, Türkiye, Kızıldeniz kıyısında bulunan tarihi Sevakin Adası'nın aslına uygun olarak restorasyonunu gerçekleştirecek ve adada sivil ve askeri gemiler için liman kolaylıkları tesis edecektir. Mali bedeli 650 milyon dolar olarak açıklanan projede (Küçükgöçmen ve Abdelaziz, 2017) etüt çalışmaları tamamlanmıştır. İnşaatin süratle bitirileceği ve TSK unsurlarının kısa süre içerisinde Sevakin'de konuşlanacağı belirtilmektedir (Haber Türk, 2018). Diğer yandan, Sudan'da Türkiye'nin üs kolaylığı elde etmesi bazı Arap devletlerinin tepkisini çekmiştir. Hatta basında son zamanlarda Mısır-Sudan ilişkilerindeki gerginliğin bir sebebinin söz konusu proje olabileceğine yönelik haberler bile çıkmıştır (BBC News Türkçe, 2018). Tartışmalar sürerken, bir etkinlik vesilesiyle Türkiye'ye gelen Sudan Devlet Başkanı Yardımcı İbrahim es-Senusi, restorasyon için yapılan antlaşmanın salt “askeri üs antlaşması” şeklinde yansıtılmasına tepki göstermiş, Kızıldeniz'de başka devletlerin üs kurmasına ses çıkarılmayıp sadece

Sevakin'in gündeme getirilmesini "tuhaflik" olarak yorumlamıştır (Yusuf, Başer ve Karyağdı, 2018). Son olarak, Nisan 2019'da 30 yıllık Ömer el-Beşir yönetimini deviren askeri darbenin ardından oluşturulan Geçiş Konseyinin Başkanı Abdulfettah el-Burhan'ın, sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşım ile, adanın 99 yıllığına Türkiye'ye tahsisini öngören antlaşmanın iptali için girişimlere başlayacaklarını duyurması (Yeniçağ, 2019) Sevakin'i bir kez daha gündemin ilk sıralarına taşımıştır. Yeni yönetimin projeye bakışı merak konusudur. Ancak eski Sudan Uluslararası İlişkiler Bakanı İdris Süleyman'ın, Sevakin'deki durumunun değişmesinin mümkün olmadığı, zira antlaşmanın liderler arasında değil, devletler arasında yapıldığı şeklinde açıklamada bulunduğunun altı çizilmelidir (Takvim, 2019).

2.2.3. Terörizmle Mücadele Kapsamındaki Üsler

Türkiye, 1990'lı yılların ortalarından beri PKK terör örgütü ile mücadele maksadıyla Irak'ın kuzeyinde askeri üsler bulundurmaktadır. Aralarında; Başika, Bamerni, Kanıması, Begova, Seramiş, Amediya, Batufa'nın da olduğu birçok bölgede TSK unsurları konuşlanmış durumdadır. Ancak açık kaynaklarda çelişkili bilgiler olması nedeniyle, üslerin konum ve sayıları hususunda kesin konuşmak mümkün değildir. Aynı durum asker sayısı için de geçerlidir. Bu noktada, sadece fikir vermesi açısından asker sayısı hususunda yazılı ve görsel basında genellikle 2.500 rakamıyla karşılaşıldığı not düşülebilir (Kaya ve Yeşilduman, 2018). Türkiye'nin Kuzey Irak'taki askeri varlığı zaman zaman Ankara-Bağdat hattında gerginliğe sebep olmaktadır. En son Aralık 2015'te TSK'nın Başika Üssü'ne takviye kuvvet sevk etmesi iki devlet arasındaki tansiyonu yükseltmiş, kriz "yeniden tanzim" faaliyeti kapsamında birliklerin bir kısmının geri çekilmesiyle sona ermiştir (BBC News Türkçe, 2015).

Terörle mücadele kapsamında Türkiye'nin, topraklarında askeri üslerinin olduğu bir diğer devlet ise Suriye'dir. Türkiye'nin Suriye'deki askeri varlığı, DEAŞ terör örgütüne karşı Fırat Kalkanı Harekâtı'nın icra edildiği Cerablus-Azez-El Bab üçgeni ile PYD/YPG terör örgütüne karşı Zeytin Dalı Harekâtı'nın icra edildiği Afrin Bölgesi'ndedir. Keza, bunlara Astana görüşmelerinde Rusya ve İran ile varılan mutabakat uyarınca İdlip Bölgesi'nde kurulan 12 ateşkes gözlem noktasını da dâhil etmek gerekir. Ateşkes gözlem noktaları numara sırasıyla; Salva Köyü, Takle Köyü, Akil Dağı, Tel Tamura Bölgesi, Raşidin Bölgesi, Tel Eys Köyü, Tel Tukan Köyü, Sırman Köyü, Morik Bölgesi, Zaviye Bölgesi, İştabrak Köyü ile Zeytinlik Bölgesi'nde yer almaktadır (Karacaoğlu ve Musa, 2018). Buna

karşılık, açık kaynaklarda çelişkili bilgiler yer alması nedeniyle, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı harekât bölgelerinde kurulan üslerin konum ve sayıları ile mezkûr bölgelerdeki asker sayısı hususlarında net bir değerlendirme yapabilmek mümkün değildir.

2.2.4. KKTC'deki Üsler

Kore'ye gönderilen askeri birliklerden sonra tarihsel açıdan Türkiye'nin denizaşırı askeri üslerinin en eskileri KKTC'de konuşlu K.T.B.K.K.lığı bünyesinde bulunmaktadır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında adadaki Türk askeri varlığının yeniden teşkilatlanması ile kurulan K.T.B.K.K.lığı, başta Paşaköy, Çamlıbel, Değirmenlik ve Girne olmak üzere, Kuzey Kıbrıs'ın muhtelif bölgelerinde konuşlanmış çok sayıda askeri birlikten oluşmaktadır. Kolordu seviyesindeki K.T.B.K.K.lığı'nın kuruluşunda 2 mekanize piyade tümeni, 1 zırhlı tugay ve 1 komando alayı bulunmaktadır (IISS, 2017: 169). Açık kaynaklarda yer alan teşkilat şemasına göre, K.T.B.K.K.lığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı (K.K.K.lığı)'na doğrudan bağlıdır (Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2018). Ne var ki bazı yabancı kaynaklar K.T.B.K.K.lığı'nı Ege Ordusu'nun kuruluşunda göstermektedir (Global Security, t.y.). KKTC'deki Türk askerinin sayısı hususunda farklı kaynaklarda birbiriyle çelişkili rakamlar telaffuz edilmektedir. Bu noktada, konuya ilişkin resmi bir açıklama yapılmamasından ötürü tahminlerin 15.000'den (Cyprus Mail, 2017) başlayıp 43.000'e (IISS, 2017: 169) kadar çıktığını belirtmekle yetinilecektir.

Hâlihazırda TSK'nın Kuzey Kıbrıs'ta bulunan üslerinin tamamı kara üssüdür. Adada kolordu seviyesinde bir askeri birliğin varlığına karşın deniz ve hava üslerinin bulunmaması ise tenkit konusudur (Gürdeniz, 2018). Bu yöndeki tenkitler uzun zamandır muhtelif platformlarda dile getirilirken Ağustos 2018'de yazılı ve görsel basında Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ta deniz üssü kuracağı yönünde haberlerin çıkması dikkatlerin ada üzerinde toplanmasına neden olmuştur. Basında yer alan haberlere göre, Kuzey Kıbrıs'a deniz üssü kurulması önerisi Dz.K.K.lığı tarafından Dışişleri Bakanlığı'na yapılmıştır (Kıbrıs Postası, 2018). Nitekim kuvvet komutanının da aralarında bulunduğu Dz.K.K.lığı yetkililerinin adada yaptığı incelemelerde mevki olarak İskele Bölgesi'nin öne çıktığı ve Türkiye ile KKTC'nin 2019 yılı içinde üs antlaşmasını imzalamasının öngörüldüğü belirtilmektedir (Kadan, 2018).

2.2.5. Amfibi Hücum Gemisi

Çalışmanın ilk bölümünde ifade edildiği üzere, işlev bakımından donanmaların kuvvet yapısında yer alan güç aktarımı platformlarının karadaki üslerden bir farkı yoktur. Dolayısıyla, Türkiye özelinde denizasıırı askeri üslerin konu edildiği bu çalışmada da söz konusu platformlar dikkate alınacaktır. Halen Türk Deniz Kuvvetleri'nin envanterinde bu tip bir platform bulunmamaktadır. Ancak bu durum kısa bir zaman sonra değişecektir. Şöyle ki Türkiye, 1 Haziran 2015 tarihinde sözleşmesi imzalanan Çok Maksatlı Amfibi Hücum Gemisi Projesi kapsamında, LHD sınıfı bir platform tedarik etmektedir. 30 Nisan 2016 tarihinde inşasına başlanılan geminin, Ocak 2019'da suya indirilmesi ve Nisan 2021'de geçici tesliminin yapılması öngörülmektedir (Sünnetçi, 2016: 90).

TCG Anadolu (L-400) isminin verilmesi kararlaştırılan LHD, İspanya'da yerleşik *Navantia* Tersanesi'nin *Athlas* 26.000 tasarımı üzerinden şekillendirilmiştir. Türk Deniz Kuvvetleri'nin harekât ihtiyaçları doğrultusunda muhtelif modifikasyonlara gidilmekle beraber, gemi, aynı tasarım üzerinden şekillendirilen İspanyol Donanması'ndaki *Juan Carlos-I* (L-61) ve Avustralya Kraliyet Donanması'ndaki *Canberra* (L-02) ve *Adelaide* (L-01) ile büyük benzerlik taşımaktadır. TCG Anadolu'nun boyunun 231 metre, tam yüklü deplasmanın 27.436 ton olması planlanmaktadır (Sünnetçi, 2015: 148). 30 gün süreyle kesintisiz seyir kabiliyetine sahip olacak gemi, amfibi deniz piyade taburu büyüklüğündeki bir kuvveti tüm araç, gereç ve teçhizatıyla birlikte taşıyabilecektir. Bu kapsamda, mürettebatla birlikte toplam personel kapasitesi 1.223 olan geminin; 13 ana muharebe tankı (AMT), 27 zırhlı amfibi hücum aracı (ZAHA) ve 48 muhtelif tipte araç taşıyabileceği belirtilmektedir. Bunun yanında TCG Anadolu, gerektiğinde uçak gemisi görevlerini icra etmek üzere, Kısa Mesafeden Kalkış Dikey İniş (*Short Take-off Vertical Landing-STOVL*) yeteneği haiz uçakların harekâtına imkân veren uçuş güvertesi ve elektronik/donanım altyapısına da sahip olacaktır. Nitekim güç intikali görevlerinde 30 sabit ve döner kanatlı hava aracı taşıyabilen gemide, uçak gemisi harekâtlarında 12 F-35B konuşlandırılabilir (Sünnetçi, 2016: 90).

Bilindiği üzere, halen Türk Deniz Kuvvetleri'nin envanterinde F-35 *Lightning II*'nin STOVL versiyonu olan F-35B uçaklarından bulunmamaktadır. Ancak yakın dönemde basında Dz.K.K.lığı'nın bu uçaklardan 16 adet tedarik edilmesi hususunda ilgili mercilere talebini resmen ilettiğine dair haberler çıkmıştır. Aynı haberlerde, pilot eğitimi için kuvvet bünyesinde Deniz Tayyare Okulu'nun kurulduğu ve eğitim uçuşlarda kullanılmak üzere de İngiltere'den 2 adet *Harrier*

uçğunun tedarikinin gündemde olduğu bilgisi paylaşılmıştır (Sezer, 2018). TCG Anadolu'nun hizmete girmesine kısa bir süre kalmışken, Dz.K.K.lığı'nın benzer özellikleri haiz ikinci bir platformun tedariki hususunda harekete geçtiği ifade edilmektedir. İsminin TCG Trakya olması beklenen geminin ilave F-35B tedarikini gündeme getirdiği belirtilmektedir (C4 Defence, 2018). Diğer yandan, Rusya'nın Türkiye'ye S-400 hava ve füze savunma sistemlerini teslim etmeye başlamasının - ABD'nin mevcut tutumunu değiştirmedeği sürece- olası bir F-35B tedarik projesinin önünde engel oluşturacağını not düşmek gerekir.

2.3. Üslerin Getirileri

Denizaşırı askeri üs kolaylıkları edinmenin Türkiye'ye muhtelif getirileri vardır. Olumlu taraftan bakıldığında, üsler Türkiye'nin kendisine yönelik tehditleri uzaktan karşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan bilhassa Irak ve Suriye'de kurulan ileri harekât üslerinin hem taktik derinlik sağlama hem de terörle mücadele operasyonlarını destekleme açısından büyük getirileri vardır ki tersi durumda bölgeden sorumlu 2. Ordu Komutanlığı'nın asimetrik ve hibrit tehditler karşısında daha kırılğan bir pozisyonda kalması kaçınılmazdır (Kasapoğlu, 2017: 19-20).

KKTC özelinde konuşulduğunda, caydırıcılık ve savunma işlevi denizaşırı askeri üslerin bir diğer olumlu getirisini oluşturmaktadır. 45 yıldır Kuzey Kıbrıs'ta konuşlu olan K.T.B.K.K.lığı'nın, adadaki Türk toplumunun güvenliğinin sağlanmasındaki rolü açıktır. Garanti Antlaşması'nın ortadan kaldırıldığı ve TSK'nın adadan çekildiği bir ortamda, Türk toplumunun akıbetinin ne olacağı sorusu belirsizliğini korumaktadır. Ayrıca, Doğu Akdeniz'de zengin hidrokarbon kaynaklarının keşfedilmesi ve buna mukabil, bölgede deniz yetki alanlarının sınırlandırılması hususunda uyuşmazlıkların olması da Kuzey Kıbrıs'taki askeri varlığın önemini artırmaktadır. Filhakika, değişen koşullarda, daha önce bahsedilen KKTC'de deniz ve hava üssü kurulması projesinin hayata geçirilmesinin geç ama doğru bir hamle olacağı ortaya çıkmaktadır.

Denizaşırı askeri üslere sahip olma, anavatandan uzak bölgelerde harekât icra edecek birliklerin lojistik desteğinin sağlanması bakımından da önem taşımaktadır. Bu noktada, özellikle deniz ulaştırma yollarının güvenliğini sağlayacak unsurları zikretmek gerekir ki 2018 yılı itibarıyla, Türkiye'nin dış ticaret yüklerinin miktar olarak %88,70'inin, değer olarak ise %60,97'sinin deniz yoluyla taşındığı (İMEAK Deniz Ticaret Odası, 2019: 81) bilgisi konunun önemini anlatmaya yetecektir. Daha önce de belirtildiği üzere, Türkiye, bölgesel, hatta küresel düzeyde kendisine

yeni bir rol tanımlama arayışındadır. Reaktif değil, proaktif bir dış politika çizgisi izlenmesini beraberinde getiren bu arayış, başta donanma unsurları olmak üzere, TSK'nın anavatandan uzak coğrafyalardaki görünürlüğünü artırmaktadır. Şayet Türkiye, etki ve ilgi alanı olarak gördüğü coğrafyalarda askeri varlık bulunduracaksa, lojistik sorununu çözmek durumundadır. Unutulmamalıdır ki İkinci Dünya Savaşı'nın muzaffer generallerinden Omar Bradley'in, "Amatörler strateji konuşur, profesyoneller lojistik çalışır" şeklindeki tespiti bugün de geçerliliğini korumaktadır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesini izleyen süreçte Türkiye, kendini giderek artan oranda "güvenlik tüketen" değil, "güvenlik üreten" bir devlet olarak tanımlamaya başlamıştır. Yeni dönemde uluslararası alanda daha etkin bir aktör olma arayışına koşut gelişen bu tanımlamanın sonuçlarından biriye barışı destekleme harekâtlarına katkı sunma anlayışıdır. TSK, 1990'lı yılların başlarından itibaren değişik coğrafyalarda birçok harekâta görev almış, önemli sorumluluklar üstlenmiştir (Güvenç, 2004: 917). Bu yönüyle bakıldığında, ilgili coğrafyalarda kurulan üslerin uluslararası güvenliğe katkıda bulunma söylemiyle örtüştüğü, dolayısıyla dış politikayı destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Hatta bir adım daha ileri gidilerek, temsil ve yardım faaliyetleri münasebetiyle üslerin başı başına bir kamu diplomasisi uygulama aracı olduğu bile ileri sürülebilir.

Deniz aşırı askeri üslerin, Türkiye'nin ev sahibi devletlerle ikili ilişkilerini geliştirmesine/pekiştirmesine olumlu katkısını da göz ardı etmemek gerekir. Keza, başta eğitim ve tatbikatlar olmak üzere, üsler üzerinden gerçekleştirilen faaliyetlerin TSK ile ilgili devletin silahlı kuvvetleri arasındaki ilişkilerin konsolide edilmesine de büyük katkısı vardır. Burada Mogadişu'daki Anadolu Kışlası örneğinden gidilecek olursa, söz konusu üs, Somali Ordusu'nun en önemli eğitim merkezlerinden biri durumundadır. Tabiatıyla Türk askerinden eğitim alacak personelin TSK'ya ve Türkiye'ye bakışı farklı olacaktır.

Son olarak, Türk Donanması'nın sancak gemisi rolünü üstlenmesi beklenen TCG Anadolu'nun hizmete girmesiyle beraber, Türkiye, tarihinde ilk kez "yüzen üs" şeklinde nitelendirilebilecek bir güç aktarımı platformuna sahip olacaktır. Karadaki üslere bağımlılığı ortadan kaldırmasıyla harekât planlamalarına büyük bir esneklik kazandıracak olan gemi, donanmanın uzak deniz alanlarındaki etkinliğini artıracak, böylece Türkiye'nin çıkarlarının çevre denizlerin ötesinde de korunmasına katkı sağlayacaktır. TCG Anadolu, sadece muharip değil, muharip olmayan görevlerde de kullanılabilir (Özgen, 2018: 42). Ayrıca, varlık ve

bayrak göstermeye dayalı “donanma diplomasisi” ile kuvvet kullanma tehdidinde dayalı “ganbot diplomasisi” açısından da önemli getirileri olacaktır.

Buraya kadar hep olumlu yönlerinden bahsedilen denizaşırı askeri üslerin olumsuz getirileri olduğu da muhakkaktır. Her şeyden önce üsler ciddi güvenlik risklerini beraberinde getirmekte, buralara yönelik saldırılar can ve mal kayıplarına yol açabilmektedir. Bu bağlamda, PYD/YPG terör örgütünün Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı harekât bölgelerinde TSK unsurlarını hedef alan saldırıları sıklıkla basında yer bulmaktadır (Hürriyet, 2019; Milliyet, 2019). Benzer şekilde DEAŞ terör örgütünün Başika'daki üsse bir dizi saldırı düzenlediği de en yetkili ağızlar tarafından açıklanmıştır (CNN Türk, 2016).Diğer taraftan, üslerin karşı karşıya bulunduğu güvenlik risklerini sadece terör örgütleriyle sınırlamak çok doğru olmayacaktır.İdlib'teki gözlem noktalarına Suriye Ordusu'nun kontrolündeki topraklardan düzenlenen saldırılar bu tespiti doğrular niteliktedir (Haber Türk, 2019).

Denizaşırı askeri üslerin savunma ekonomisine belli bir yük getirmesi de meselenin farklı bir boyutudur (Kasapoğlu, 2017: 20).Gerçi, açık kaynaklarda Türkiye özelinde denizaşırı askeri üslerin teşkil ve idame maliyetlerine ilişkin sağlıklı bir veri bulunmamaktadır. Lakin Batı alanyazınında bu tip çalışmalara rastlanmaktadır. Tam olarak örtüşmese de bu çalışmalar, denizaşırı askeri üsler ile savunma ekonomisi arasındaki ilişki hakkında belli bir fikir edinilmesini sağlamaktadır.

SONUÇ

Soğuk Savaş döneminde denizaşırı askeri üslerle anılmayan Türkiye'nin, bugün bu alanda dünyada ilk sıralarda zikredilen devletlerden biri konumuna gelmiş olması ilgi çekicidir. Halen Türkiye'nin; Bosna-Hersek, Kosova, Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Katar, Somali, Irak, Suriye ve KKTC'de denizaşırı askeri üsleri bulunmaktadır. Üstelik eldeki verilerden kısa bir zaman sonra bunlara yenilerinin ekleneceği de anlaşılmaktadır.Bu minvalde, Sudan'ın listeye ilk eklenecek devlet olması kuvvetle muhtemeldir.Yine karadaki klasik üslerden farklılık göstermekle beraber, “yüzen üs” işlevi göreceği düşünüldüğünde, TCG Anadolu'yu da listeye dâhil etmek gerekir.Söz konusu platform esasen LHD sınıfı bir amfibi hücum gemisidir.Bununla beraber, imkân ve kabiliyetlerine bakıldığında, şayet STOVL tipi uçakların tedariki gerçekleşirse uçak gemisi rolünde kullanılması da mümkündür.

Türkiye'nin sistematik biçimde denizaşırı askeri üsler kurması, bunun belli bir strateji doğrultusunda yapıldığı izlenimini doğurmaktadır. Alanyazında bunun karşılığı ileri üs stratejisidir. Öyle anlaşılıyor ki Türkiye, etki ve ilgi alanlarının genişlemesine koşut olarak sınır ötesi askeri varlığını artırmayı hedeflemektedir. İleri üs stratejisi ise bunun dayanak noktasını oluşturmaktadır. Gerçi, hemen belirtmek gerekir ki denizaşırı askeri üslerin kurulmasında farklı maksatlar güdülmekte, başka bir ifadeyle her uygulama kendine has siyasi-askeri ajanda ihtiva etmektedir. Ancak farklı ajandalardan da hareket edilse, bu durum son tahlilde üslerin varlık sebebinin Türkiye'nin çıkarları olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu bağlamda, sadece TÜMAS'a atıf yapmak bile konuyu anlaşılır kılacaktır. Şöyle ki TÜMAS'ın ana unsurlarından birisi ileriden savunmadır. Tehdidin uzaktan karşılanmasını sağlayan ileri üs strateji de bununla uyumludur.

Kuşkusuz, Türkiye'nin denizaşırı askeri üslere yönelmesi hem güvenlik risklerini hem de ekonomik maliyetleri gündeme getirmektedir. Ne var ki bu çalışmada, olumlu getirilerinin fazlalığı dikkate alınarak bunların göz ardı edilebileceği değerlendirilmekte, hatta bir adım daha ileri gidilerek, Türkiye'nin etki ve ilgi alanlarıyla örtüşecek biçimde yeni üslerin kurulması ve uzak mesafelere güç aktarımı yeteneğinin geliştirilmesi önerilmektedir. Bu minvalde, önceliğin son dönemde KKTC özelinde tartışılan deniz ve hava üssü projelerinin hayata geçirilmesinde olduğu düşünülmektedir. Keza, deniz ulaştırma yollarının güvenliğini esas alacak bir planlama dâhilinde, yeni üs kolaylıklarının edinilmesi de doğru bir hareket tarzı olarak görülmektedir. Bunun dışında güç aktarımı platformlarının sayısının artırılması ve özellikle TCG Anadolu'yu destekleyecek ikinci LHD'nin tedarikinin mutlaka gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Son olarak, güç aktarımı yeteneğini daha ileri bir seviyeye taşımak için uçak gemisi tedariki üzerine planlama çalışmalarına başlanması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Al Jazeera. (2017). Turkey sends more troops to Qatar. Erişim tarihi: 14 Ocak 2019, https://www.aljazeera.com/news/2017/12/171227051912_500.html.
- BBC News Türkçe. (2015). Musul: Türk askeri birliklerinin bir kısmı Başika'dam çekildi. Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151214_turk_askeri_irak.
- BBC News Türkçe. (2017). Türkiye'nin Somali'de açtığı yurtdışındaki en büyük üssü hakkında tüm merak edilenler. Erişim tarihi: 29 Aralık 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41510485>.
- BBC News Türkçe. (2018). Mısır-Sudan gerginliğini Sevakin Adası'nın Türkiye'ye tahsisi mi tetikledi?. Erişim tarihi: 11 Ocak 2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42578774>.
- Blaker, J. R. (1990). United States overseas basing: An anatomy of the dilemma. New York: Praeger.
- Blanchard, B. (2018). China formally opens first overseas military base in Djibouti. Erişim tarihi: 17 Kasım 2018, <https://www.reuters.com/article/us-china-djibouti/china-formally-opens-first-overseas-military-base-in-djibouti-idUSKBN1AH3E3>.
- Bölme, S. M. (2012). İncirlik Üssü: ABD'nin üs politikası ve Türkiye. İstanbul: İletişim Yayınları.
- C4 Defence.(2018). TCG Trakya geliyor. Erişim tarihi: 21 Ocak 2019, <http://www.c4defence.com/Arsiv/tcg-trakya-geliyor/6374/1>.
- Calder, K. E. (2007). Embattled garrisons: Comparative base politics and American globalism. Princeton: Princeton University Press.
- CNN Türk. (2016). Binali Yıldırım: Başika'da DEAŞ saldırılarına gerekli karşılık veriliyor. Erişim tarihi: 28 Eylül 2019, <https://www.cnnturk.com/turkiye/binali-yildirim-basikada-deas-saldirilarina-gerekli-karsilik-veriliyor>.
- Collins English Dictionary. (2018). Military base. Erişim tarihi: 9 Kasım 2018, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/military-base>.
- Cyprus Mail. (2017). Turkish troops could be a fraction of the 40,000 claimed. Erişim tarihi: 23 Aralık 2018, <https://cyprus-mail.com/2017/03/27/turkish-troops-fraction-40000-claimed/>.

- Duman, G. ve Ferlengez, V. (2018). Setting up overseas military bases in line with international security. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10, (3), 95-120.
- Dünya. (2018). Türkiye, Katar'da deniz ve hava gücü konuşlandıracak. Erişim tarihi: 14 Ocak 2019, <https://www.dunya.com/gundem/turkiye-katarda-deniz-ve-hava-gucu-konuslandiracak-haberi-401170>.
- EUFOR.(2018). About EUFOR. Erişim tarihi: 24 Aralık 2018, <http://www.euforbih.org/eufor/index.php/about-eufor/background>.
- Global Security. (t.y.). Army - organization. Erişim tarihi: 23 Aralık 2018, <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-army-org.htm>.
- Gürcanlı, Z. (2018). Avrupa'nın amacı "borç tahsilâtı". Erişim tarihi: 29 Aralık 2018, <https://www.sozcu.com.tr/2018/yazarlar/zeynep-gurcanli/avrupanin-amaci-borc-tahsilati-2604768/>.
- Gürdeniz, C. (2018). KKTC'de acilen Türk deniz ve hava üsleri kurulmalıdır. Erişim tarihi: 18 Ocak 2019, <https://www.aydinlik.com.tr/kktc-de-acilen-turk-deniz-ve-hava-usleri-kurulmalidir-cem-gurdeniz-kose-yazilari-nisan-2018>.
- Güvenç, S. (2004). Bir dış politika aracı olarak Türk Silahlı Kuvvetleri: Yetenekler ve uygulamalar. F. Sönmezoğlu. (Ed.), *Türk Dış Politikasının analizi* (895-933). İstanbul: Der Yayınları.
- Haber Türk. (2018). Ortadoğu'ya Kıbrıs'tan sonra ikinci Türk gözü "Sevakın". Erişim tarihi: 11 Ocak 2019, <https://www.haberturk.com/ortadogu-ya-kibris-tan-sonra-ikinci-turk-gozu-sevakin-2218837>.
- Haber Türk. (2019). Esad rejiminden TSK noktasına saldırı! 1 asker şehit, Erişim tarihi: 28 Eylül 2019, <https://www.haberturk.com/esad-rejiminden-tsk-noktasina-saldiri-1-asker-sehit-2499337>.
- Harkavy, R. E. (1989). *Bases abroad: The global foreign military presence*. New York: Oxford University Press.
- Harkavy, R. E. (2007). *Strategic basing and the great powers, 1200-2000*. Londra ve New York: Routledge.
- Hürriyet. (2017). Mehmetçik'e Katar görevi. Erişim tarihi: 14 Ocak 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/mehmetcike-katar-gorevi-40483252>.
- Hürriyet. (2019). Fırat Kalkanı harekât bölgesinde 1 asker şehit oldu, 3 asker yaralandı. Erişim tarihi: 28 Eylül 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/msb-aci-haberi-duyurdu-1-asker-sehit-3-asker-yarali-41199051>.

- IISS. (2017). The military balance. Londra: Routledge.
- İMEAK Deniz Ticaret Odası.(2019). Denizcilik Sektör Raporu 2018. İstanbul: y.y.
- Jacobs, F. (2017). The world's five military empires. Erişim tarihi: 16 Aralık 2018, <https://bigthink.com/strange-maps/the-worlds-five-military-empires>.
- Johnson, C. (2004). America's empire of bases. Erişim tarihi: 11 Kasım 2018, http://www.tomdispatch.com/post/1181/chalmers_johnson_on_garrisoning_the_planet.
- Kadan, T. (2018). Doğu Akdeniz'de kritik hamle: Türkiye Kıbrıs'a deniz üssü kuruyor. Erişim tarihi: 18 Ocak 2019, <https://www.aydinlik.com.tr/dogu-akdeniz-de-kritik-hamle-turkiye-kibris-a-deniz-ussu-kuruyor-turkiye-aralik-2018-2>.
- Karacaoğlu, B. ve Musa, E. (2018). TSK İdlip'de son ateşkes gözlem noktasını kurdu. Erişim tarihi: 16 Ocak 2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tsk-idlibde-son-ateskes-gozlem-noktasini-kurdu/1147979>.
- Kara Kuvvetleri Komutanlığı. (2018). Teşkilat şeması. Erişim tarihi: 23 Aralık 2018, <http://www.kkk.tsk.tr/TeskilatSemasi/TeskilatSemasi.aspx>.
- Karakaş, G. (2016). Adriyatik'teki Türk üssü. Erişim tarihi: 26 Aralık 2018, <http://www.milliyet.com.tr/adriyatik-teki-turk-ussu-gundem-2228426/>.
- Kasapoğlu, C. (2017). Turkey's forward-basing posture. İstanbul: Center for Economics and Foreign Policy Studies.
- Kasapoğlu, C. (2018). Türkiye'nin yeni bölgesel savunma vizyonu. H. Çetinkuş ve diğer. (Ed.), Türkiye'nin güvenlik stratejisi (58-63). İstanbul: Anadolu Ajansı Yayınları.
- Kaya, İ. ve Yeşilduman, E. (2018). Türkiye Osmanlı topraklarına geri dönüyor. Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, <https://www.yenisafak.com/gundem/turkiye-osmanli-topraklarina-geri-donuyor-2951575>.
- Kıbrıs Postası. (2018). TC Deniz Kuvvetleri Komutanlığı: "KKTC'ye deniz üssü kurulması gerekiyor". Erişim tarihi: 18 Ocak 2019, <http://www.kibrispostasi.com/c36-TURKIYE/n261205-tc-deniz-kuvvetleri-komutanligi-kktcye-deniz-ussu-kurulmasi>.
- Kishlansky, M. vd. (1995). Societies and cultures in world history. New York: HarperCollins College Publishers.
- Koçak, A. A. (2014). Mehmetçiğin Kosova'daki kalesi. Ekovitrin, Kasım, 68-85.

- Koçak, B. (2015). Mehmetçiğin Bosna Kışlası. *Ekovitrin*, Şubat, 74-95.
- Kucera, J. (2016). Azerbaijan: No Turkish military bases here. Erişim tarihi: 29 Aralık 2018, <https://eurasianet.org/azerbaijan-no-turkish-military-bases-here>.
- Küçükgöçmen, A. ve Abdelaziz, K. (2017). Turkey to restore Sudanese Red Sea port and build naval dock. Erişim tarihi: 11 Ocak 2019, <https://www.reuters.com/article/us-turkey-sudan-port/turkey-to-restore-sudanese-red-sea-port-and-build-naval-dock-idUSKBN1EK0ZC>.
- Lachowski, Z. (2007). *Foreign military bases in Eurasia*. Stockholm: SIPRI.
- Lambeth, B. S. (2005). *American carrier air power at the dawn of a new century*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Lersch, B. D. S. ve Sarti, J. S. (2014). The establishment of foreign military bases and the international distribution of power. *UFRGSMUN*, 2, 83-135.
- Mark, J. J. (2009). *Wall*. Erişim tarihi: 11 Kasım 2018, <https://www.ancient.eu/wall/>.
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2018). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. Erişim tarihi: 27 Aralık 2018, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>.
- Milli Savunma Bakanlığı. (2000). *Beyaz Kitap*. Ankara: Mönch TR
- Milliyet.(2018). Arnavutluk Donanmasına Türkiye'den destek. Erişim tarihi: 26 Aralık 2018, <http://www.milliyet.com.tr/arnavutluk-donanmasina-turkiye-den-destek-ankara-yerelhaber-2590604/>.
- Milliyet. (2019). Zeytin Dalı harekât sahasındaki üs bölgesinden acı haber. Erişim tarihi: 28 Eylül 2019, <http://www.milliyet.com.tr/gundem/zeytin-dali-harekat-alanindaki-us-bolgesinden-aci-haber-2886736>.
- Morris, E. F. (2005). *The architecture of imperialism: Military bases and the evolution of foreign policy in Egypt's New Kingdom*. Leiden ve Boston: Brill.
- NATO. (2018a). *NATO's role in Kosovo*. Erişim tarihi: 24 Aralık 2018, https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm.
- NATO. (2018b). *Mission*. Erişim tarihi: 25 Aralık 2018, <https://rs.nato.int/about-us/mission.aspx>.
- Özdemir, Ç. (2017). Katar krizi ve Türkiye'nin riskli oyunu. Erişim tarihi: 14 Ocak 2019, <https://www.dw.com/tr/katar-krizi-ve-t%C3%BCrkiyenin-riskli-oyunu/a-39543985>.

- Özgen, C. (2018). Türk Deniz Kuvvetleri açısından uçak gemisi tedarikinin incelenmesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 17, (2), 21-59.
- Pagano, D. L. (1992). Criminal jurisdiction of United States forces in Europe. *Pace International Law Review*, 4, (1), 189-218.
- Sezer, K. (2018). Donanma F-35 alacak. Erişim tarihi: 21 Ocak 2019, <https://www.yenisafak.com/gundem/donanma-f35-alacak-3407520>.
- Slater, A. (2018). The U.S. has military bases in 80 countries. All of them must close. Erişim tarihi: 24 Kasım 2018, <https://fpif.org/us-military-bases-80-countries-must-close/>.
- Sorenson, D. S. (1998). *Shutting down the Cold War: The politics of military base closure*. New York: St. Martin's Press.
- Star. (2018). Somali'de 185 subay ve astsubaydan oluşan yeni bir grup askeri eğitim almaya başladı. Erişim tarihi: 29 Aralık 2018, <https://www.star.com.tr/guncel/somalide-185-subay-ve-astsubaydan-olusan-yeni-bir-grup-askeri-egitim-almaya-basladi-haber-1393012/>.
- Sünnetçi, İ. (2015). LPD Projesinde imzalar atıldı. *Savunma ve Havacılık*, 29, (168), 147-149.
- Sünnetçi, İ. (2016). TCG Anadolu LHD gemisinin inşasına fiilen başlandı. *Savunma ve Havacılık*, 30, (173), 87-92.
- Takvim. (2019). BAE, SUUD ve Sisi'ye kötü haber! Türkiye Sevakin'de kalacak. Erişim tarihi: 30 Eylül 2019, <https://www.takvim.com.tr/dunya/2019/07/03/bae-suud-ve-sisiye-kotu-haber-turkiye-sevakinde-kalacak>.
- Talibli, M. (2016). Turkish military base in the territory of Azerbaijan? Reaction from Baku. 29 Aralık 2018, <https://eadaily.com/en/news/2016/07/23/turkish-military-base-in-the-territory-of-azerbaijan-reaction-from-baku>.
- Taylor, G. (2018). Belt and road projects lay foundations for China's expansion of military bases, critics charge. Erişim tarihi: 17 Kasım 2018, <https://www.washingtontimes.com/news/2018/sep/11/china-one-belt-one-road-used-military-base-expansi/>.
- Turan News Agency. (2018). Turkish military intelligence officer: Turkey does not need military base in Nakhchivan. Erişim tarihi: 29 Aralık 2018, <http://www.turan.az/ext/news/2018/9/free/politics%20news/en/74774.htm>.

- Türkiye. (2001). Oramiral Erdil, Arnavutluk'ta Paşa Limanı'nı hizmete açtı. Erişim tarihi: 26 Aralık 2018, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a100348.aspx?/Genel/a100348.aspx&>.
- Türk Silahlı Kuvvetleri. (2018). Türkiye'nin barışı destekleme harekâtına katkıları. Erişim tarihi: 24 Aralık 2018, <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme>.
- U.S. Department of Defense. (2018). DOD Dictionary of Military and Associated Terms. Erişim tarihi: 9 Kasım 2018, <http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf?ver=2018-09-28-100314-687>.
- U.S. Department of Defense.(t.y.). Base Structure Report - Fiscal year 2017 baseline. Erişim tarihi: 24 Kasım 2018, <https://www.acq.osd.mil/eie/Downloads/BSI/Base%20Structure%20Report%20FY17.pdf>.
- Vine, D. (2015a). Base nation: How U.S. military bases abroad harm America and the world. New York: Metropolitan Books.
- Vine, D. (2015b). The United States probably has more foreign military bases than any other people, nation or empire in history. Erişim tarihi: 24 Kasım 2018, <https://www.thenation.com/article/the-united-states-probably-has-more-foreign-military-bases-than-any-other-people-nation-or-empire-in-history/>.
- Yeniçağ. (2019). Türkiye'nin Sevakin planı suya mı düştü?. Erişim tarihi: 30 Eylül 2019, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/turkiyenin-sevakin-planı-suya-mi-dustu-231842h.htm>.
- Yeo, C. A. (1959). The founding and function of Roman colonies. *The Classical World*, 52, (4), 104-107 ve 129-130.
- Yusuf, M. S., Başer H. ve Karyağdı, H. (2018). Sudan'dan Sevakin antlaşmasını askeri üs olarak algılayanlara tepki. Erişim tarihi: 11 Ocak 2018, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sudandan-sevakin-anlasmasini-askeri-us-olarak-algilayanlara-tepki/1317750>.

YAZIM KURALLARI

1. YAYIN İLKELERİ

1.1. Genel İlkeler

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi tarafından 2012 yılında yayımlanmaya başlayan Güvenlik Bilimleri Dergisi, “güvenlik” alanındaki kuramsal ve uygulamalı özgün araştırma, inceleme, derleme türündeki yazılar ile kitap incelemelerinin yayımlandığı ulusal ve uluslararası veri tabanlarında taranan ulusal hakemli ve basılı olarak yayımlanan bilimsel bir dergidir. Mayıs ve Kasım aylarında olmak üzere yılda 2 (iki) kez basılı ve online olarak yayımlanmaktadır.

Derginin yayın dili Türkçe olmakla birlikte, Yayın Kurulunun kararına bağlı olarak yabancı dilde yazılan makaleler de derginin genel ilkeleri çerçevesinde yayımlanabilir. Yazı başlığı, anahtar kelimeler ve makalenin öz kısmı, bütün makalelerde Türkçe ve İngilizce olarak bulunmak zorundadır.

Dergide “**güvenlik**” konusuna odaklı olmak şartı ile siyasal bilgiler, hukuk, kamu yönetimi, işletme, coğrafya, tarih, iletişim, ekonomi, bilişim, psikoloji ve sosyoloji vb. sosyal, beşeri, idari bilimler alanında özgün eserler ve daha önce yayınlanmamış veya herhangi bir yayın sürecine girmemiş araştırma, inceleme ve derleme türünde yazılar ile kitap incelemeleri yayımlanır. Ancak, bilimsel toplantılarda (kongre, sempozyum, seminer vb.) sunulan ve tam metni yayımlanmamış olan bildiriler, sunulduğu yer ve tarih belirtilmek şartıyla kabul edilir.

Dergide yayımlanması istenen yazılar, Türk Dil Kurumunun güncel dilbilgisi kurallarına (imla, noktalama, açıklık, anlaşılabilirlik vs.) uygun olmalıdır. Bu nedenle oluşabilecek sorunlardan ve eleştirilerden tamamen yazar sorumludur. Yayımlanmak üzere gönderilen makalelerin, derginin yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunluğu Yayın Kurulu tarafından öncelik sırasına göre değerlendirilir.

Yayın ilkelerine ve yazım kurallarına uygun biçimde hazırlanmayan makaleler değerlendirmeye alınmaz ve hakeme gönderilmez. Yayın Kurulu yazıyı bilimsel yönden değerlendirmek üzere hakeme veya düzeltilmek üzere yazarına geri göndermek, yazının şekil ve formatıyla sınırlı kalmak kaydıyla düzeltme ve kısaltma yapmak, yayın ve etik kurallara uymayanları yayımlamamak yetkisine sahiptir.

Kör hakem sisteminin uygulandığı Güvenlik Bilimleri Dergisi’ne gönderilen makaleler, hakem değerlendirmesinden ve kitap incelemeleri de editör

değerlendirmesinden geçtikten sonra yayınlanır. Dergiye gönderilecek yazıların en az iki hakemden kabul alması gerekmektedir. Hakem değerlendirmeleri olumlu bulunduğu halde, makale sayısının fazla olması nedeniyle yayımlanmayan makaleler bir sonraki sayıda yayımlanmak üzere editör tarafından değerlendirilir. Bu şekilde 1 (bir) yıldan fazla bekleyen makale güncelliğini yitirdiği için yayımlanmaz.

Yayımlanan makalelerin ve kitap incelemelerinin bütün yayın hakları dergiye, yayımlanan yazıların içerik sorumluluğu ise yazara aittir. Makalelerdeki görüşler, yazarlarının şahsi görüşleri olup; hiçbir kurum ve kuruluşun resmi görüşü niteliğini taşımaz.

Yayın Kurulu ile hakem ve yazarlardan gelen bilgi, belge ve değerlendirme sonuçları 5 (beş) yıl süreyle saklanmaktadır.

Güvenlik Bilimleri dergisi ücretsiz bir dergi olup, yazarlara telif ücreti ödenmemektedir.

1.2. Etik İlkeler

Güvenlik Bilimleri Dergisi, bilimsel bilginin gelişimi açısından yayın etiğine büyük önem atfetmektedir. Bu açıdan, Yayın Etiği Komitesi (COPE) (<https://publicationethics.org/>) ve Açık Erişim Dergiler Dizini (DOAJ) (<https://doaj.org/publishers#licensing>) gibi kuruluşlar tarafından belirlenmiş Akademik Yayıncılıkta Şeffaflık ve Örnek Uygulama İlkeleri'ne bağlı kalınmaktadır.

Bu dergi açık ve ücretsiz akademik yayıncılık ilkesine bağlı olduğundan, yazarlardan makale işleme ve gönderme ücretleri talep edilmez. Tüm içeriğe internet sayfası üzerinden herhangi bir kısıtlama ve gecikme olmaksızın yayın tarihinden itibaren tam metin olarak erişilebilir.

2. HAK VE SORUMLULUKLAR

2.1. Yayın Kurulunun Hak ve Sorumlulukları

Güvenlik Bilimleri Dergisi Yayın Kurulu, dergiye gönderilen makalelerden hangilerinin yayımlanacağına karar vermekten kolektif olarak sorumludur. Yayın Kurulu, COPE tarafından tanımlanmış İyi Yayın Uygulaması Kılavuzu'nun (<https://publicationethics.org/>) uygulanmasını önererek akademik dürüstlüğü teşvik etmektedir.

Yayın Kurulu, etik kuralları ihlal ettiğini değerlendirdiği ve intihal önleme yazılımı taramasında benzerlik oranı yüksek çıkan makaleleri geri çekme hakkını kendinde saklı tutar. Yayın Kurulu, yayımlanmış makalelere ilişkin intihal ve suistimal iddialarını her zaman incelemeye alma hakkına sahiptir.

Yayın Kurulu, dergimize gönderilen bir makalenin bir başka derginin hakem sürecine de sokulmamış olmasını zorunlu bir başvuru koşulu olarak değerlendirir. Makalenin yayın kurulunca hakem sürecine alınması bir yayın taahhüdü anlamına gelmez. Yayın için hakem süreci olumlu sonuçlansa bile mutlaka yayın kurulunun kararı gerekir.

2.2. Yazarın Hak ve Sorumlulukları

Yazarlar hazırladıkları özgün çalışmalarla dergimize başvurmalıdırlar. Yazarlar, aynı çalışmayı aynı zamanda birden çok derginin hakem sürecine göndermemelidirler. Yazarlar kaynakların orijinallikinden ve teyidinden de sorumludurlar. İntihal hangi şekilde yapılırsa yapılsın etik dışı bir davranış oluşturur ve kabul edilemez.

Yazarın makalesini, yayın kararı alınıncaya kadar, dergi yayın kuruluna bildirmek koşuluyla geri çekme hakkı saklıdır.

Çeviri olsa dahi yayımlanan tüm yazıların dil, üslup, içerik, etik gibi konularda fikrî, ilmî ve hukukî sorumluluğu eseri yazan ve çevirisini yapan yazarlara aittir.

Yazardan düzeltme istenmesi durumunda, düzeltmenin en geç 2 ay içerisinde yapılarak Yayın Kurulu'na ulaştırılması gerekmektedir.

Yazarın hakem ve Yayın Kurulu'nun eleştirisi, değerlendirme ve düzeltmelerinden katılmadığı hususlar olması durumunda, yazar bunları gerekçeleri ile ayrı bir sayfada bildirme hakkına sahiptir.

2.3. Hakemlerin Sorumlulukları

Dergide kör hakemlik sistemi uygulanmaktadır. Hakemler kendilerine ulaşan makaleleri gizli tutmak ve hakemlik sürecinden elde ettikleri bilgileri kişisel menfaatleri için kullanmamakla yükümlüdürler. Hakemlerin değerlendirmelerini 20 gün içinde yapmaları beklenmektedir.

Hakemler raporlarını veya makale hakkındaki bilgileri başkalarıyla paylaşmamalı ve editörün izni olmadan yazarlarla doğrudan iletişim kurmamalıdırlar.

Hakem makaledeki potansiyel etik meseleler konusunda özenli olmalı ve bunları editörün dikkatine sunmalıdır. Hakemlik nesnel bir şekilde yapılmalıdır. Yazar(lar)a dair kişisel eleştiriler uygunsuz olarak kabul edilir.

3. YAZIM KURALLARI

3.1. Genel Esasları

- Yazarlar unvanlarını, görev yaptıkları kurumları, haberleşme adreslerini, telefon numaralarını, e-posta adreslerini ve ORCID (Open Researcher ve Contributor ID) numarasını bildirmelidir (<http://orcid.org>).

- Bilimsel yayınlar Türkçe veya İngilizce olarak hazırlanabilir. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda TDK İmlâ Kılavuzunun en son baskısı esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

- Dergiye gönderilen makaleler, dipnotlar dâhil en az 4000 en fazla 7000 kelime olmalıdır. Kitap incelemeleri 1000-1500 kelime olmalıdır.

- Yazılar, makalenin başlangıç kısmına yazılmış, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış makale başlıklarını da içeren 150-250 kelimelik Türkçe “Öz” ile İngilizce “Abstract” ve makale başlığı içermelidir. İngilizce çalışmalarda önce İngilizce “Abstract”, Türkçe çalışmalarda ise önce Türkçe “Öz” yazılmalıdır. “Öz” ve “Abstract” tek aralık, 9 punto ve italik olarak yazılmalıdır. Ayrıca her iki dilde de üç-yedi adet “anahtar kelime” eklenmelidir.

- Yazarın akademik unvanı, görevi ve bağlı bulunduğu kuruluş e-posta adresi ile ORCID numarası ilk sayfanın altına dipnotta (footnote) (*) işareti ile 9 punto ile yazılmalıdır. (Örnek; Dr. Öğr. Üyesi, JSGA, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, editorgbd@jandarma.gov.tr, ORCID:...)

- Tablo ve şekillere başlık ve sıra numarası verilmeli; başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ise altında yer almalıdır.

- Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası ayraç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.

- Yazılarda dipnotlara yer vermektten olabildiğince kaçınılmalı ve burada söylenecekler metin içinde ifade edilmelidir. Zorunlu olarak verilecek dipnotlar ise numaralandırılarak sayfa sonunda verilmelidir.

- Teknik terimler tırnak içinde yazılmalı veya açıklanmalıdır. Kavramlar için kısaltma kullanımından kaçınılmalıdır.

3.2. Sayfa Düzenine İlişkin Esaslar

• Yazılar, Microsoft Word’de, tek satır aralığı, Times New Roman ve 11’lik punto; marjlar üst 4,6; sol 4; alt 4,6; sağ 4; cilt payı 0, üst bilgi 4,6, alt bilgi 5, kâğıt ölçüsü A4 olacak şekilde hazırlanmalıdır.

• Yazı “GİRİŞ” bölümüyle sayfa başından başlamalı ve uygun bölümlere ayrılmalıdır. Son bölüm, “SONUÇ” bölümü olmalı ve bu bölümü takiben “KAYNAKÇA” ile varsa “EKLER” yer almalıdır. Ekler başlıklandırılırken; “EK-A”, “EK-B” şeklinde sıralanmalı ve ek içinde “Başlıklar” bölümünde ifade edilen başlıklandırma kurallarına uyulmalıdır.

• Giriş, sonuç ve kaynakçaya numara vermeden; bölümler, ardışık olarak numaralandırılmalıdır. 3’üncü seviye başlıktan sonra (*, - vb) imleçler kullanılmalıdır. Bölüm başlıkları;

1. BİRİNCİ SEVİYE (Sola yaslanmış, kalın, büyük harflerle)

1.1. İkinci Seviye (Sola yaslanmış, kalın, ilk harflerleri büyük)

1.1.1. Üçüncü Seviye (Sola yaslanmış, italik, ilk harflerleri büyük)

• Her tablo ve şekil için sıra numarası verilmeli (Tablo-1., Şekil-2. gibi); tabloların başlığı üstte, şekillerin başlığı ise altta yer almalı, başlıklar tablo veya şekle ortalanmış olarak ilk harfleri büyük yazılmalıdır.

• Tablo ve şekil içeriği Times New Roman 10 punto olarak yapılandırılacaktır (Sayfa durumuna göre 9 veya 11 punto da kullanılabilir). İstatistikler için virgülden sonra üç haneden fazlası yazılmamalıdır. Tablo, şekil, grafik ve resim için şayet alıntı yapılmışsa, mutlaka kaynak belirtilmelidir.

• İlk sayfadan sonra, çift numaralı sayfalara yazar adı, tek numaralı sayfalara makale adı 9 punto karakterinde üst bilgi olarak eklenmelidir.

3.3. Atıf ve Göndermelere İlişkin Esaslar

• Metin içinde yapılacak atıflar ayrıç içinde gösterilecektir. Kaynakça da bu atıf sistemine uygun olarak hazırlanacaktır. Aşağıda farklı nitelikteki kaynaklara yapılan atıf örnekleri gösterilmiştir:

- Walsh (1998) aile yılmazlığını, ailenin başa çıkma ve fonksiyonel bir birlik olarak aktarmaktadır (s. 108).

- İlişki içerisinde özgünlük, dürüstlük, kişinin tam olarak kendisini açmasıdır (Lopez ve Rice, 2006, ss. 13-14).

- Kessler'in 2003'te yaptığı çalışmaya göre ise ruh sağlığını güvence altına alan en önemli etken sıcak bir aile ortamıdır (s. 146).

- Örgütsel nitelikteki öncüller, örgütsel adalet algısı (Brewer ve Kramer, 1986; 45; Cremer, 2005a, ss.33-45; Lipponen, 2001, s. 24) gibi faktörlerden...

- Mael ve Ashforth (1992: 88) tarafından geliştirilen...

• Aynı yazar veya yazarların farklı çalışmalarında, çalışma tarihi daha eski olan önce yazılmalıdır. Aynı yazarın veya yazarların aynı tarihlerdeki çalışmalarında "a", "b" şeklinde harfler, çalışmanın yapıldığı yılın yanına yazılmalıdır.

• Üç, dört ve beş yazarı olan çalışmalarda ilk atıfta tüm yazarların isimleri verilmeli, müteakip atıflarda "vd." şeklinde kısaltılarak verilmelidir. Beşten fazla yazar varsa ilk yazarın soyadından sonra "vd." şeklinde ifade edilebilir.

• Bir yazarın düşüncelerinin yeniden ifade edilmesi zorsa veya anlamını yitirecekse 40 kelimedenden daha fazla olmayan atıflarda kaynaktan alınan ifade tırnak işareti içinde belirtilerek yazılmalı ve o ifadenin bulunduğu sayfanın numarası belirtilmelidir. Örneğin: (Öztürk, 2003, s. 147). Eğer 40 kelimedenden daha fazla atıf yapılması gerekiyorsa alıntı yapılan kısım, iki sekme içeriden, tırnak içinde yazılmalı, en sonuna alıntı yapıldığı yerdeki paragraf (para. 15) veya sayfa numarası (s. 25) belirtilmelidir.

• Yazar ismi belirtilmemiş bir çalışmaya atıf yapılması gerekiyorsa ve bu çalışma süreli bir yayındaysa yayının ismi, yazar olarak belirtilebilir. Örneğin; (Wall Street Journal, 2009), (Ticaret Bakanlığı, 1999).

• Aynı parantez içinde birden fazla çalışmaya atıf yapılacaksa çalışmalar alfabetik sıraya göre ve aralarına noktalı virgül konularak yazılmalıdır. Örneğin: (Abrams, 2000; Sullivan ve Hellman, 1999).

• İkincil kaynaklar, (Blau, 1964'ten akt. Tamer, 2003). Tamer'in (2003), Blau'dan (1964) aktardığına göre... şeklinde ifade edilerek ikincil kaynaklardan atıf yapıldığı belirtilmelidir.

• Elektronik kaynaklara atıf yaparken genel atıf kuralları geçerlidir (Yazar soyadı, yıl). Bu bilgi mevcut değilse, kaynağa ulaşılan web adresi parantez içinde verilmelidir. Yani yazarı belli olmayan bir elektronik kaynağa atıf yapmak gerektiğinde web sitesi parantez içinde verilmelidir. Şayet profesyonel bir web sitesine, veri tabanına veya bir projenin web sitesine atıf yapmak gerekiyorsa, elektronik adres parantez içinde verilmeli, kaynakçada da aşağıda ilgili bölümde verilen örnekte görüldüğü gibi belirtilmelidir. (Örneğin: UNICEF web sitesi dünya

çapında çocukların iyiliği için çalışan çeşitli yararlı kaynaklara bağlantılar sunmaktadır (<http://www.unicef.org>).

• Eğer mali destek veya diğer yardımları için teşekkür etmek istediğiniz kişi veya kurumlar varsa, çalışmanın sonuna bir not ekleyerek teşekkürlerinizi iletebilirsiniz.

3.4. Kaynakça Yazımında Uygulanacak Esaslar

• Kaynakça 11 punto olarak düzenlenecek ve soyad alfabetik sırasına göre tasniflenerek verilecektir. Ayrıca bir kategori yapılmayacaktır.

• Kitaplarda sayfa numaraları belirtilmeyecek, makalelerde derginin ilgili sayfa aralığı belirtilecektir.

• İnternet kaynaklarında erişim tarihi belirtilecektir.

• Kaynakça ile ilgili ayrıntılı hususlar için APA'nın (American Psychology Association) bilimsel yazı kriterlerine, Publication Manual of American Psychological Association (<https://www.apastyle.org/manual>) veya Dergi Park Yazım Kuralları'na (<http://dergipark.gov.tr/busad/page/2914>) bakınız.

• Kaynakçada yazar soyadının baş harfi büyük, adının ise ilk harfi olacak şekilde aşağıda verilen örneklerde olduğu şekilde yazılacaktır. DOI numarası mevcutsa referansın en son kısmına eklenecektir.

Kitaplar

Sarı, G. (2013). *Ermeni meselesi ışığında Süryaniler*. Ankara: Barış Platin Yayınevi.

Bloch, S. ve Whiteley, P. (2010). *Düz bir dünyada yöneticilik* (2.Basım). (Ü. Şensoy, Çev.) İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Avcı, E. (2017). Türkiye'de terörizmin tarihsel seyri. G.Sarı ve C.K.Demir. (Ed.), *Güvenlik bilimlerine giriş* (ss. 287-314). Ankara: Jandarma Basımevi.

Makaleler

Ak, T. (2018, Mayıs). Silahlı insansız hava araçlarının kullanımında karar mekanizmaları. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 111-130. doi:10.28956/gbd.422803

Ansiklopedi

Ersoy, O. (1973). Kağıt. *Türk Ansiklopedisi* içinde (c. 21, ss.112-115). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Yayımlanmamış Çalışmalar

Aplak, H.S. (2010). *Karar verme sürecinde bulanık mantık bazlı oyun teorisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kongre Bildirileri

Sarı, G. ve Ak, T. (2018). Güvenlik alan yeterlilikleri ve akademik çalışmalar. H.Kahya (Ed.), *1.Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi bildiriler kitabı* içinde (ss. 130-134). İstanbul: ASOS. doi:10.21733/ibad.417321

Elektronik Kaynaklar

Shotton, M.A. (1989). *Computer addiction? A study of computer dependency*. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2011, <http://www.ebookstore.tandf.co.uk/html/index>

Yazarı belli olmayan web sitesi makalesi

New child vaccine gets funding boost. (2001). Erişim tarihi: 21 Şubat 2012, http://news.ninemsn.com.au/health/story_13178.asp.

Blog

Webber, S. (2008, 10 Ekim). Information literacy in work place contexts. Erişim tarihi: 22 Ekim 2008, <http://information-literacy.blogspot.com/>.

3.5. Kitap İncelemelerinde Uygulanacak Esaslar

Kitap incelemesi bir kitapta yer alan temel iddialar ve konular çerçevesinde yapılan kapsamlı ve detaylı bir araştırmadır. İnceleme akademik bir yazı kurgusu içerisinde giriş, tartışma (yöntem, kapsam ve içerik) ve sonuç gibi hususları içermelidir. Giriş kısmında kitaptaki tezler ve ana hususlar ile kısa bir özete yer verilmelidir. Tartışma kısmında kitabın ilgili sayfalarına ve gerekiyor ise başka eserlere de atıf vermek suretiyle yöntem, kapsam ve içerikte yer alan konular bir bütünlük içerisinde irdelenmelidir. Sonuç kısmında ise kitaba ilişkin temel düşünceler ve yazarın alana yaptığı katkılar değerlendirilmeli ve eleştirel bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Kitap incelemelerinde başlık bilgilerinde inceleme yapılan eserin adı, yazarı, yayımlandığı kent ve yayınevi, yayım yılı ve ISBN numarası yazılmalıdır. Sayfa altında özel işarete karşılık olarak inceleme yapan yazarın akademik unvanı, mensup olduğu kurum ve e-posta adresi yazılır.

GUIDELINES

1. PUBLISHING PRINCIPLES

1.1. General Principles

The Journal of Security Sciences is a biannual journal indexed in both national and international indexes which offers theoretical and applied research, analysis and articles on “security” and published by the Gendarmerie and Coast Guard Academy since 2012. The Journal of Security Sciences is published twice in a year, May and November, as in print and online accessible journal.

The main publishing languages of the Journal are Turkish and English. The title, keywords and the abstract of the articles submitted to the journal must be both in Turkish and English.

The Journal of Security Sciences publishes original articles and book reviews focused on “**security**” aspect from different fields including but not limited to human sciences and public sciences on politics, law, public administration, management, geography, history, communication, economy, informatics, psychology, sociology etc. Submitted articles must not be published nor submitted to any other publications before. Conference/congress/seminar papers are accepted only if they are not previously published as full text and certain info such as presentation date and place provided.

Submitted manuscripts must follow the grammar rules. Therefore, the author is responsible of problems arising from the breaches of grammar rules of their articles.

Articles which fail to follow the Journal principles and guidelines may not be accepted for reviewing process. Editorial Board has the authority to send articles to reviewers, to send back articles to authors after reviews, to change articles formats, to abbreviate it or to decide not to accept articles which fail to follow the academic integrity and publishing standarts.

The submitted manuscripts undergo a double-blind reviewing process; articles are reviewed by referees whereas book reviews are reviewed by editorial board. To be accepted for publication in the Journal of Security Sciences, articles need to be positively peer reviewed at least by two referees. After articles are accepted for publishing, if there are more articles than the quota for the immediate volume, the articles are automatically shifted for the next volume. If an article is not published this way within a year, it is withdrawn from publishing list.

The copyright for the published articles and book reviews belongs the Journal of Security Sciences, however authors remain responsible for the contents of publications. The Journal of Security Sciences is under no circumstances responsible for the contents of the articles/book reviews. Feedbacks and all relevant information about the articles/book reviews are stored by the Journal of Security Sciences for 5 years.

The Journal of Security Sciences is free of charge, hence no money is paid to the authors for the copyrights.

1.2. Ethical Principles

Journal of Security Sciences, puts great importance on academic integrity therefore it is strictly committed to follow the publishing principles stated at COPE (<https://publicationethics.org/>) and DOAJ (<https://doaj.org/publishers#licensing>)

2. RIGHTS AND RESPONSIBILITIES

2.1. Rights and Responsibilities of the Editorial Board

The Editorial Board of Journal of Security Sciences has the right and responsibility to decide the publication of articles and book reviews by taken into accounts feedbacks received from referees. The Editorial Board recommends publishing guides on (<https://publicationethics.org>) and promotes academic integrity.

Editorial Board has the right to decline articles and book reviews which contain plagiairised metarials or breach principles on academic integrity.

Submitted manuscripts must not be published or scheduled to appear in any other publications. Accepting a manuscript for peer reviewing process does necessarily mean a confirmation for publication.

2.2. Rights and Responsibilities of Author

Articles and book reviews submitted to the Journal of Security Sciences have to be original works of the authors. Submitted manuscripts should not be in any kind of submitting process in any other publishing platforms. The authors are responsible for the validity and confirmation of the bibliography. Plagiarism is not tolerated.

Author has the right to withdraw submitted manuscripts at any time before Editorial Board approves publication. In such cases, authors must inform the Board as early as possible.

In case of translated manuscripts, authors who write the original work and translators are both responsible for the contents and any breaches of academic integrity principles.

In cases where the manuscripts are sent back to authors for corrections after peer reviewed, the corrected manuscripts need to be submitted within 2 months.

In cases where the authors disagree with the feedbacks given by referees and Editorial Board they have a right to object. In such cases, authors need to submit their own thoughts and critics regarding the feedbacks given by referees and Editorial Board in written for re-consideration..

2.3. Responsibilities of Referees

The Journal ensures that manuscripts are reviewed by using a double-blind peer-review method. Referees are responsible for keeping the manuscripts confidential and not using the knowledge and information they encounter via manuscripts for personal gain.

All reviews and information on manuscripts are strictly confidential and must not be shared with others. Referees are not allowed to contact with the authors unless allowed otherwise by the Editorial Board.

Referee is expected to inform the Journal of Security Sciences immediately in case of breaches arising from academic integrity during the review process if they determine any. Referees are expected to be objective and personal criticisms towards authors are not allowed.

3. GUIDELINE ON WRITING STYLE

3.1. General Principles

- Authors are required to submit the workplace info, contact addresses/numbers/email addresses and ORCID (Open Researcher and Contributor ID) number.

- Manuscripts can be Turkish or English. Submitted manuscripts should be clear and understandable.

- Articles should be between 4000 and 7000 words including the footnotes. Book reviews are required to be between 1000-1500 words.

- Article manuscripts should include abstracts both in Turkish and English between 150 and 250 words in the beginning of the manuscripts. Turkish abstracts

are titled as “Öz” and English abstracts are titled as “Abstract”. “Öz” and “Abstract” are written with single line spacing, 9 points font size and italic.

- Author’s academic title, position, institutional email address and ORCID number should be stated in a footnote in the first page starting with a “ * ” 9 points font size. (Assoc. Prof., Gendarmerie and Coast Guard Academy Security Sciences Institute, editorgbd@jandarma.gov.tr, ORCID:... i.e.)

- Tables, figures and illustrations should be numbered consecutively, captioned and cited in the text in sequential order. Captions should be before the table and after the figures/illustrations.

- Equations should be numbered consecutively. That number should be in parenthesis on the right side of the page.

- Authors need to refrain using footnotes and incorporate them with the main body.

- Technical terms need to be used with quotation marks and authors need to refrain from using abbreviations without providing the full form of them at first appearance in the text.

3.2. Principles Regarding Page Layout

- Manuscripts should have single line spacing, Times New Roman font, 11 font size, (Top 4.6 mm, bottom 4.6 mm, left and right indent 4 mm, gutter 0, header 4.6 mm, footnote 5 mm, paper size A4).

- Manuscripts should start with an introduction section, be separated into proper sections afterwards and following with a conclusion section. Bibliography needs to continue with the conclusion section and the last section should be the attachments section.

- Without numbered to introduction, conclusion and bibliography; sections should be numbered consecutively. Symbols such as (*, -) can be used after the 3rd level segment. Section headings;

1. FIRST LEVEL SEGMENT (ALIGN LEFT, BOLD, CAPITAL LETTERS)

1.1. Second Level Segment (Align Left, Bold, First Letters are Capital)

2.1.1. Third Level (Align Left, Italic, First Letters are Capital)

- Tables, figures and illustrations should be numbered (Table-1., Chart-2. ie.). Tables names should be on top of the tables and centered; names of the figures should be under the figures and centered as well.

- Contents of the tables and figures should be Times New Roman and 9 points font size (can be used as 9 or 11 according to the page layout). Statistical numbers are expected to have no more than 3 digits after decimal point. Tables, figures and illustrations should be cited if needed.

- After the first page, authors name should be in the header in even number pages and name of the manuscript should be on the odd page headers in 9 points font size.

3.3. Guideline for Citations

- References in the body of your manuscripts should be in (Author, Date) format. When directly quoting from a text, you must include a page number in the citation as well.

- If you are using more than one reference by the same author/authors, the earlier dated publications should be listed first in the bibliography. If it is published in the same year, authors need to assign letter suffixes after the year i.e.: "Pala (1981a) makes similar claims...".

- Citations for the publications with 3 and more authors should have their full names written for the first citing and then use "(The first authors surname) et al. for subsequent entries. If there are more than 5 authors, first author's name should be followed with "et al."

- If author is directly quoting from a work, then it will need to include the author, year of publication, and page number for the reference (preceded by "p."). Introduce the quotation with a signal phrase that includes the author's last name followed by the date of publication in parentheses.

- If the author is quoting more than 40 words, it is required to start the quotation on a new line, indented two tabs from the left margin, i.e. in the same place one would begin a new paragraph.

- In case of citing a periodic publication without a specific author name, the name of the publication can be used instead of author name. (Wall Street Journal, 2009 i.e).

- In case of parenthetical citation including two or more authors, it is required to order them alphabetically, separated by a semi-colon. (Abrams, 2000; Sullivan and Hellman, 1999).

- In case the source quotes or refers to another source, indirect sources should be cited as (Blau, 1964 cited in Tamer, 2013)

- Online articles follow the same guidelines for printed articles. Citations should include all information the online host makes available.

- Authors may add an acknowledgement section at the end of the manuscripts to express thanks and pay their tribute.

3.4. Guideline for Reference List

- Reference list should be 12 points font size and written alphabetically. There should not be any other kind of categorization in the reference list.

- Book references won't be having page numbers but the articles will show the pages of the article in where it is published.

- Online sources should show the access date.

- This Journal utilizes APA 6th Reference Style with some minor differences. Please advise the manual for further info and details. (<https://www.apastyle.org/manual>)

- Authors surnames first letter should be capitalized and include only the first letter of the name. If there is any DOI number of the reference, it should be included in the reference as well. Please find the below examples of common references.

Books

Sarı, G. (2013). *Ermeni meselesi ışığında Süryaniler*. Ankara: Barış Platin Publishing.

Bloch, S. ve Whiteley, P. (2010). *Düz bir dünyada yöneticilik* (2nd Edition). (Ü. Şensoy, Trans.) İstanbul: İş Bankası Publishing.

Avcı, E. (2017). Türkiye'de terörizmin tarihsel seyri. G.Sarı ve C.K.Demir. (Ed.), *Güvenlik bilimlerine giriş* (pp. 287-314). Ankara: Jandarma Publishing.

Articles

Ak, T. (2018, Mayıs). Silahlı insansız hava araçlarının kullanımında karar mekanizmaları. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 111-130. doi:10.28956/gbd.422803

Encyclopedia

Ersoy, O. (1973). Kağıt. *Türk Ansiklopedisi* içinde (Vol. 21, pp.112-115). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Unpublished Papers

Aplak, H.S. (2010). *Karar verme sürecinde bulanık mantık bazlı oyun teorisi*. (Unpublished Doctoral Thesis). Gazi University, Ankara.

Conference Proceedings

Sarı, G. ve Ak, T. (2018). Güvenlik alan yeterlilikleri ve akademik çalışmalar. In H.Kahya (Ed.), *1.Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi bildiriler kitabı* (pp. 130-134). İstanbul: ASOS. doi:10.21733/ibad.417321

Electronic Sources

Shotton, M.A. (1989). *Computer addiction? A study of computer dependency*. Retrieved August 18, 2011, from <http://www.ebookstore.tandf.co.uk/html/index>

Unknown Authored Online Articles

New child vaccine gets funding boost. (2001). Retrieved February 21, 2012, from http://news.ninemsn.com.au/health/story_13178.asp.

Blog

Webber, S. (2008, October 10th). Information literacy in work place contexts. Retrieved October 22, 2018, from <http://information-literacy.blogspot.com/>.

3.5. Guideline for Book Reviews

Book reviews are detailed reviews of claims and subjects of the books. The review should include an introduction, discussion (method, scope and contents) and conclusion. Introduction section is a summary of the claims and main arguments in the book. In the discussion sections, book reviewers are expected to discuss the method, scope and contents of the book in a whole. The conclusion section talks critically about the general impressions of the reviewer on the book and the contribution the book makes.

Book Review titles should include the name of the book, author, in which city it is published, publication year and ISBN. At the bottom of the first page the book reviewers need to include their title, the institution they work and email address corresponding to an asterisk.

G

B

D

- *Silahsız Savaş Sahası: Yeni Savaş Anlayışında İstihbaratın Yeri*
Emre ÇITAK
- *A Literature Review on Change Management in Security Organizations*
Erdem ERCİYES
- *Siber Güvenlik Politikası: ABD, Rusya ve Çin Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*
Volkan GÖÇÖĞLU, Mehmet Devrim AYDIN
- *Güvenlik Güçlerinin Bilgi Güvenliği Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*
Emre TANER, İbrahim KILIÇ
- *Elusive Peace And The Impact of Ungoverned Space in The Sahel Conflict*
Israel Nyaburi NYADERA, M. Hamani MASSAOU
- *An Analysis of Homicide Incidents Reported in Police Bulletins in 2017*
Galma AKDENİZ
- *Savunma Alımlarının Ülke Kalkınmasına Etkisi ve Rolü*
Göksel KORKMAZ, Mustafa Kemal TOPÇU
- *Arap Baharı'nın Suriye Sahasında Arap Diline Olan Yansımaları: PYD/YPG Örneği*
Halil Atilla SİVRİKAYA
- *Alman Stratejik Kültürünün Dönüşümü ve Almanya'nın Uluslararası Politikaya Proaktif Katılımı*
Fikret BİRDİŞLİ
- *Türkiye'nin Denizastırı Askeri Üs Kurma Girişimleri: Tespitler ve Geleceğe Yönelik Öneriler*
Cenk ÖZGEN